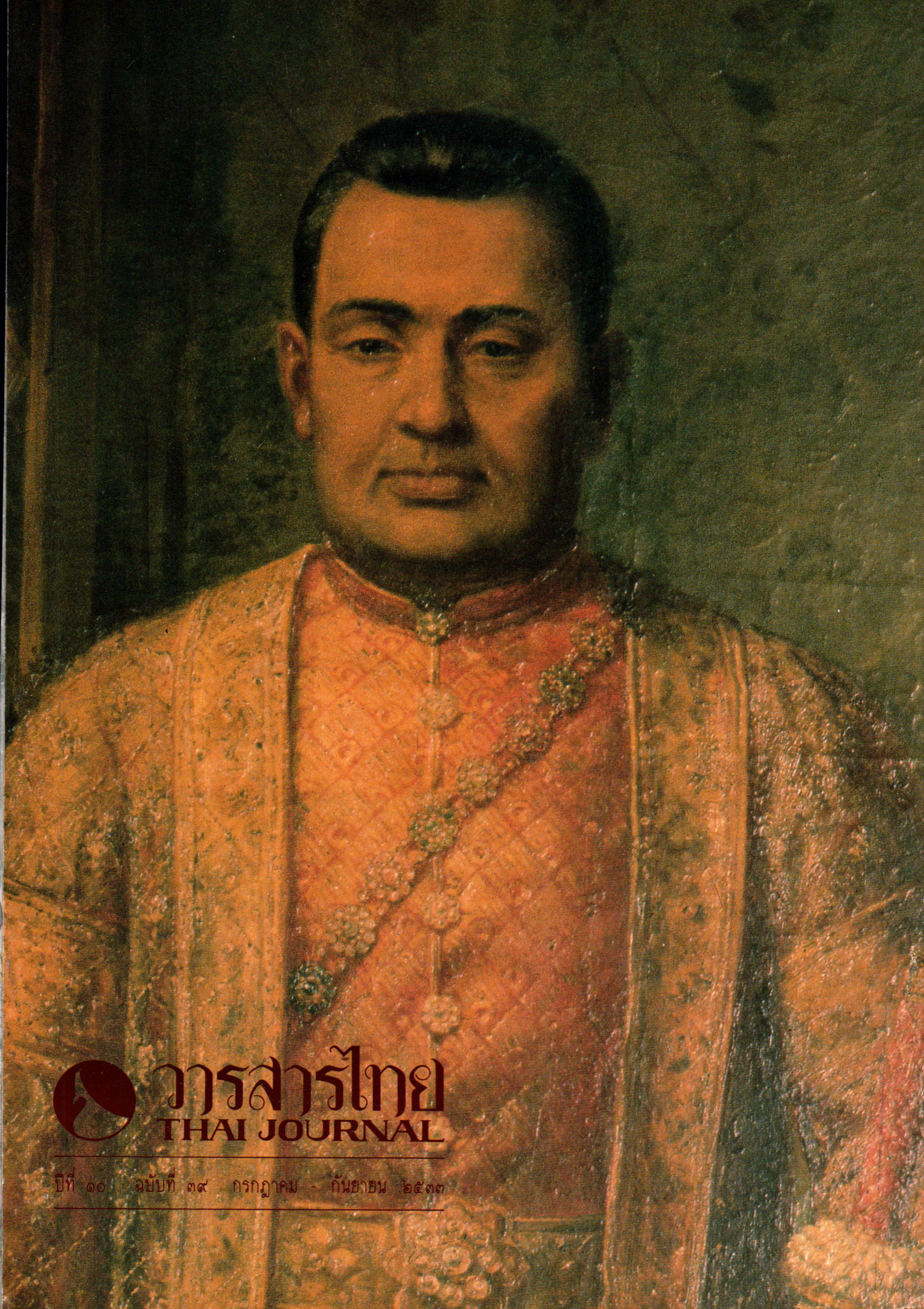

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓๙ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๓๓

จากบรรณาธิการ

เนื่องจากในวันที่ ๒๑ ก.ค. ๒๕๓๓ นี้ พอดีตรงกับในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ บริเวณหน้าวัดราชนัดดารามวรวิหาร หรือตรงที่เคยเป็นที่ตั้งของโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทยเดิม ดังนั้น ในวารสารไทยฉบับที่ ๓๕ นี้ จึงใคร่ขอเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระบรมราชานุสาวรีย์นี้ไว้ด้วยเป็นพิเศษ

สำหรับท่านที่สนใจทางประวัติศาสตร์ชาติไทยเรา ก็ไม่ควรพลาดที่จะได้รับความรู้จากบทความเรื่อง **"สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถ แห่งปฐมวงศ์จักรี"** เพราะมีเรื่องราวเก่าแก่ตามประวัติศาสตร์ ซึ่งจะหาอ่านจากที่อื่นใดได้ยากเต็มที ในวารสารไทยฉบับนี้ก็ได้รับความร่วมมือเป็นพิเศษ จากคุณพลาดิศัย สิทธิธัญกิจ จัดเสนอมาบริการแก่ทุกท่านที่สนใจด้วย พร้อมทั้ง **"ตำนานพระพุทธรูป พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและพระพุทธเลิศหล้านภาลัย"** ด้วย ว่ามีความเป็นมาอย่างไรกันแน่

ส่วนเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายสำหรับประชาชน ในฉบับนี้อาจารย์สถิตย์ เล็งไธสง ได้กรุณาเสนอเรื่อง **"กฎหมายสาระเหย"** มาให้ทราบกัน อย่างทันยุคทันสมัยและอ่านง่ายได้ประโยชน์ แถมต่อด้วยเรื่อง **"บวชตัวอย่างแบบประหยัด"** ซึ่งเป็นเรื่องที่คนรุ่นใหม่ควรจะได้ทราบไว้ด้วย เพื่อช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ได้ในหลักการที่ถูกต้อง

ท่านที่สนใจบทความทางด้านการพัฒนาจิตใจ และอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ก็ไม่ควรจะพลาดเรื่อง **"จากมนุษย์ถึงสิ่งแวดล้อม"** ของศาสตราจารย์ระพี สาคริก เรื่อง **"ตกปลา"** และเรื่อง **"ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง"** ซึ่งพระเทพวิสุทธิเมธี *(พุทธทาสภิกขุ)* ได้กรุณาชี้แนะความจริงของ **"ไตรลักษณ์"** หรือความเป็น อนิจจัง ทุกขังและอนัตตา ให้เข้าใจกันได้อย่างง่าย ๆ น่าประทับใจยิ่ง

นอกจากนี้ ในวารสารไทยฉบับที่ 39 นี้ ยังได้เสนอเรื่องกิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ประจำเดือน ก.ค.-ก.ย. ๒๕๓๓ พร้อมเรื่องประวัติของ **"ดอกไม้เพลิงแบบโบราณ (ตอนที่ ๓)"** และเรื่องเชิญชวนให้ช่วยกันปราบหนูนาในฤดูนี้ด้วย

ทั้งหมดที่วารสารไทยฉบับนี้ได้เสนอไว้ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่น่ารู้ ซึ่งหาดูจากที่อื่นใดได้ยากเสียด้วย จึงใคร่ขอความร่วมมือจากผู้ที่ได้รับวารสารไทยนี้ไว้แล้ว ได้โปรดกรุณาเอื้อเฟื้อให้เพื่อนฝูงญาติมิตร หรือผู้ร่วมงานที่สนใจให้ได้มีโอกาสอ่านต่อ ๆ กันไปด้วย ก็จะขอบพระคุณยิ่ง ทั้งนี้เพราะวารสารไทย เรามีงบประมาณจัดพิมพ์อยู่จำกัดจริง ๆ จึงใคร่ขอรับความกรุณาในการนี้ด้วย จะได้ช่วยกันเป็นกำลังในการอนุรักษ์เอกลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติไทยเรา ให้พัฒนาและดำรงคงอยู่ชั่วนิรันดร์

ชาคริต จุลกะเสวี
กันยายน ๒๕๓๓

สารบัญ

สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถแห่งปฐมวงศ์จักรี ๕
คำนานพระพุทธรูปพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระอุโบสถวัดพระศรี-รัตนศาสดาราม ๑๕
พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ๒๑
คำกราบบังคมทูลฯ ในวโรกาลเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระ-นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๖
จากมนุษย์ถึงสิ่งแวดล้อม ๒๙
ยาสมุนไพรไทย มรดกทางเทคโนโลยีของมนุษยชาติ ๓๔
ข่าวเพื่อสื่อมวลชน ๓๙
ตกปลา ๔๐
เกษตรกรทันสมัย ๔๑
บวชตัวอย่างแบบประหยัด ๔๔
ขอให้ช่วยกันปราบหนูนาในฤดูฝนด้วย ๔๙
ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง ๖๑
ดอกไม้เพลิงแบบโบราณ (ตอนที่ ๓) ๖๗
ของฝากจากเมืองจีน (ตอนจบ) ๗๖
กฎหมายสำหรับประชาชน : กฎหมายสาระเหย ๘๑
กิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ๘๓
ปฏิทินของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ๘๕
น้ำใจคนไทย ๙๔
วัดกุฏิ บางเค็ม โบสถ์ไม้สักจำหลักลาย ๙๖

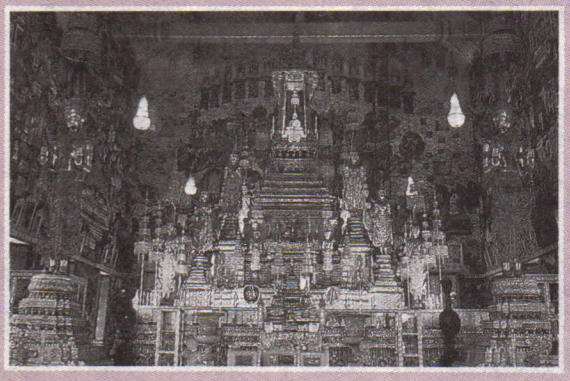

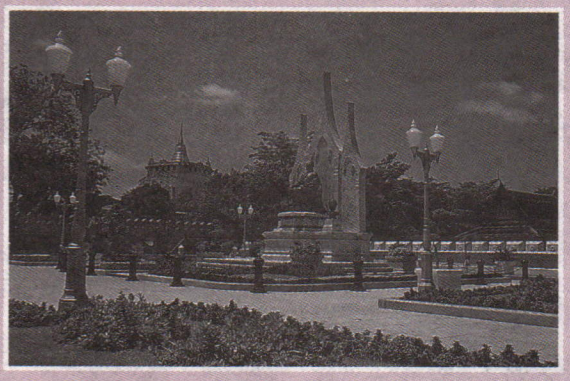

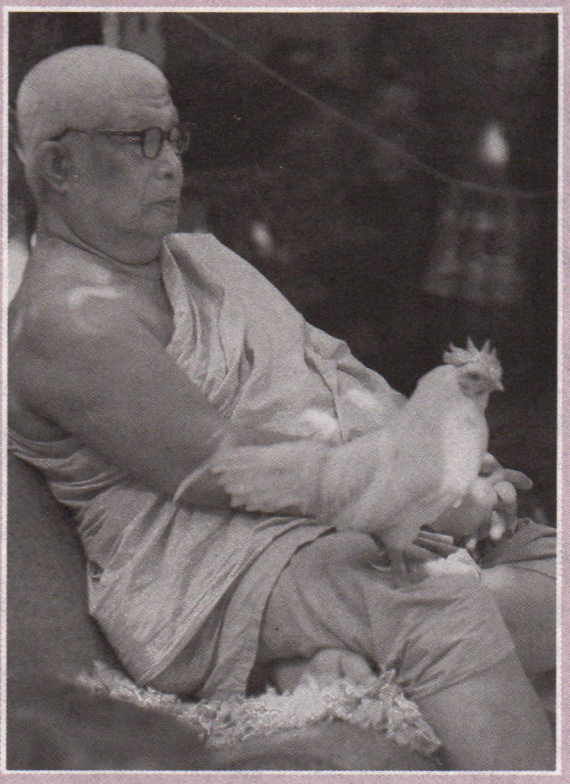

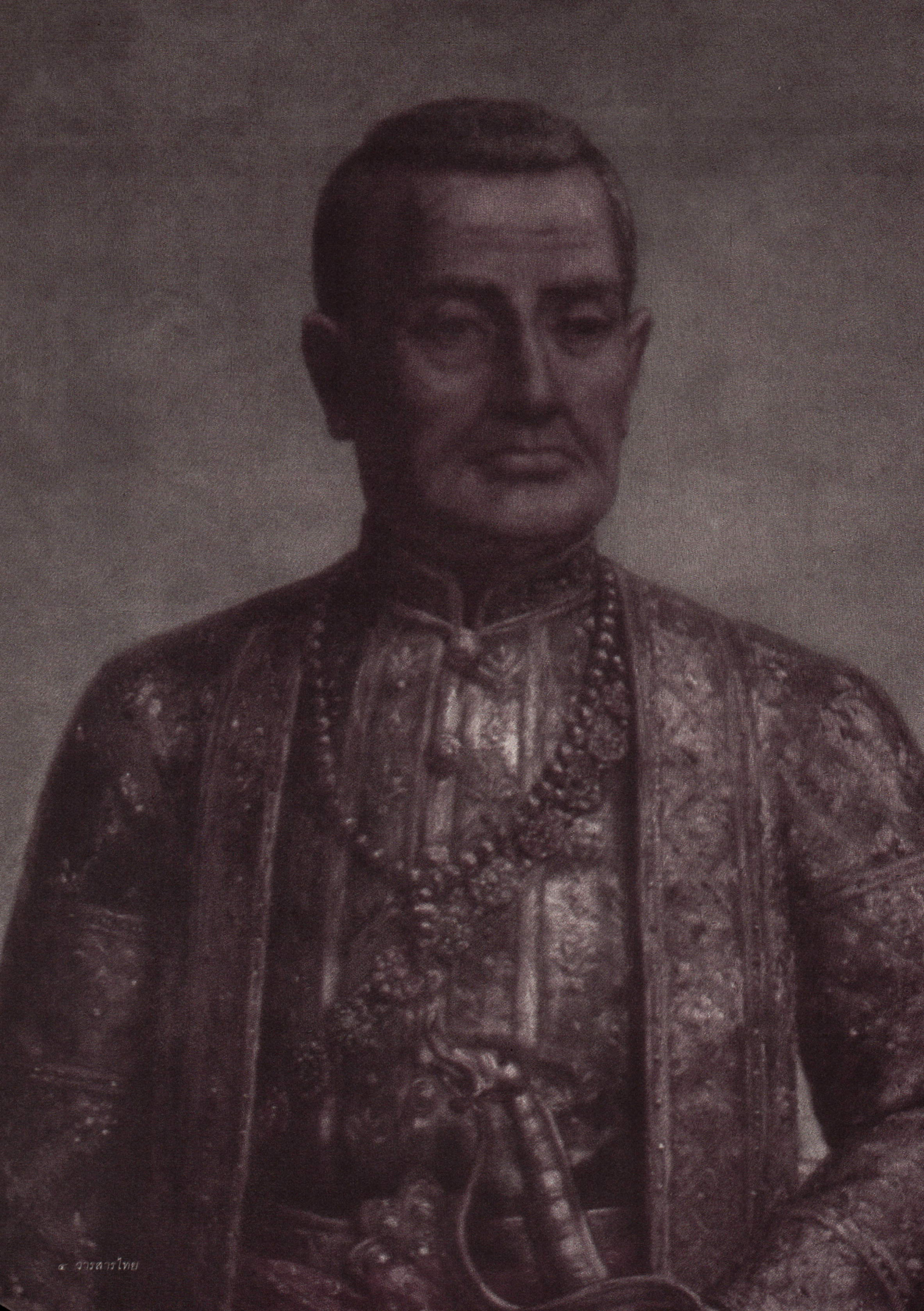

๔ วารสารไทย

สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถ
แห่ง
ปฐมวงศ์จักรี

พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ

เมื่อครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยานั้น **บ้านสะแกกรัง** หมู่บ้านปลายเขตแดนของเมืองชัยนาท ได้มีพ่อค้าคนจีนไปตั้งยุ้งฉางเพื่อรับซื้อข้าวและพืชพันธ์ต่าง ๆ จากชาวเมืองอุทัยธานี ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ที่**บ้านอุทัยเก่า** อำเภอหนองฉาง โดยที่ชาวอุทัยธานีจะนำเกวียนบรรทุกข้าวเป็นจำนวนนับร้อย ๆ เล่ม เดินทางค้างแรมระหว่างทางจนถึง **บ้านสะแกกรัง** เมื่อตกลงซื้อขายกับพ่อค้าได้แล้วก็จะพากันค้างคืนตามบริเวณยุ้งฉางริมแม่น้ำ และหาซื้อสิ่งของกลับไปบ้าน ด้วยเหตุนี้**หมู่บ้านสะแกกรัง**จึงกลับกลายเป็นตลาดใหญ่ เพราะเป็นสถานที่แห่งเดียวที่ชาวอุทัยธานีจะติดต่อไปมาค้าขายและเดินทางไปเมืองอื่น ๆ โดยอาศัยแม่น้ำสะแกกรังเป็นเส้นทางเดิน

หมู่บ้านสะแกกรัง เป็นหมู่บ้านริมน้ำ ซึ่งเดิมนั้นเป็นป่าสะแกขึ้นอยู่ริมฝั่งซ้ายพอมีคนมาตั้งบ้านเรือน ต้นสะแกที่ขึ้นอยู่ริมแม่น้ำก็ถูกตัดเพื่อใช้ที่ทำยุ้งฉางและลานจอดเกวียน ตรงกลางหมู่บ้านนั้นมีต้นสะแกต้นใหญ่ หมู่บ้านนี้จึงเรียกกันว่า **หมู่บ้านสะแกกลางบ้าน** ซึ่งนิยมเรียกว่า **บ้านสะแกกลาง** แต่เนื่องจากพ่อค้าที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นคนจีนส่วนใหญ่ จึงเรียกชื่อหมู่บ้านเป็น **"บ้านซิเกี๋ยกั้ง"** พอกลับมาพูดไทยจึงเพี้ยนเป็นชื่อ **"บ้านสะแกกรัง"** ในที่สุด

ชาวอุทัยธานีนั้น ตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่ดอน พากันเรียกกันติดปากว่า **"คนบ้านดอน"** หรือ **"บ้านดอน"** ได้นิยมไปมาติดต่อกับหมู่บ้านสะแกกรัง ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า **"บ้านท่า"** เนื่องจากมีแม่น้ำสะแกกรังไหลผ่าน และใช้เป็นเส้นทางเดินเรือติดต่อของชาวเมืองอุทัยธานีไปยังที่ต่าง ๆ นอกจากนี้แม่น้ำสะแกกรังใช้สำหรับลำเลียงช้างป่าที่จับได้หรือใช้ล่องแพซุงขนาดใหญ่ส่งกรุงศรีอยุธยา ตามที่มีข้าราชการกะเกณฑ์ให้ทางเมืองอุทัยธานีจัดหา สถานที่นำช้างลงนั้น เรียกว่า **ท่าช้าง** ซึ่งปัจจุบันเป็น **ห้าแยกวิทยุ** และท่าน้ำตรงตลาดเทศบาลฯ เก่า สำหรับสถานที่รวมขอนซุงนั้น ต่อมาเป็นหมู่บ้านเรียกว่า **บ้านท่าซุง** ซึ่งอยู่ห่างจากท่าช้างไปทางทิศใต้ประมาณ ๗ กิโลเมตร

สภาพของหมู่บ้านสะแกกรัง ในระยะเริ่มแรกนั้นจะมียุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวตั้งเรียงรายอยู่ตามริมแม่น้ำ เพื่อนำข้าวลงเรือบรรทุกไปส่งยังเมืองอื่น ๆ เฉพาะตรงบริเวณท่าช้าง ที่ช้างลงนั้นเป็นทางลาดตั้งแต่ห้าแยกวิทยุลงไปถึงแม่น้ำสะแกกรัง บางแห่งมี

ตลิ่งสูงก็จะมียุ้งฉาง หรือโรงสีข้าว เช่น **ท่าโขด ท่าคล่อ ท่าต้นจันทร์ ท่าแร่** เป็นต้น โดยมีท่าสำหรับลำเลียงข้าวเปลือก ข้าวสารลงเรือบรรทุกล่องไปตามลำแม่น้ำสะแกกรัง ผ่าน**บ้านท่าซุง** และ**ที่บ้านท่าซุงนี้**จะมี นายอากรคนจีนคอยเก็บภาษีจากเรือที่บรรทุกข้าว หรือสินค้าออกไปจากบ้านสะแกกรัง นายอากรนี้มีฐานะดีปลูกบ้านเรือนอยู่ตรงข้ามหมู่บ้านท่าซุง เรียกว่า **บ้านตึก** สำหรับตลาด**บ้านสะแกกรังนั้น** เป็นตัวอาคารที่ก่อสร้างด้วยไม้ไผ่สานโบกปูนแบบอย่างจีนอยู่ตรงบริเวณหน้าวัดหลวงราชาวาส มีถนนกว้างประมาณ ๒ เมตร เป็นทางสำหรับให้เกวียนบรรทุกข้าวเดินทางไปยังบริเวณยุ้งฉางที่อยู่ตามริมแม่น้ำ

โบราณสถานที่สำคัญมี **วัดกร่าง** *(คือ วัดพิชัยปุรณาราม ปัจจุบันนี้)* เป็นวัดเก่ามีวิหาร ที่สร้างมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา เข้าใจว่าจะเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ลูกหลานชาวบ้านสะแกกรังมาแต่เดิม นอกจากนี้ในตัวหมู่บ้านสะแกกรัง ก็มีสถานที่เลี้ยงโค และช้างสำหรับรอการส่งไปยังกรุงศรีอยุธยา สถานที่เลี้ยงโคนั้น เรียกว่า **โรงโค** ต่อมาได้ใช้เป็นสถานที่สร้างวัดในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ *(วัดโรงโค หรือวัดธรรมโฆษก)* ส่วนที่เลี้ยงช้างนั้นได้สร้างเป็นวัดสำหรับทำพิธีเกี่ยวกับช้าง เนื่องจากมีช้างหลวง และช้างศึกอยู่ด้วย เรียกว่า **วัดพะเนียด** *(ต่อมาได้ถูกสร้างเป็นวัดใหม่ ชื่อ **วัดใหม่จันทราราม**)* หมู่บ้านสะแกกรังนอกจากจะเป็นหมู่บ้านที่ติดต่อค้าขายกับชาวอุทัยธานี จากเมืองอุทัยเก่าแล้ว ยังใช้เป็นเส้นทางติดต่อราชการทัพของเมืองอุทัยธานี ที่ต้องร่วมกับเมืองชัยนาทอีกด้วย จึงทำให้หมู่บ้านสะแกกรังเป็นตลาดใหญ่ และเป็นเสมือนเมืองท่าของเมืองอุทัยธานี

เมืองอุทัยธานี นี้มีความสำคัญในฐานะเมืองด่าน มาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ปรากฏชื่อผู้รักษาด่านแม่กลอง ชื่อ **พระพล** *(เข้าใจว่าเป็น พระพลสงคราม)* และผู้รักษาด่านหนองหลวง ชื่อ **พระอินทร** *(เข้าใจว่าเป็น พระอินทรเดช)* ซึ่งในพงศาวดารพม่าได้กล่าวถึงว่า

"สมเด็จพระนเรศวร ยกทัพติดตามตีกองทัพพระเจ้าหงสาวดี ไปจนถึงหนองหลวง แล้วจึงกลับคืนพระนคร" ปัจจุบัน หนองหลวง นี้เป็นชื่ออยู่ในท้องที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตากเดิมขึ้นกับเขตเมืองอุทัยธานี

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกาทศรถ ได้โปรดให้บัญญัติอำนาจการใช้ตราประจำตำแหน่งปรากฏว่าได้ระบุไว้ในกฎหมายเก่าลักษณะพระธรรมนูญว่า *"เมืองอุไทยธานีเป็นหัวเมืองขึ้นแก่มหาดไทย"*

ตัวเมืองอุทัยเก่า นั้น เป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนดอนและลึกเข้าไป ต่อเนื่องกับเชิงเขาบรรทัด และเทือกเขาถนนธงชัย ติดเขตแดนกับเมืองมอญ *(เมืองเมาะตำเลิม และเมืองเมาะตะมะ)* ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ที่จะติดต่อทางเรือได้ ดังนั้น หมู่บ้านสะแกกรัง ที่มีแม่น้ำสะแกกรังจึงกลายเป็นตลาดใหญ่ที่ชาวเมืองอุทัยธานี ไปมาหาสู่และติดต่อซื้อขายสินค้า ใช้เป็นเส้นทางเข้าออกมาตั้งแต่สมัยโบราณ

สมัยแผ่นดินของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นั้น ได้มีบุคคลสำคัญที่สืบเชื้อสายมาจาก **สมเด็จพระเอกาทศรถ** คือ **ท้าวสมศักดิ์วงศามหาธาตี** เป็นพระนมเอกของ**สมเด็จพระนารายณ์มหาราช** ซึ่งมีนามเดิมว่า **"หม่อมบัว"** *(บางแห่งเรียกว่า **หม่อมเจ้าหญิงบัว**)* พระนมนี้เป็นพระนัดดา**ในสมเด็จพระเอกาทศรถ** ที่ได้ทรงสมรสกับเชื้อสายขุนนางมอญ ผู้อพยพเข้ามาในสมัยแผ่นดิน **สมเด็จพระนเรศวรมหาราช** ชื่อ **พระยาราม หรือพระยาพระราม**

ท้าวสมศักดิ์วงศามหาธาตี *(บัว)* นี้ต่อมาภายหลังได้ออกบวชอยู่ที่วัดดุสิต จึงได้รับสมัญญานามว่า "**เจ้าแม่วัดดุสิต**" พระนมนี้มี บุตรอยู่ ๓ คน คือ

๑. **เหล็ก** เป็นชายได้รับราชการในสมัย**สมเด็จพระนารายณ์มหาราช** มีความชอบเป็นถึง **เจ้าพระยาโกษาธิบดี** ตำแหน่งแม่ทัพ ถึงแก่กรรม พงศ. ๒๒๒๖

๒. **แช่ม** เป็นหญิง ต่อมาได้เป็น **ท้าวศรีสุดารักษ์**

๓. **ปาน** เป็นชาย ได้รับราชการในสมัย**สมเด็จพระนารายณ์มหาราช** มีความชอบเป็น **เจ้าพระยาโกษาธิบดี** ตำแหน่งแม่ทัพ แทนพี่ชายซึ่งถึงแก่กรรม ผู้นี้เคยเป็น **พระวิสูตรสุนทรราชทูต** เดินทางไปเจริญพระราชไมตรี ณ ราชสำนักของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งกรุงฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๑๕๐

ตระกูลนี้เป็นตระกูลที่สนิทสนมกับ**สมเด็จพระนารายณ์มหาราช**เป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากพงศาวดารครั้ง**เจ้าพระยาโกษาธิบดี** *(เหล็ก)* ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๖ ว่า

"สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิอาจกลั้นน้ำพระเนตรไว้ได้ ทรงพระอาลัยในเจ้าพระยาโกษาเป็นอันมาก ด้วยเจ้าพระยาโกษาขุนเหล็กคนนี้เป็น ลูกพระนม และได้รับพระราชทานนมร่วมเสวยมาแต่ทรงพระเยาว์ นั้น"

ดังนั้น**สมเด็จพระนารายณ์มหาราช** จึงได้โปรดให้ **นายปาน** เป็น**เจ้าพระยาโกษาธิบดี** และทรงพระกรุณาดำรัสว่า *"ขุนเหล็กพี่ท่านซึ่งถึงแก่มรณะภาพนั้น ชำนิชำนาญในการอันเป็นแม่ทัพ และบัดนี้ เราจะให้ท่านเป็นที่เจ้าพระยาโกษาธิบดี และจะให้เป็นแม่ทัพแทนพี่ชายไปตีเมืองเชียงใหม่ยังจะได้หรือมิได้"*

ด้วยเหตุนี้ เมื่อ**พระเพทราชา** จางวางกรมช้าง ชาวบ้านพลูหลวงและ**ขุนหลวงสรศักดิ์** *(เดื่อ)* คิดกบฏและได้สถาปนาราชวงศ์บ้านพลูหลวง ขึ้น หลังจากที่**สมเด็จพระนารายณ์มหาราช** เสด็จสวรรคตเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๑ แล้ว ดังนั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๑ **สมเด็จพระเทพราชา** ทรงให้ปลด**เจ้าพระยาโกษาธิบดี** *(ปาน)* ออกจากตำแหน่ง เนื่องจากเป็นผู้ที่ไม่เห็นชอบในการสถาปนาพระองค์เป็นกษัตริย์ และตั้งราชวงศ์บ้านพลูหลวง และต่อมาใน พ.ศ. ๒๒๓๒ **เจ้าพระยาโกษาธิบดี** *(ปาน)* ก็ถูกกล่าวหาว่าขาดความจงรักภักดีที่รู้เบาะแสว่า **เจ้าฟ้าอภัยทศ**จะทำการกบฏแล้วปิดความ จึงถูกนำตัวมาลงราชทัณฑ์โบยหลังด้วยหวาย ๑ ยก *(๔๐ ที)* ในที่สุด**เจ้าพระยาโกษาธิบดี** *(ปาน)* ก็ถึงแก่อสัญกรรมด้วยความตรอมใจในเวลาต่อมา

สมเด็จพระเพทราชา ได้แต่งตั้ง **พระอัครมเหสีเดิม** *(กัน)* เป็นพระอัครมเหสีกลางแต่งตั้ง**พระราชกัลยาณี** *(เจ้าฟ้าหญิงศรีสุวรรณ)* พระบรมราชภคินีของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็น **กรมกลวงโยธาทิพ** เป็นอัครมเหสีฝ่ายขวา และแต่งตั้งเจ้าฟ้า**กรมหลวงโยธาเทพ** พระราชธิดาของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นพระอัครมเหสีฝ่ายซ้าย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้**เจ้าพระยาโกษาธิบดี** *(ปาน)* ไม่มีความจงรักภักดีที่สมเด็จพระเพทราชาบังอาจกระทำในเรื่องที่ไม่บังควรดังกล่าว**สำหรับพระอัครมเหสีเดิม** *(กัน)* นั้น แต่มีความปรากฏในพงศาวดาร ดังนี้

"ในขณะนั้น สมเด็จพระอัครมเหสีเดิมแห่งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกศซึ่งเป็นพระราชมารดาเลี้ยงของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินได้อภิบาลบำรุงรักษาพระองค์แต่ยังทรงพระเยาว์นั้น ครั้นเมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จสวรรคตแล้ว จึงทูลลาสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินออกไปตั้งพระตำหนักอยู่ในที่ใกล้พระอารามวัดดุสิต และที่พระตำหนักวัดดุสิตนี้เป็นที่พระตำหนักมาแต่ก่อนครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้า และเจ้าแม่ผู้เฒ่าซึ่ง

เป็นพระนมเอกของสมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้า และเป็นมารดาเจ้าพระยาโกษาเหล็ก เจ้าพระยาโกษาปาน ซึ่งได้ขึ้นไปช่วยกราบทูลขอพระราชทานโทษสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ขณะที่เป็นหลวงสรศักดิ์ และชกเอาปากเจ้าพระยาวิไชเยนทร์ครั้งนั้น และเจ้าแม่ผู้เฒ่านั้น ก็ได้ตั้งพระตำหนักอยู่ในที่นี้ ครั้นแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ และสมเด็จพระราชมารดาเลี้ยงก็เสด็จตั้งพระตำหนักอยู่ในที่นั้นสืบต่อกันมาแล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดตั้งให้เป็น กรมพระเทพามาตย์ ส่วนสมเด็จพระอัครมเหสี ฝ่ายซ้ายฝ่ายขวาแห่งสมเด็จพระพุทธเจ้าในพระบรมโกศ ซึ่งทรงพระนาม กรมหลวงโยธาทิพ กรมหลวงโยธาเทพนั้น ก็ทูลสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน แล้วเอาพระราชบุตรซึ่งทรงพระนาม ตรัสน้อย นั้น ออกไปตั้งพระตำหนักอยู่ในที่ใกล้ พระอารามวัดพุทไธศวรรย์"

สมเด็จพระอัครมเหสีเดิม ของ**สมเด็จพระเพทราชา** นี้ นามเดิมชื่อ **กัน** นับเป็นพระราชมารดาเลี้ยงของ **ขุนหลวงสรศักดิ์** *(เดื่อ)* เนื่องจาก**นางกุสาวดี** *(กุลธิดา)* พระราชมารดาเดิมเป็นพระราชธิดาของเจ้าเมืองเชียงใหม่ ที่ถูก**สมเด็จพระนารายณ์มหาราช** พระราชทานให้ **สมเด็จพระเพทราชา** นำไปเลี้ยงดูในขณะที่มีพระครรภ์แล้ว ครั้นเมื่อประสูติ**ขุนหลวงสรศักดิ์** *(เดื่อ)* ที่ตำบลโพธิ์ประทับช้าง แขวงเมืองพิจิตร แล้วก็คงมิได้กลับมาด้วย **สมเด็จพระอัครมเหสีเดิม** *(กัน)* จึงรับภาระเลี้ยงดูอย่างบุตรบุญธรรม ครั้นเมื่อ**สมเด็จพระเพทราชา**เสด็จสวรรคต พ.ศ. ๒๒๔๐ จึงได้ออกมาตั้งพระตำหนักอยู่ใกล้วัดดุสิต

พระตำหนักที่ใกล้พระอารามวัดดุสิตนี้เดิมเป็น **เจ้าแม่ผู้เฒ่า** ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า **"เจ้าแม่วัดดุสิต"** ผู้เป็นพระนมเอกของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และเป็นพระมารดาของ**เจ้าพระยาโกษาธิบดี** *(เหล็ก)* **เจ้าพระยาโกษาธิบดี** *(ปาน)* ซึ่ง **ขุนหลวงสรศักดิ์** *(เดื่อ)* ได้เคยไปขอให้ขึ้นไปช่วยกราบทูลพระราชทานอภัยโทษจาก**สมเด็จพระนารายณ์มหาราช** ที่เมืองลพบุรี มีความปรากฏในพงศาวดารว่า

"ฝ่ายหลวงสรศักดิ์ ก็ไปเฝ้าเจ้าแม่วัดดุสิต ซึ่งเป็นมารดาเจ้าพระยาโกษาเหล็ก โกษาปาน และเป็นพระนมผู้ใหญ่ของสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวนั้น และถวายบังคมแล้วก็กราบทูลแถลงการอันเจ้าพระยาวิไชยเยนทร์ กระทำให้ร้อนในพระพุทธศาสนาเหมือนดังนั้น และได้กราบทูลพระกรุณาแล้วก็มิได้เอกโทษ ข้าพระพุทธเจ้ามีความโทมนัสถึงพระพุทธศาสนาอันเจ้าพระยาวิไชยเยนทร์ จะทำพระพุทธศาสนาให้พินาศเสื่อมสูญ ดังนั้นจึงชกเอาปากเจ้าสมุหนายก แล้วหนีลงมาและบัดนี้ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงพระพิโรธ จะลงพระราชอาชญาแก่ข้าพระพุทธเจ้า ขอจงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม อัญเชิญเสด็จขึ้นไปขอพระราชทานโทษข้าพระพุทธเจ้าครั้งหนึ่งเถิด"

สมเด็จพระราชมารดาเลี้ยง ซึ่งเป็นพระอัครมเหสีเดิมของ**สมเด็จพระเพทราชา** ผู้นี้ได้ออกไปตั้งพระตำหนักอยู่ที่เดียวกับ พระตำหนักของ**เจ้าแม่วัดดุสิต** ที่น่าจะเข้าใจว่าคือตำหนักเดียวกัน ถ้าเป็นตำหนักเดียวกันก็แสดงว่า **เจ้าแม่วัดดุสิต**นั้นได้ถึงแก่อสัญกรรมแล้ว และต่อมาสมเด็จพระราชมารดาเลี้ยงนี้ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็น **กรมพระเทพามาตย์** *(กัน)* เมื่อ พ.ศ. ๒๒๔๓

ในแผ่นดิน**สมเด็จพระเจ้าเสือ** บุตรชายของ **เจ้าพระยาโกษาธิบดี** *(ปาน)* ชื่อ**ขุนทอง** ได้เข้ารับราชการมีความดีความชอบเป็น **พระยาอัษฎาเรืองเดช** และ**เจ้าพระยาวรวงศาธิราช** ตำแหน่ง เสนาบดีกรมคลัง ตามลำดับ

เจ้าพระยาวรวงศาธิราช *(ขุนทอง)* มีบุตรชายคนโตชื่อ **ทองคำ** ได้ถวายตัวเข้า

รับราชการเป็นมหาดเล็กใน **สมเด็จเจ้าฟ้าเพชร กรมพระราชวังบวรสถานมงคล**

เมื่อ พ.ศ. ๒๒๔๕ **สมเด็จพระเจ้าเสือ** ได้สั่งลงพระราชาอาญา **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเพชร กรมพระราชวังบวรสถานมงคล** และ**สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระบัญญรน้อย** ให้จับมัดเฆี่ยนยกละ ๓๐ ที ทุกเช้าและเย็น เนื่องจากทรงพระพิโรธช้างพระที่นั่งตกหล่มลึกหาว่าสมเด็จพระเจ้าลูกเธอที่ทำถนนผ่านบึงให้ช้างพระที่นั่งข้ามติดหล่ม จะฆ่าเอาพระราชสมบัติถึงกับขับช้างพระที่นั่งไล่ฟันด้วยพระแสงของ้าว และให้ทหารจับมาลงพระราชอาญาดังกล่าวเรื่องนี้ **กรมพระเทพามาตย์** *(กัน)* พระตำหนักริมวัดดุสิต ได้นั่งเรือพระที่นั่งขึ้นมายังพลับพลาที่ตำบลบ้านพลูหลวง แขวงเมืองนครสวรรค์ มีความปรากฏในพงศาวดารว่า

"จึงพระบาทสมเด็จบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรเห็น กรมพระเทพามาตย์ พระราชมารดาเลี้ยงเสด็จขึ้นมา ก็กระทำปัจจุดมนาการต้อนรับเชิญเสด็จให้ขึ้นนั่งร่วมราชาอาสน์ทรงถวายอภิวาทแล้วดำรัสถามว่า ซึ่งเจ้าคุณขึ้นมานี้ด้วยกิจธุระเป็นประการใด จึงกรมพระเทพามาตย์กราบทูลว่า ได้ยินข่าวลงไปว่าพระราชบุตรทั้งสองเป็นโทษ จึงอุตสาหะขึ้นมาหาทั้งนี้เพื่อจะทูลขอพระราชทานโทษ จึงมีพระราชโองการตรัสเล่าให้กรมพระเทพามาตย์ทรงฟัง ว่า อ้ายสองคนนี้มันคิดการกบฏ เดิมข้าพเจ้าให้มันเป็นแม่กองถมถนนข้ามบึง มันแสร้งทำเป็นพลุหล่มไว้ให้ช้างซึ่งข้าพเจ้าขี่นั้นเหยียบถลำลงแล้ว มันจะคิดกันฆ่าข้าพเจ้าเสียจะเอาราชสมบัติ กรมพระเทพามาตย์จึงกราบทูลว่า กันพระราชบุตรทั้งสองนี้เป็นลูกเพื่อนทุกข์เพื่อนยากของพ่อมาแต่ก่อน และซึ่งจะคิดการกบฏประทุษร้ายต่อพ่อนั้นหามิได้ กรมพระเทพามาตย์กราบทูลวิงวอนขอพระราชทานโทษไปเป็นหลายครั้ง จึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานโทษให้แก่กรมพระเทพามาตย์นั้น แล้วมีพระราชดำรัสมอบให้แก่กรมพระเทพามาตย์ว่า เจ้าคุณจงเอามันทั้งสองนั้นลงไปเสียด้วยเถิด อย่าให้มันอยู่กับข้าพเจ้าที่นี่เลย ถ้าและจะเอามันไว้ที่นี่ด้วยข้าพเจ้าไซร์ มันจะคิดกบฏฆ่าข้าพเจ้าเสียอีกเป็นมั่นคง และกรมพระเทพามาตย์ รับสั่งแล้วก็ไปบอกสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ออกจากโทษ แล้วทูลลาสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน พาเอาสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์มาลงเรือพระที่นั่ง แล้วเสด็จกลับลงมายังกรุงเทพมหานคร"

ดังนั้น **สมเด็จเจ้าฟ้าเพชร กรมพระราชวังบวรสถานมงคล** จึงได้ให้นายทองคำซึ่งได้รับตำแหน่งเป็น **หมื่นมหาสนิท** หัวหมื่นหมาดเล็ก ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสะแกกรัง เพื่อคอยกะเกณฑ์สิ่งของ และทำราชการด้วยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดการเสด็จประพาสล้อมช้างป่า และเมืองอุทัยธานี เป็นหัวเมืองด่านที่อุดมสมบูรณ์ด้วย ข้าว ช้างป่า มูลค้างคาว ไม้ผลกระวาน เป็นต้น สำหรับใช้ในกองทัพ และเป็นยุทธปัจจัยของ สมเด็จเจ้าฟ้าเพชร กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ในโอกาสที่จะขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์ต่อไปด้วย

ขณะที่**หมื่นมหาสนิท** *(ทองคำ)* อยู่ที่บ้านสะแกกรัง นั้น ภรรยาได้ให้กำเนิดบุตรชายคนโตคนหนึ่งชื่อ **"ทองดี"** ซึ่งปรากฏในพระราชหัตถเลขา ของ **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีถึง เซอร์ จอห์น เบาริง ในหนังสือ เดอะ คิงด้อม แอนด์ พีเพิล** *(The Kingdom and Peple)* มีความแปลดังนี้

"ผู้ซึ่งเป็นพระมหาชนกแห่งปฐมกษัตริย์ราชวงศ์จักรี และเป็นพระอัยกา ของพระบิดาแห่งกษัตริย์องค์ปัจจุบัน (คือ ตัวข้าพเจ้าเอง) และกษัตริย์อีกพระองค์หนึ่ง (คือพระอนุชาองค์รองของข้าพเจ้า) ของประเทศสยาม เป็นราชโอรสอันสูงศักดิ์ของราชวงศ์ที่ได้สืบเชื้อ

*สายมาจากตระกูลขุนนาง กระทรวงต่างประเทศ ซึ่งได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา และต่อมาได้ย้ายถิ่นฐานอยู่ที่**บ้านสะแกกรัง** อันเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำ อันเป็นสาขาของแม่น้ำสายใหญ่ เชื่อมอาณาเขตติดต่อภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศสยาม ประมาณเส้นรุ้ง ๑๓° ๑๕′ ๓๐″ เหนือดูจะกว่าบ้างเล็กน้อย เส้นแวง ๙๙° ๙๐′ ตะวันออก ซึ่งเล่ากันว่า บุคคลผู้มีความสำคัญได้ถือกำเนิดที่นี่ และกลายเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเป็นพิเศษของราชวงศ์สยาม ที่มาจาก**หมู่บ้านสะแกกรัง** สู่ กรุงศรีอยุธยา...”*

ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๒๕๑ **สมเด็จเจ้าฟ้าเพชร กรมพระราชวังบวรสถานมงคล** ได้ขึ้นครองราชย์เป็น **“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ”**

จมื่นมหาสนิท *(ทองคำ)* มีความดีความชอบ ได้รับแต่งตั้งเป็น **พระยาราชนกูล** *(บางแห่งเขียน **พระยาราชนิกูล**)* ปลัดทูลฉลองกรมมหาดไทย ดังนั้นครอบครัวนี้จึงได้ย้ายครอบครัวไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา ตรงเหนือป้อมเพชร

“นายทองดี” บุตรชายคนโต ของ **พระยาราชนกูล** *(ทองคำ)* นั้น เมื่อมีอายุพอที่จะเข้ารับราชการได้แล้ว **พระยาราชนกูล** *(ทองคำ)* บิดาก็นำไปรับราชการอยู่ที่กรมมหาดไทย คอยช่วยเหลืองานอยู่กับตน ในสมัย**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระบรมโกษฐ** *(พ.ศ. ๒๒๗๕-๒๓๑๐)* ในที่สุดก็ได้รับแต่งตั้งเป็น **“หลวงพินิจอักษร”** ครั้นอายุได้ ๒๐ ปี **หลวงพินิจอักษร** ก็อุปสมบทและเมื่อลาสิกขาบทแล้ว **พระยาราชนกูล** *(ทองคำ)* ได้สู่ขอ “ดาวเรือง” *(บางแห่งว่า **“หยก”**)* หลานสาว**พระยาอภัยราชา** สมุหนายกว่าราชการแผ่นดิน ให้แต่งงานอยู่กินกันตามประเพณี ต่อมา**หลวงพินิจอักษร** *(ทองดี)* ก็ได้รับแต่งตั้งเป็น **พระอักษรสุนทรศาสตร์** เสมียนตรากรมมหาดไทยมีหน้าที่ร่างพระราชสาสน์ตราต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์ และรักษาพระราชลัญจกร อันเป็นตราประจำแผ่นดิน

เจ้าคุณพระอักษรสุนทรศาสตร์ *(ทองดี)* และคุณนายดาวเรือง ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ภายในกำแพงตรงกันข้ามกับป้อมเพชร ด้านหลังนั้นปรากฏว่าเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป เมื่อมีฐานะดีขึ้นก็ได้สร้างวัด ชื่อ **วัดทอง** ต่อมาเปลี่ยนเป็นวัด**สุวรรณดาราม** ไว้ใกล้ ๆ บ้าน และถือเป็นวัดประจำตระกูลซึ่งถือคติตามผู้ใหญ่ที่นิยมสร้างวัดให้ลูกหลานไปวิ่งเล่นและใช้ทำบุญ

คุณนายดาวเรือง ภรรยาของ**พระอักษาสุนทรศาสตร์** ได้มีบุตรคนแรกเป็นหญิงชื่อ **สา** บุตรคนที่สองเป็นชายชื่อ **ราม** และบุตรคนที่สามเป็นหญิงชื่อ **แก้ว** ครั้นเมื่อ **พ.ศ. ๒๒๗๕ คุณนายดาวเรือง** ได้ตั้งครรภ์เป็นคนที่สี่ พอเวลาครรภ์แก่จนใกล้คลอดนั้น **พระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทร์พิทักษ์** ราชโอรส**สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ** ซึ่งเสด็จออกทรงผนวชได้เสร็จมาเยี่ยม และได้ทำน้ำมนต์สะเดาะเคราะห์ให้คลอดบุตรง่าย ต่อมาเมื่อวันพุธ เดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๒๐ มีนาคม **พ.ศ. ๒๒๗๕** จึงได้คลอดบุตรเป็นชาย **พระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทร์พิทักษ์** จึงทรงฉีกชายสบงผูกคอเด็กให้เป็นมงคล บุตรชายคนที่สี่นี้ **พระอักษรสุนทรศาสตร์** ให้ชื่อว่า **“ทองด้วง”**

เมื่อ**ทองด้วง** อายุได้ ๕ ขวบ นั้น ชอบวิ่งเล่นตามประสาเด็กผู้ชาย ครั้งหนึ่งได้วิ่งถลำเข้าไปในกองไฟที่ลุกโชน โดยที่คุณนายดาวเรือง ไม่ทันเห็น สา และ**แก้ว** พี่สาวทั้งสองคนเห็นจึงช่วยกันดึงร่างของ **เด็กชายทองด้วง**ออกมาจากกองไฟ ปรากฏว่าเนื้อตัวของ**เด็กชายทองด้วง**ไม่เป็นอันตรายแต่อย่างใด นับเป็นสิ่งอัศจรรย์ในบุญญาธิการยิ่ง

ต่อมาเมื่อวันพฤหัสบดี เดือน ๑๑ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีกุน ตรงกับวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๒๘๖ เวลา ๒ ยามเศษ **คุณนายดาวเรือง** ได้คลอดบุตรคนที่ห้าเป็นชาย ชื่อ **บุญมา** แล้วหลังจากนั้นไม่นาน **คุณนายดาวเรือง** ก็ถึงแก่กรรมทำให้พระอักษรสุนทรศาสตร์โศกเศร้าเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากเจ้าคุณพระฯ มีบุตรที่อายุยังน้อยและต้องการผู้เลี้ยงดูบุตรชายหญิง จึงได้ตกลงใจสู่ขอ**น้องสาวของคุณนายดาวเรือง** มาแต่งงานเพื่อดูแลครอบครัวต่อไป ต่อมาได้มีบุตรด้วยกันคนหนึ่งเป็นหญิง ชื่อ **กุ**

นายทองด้วง นั้นพออายุพอที่จะเข้ารับราชการได้แล้ว **พระอักษรสุนทรศาสตร์** *(ทองดี)* ได้นำตัวเข้าถวายเป็นมหาดเล็กใน **เจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิจ** ส่วนบุตรชายคนที่สองชื่อ **ราม** นั้นได้รับราชการเป็นทหาร พ.ศ. ๒๒๘๓ **เด็กชายทองด้วง** อายุได้ ๑๓ ปี เจ้าคุณพระฯ และคุณนายน้องสาวฯ ก็จัดให้มีพิธีโกนจุก พร้อมกับได้นิมนต์ **พระเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทร์พิทักษ์** มาเป็นประธานในพิธีสงฆ์ และได้กราบทูลเชิญ **เจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิจ** ให้เสด็จมาตัดจุกและรดน้ำ

พ.ศ. ๒๓๐๑ **สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ** เสด็จสวรรคต ได้มอบราชสมบัติให้แก่ **เจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิจ** ซึ่งครองราชย์อยู่ได้ ๒ เดือน ก็เวนราชสมบัติให้**เจ้าฟ้าเอกทัศน์ กรมขุนอนุรักษ์มนตรี** ซึ่งขึ้นครองราชย์เป็น **"สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสุริยามรินทร์"**

พ.ศ. ๒๓๐๒ **นายทองด้วง** อายุได้ ๒๒ ปี **พระอักษรสุนทรศาสตร์** *(ทองดี)* บิดาก็จัดแจงบวชให้ตามประเพณี และจำพรรษาอยู่ที่วัดมหาทะลาย อยู่ร่วมกับ **พระภิกษุสิน** *(คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสิน)* ซึ่งระหว่างที่อุปสมบทอยู่นั้น จีนแสหมอดูได้ทำนาย พระภิกษุทั้งสองไว้ว่า

"ท่านเป็นบุรุษต้องตามลักษณ์ ล้วนแล
บุญเด่นเห็นประจักษ์ เจิดหล้า
จักสู่กระดูศักดิ์ สุรกษัตริย์
สืบศุภวงษ์ตรงหล้า สฤษดิ์เลี้ยงเวียงสยาม"

ครั้นเมื่อ **ทองด้วง** สึกออกมาแล้ว **พระอักษรสุนทรศาสตร์** *(ทองดี)* ไปสู่ขอ **"นาค"** บุตรีของ**เศรษฐีทอ และนางสั้น** ชาวบ้านอัมพวา แขวงบางข้าง เมืองราชบุรี มาแต่งงานกับนายทองด้วงส่วน **นายบุญมา** พออายุได้ ๑๖ ปี ก็ได้เข้ารับราชการ เป็นมหาดเล็ก **ในเจ้าฟ้าเอกทัศน์ กรมอนุรักษ์มนตรี** ต่อมาพ.ศ. ๒๓๐๖ นายบุญมาได้รับแต่งตั้งเป็น **นายสุดจินดา** มหาดเล็กหุ้มแพร

นายทองด้วง นั้นต่อมาได้ขอย้ายไปรับราชการอยู่ที่เมืองราชบุรี และได้รับแต่งตั้งให้เป็น **หลวงยกกะบัตร** เจ้าเมืองราชบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๓๐๓ อันเป็นบ้านของ**คุณนาค** ภรรยา

พ.ศ. ๒๓๐๘ **พระยาวชิรปราการ** *(สิน)* เจ้าเมืองกำแพงเพชร ได้อยู่ช่วยราชการทัพที่กรุงศรีอยุธยา เป็นนายกองทัพเรือรับข้าศึกและวันเสาร์ที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๓๑๐ ก็นำกำลัง ๕๐๐ คน ตีฝ่าพม่าไปทางตะวันออก ผ่านบ้านหันตรา บ้านข้าวเม่า หันหน้าสู่หัวเมืองชายทะเลตะวันออก

ครั้นเมื่อกรุงศรีอยุธยา เสียกรุงเมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๓๑๐ เวลา ๑๖.๐๐ น. ตรงกับวันขึ้น ๘ ค่ำเดือน ๕ ปีกุน นพศกนั้น พม่าได้เข้ากรุงเผาบ้านเรือนเสียหาย ผู้คนระส่ำระสายจนต้องพากันทิ้งกรุงหนีเอาตัวรอดไปตามเมืองต่าง ๆ **พระอักษร**

สุนทรศาสตร์ *(ทองดี)* และภรรยาชื่อมา พร้อมด้วยบุตรชายเกิดกับคุณมา ชื่อ ลา ได้พากันอพยพไปอยู่กับ**เจ้าพระยาพิษณุโลก** *(เรือง)* ซึ่งสนิทสนมกันกับอีกเมืองพิษณุโลกนั้นเป็นบ้านของ**คุณมา ภรรยาน้อย** ส่วน **นายสุดจินดา** *(บุญมา)* นั้นพร้อมด้วยเพื่อนร่วมใจ ๒ คน ได้หลบหนีเล็ดลอดลงเรือโกลนพร้อมด้วยม้องกระแต สมบัติของเจ้าคุณปู่ล่องมาตามลำน้ำใช้กลอุบายหลอกพม่า เพื่อจะไปหา**หลวงยกกะบัตร** *(ทองด้วง)* ที่เมืองราชบุรี และได้ตามหาพี่ชาย ซึ่งพาครอบครัวหลบหนีในป่าจนพบ จึงชวนกันไปอยู่กับ **พระยาวชิรปราการ** *(สิน)* เจ้าเมืองตาก ซึ่งเข้ามาช่วยราชการทัพในกรุงศรีอยุธยา และหนีออกมารวบรวมกำลังกอบกู้อิสรภาพอยู่ที่เมืองจันทบุรี

เนื่องจาก **คุณนาค** ภรรยา **หลวงยกกะบัตร** *(ทองด้วง)* ขณะนั้นตั้งครรภ์ **หลวงยกกะบัตร** *(ทองด้วง)* จึงได้ฝากพระธำมะรงค์ ๓ วง และดาบทองคำเล่มหนึ่งไปให้ **พระยาวชิรปราการ** *(สิน)* แทนตัว พร้อมกับแนะนำให้ **นายสุดจินดา** *(บุญมา)* ไปรับ นางนกเอี้ยง พระมารดาของ **พระยาวชิรปราการ** *(สิน)* ไปจากบ้านแหลม เมืองเพชรบุรี ให้ไปอยู่กับ **พระยาวชิรปราการ** *(สิน)* ด้วย ส่วนตนเองนั้นจะติดตามไปร่วมภายหลัง ซึ่งมีความในพงศาวดารว่า

"นายสุดจินดา มหาดเล็กนั้นหนีออกไปพำนักอยู่ ณ เมืองชลบุรี ครั้นเมื่อรู้ข่าวว่าเจ้าตากสินออกไปตั้งอยู่ ณ เมืองจันทบุรี จึงพาพรรคพวกบ่าวไพร่ เดินบกออกไปพึ่งด้วยเจ้าตาก เจ้าตากก็รับไว้ชุบเลี้ยงตั้งเป็น พระมหามนตรี เพราะรู้จักคุ้นเคยกันมาแต่ก่อนกรุงยังไม่เสียนั้น..."

ในขณะนั้น เจ้าเมืองอื่น ๆ ได้ถือโอกาสตั้งตนเป็นใหญ่ในขณะที่บ้านเมืองระส่ำระสายสำหรับ**พระยาวชิรปราการ** *(สิน)* นั้นได้รวบรวมกำลังจากทหารที่หนีออกจากกรุงศรีอยุธยา และทำการปราบปรามบรรดาก๊กต่าง ๆ พร้อมกับได้รับการสถาปนาเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า **"สมเด็จพระบรมราชาที่ ๔"** หรือเรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า **สมเด็จพระเจ้าตากสิน** เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๑๑

พระมหามนตรี *(บุญมา)* เจ้ากรมพระตำรวจในขวา ถือศักดินา ๒,๐๐๐ ไร่ ได้ทูลขอไปรับ**หลวงยกกะบัตร** *(ทองด้วง)* เจ้าเมืองราชบุรี ผู้เป็นพี่ชายมารับราชการอยู่ด้วย ซึ่งต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็น **พระราชวรินทร์** เจ้ากรมพระตำรวจนอกขวา ถือศักดินา ๑,๖๐๐ ไร่ พี่น้องทั้งสองท่านนี้ได้ทำความดีชอบมาก ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ **พระมหามนตรี** เป็น **พระอนุชิตราชา** จางวางพระตำรวจฝ่ายซ้าย และ **พระยาราชวรินทร์** เป็น **พระยาอภัยรณฤทธิ์** จางวางพระตำรวจฝ่ายขวา และได้รับพระราชทานบ้าน, ที่ดินอยู่ใต้วัดบางหว้าใหญ่ *(คือ วัดระฆังโฆษิตาราม กรุงเทพฯ)*

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองพิษณุโลกทั้งทางบกและทางเรือ **เจ้าพระยาพิษณุโลก** *(เรือง)* เจ้าเมืองพิษณุโลก ได้สั่งให้ หลวงโกษา *(ผัง)* คุมกองทัพบกและกองทัพเรือมาตั้งรับอยู่ที่ตำบลเกยชัย แขวงเมืองนครสวรรค์ รบพุ่งกันเป็นสามารถและยิงปืนต้องพระชงค์ข้างซ้าย **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช** จึงสั่งให้ถอยทัพหลวงกลับยังกรุงธนบุรี เจ้าเมืองพิษณุโลก *(เรือง)* จึงมีใจกำเริบถือว่าตัวมีบุญญาธิการชนะข้าศึกได้ จึงตั้งตนเป็นกษัตริย์ และแต่งตั้งให้ **พระอักษรสุนทรศาสตร์** *(ทองดี)* ซึ่งเป็นเจ้านายผู้ใหญ่ที่ขึ้นไปหลบหนีพม่าอยู่ที่เมืองพิษณุโลก เป็น **"เจ้าพระยาจักรีศรีองค์รักษ์ สมุหนายกเสนาบดี"** ส่วนเจ้าพระยาพิษณุโลก ครั้นเมื่อ สถาปนาและจัดพิธีราชาภิเษกได้ ๗ วัน ก็ถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคฝีละลอกในคอ พระอินทรชากร น้อง

ชายจึงปกครองเมืองพิษณุโลกแทนพี่ชาย แต่ไม่ได้สถาปนาเป็นกษัตริย์

พระอักษรสุนทรศาสตร์ *(ทองดี)* หลังจากได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ **"เจ้าพระยาจักรีศรีองค์รักษ์ สมุหนายกเสนาบดี"** แล้วต่อมาก็ถึงแก่อสัญกรรม **คุณนายมา ภรรยาน้อย** และนายลา บุตรชาย พร้อมด้วย นายขวัญ *(ต่อมาได้เป็น นายชำนาญกระบวน นายเวรกรมมหาดไทย)* นายยิ้ม นายแย้ม ได้ช่วยกันจัดการเรื่องศพและนำ**พระอัฐิของ เจ้าพระยาจักรีฯ** ลงมาพบ**พระยาอภัยรณฤทธิ์** *(ทองด้วง)* ที่ตำบลเกยชัย แขวงเมืองนครสวรรค์

พระอัฐิของเจ้าพระยาจักรี ศรีองค์รักษ์ *(ทองดี)* นี้ได้แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งเป็นของ **พระยาอภัยรณฤทธิ์** *(ทองด้วง)* และอีกส่วนหนึ่งเป็นของ **พระอนุชิตราชา** *(บุญมา)* บุตรชายทั้งสองคน แล้วได้รับคุณนายมา นายลาและพรรคพวก ไว้ในอุปการะทั้งหมด

ในปี พ.ศ. ๒๓๑๒ **เจ้าพระฝาง** *(เรือน)* ได้ยกกองทัพล้อมเมืองพิษณุโลก ๓ วัน ๓ คืนก็สามารถตีเมือง และยึดครองเมืองพิษณุโลกได้ ชาวเมืองพิษณุโลก เมืองพิจิตร จึงพากันอพยพครอบครัวลงมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ของสมเด็จพระเจ้าตากสิน เป็นอันมาก และในที่สุด สมเด็จพระเจ้าตากสินก็สามารถปราบปรามก๊กเจ้าพระฝางได้

เมื่อเหตุการณ์สงบเรียบร้อยดีสามารถปราบปรามก๊กต่าง ๆ จนสามารถรวบรวมเป็นประเทศได้แล้ว **พระยาอนุชิตราชา** *(บุญมา)* ก็ได้รับแต่งตั้งเป็น **พระยายมราช** และ **เจ้าพระยาสุรสีห์พิษณุวาธิราช** ผู้สำเร็จราชการเมืองพิษณุโลก ส่วน**พระยาอภัยรณฤทธิ์** *(ทองด้วง)* นั้นได้รับแต่งตั้งให้เป็น **พระยายมราช, เจ้าพระยาจักรี สมุหพระกลาโหม และสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก** แม่ทัพรับราชการอยู่กับ **สมเด็จพระเจ้าตากสิน** จนกรุงธนบุรีเกิดระส่ำระสายจลาจลตอนปลายรัชกาล โดยพระยาสรรค์ ยึดอำนาจไว้

หลวงสรวิชิต *(หน)* นายด่านเมืองอุทัยธานี ได้ยกกำลังทหารด่านนำข้าราชการทางกรุงธนบุรีไปรายงานและนำทหารออกไปรับ **กองทัพสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก** *(ทองด้วง)* ณ ทุ่งแสนแสบ แล้วนำกองทัพเข้ากรุง ซึ่งตั้งทัพพักที่วัดสระเกศ ๑ คืน

ครั้นรุ่งขึ้นเช้าวันเสาร์ที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ ตรงกับแรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ เวลา ๒ โมงเศษ **สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก** *(ทองด้วง)* ได้จัดขบวนกองทัพเดินตรงมายังนั่งเรือพระที่นั่งข้ามไปยังกรุงธนบุรี เสวยราชย์เป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์จักรี ชำระโทษ ซึ่งมีความปรากฏในพงศาวดารว่า

"มุขมนตรีทั้งหลายพร้อมกันกราบทูลว่าพระเจ้าแผ่นดิน สุจริตธรรมเสียฉะนี้ ก็เห็นว่าเป็นเสี้ยนหนามหลักตออันใหญ่อยู่ในแผ่นดินจะละไว้เสียมิได้ ควรจะให้สำเร็จโทษเสียจึงรับสั่งให้มีกระทู้ถามเจ้าตากสินเจ้าแผ่นดินผู้ทุจริตว่า ตัวเป็นเจ้าแผ่นดินใช้เราไปกระทำการสงครามได้ความลำบากกินเหงื่อต่างน้ำ เราก็อุตสาหะกระทำศึกมิได้อาลัยแก่ชีวิต คิดแต่จะทำนุบำรุงแผ่นดินให้สิ้นเสี้ยนหนามจะให้สมณพราหมณาจารย์และไพร่ฟ้าประชากรอยู่เย็นเป็นสุขสิ้นด้วยกัน ก็เหตุไฉนอยู่ภายหลังตัวจึงเอาบุตร ภรรยาเรามาจองจำทำโทษ แล้วโบยตีภิกษุสงฆ์และลงโทษแก่ข้าราชการและอาณาประชาราษฎร์เร่งเอาทรัพย์สินโดยพลการด้วยหาความผิดมิได้ กระทำให้แผ่นดินเดือดร้อนทุกเส้นหญ้า ทั้งพระพุทธศาสนาก็เสื่อมทรุดเศร้าหมองดุจเมืองมิจฉาทิฐิฉะนี้ โทษตัวมีประการใดจงให้การไปให้แจ้ง และ เจ้าตากสินก็รับผิดทั้งสิ้นทุกประการ..."

วันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ วันอาทิตย์ขึ้น ๑๐ ค่ำเดือน ๖ ปีขาล ได้ทำ

พิธีตั้งเสาหลักเมืองกรุงเทพมหานคร และต่อมาวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๕ วันจันทร์ เดือน ๘ ขึ้น ๑ ค่ำ **สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก** *(ทองด้วง)* ได้ปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามว่า **"พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราช รามาธิบดี"** และได้สถาปนาพระราชวงศ์เป็นราชตระกูลโดยอัญเชิญพระอัฐิของ **เจ้าพระยาจักรี ศรีองค์รักษ์** *(ทองดี)* หรือ **พระอักษรสุนทรศาสตร์** ผู้เป็นพระบิดา ซึ่งถึงแก่อสัญกรรมที่เมืองพิษณุโลก มาสถาปนาเป็น **"สมเด็จพระชนกาธิบดี"** และนำมหาสังข์อุตราวัฏของประจำตระกูลเข้าพิธีปราบดาภิเษกประดิษฐานพระราชวงศ์ใหม่ ซึ่งนำเอานามบรรดาศักดิ์ของ **"เจ้าพระยาจักรี ศรีองค์รักษ์"** ที่สมุหนายกอัครมหาเสนาบดี มาเป็นชื่อ **"พระราชวงศ์จักรี"** และได้สถาปนาพระราชวงศานุวงศ์ มี สมเด็จพระพี่นาง ๒ พระองค์ สมเด็จพระอนุชาธิราช ๑ พระองค์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ๔ พระองค์ สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ ๑๑ พระองค์ และสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธออีก ๑ พระองค์ รวมเป็น ๑๙ พระองค์

เจ้าพระยาสุรสีห์พิษณุวาธิราช *(บุญมา)* นั้นได้รับการสถาปนาให้เป็น **"สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวังบวรสถานมงคล"** ตำแหน่ง **พระมหาอุปราชวังหน้า**

พระอัฐิส่วนที่เป็นของ **พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราช รามาธิบดี** *(ทองด้วง)* ได้อัญเชิญเข้าไปประดิษฐานในพระโกศทองคำประดับพลอยและทับทิม ตั้งไว้บนหอนมัสการในพระบรมมหาราชวัง สำหรับทรงสักการะบูชา และให้พระบรมวงศานุวงศ์ตลอดจนข้าราชการ ถวายบังคมในพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒนสัจจา แทนธรรมเนียมเดิมที่นิยมถวายบังคมพระเชษฐบิดร อันได้แก่ รูป**สมเด็จพระรามาธิบดี** *(พระเจ้าอู่ทอง)* ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยา ส่วนพระอัฐิอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็น **กรมพระราชวังบวรสุรสิงหนาท** *(บุญมา)* สันนิษฐานว่า คงจะอัญเชิญเข้าประดิษฐานที่พระเจดีย์ทอง ในมณฑปวัดพระมหาธาตุฯ จึงทำให้เกิดประเพณีว่า เมื่อพระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินวัดมหาธาตุ จะต้องตั้งเครื่องทองน้อยทรงสักการะบูชาเป็นพิเศษที่พระเจดีย์ทองในพระมณฑปสืบต่อมา

สำหรับการถวายพระเพลิงพระบรมอัฐิของ**สมเด็จพระชนกาธิบดี** นั้นปรากฏในพระราชพงศาวดาร ว่า

"ในปีเถาะ สัปตศก จุลศักราช ๑๑๕๗ นั้น การทัพศึกว่างลง ทรงพระราชดำริจะถวายพระเพลิงพระบรมอัฐิ สมเด็จพระชนกาธิบดี สนองพระเดชพระคุณ เพราะเมื่อสมเด็จพระชนกาธิบดี สวรรคต เป็นเวลาบ้านเมืองเกิดจลาจล พระราชวงศานุวงศ์กระจัดพลัดพรากกัน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระพี่นาง สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ก็หาได้ถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระชนกาธิบดีไม่ จึงโปรดให้สร้างพระเมรุมาศขนาดใหญ่และเครื่องมหรสพสมโภชเหมือนอย่างการพระบรมโกศพระเจ้าแผ่นดินครั้งกรุงเก่า

เจ้าอนัมก๊ก และองค์สมเด็จพระนารายณ์ รามาธิบดี เจ้ากรุงกัมพูชา เมื่อได้ทราบข่าวก็แต่งทูตให้คุมสิ่งของเข้ามาทูลถวาย ช่วยในการพระเมรุทั้ง ๒ เมือง

ครั้น ณ เดือน ๕ ปีมะโรง อัฐศก จุลศักราช ๑๑๕๘ การพระเมรุสร้างเสร็จแล้ววันขึ้น ๑๓ ค่ำ โปรดให้แห่พระบรมสารีริกธาตุ ออกมาสู่พระเมรุ มีการมหรสพสมโภช ๓ คืน ๓ วัน ครั้นวันแรม ๑ ค่ำ จึงแห่พระบรมอัฐิครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

(ต่อหน้า ๙๒)

ตำนานพระพุทธรูป
พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
และ
พระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
พระพุทธรูปเนื่องในพระปรมาภิไธย

ส.พลายน้อย

ในเรื่อง **"พระปรมาภิไธย"** ได้กล่าวถึงพระพุทธปฏิมากร ๒ พระองค์ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ว่าเป็นต้นเหตุให้ถวายพระนามรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ ว่า พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตามพระนามพระพุทธปฏิมากรทั้ง ๒ พระองค์นั้น จึงเห็นสมควรกล่าวถึงตำนานพระพุทธรูปดังกล่าวไว้ให้เป็นการต่อเนื่อง

ต้นเหตุที่จะมีพระพุทธปฏิมากรทั้ง ๒ พระองค์นั้น ก็เนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชปรารภถึงพระราชพงศาวดาร ว่าเมื่อครั้งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงหล่อพระศรีสรรเพชญ์เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๒ เป็นพระพุทธรูปยืนขนาดใหญ่หุ้มด้วยทองคำ สูงแต่พระบาทถึงยอดพระรัศมี ๘ วา ทองที่หล่อหนักห้าหมื่นสามพันชั่ง ทองคำที่หุ้มหนัก ๒๘๖ ชั่ง และพระเจ้าแผ่นดินภายหลังก็ได้ทรงหล่อพระรูปสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ พระเจ้าอู่ทองซึ่งเป็นปฐมบรมราชาธิราช ผู้ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยา ขึ้นไว้สำหรับเป็นที่นมัสการ ด้วยอาศัยปรารภเหตุ ๒ ประการนี้ จึงทรงพระราชศรัทธาสร้างพระพุทธรูปใหญ่ ๒ พระองค์ โดยมีพระราชประสงค์จะให้เป็นพระฉลองพระองค์ของรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ แทนพระเชษฐบิดรที่กรุงศรีอยุธยา ในการนี้ได้ทรงปรึกษาด้วยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เมื่อยังทรงผนวชอยู่

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ถึงเรื่องนี้ไว้ตอนหนึ่งว่า

"ในขณะนั้นเป็นเวลาที่คิดกะส่วนสืบค้นจะให้ได้ความว่า พระพุทธเจ้าสูงเท่าใดเป็นแน่ ไปตกลงกันว่าอยู่ในราวหกศอกช่างไม้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายพระพรด้วยเรื่องนี้ จนทรงเห็นชอบตกลงเป็นลดส่วนพระพุทธรูปนั้นให้ย่อมลง และเพราะเพื่อที่จะแบ่งให้เป็นสององค์ขึ้นทั้งที่ย่อมลงนั้น จะตกแต่งให้งดงามดีกว่าใหญ่โตเหมือนอย่างแต่ก่อน จึงได้ทรงสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องอย่างจักรพรรดิราชสองพระองค์ หุ้มด้วยทองคำเครื่องต้น ประดับด้วยเนาวรัตน เป็นฝีมือช่างอย่างวิจิตรประณีตยิ่งนักน้ำหนักทองคำซึ่งหุ้มพระองค์ และเครื่องทรงพระพุทธรูปทั้งสองพระองค์นี้หนักถึงพระองค์ละหกสิบสามชั่งสี่ตำลึงเศษ[๑] แล้วบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพระเมาลีทั้งสองพระองค์"

พระพุทธรูปทั้ง ๒ พระองค์นี้จะสร้างวันเดือนปีใดยังไม่พบหลักฐานแน่นอน แต่ในหนังสือตำนานเรื่องวัตถุสถานต่าง ๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนากล่าวว่า ได้ทรงสร้างประมาณปลายปีขาล พ.ศ. ๒๓๘๕ หรือต้นปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๘๖ เพราะพบหมายรับสั่งเกณฑ์อิฐก่อฐานตั้งพระพุทธรูป ๒ พระองค์นี้ เมื่อเดือน ๑๐ ปีเถาะ ถ้าเป็นเช่นนี้ก็เห็นจะเสียเวลาในการตกแต่ง

๑. จำนวนชั่งตำลึงตรงนี้ผิดกับในพระราชพงศาวดารซึ่งจะกล่าวถึงข้างหน้า

เป็นเวลาหลายปีเพราะมีจดหมายเหตุกล่าวถึงการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๑ ดังนี้

"ด้วยเจ้าพระยาบดินทรเดชาที่สมุหนายก[๒] รับพระราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ทรงพระราชศรัทธาให้สถาปนาการหล่อพระพุทธรูปสูง ๖ ศอก ๒ พระองค์ หุ้มทองคำทรงเครื่องต้นอย่างมหาจักรพรรดิราช วิจิตรไปด้วยลวดลายลงยาราชาวดี ประดับไปด้วยเนาวรัตนมีเพชรเป็นต้น แต่ล้วนมีค่าเป็นอันมาก ช่างกระทำสำเร็จแล้วเชิญพระพุทธรูปทั้ง ๒ พระองค์เข้าประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โปรดเกล้าฯ ให้หาฤกษ์กำหนดวันบรรจุพระบรมสารีริกธาตุติดแผ่นพระสุพรรณปัฏถวายพระนามแล้วจะได้เฉลิมพระพุทธรูปทั้ง ๒ พระองค์ด้วย

หลวงโลกทีปขุนโชติพรหมา ขุนเทพากร โหรมีชื่อคำนวณพระฤกษ์ทูลเกล้าฯ ถวายกำหนด ณ วัน ๑๐ ฯ ๔ ปีวอก สัมฤทธิ์ศก เพลาบ่าย ๓ โมง พระสงฆ์ราชาคณะ ๒๐ รูป จะได้เจริญพระปริตรในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

*ครั้นรุ่งขึ้น ณ วัน ๑๑ ฯ ๔ ค่ำ[๓] เพลาเช้าพระสงฆ์ ๒๐ รูป จะได้รับพระราชทานฉัน ฉันแล้วเจ้าพนักงานจะได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และติดแผ่นพระสุพรรณปัฏที่จารึกพระนามที่ฐานพระพุทธรูปทั้ง ๒ พระองค์ ครั้นรุ่งขึ้น ณ วัน ๑๒ ค่ำ เดือน ๔ เพลาบ่าย ๒ โมง พระสงฆ์ราชาคณะ[๔] ฐานานุกรมและเปรียญ ๓๐๐ รูปจะได้เข้ามารับไตร รับบาตร รับย่ามรับเทียน ต่อพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้นรุ่งขึ้น ณ วันขึ้น ๑๓ ค่ำ เพลาบ่ายสวดมนต์ ขึ้น ๑๔ ค่ำเช้าฉัน บ่ายสวดมนต์ ขึ้น ๑๕ ค่ำเช้าฉัน บ่ายสวดมนต์ แรม ๑ ค่ำเช้าฉันวันละ ๓๐๐ รูปทั้งสามวัน พระสงฆ์ฉันแล้ว พระราชาคณะฐานาเปรียญจะได้ชุมนุมพร้อมกันในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระราชครูอัศฎาจารย์จะได้เป่าพระมหาสังข์ทักษิณาวัตรขึ้นครั้งหนึ่งก่อนเป็นปฐม แล้ว**พระศรีภูริปรีชาราชเสนาบดีศรีสาลักษณ**จะได้อ่านคำประกาศพระนาม**พระพุทธรูป แล้วใช้เป็นพระนามแผ่นดินสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทั้ง ๒ พระองค์** บัญญัติให้ข้าทูลละอองธุลีพระบาทสมณชีพราหมณ์ ประชาราษฎรรู้จงทั่วกัน ฯลฯ"*

ตามจดหมายเหตุฉบับนี้จะทราบพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวชัดเจนว่า จะใช้พระนามพระพุทธรูปทั้ง ๒ พระองค์นั้น เป็นพระนามแผ่นดินรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒

เพื่อเป็นหลักฐานและเป็นการสะดวกที่จะค้นคว้าตรวจสอบประวัติต่อไป จะขอนำข้อความในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ซึ่งได้พรรณนารายละเอียดไว้ดังนี้

"ครั้นมาถึงเดือน ๔ ปีวอก สัมฤทธิศก ทรงพระราชดำริว่าพระพุทธรูปสูง ๖ ศอก ๒ พระองค์ ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามได้ทรงหล่อแล้ว หุ้มด้วยทองคำเนื้อ ๘ องค์ ๑ ทองหนัก ๖๓ ชั่ง ๑๔ ตำลึง รวม ๒ องค์เป็นทองหนัก ๑๒๗ ชั่ง ๘ ตำลึง[๕] ทรงเครื่องต้นอย่างบรมกษัตริย์ ลงยาราชาวดี ประดับด้วยเนาวรัตนมีราคาเป็นอันมาก ทำแล้วยังหาได้ทำการฉลองไม่ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หาฤกษ์ที่จะบรรจุพระบรมธาตุไว้ในพระพุทธรูป ในวันเดือน ๔ ขึ้น ๑๑ ค่ำ (วันอาทิตย์ที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๙๑)

*ครั้น ณ วันเดือน ๔ ขึ้น ๑๐ ค่ำ (วันที่ ๓ มีนาคม) ให้เชิญพระบรมสารีริกธาตุออกไปเวลาบ่าย ๓ โมงเสด็จทรงฟังสวดพระพุทธมนต์ รุ่งขึ้น ณ วันเดือน ๔ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เวลาเช้าเสด็จทรงประเคน พระสงฆ์ฉันเสร็จแล้วได้อุดมฤกษ์ก็บรรจุพระบรมธาตุ จารึกพระนามองค์ข้างเหนือว่า **พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก** ทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระบรมอัยยกาธิราชจักรพรรดินาถบพิตร องค์ข้างใต้จารึกพระนามว่า **พระพุทธเลิศหล้าสุลาลัย** ทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระบรมชนกนาถธรรมิกราชบพิตร เดิมเรียกว่าแผ่นดินต้น แผ่นดินกลาง แล้วมีพระราชโองการดำรัสสั่ง ให้ใช้บัตรหมายในราชการทั้งปวงอ้างนามแผ่นดินตามพระพุทธปฏิมากรทั้ง ๒ พระองค์ อย่าให้ใช้อ้างว่าแผ่นดินต้น แผ่นดิน*

---

๒. เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุหนายกรัชกาลที่ ๓

๓. วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๙๑ ปลายรัชกาลที่ ๓

๔. พระสงฆ์ราชาคณะที่มาประชุมคราวนี้มีพระเถระที่สำคัญ ๓ รูป คือสมเด็จพระสังฆราช (ญาณสังวรสุก) วัดมหาธาตุ, กรมหมื่นนุชิตคือ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, เจ้าฟ้ามงกุฎ คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งทรงผนวช

๕. น้ำหนักทองที่กล่าวนี้ดูจะถูกต้องกว่าที่กล่าวมาแล้วซึ่งเข้าใจว่าจะพิมพ์ผิด

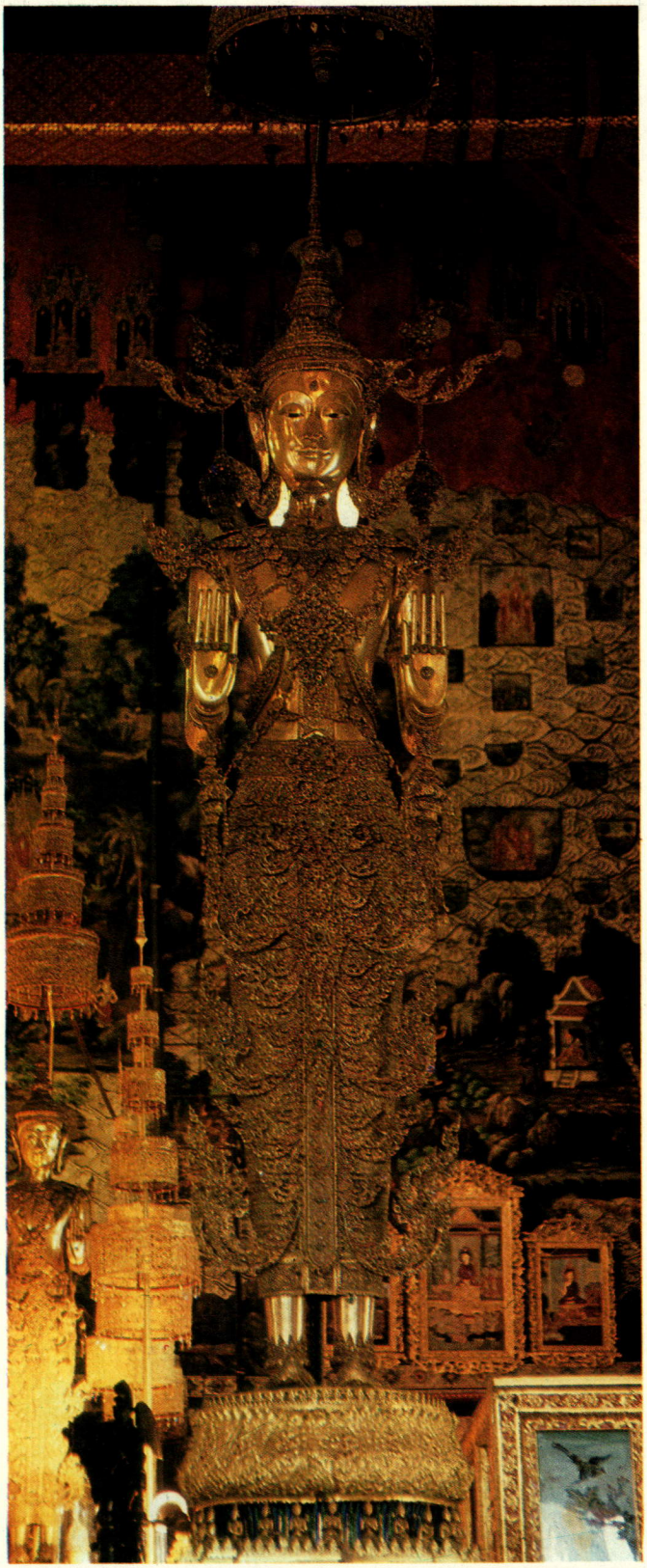

พระพุทธรูป **"พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก"** ที่ฐานพระจารึกไว้ว่า **"ทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระบรมไอยกาธิราช จักรพรรดินารถบพิตร พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์"**

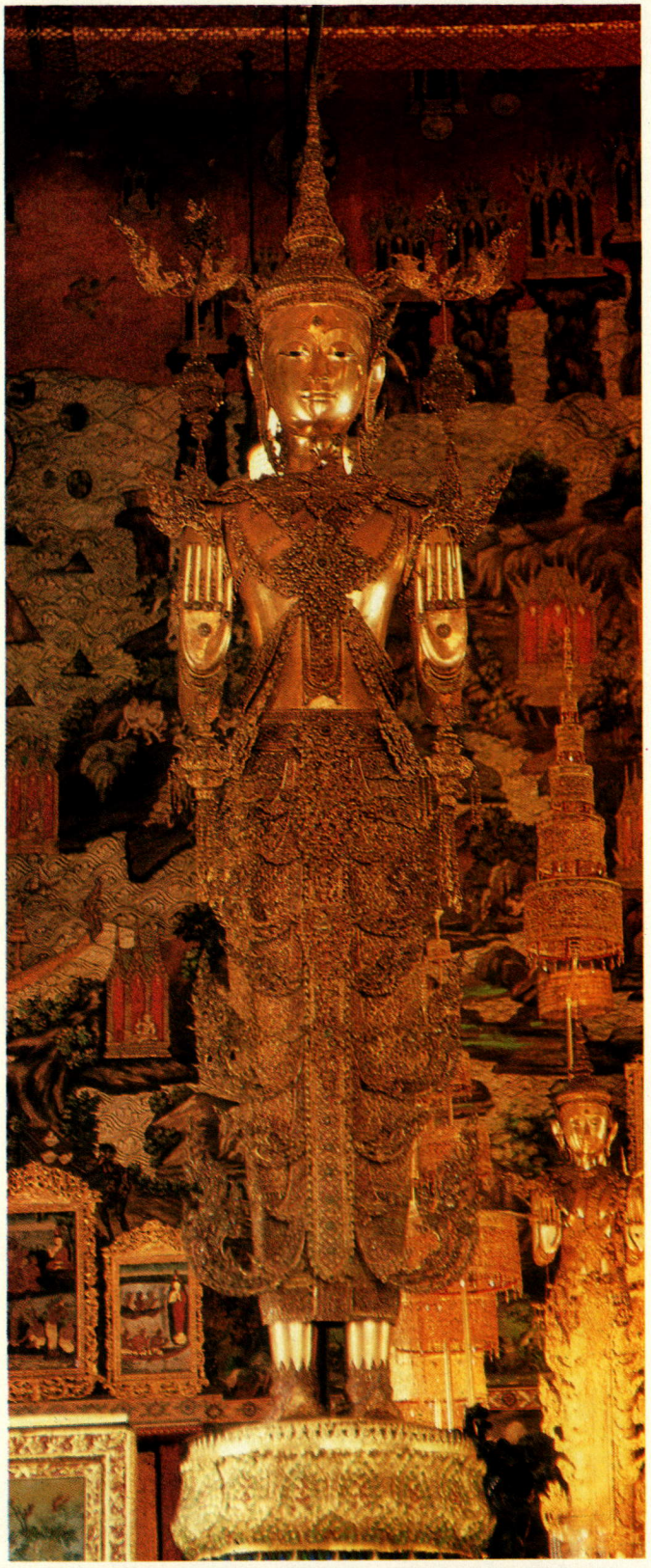

พระพุทธรูป **"พระพุทธเลิศหล้านภาลัย"** ที่ฐานพระจารึกไว้ว่า **"ทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระบรมชนกนารถ ธรรมิกะราชบพิตร"**

กลาง จึงได้ใช้นามแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และแผ่นดินสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าสุลาลัยตั้งแต่นั้นมา

ครั้น ณ เดือน ๔ ขึ้น ๑๒ ค่ำ (จันทร์ที่ ๕ มีนาคม) เวลาบ่าย พระสงฆ์ราชาคณะ พระครูเปรียญฐานาเพียงวินัยธร วินัยธรรม ๓๐๐ รูป ถวายไตรแพรลายสอง สบงยกไหม พระสงฆ์รับไตรแล้วรุ่งขึ้นวันเดือน ๔ ขึ้น ๑๓ ค่ำ (อังคารที่ ๖ มีนาคม) เวลาบ่ายพระสงฆ์ ๓๐๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ ๓ วัน ฉัน ๓ เวลาจนถึง ณ วันเดือน ๔ แรม ๑ ค่ำ (ศุกร์ที่ ๙ มีนาคม) พระสงฆ์ฉันเช้าแล้วเวลาบ่ายเวียนเทียนเสร็จแล้ว มีการมหรสพทิ้งทานการฉลองอีก ๓ วัน พระสงฆ์ฉันครั้งนั้นนอกจากสำรับทรงประเคน ก็บอกบุญพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าฝ่ายใน และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยที่มีกำลังพอจะฉลองพระเดชพระคุณได้ ก็ให้รับเลี้ยงพระคนละรูป ครั้งนั้นประกวดประขันกันถึงโต๊ะ ถึงชามใหญ่ โถใหญ่ บรรจุของในภาชนะทั้งปวงถวายพระฉันศาลา ๑ ก็ฉัน ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ของฉันก็พอเต็มศาลา ที่พระระเบียงนั้นห้องลองของนั้นพอเต็มห้อง ของที่เหลือพระฉันนั้นถ้าจะเลี้ยงคนก็ได้สัก ๓๐-๔๐ คนกว่า แต่ผู้ที่มีหน้า ผู้ที่ทำตามธรรมเนียมก็มีมาก

ครั้น ณ วันเดือน ๔ แรม ๒ ค่ำ (เสาร์ที่ ๑๐ มีนาคม) เวลาเช้าโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เชิญพระบรมอัฐิและพระอัฐิมาในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย คิดตามพระชนมายุของพระอัฐิสดับปกรณ์ แล้วถวายไทยธรรมข้าวกระทง อุทิศส่วนพระราชกุศลที่ได้สร้างพระพุทธรูป ๒ พระองค์นั้น จำเพาะต่อพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งปวง"

ตามจดหมายเหตุที่กล่าวมาข้างต้น แสดงว่าพระพุทธรูปทั้ง ๒ พระองค์ คงจะได้หล่อมาแล้วหลายปี และผู้ใดจะเป็นช่างปั้นหุ่นช่างหล่อไม่มีกล่าวไว้ ทราบแต่ว่ามีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นอินทรอมเรศ (พระองค์เจ้าโต)[๖] กับเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (บุญศรี)[๗] แต่ครั้งเป็นนายเวรมหาดเล็กอยู่ในกรมหลวงพิทักษ์มนตรี ได้เป็นแม่กองคุมช่างปั้น รายละเอียดเกี่ยวกับพระพุทธรูปทั้ง ๒ พระองค์ มีปรากฏอยู่ในคำประกาศดังนี้

"สรวมชีพ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกล่าวประกาศในที่สโมสรสันนิบาต ณ กาลครั้งนี้

สิริศุภมัศดุ อดีตกาลพระพุทธศักราชชมัยสหัสสสังวัจฉระไตรสตาธิกเอกนวุติ ปัตยุบันกาลวานรสังวัจฉรผัคคุณมาส กาลปักขปาฏิบทดิถี สุกรวารมงคลปริเฉทกาลอุกกฤษ

สมเด็จบรมธรรมิกมหาราชาธิราช ผู้ทรงทศพิธราชธรรมอนันตคุณวิบูลยปรีชาอันมหาประเสริฐ มีพระกมลสันดานประกอบด้วยพระราชศรัทธาเป็นไปกับโสมนัส พร้อมด้วยญาณสัมประยุตเป็นอสังขาริกไตรเหตุ ทรงพระปรารภสร้างซึ่งพระพุทธปฏิมากรเป็นพุทธการกธรรม พระบารมีอันอย่างยิ่ง กับประการหนึ่งมีพระราชประสงค์ที่จะสนองพระเดชพระคุณ สมเด็จพระบรมอัยกาธิราช กับทั้งสมเด็จพระบรมชนกราชรามาธิบดีให้ทรงพระนามสถาพรวัฒนาการเป็นพระเกียรติยศไปภายหน้า

ได้มีพระราชโองการมานพระบัณฑูรสุรสิงหนาทดำรัสสั่งให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นอินทรอมเรศกับพระยาพิพัฒน์โกษาราชปลัด เป็นแม่กองคุมช่างปั้นรูปพระพุทธปฏิมากรห้ามสมุทร ๒ พระองค์ สูง ๖ ศอกช่างไม้ เทด้วยทองสำริดสำเร็จแล้ว เจ้าพนักงานช่างทองแผ่แผ่นสุพรรณบัฏด้วยทองคำเนื้อ ๘ เศษ ๒ หุ้มสิ้นทั้งองค์ แล้วกวดประสานสนิทชักเงาเป็นเงางามเป็นอันดี ประดับเครื่องจักรพรรตราภรณ์อันอุดมด้วยอภิรัตน์ทรงพระมหามงกุฎกุดั่นประดับเพชรกรรณเจียกจรจำหลักลายลงยาประดับพลอย ดอกไม้ทัดแล้วด้วยแก้ววิเชียร

พระมหาอุณาโลมประดับเพชรเท่าผลบัวอ่อน ฉลองพระศอประดับพลอยต่างสี นบพระอังสาแลกนกในพระอังสประเทศประดับพลอยสีต่างกัน มีดอกไม้ไหวแล้วไปด้วยแก้ววิเชียร ทับพระทรวงแลสายพระสังวาลกับตาบทิพย์จำหลักลายลงยาราชาวดีประดับด้วยแก้วไพฑูรย์และแก้วมุกดาหาร สายพระสังวาลสร้อยอ่อนสามเส้น กับเฟื่องห้อยจำหลักปรุประดับพลอยทับทิมกับมรกตแกมกัน พระพาหุรัดต้นพระพาหาแลวลัยกร

๖. ได้ว่ากรมแสงปืนต้นมาแต่ในรัชกาลที่ ๓ ถึงรัชกาลที่ ๔ เลื่อนเป็นกรมหลวงมหิศวรินทรามเรศ ต้นสกุลมหากุล

๗. ตามราชกิจจานุเบกษากล่าวว่าเดิมเป็นมหาดเล็กมาแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ พอถึงรัชกาลที่ ๒ ก็ไม่ได้รับราชการด้วยระแวงความผิดเพราะเป็นพระญาติอยู่ในกรมหมื่นศรีสุเรนทร แต่ไปเป็นนายเวรมหาดเล็กอยู่ในกรมหลวงพิทักษ์มนตรี ถึงรัชกาลที่ ๓ เป็นพระยาพิพัฒนโกษาได้เป็นผู้กำกับดูการช่างครั้งนี้ ต่อมาในรัชกาลที่ ๔ ได้เป็นพระยามหาอำมาตยาธิบดี และเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดีในรัชกาลที่ ๕ โปรดให้เป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี

ข้างละ ๑๑ เส้น กับนบพระหัตถ์ลงยาราชาวดี ประดับพลอย บุษราคัมแลปัดน้ำทอง ธำมรงค์เรือนรังแตนยอดมรกต มงคลเพชรหน้าอกประดับทับทิมมรกตบ้าง ประดับเพชรแลบุษย์น้ำทองเพชรฑูรย์บ้าง สอดนิ้วพระหัตถ์ข้างละห้าองค์ พระจักรลักษณะอันอยู่ในท่ามกลางฝ่าพระหัตถ์นั้นประดับด้วยแก้วโกเมนแลแก้วมุกดา

พระภูษาทรงจำหลักเป็นลายทรงข้าวบิณฑ์ลงยาประดับพลอยผ้าทิพย์แลสุวรรณกระถอบกนกชายแครงชายไหว จำหลักลายกุดันฝังพลอยสลับสีต่าง ๆ รัดพระองค์จำหลักปรุยกเป็นเรือนรังแตนประดับเพชรทับทิมมรกตนิลมณีแกมกัน กรองพระบาทและนบพระบาทกับกาญจนปาทุกา จำหลักลายกุดั่นประดับพลอย และสุวรรณฉัตรกระทำด้วยทองคำเนื้อ ๘ จำหลักปรุลงยาประดับพลอยสีสลับกัน คันฉัตรนั้นกระทำด้วยเหล็กคร่ำทองเป็นลายแย่งทรงข้าวบิณฑ์ สุวรรณกิ่งกนกเป็นนกคาบ ติดออกไปจากคันฉัตรข้างละกิ่งห้อยพวงบุปผาชาติแล้วไปด้วยทองประดับพลอย ฐานบัลลังก์ซึ่งรับพระองค์นั้นสูง ๒ ศอกคืบ หุ้มด้วยแผ่นเงินจำหลักลายกาไหล่ทองคำประดับพลอย ชั้นสิงห์ท้องอัศดงคตมีรูปสิงห์เรียงอยู่โดยรอบชั้นเชิงบาทรายรูปภาพครุฑ

ชั้นหน้ากระดานบัวหงายรายรูปเทพประนม แล้วด้วยทอง ชั้นบัวกลุ่มมีเกสรรับพระบาทประดับไปดังกิ่งหิรัญมาลา แล้วด้วยแก้ววิเชียร ฐานชุกชีชั้นล่างสูง ๒ ศอกหล่อด้วยทองสำริดเป็นลายกุดั่น ลงรักปิดทองประดับกระจกวิจิตรเป็นอันดี แล้วเชิญเสด็จพระพุทธปฏิมากรประดิษฐานบนบัลลังก์ภายใต้สุวรรณบวรฉัตร เนาในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เชิญพระบรมสารีริกธาตุทรงบรรจุไว้ในพระอุตมางคสิโรตม์ทั้ง ๒ พระองค์ ทรงพระราชทิศฐาปนาถวายพระนามพระพุทธปฏิมา ซึ่งสถิตในเบื้องอุตรทิศ จารึกลงในแผ่นพระสุพรรณบัฏถมด้วยยาดำประกอบไว้ในหน้ากระดานบัลลังก์ว่า **พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก** ในแผ่นพระสุพรรณบัฏรองลงมาจารึกว่า ทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช จักรพรรดินาถบพิตร ถวายพระนามพระพุทธปฏิมากรซึ่งสถิตในทักษิณประเทศ จารึกลงในแผ่นพระสุพรรณบัฏถมด้วยยาดำ ประกอบไว้ในหน้ากระดานบัลลังก์ว่า **พระพุทธเลิศหล้าสุลาลัย** ในแผ่นพระสุพรรณบัฏรองลงมาจารึกว่า ทรงพระราชอุทิศถวายสมเด็จพระบรมชนกนาถธรรมิกราชบพิตร

พระพุทธปฏิมากรทั้ง ๒ พระองค์ อันทรงบริจาคพระราชทรัพย์เป็นพุทธบูชาสักการะจะนับมิได้ในครั้งนี้ ก็เป็นพระราชกุศลอันประเสริฐยิ่ง อาจที่จะให้พระองค์สำเร็จแก่พระโพธิญาณโดยพระราชประสงค์ แล้วก็จะได้เฉลิมพระเกียรตินามสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ อันเป็นสมมุติเทพกษัตริย์สืบประเพณี มีพระนามแผ่นดินปรากฏอยู่ชั่วกัลปาวสาน ฯลฯ"

ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๖๕ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประกาศขนานนามพระพุทธปฏิมากรประจำรัชกาล ได้ทรงเปลี่ยนสร้อยพระนามพระพุทธเลิศหล้าสุลาลัยเป็น พระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เมื่อโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระพุทธปฏิมากรห้ามสมุทรทั้ง ๒ พระองค์ดังกล่าวแล้ว เป็นเหตุให้เกิดประเพณีซึ่งพอสรุปได้ ๒ ประการคือ

๑. เมื่อถวายพระนามพระพุทธรูปแล้ว ได้นำพระนามนั้นมาเป็นพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ แล้วรัชกาลที่ ๔ ทรงวางระเบียบแบบแผนการถวายพระปรมาภิไธยขึ้นไว้เป็นแบบอย่าง

๒. ตามธรรมเนียมแต่เดิมมา พระเจ้าแผ่นดินไม่ได้เสวยน้ำพระพิพัฒน์สัจจาในพระราชพิธีศรีสัจจปานกาล และไม่ได้เสด็จพระราชดำเนินออกวัดพระศรีรัตนศาสดารามในวันถือน้ำ ครั้นมีพระพุทธปฏิมาทั้ง ๒ พระองค์นั้นขึ้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเห็นเป็นการสมควรเสด็จพระราชดำเนินไปทรงนมัสการพระพุทธปฏิมากรทั้ง ๒ พระองค์ ในวันพระราชพิธีศรีสัจจปานกาลให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการได้กราบถวายบังคมอย่างพระเชษฐบิดรครั้งกรุงศรีอยุธยา จึงได้ถือเป็นพระราชประเพณีสืบมา

อนึ่งตามธรรมเนียมเดิม เมื่อมีพระราชพิธีถือน้ำ จะมีพวงมาลัยเปีย ๓ พวงจัดถวาย คือ แขวนที่ครอบแก้วหน้าพระสัมพุทธพรรณีพวงหนึ่ง ที่พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพวงหนึ่ง และที่พระพุทธเลิศหล้านภาลัยพวงหนึ่ง

เอกสารประกอบการเขียน

๑. พระราชพิธีสิบสองเดือน

๒. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓

๓. ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔

๔. ราชกิจจานุเบกษารัชกาลที่ ๕

ฯลฯ

พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๓

ประพัฒน์ ตรีณรง

พระบรมราชานุสาวรีย์ แห่งนี้ ประดิษฐานอยู่ ณ ฟากตะวันออกของวัดราชนัดดาราม เชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ กรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของสถลวิถีที่จะพาตรงเข้าสู่ใจกลางกรุงรัตนโกสินทร์

ลักษณะของพระบรมราชานุสาวรีย์ เป็นพระบรมรูปประทับนั่งบนพระที่นั่งกง ทรงถือพระแสงดาบด้วยพระหัตถ์ซ้ายพาดอยู่บนพระเพลาเบื้องซ้าย หล่อด้วยสัมฤทธิ์ ขนาดเท่าครึ่งของพระองค์จริง มีแท่นฐานรองรับ ๒ ชั้น ด้านหลังพระบรมราชานุสาวรีย์เป็นฉากรูปพระวิมานอันเป็นพระบรมราชสัญลักษณ์ประจำพระองค์ พื้นฉากด้านหน้าเป็นหินอ่อนเรียบ ด้านหลังเป็นหินอ่อนจารึกพระราชประวัติ ลวดลายรูปพระวิมานเป็นกระเบื้องเคลือบ พื้นลานที่รองรับแท่น

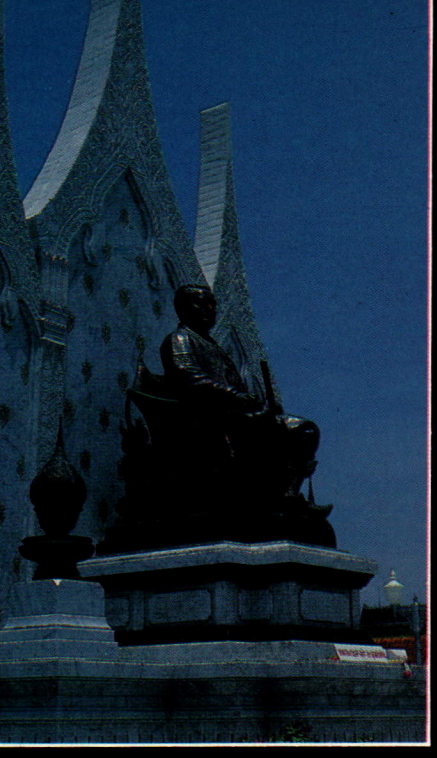

พระบรมรูปประทับนั่งบนพระที่นั่งกง หล่อ
ด้วยสำริด

พลับพลาพระราชพิธีตั้งอยู่ทางด้านซ้ายของ
พระบรมราชานุสาวรีย์ เป็นอาคารโถงจตุรมุข หลังคา
ซ้อน ๒ ชั้น ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ มี
พาไลโดยรอบ

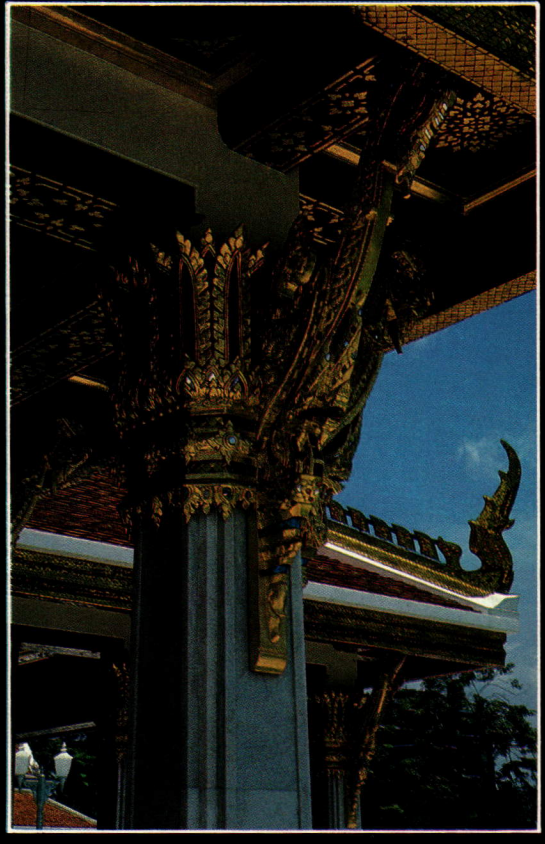

(ซ้าย) ทัศนียภาพด้านข้างของพระบรมราชานุสาวรีย์ ด้านหนึ่งจะเห็นบรมบรรพ
หรือภูเขาทอง วัดสระเกศ ส่วนด้านหลังจะเห็นโลหะปราสาท วัดราชนัดดาราม

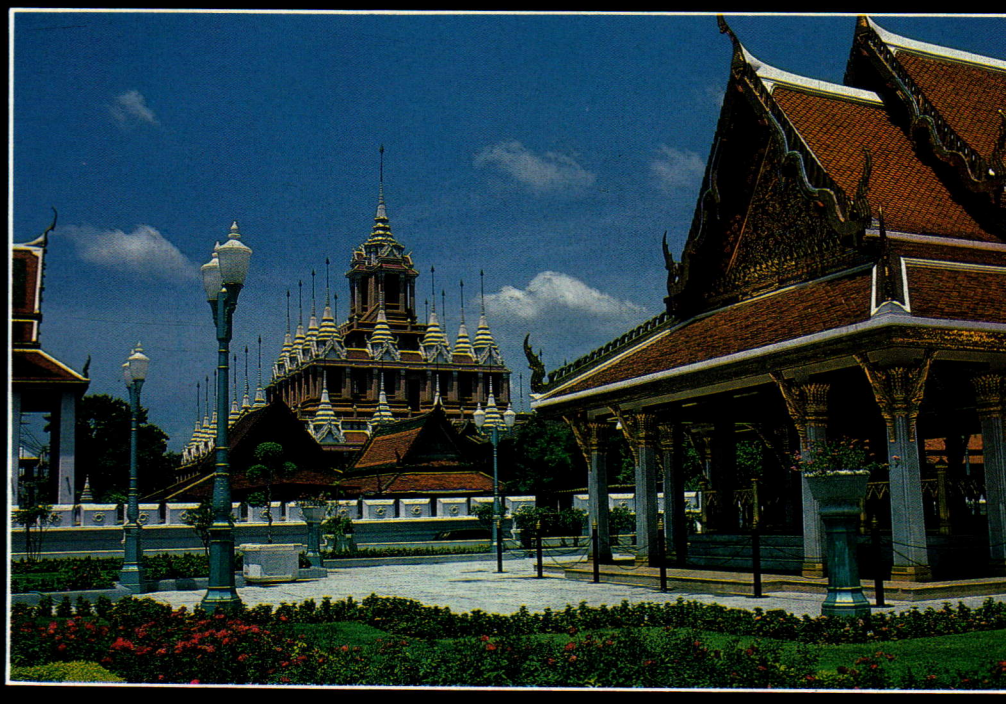

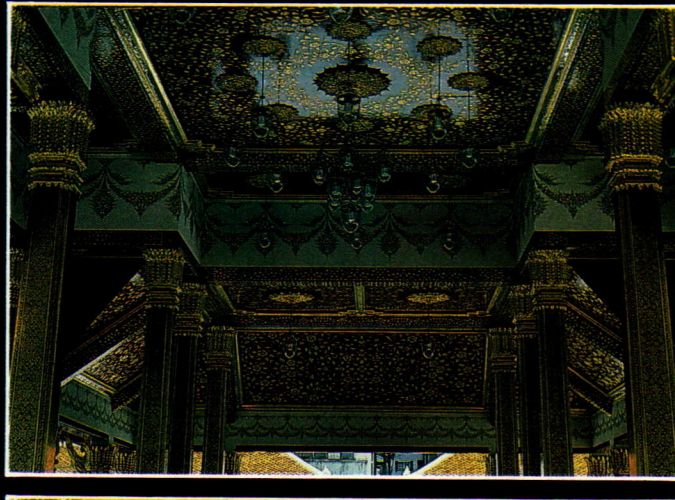

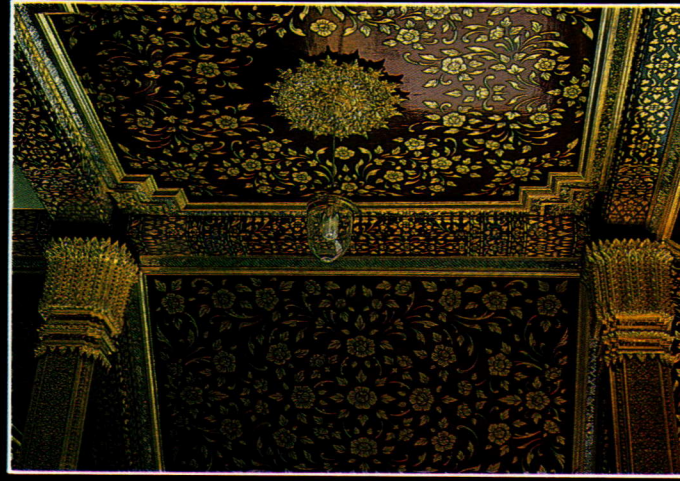

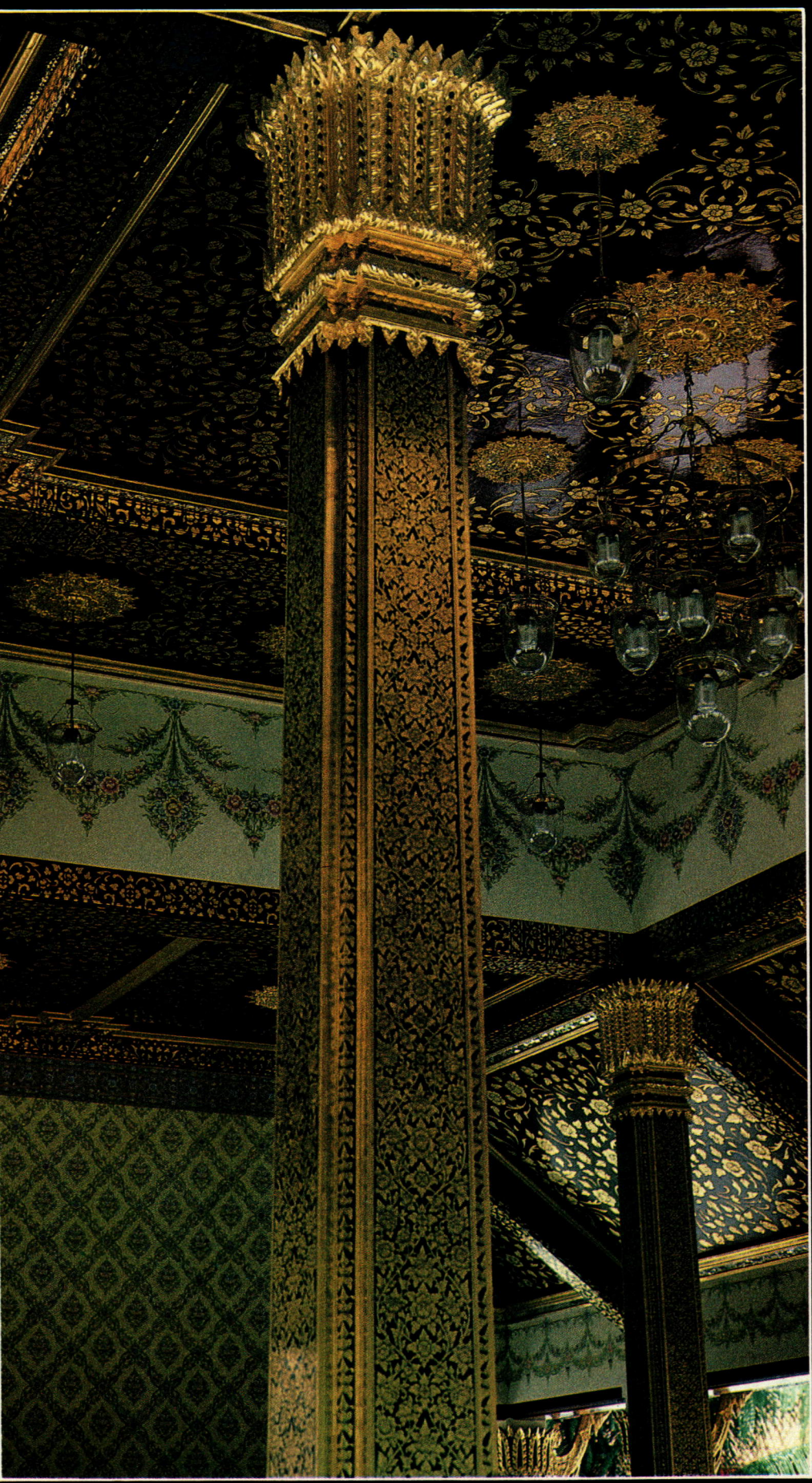

ฐานเป็นหินแกรนิต ทำให้ทัศนียภาพบริเวณวัดราชนัดดารามและโลหะปราสาทเด่นขึ้นมาก ทางบริเวณซ้ายของพระบรมราชานุสาวรีย์เป็นที่ตั้งของพลับพลาพระราชพิธี และศาลาราย ๓ หลัง พลับพลาพระราชพิธีทำเป็นอาคารโถงจตุรมุขหลังคาซ้อน ๒ ชั้น ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ มีพาไลโดยรอบ

ผู้ออกแบบปั้นหล่อพระบรมราชานุสาวรีย์ คือ นายสุภรณ์ ศิวะสงเคราะห์ ปฏิมากร ๖ กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นประธานในพิธีเททองหล่อเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ อาคารประติมากรรมและหล่อโลหะ ตำบลศาลายา จังหวัดนครปฐม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตราธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราชบรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิด วันเสาร์ที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ เป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ในพระบาทพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สมเด็จพระศรีสุลาลัยเป็นพระราชมารดา เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๓๐ ขณะเมื่อสมเด็จพระบรมชนกนาถยังดำรงพระยศเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม พระราชมารดายังเป็นสามัญชน ดังนั้น เมื่อแรกสมภพจึงทรงดำรงพระยศเป็นหม่อมเจ้า ต่อมาถึง พ.ศ. ๒๓๔๕ สมเด็จพระบรมชนกนาถเสด็จขึ้นสถิตในที่พระมหาอุปราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล พระองค์จึงได้เลื่อนขึ้นดำรงพระอิสริยยศเป็นพระองค์เจ้า

ใน พ.ศ. ๒๓๔๖ มีพระชนมพรรษาได้ ๒๖ พรรษา ทรงรับสถาปนาทรงพระนามว่าพระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ฯ ทรงกำกับราชการกรมท่า กรมพระคลังมหาสมบัติ กรมพระตำรวจว่าความฎีกา ซึ่งเป็นส่วนราชการที่สำคัญมากในขณะนั้น นอกจากนี้ยังโปรดเกล้าฯ ให้รับราชการต่างพระเนตรพระกรรณด้วย

เมื่อสมเด็จพระบรมชนกนาถเสด็จสวรรคต พระองค์ทรงรับเชิญเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อวันพุธที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๖๗ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ได้ทรงทำพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏถวายพระปรมาภิไธยว่า พระบาทสมเด็จพระปรมาทิวรเสฏฐ มหาเจษฎาบดินทรสยามินทรวโรดม บรมธรรมิกมหาราช บรมนาถบพิตร พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายพระบรมนามาภิไธยว่า สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทร มหาเจษฎาบดินทร พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ในปัจจุบันขานพระปรมาภิไธยของพระองค์ว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นส่วนใหญ่

พระราชกรณียกิจสำคัญ ๆ ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งในเวลาที่เสด็จดำรงสิริราชสมบัติอยู่ ๒๒ ปี ๗ เดือน ๒๓ วันนั้นมีดังนี้

ราชการสงคราม ต้องทำศึกรอบด้าน ทางตะวันตกกับพม่า ทางตะวันออกกับชาวเวียดนามและเขมร โดยเฉพาะเวียดนามรบกันถึง ๔ ครั้งใช้เวลาเกือบ ๑๕ ปี และยังต้องปราบหัวเมืองทางภาคใต้อีกด้วย การสงครามดังกล่าวก็เพื่อรักษาบ้านเมือง และไทยมิได้เคยเพลี่ยงพล้ำเลย **การเศรษฐกิจ** แม้จะมีการศึกสงครามอยู่มาก แต่ทางด้านเศรษฐกิจ กลับเฟื่องฟู มั่งคั่ง มีเงินคงคลังเหลืออยู่ในเมื่อตอนเสด็จสวรรคตถึง ๔ หมื่นชั่งและยังมีพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ที่เกิดจากการค้าขายทางเรือสำเภากับจีนใส่ถุงแดงไว้จนสามารถนำมาใช้ไถ่บ้านไถ่เมืองในร.ศ. ๑๑๒ ได้ **การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการศึกษา** ทรงสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามไม่น้อยกว่า ๒๐ วัดทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ทรงตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกขึ้นที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม รวมทั้งสร้างพระไตรปิฎกถึง ๗ ฉบับ กับทรงบำรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะบรรดาสรรพปูชนียสถานที่ทรงสร้างไว้เป็นเครื่องเชิดชูพระพุทธศาสนานั้นได้เป็น

(ต่อหน้า ๙๒)

คำกราบบังคมทูล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ณ บริเวณหน้าวัดราชนัดดารามวรวิหาร ถนนราชดำเนินกลาง
แขวงสำราญราษฎร์ กรุงเทพมหานคร
วันเสาร์ที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๓๓ เวลา ๑๗.๓๐ น.
นายชวน หลีกภัย รองนายกรัฐมนตรี
ผู้กราบบังคมทูล

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า นายชวน หลีกภัย รองนายกรัฐมนตรี ประธานคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ พร้อมด้วยคณะกรรมการและผู้ที่ได้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นี้ มีความปลาบปลื้มปีติสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ ที่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันนี้

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ถึงความเป็นมาของโครงการจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพลับพลาที่ประทับ ดังนี้

สืบเนื่องจากการที่คณะรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้น โดยมีรองนายกรัฐมนตรีที่รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน ให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาเห็นว่า โลหะปราสาทในวัดราชนัดดารามวรวิหาร ซึ่งโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทยบดบังทัศนียภาพอยู่นั้น เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญยิ่งของชาติ สมควรจัดการให้ปรากฏแก่สาธารณชน จึงมีมติให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีขออนุมัติรื้อถอนอาคารโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย รวมทั้งซื้ออาคารและที่ดิน จำนวนประมาณ ๑,๓๓๒ ตารางวา ในวงเงิน ๑๑๓ ล้านบาท

ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติ ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พิจารณาหาสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้เสนอต่อคณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติ ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ใช้พื้นที่หน้าบริเวณวัดราชนัดดารามวรวิหารเป็นที่ประดิษฐานของพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพร้อมทั้งเสนอให้สร้างพลับพลาถาวรสำหรับ

ต้อนรับราชอาคันตุกะ หรือประมุขของต่างประเทศ ส่วนพื้นที่ที่เหลือให้จัดทำเป็นสวนสาธารณะ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างในวงเงินยี่สิบเอ็ดล้านเก้าแสนเก้าหมื่นหกพันบาท และกรุงเทพมหานครได้จัดสรรเงินสมทบให้อีกห้าล้านห้าแสนบาท รวมเป็นงบประมาณค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ยี่สิบเจ็ดล้านสี่แสนเก้าหมื่นหกพันบาท

ในการดำเนินงานดังกล่าว คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ได้มอบให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นหน่วยประสานงานกรมธนารักษ์รับผิดชอบรื้อถอนอาคารโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย และกรมศิลปากรรับผิดชอบออกแบบผังบริเวณ แบบรายละเอียด พร้อมทั้งจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ พลับพลาที่ประทับ ศาลาราย และการจัดภูมิทัศน์ โดยมีนายสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา เป็นที่ปรึกษา และเมื่อดำเนินการก่อสร้างเสร็จแล้วให้มอบกรุงเทพมหานครรับผิดชอบดูแลรักษาพื้นที่โครงการต่อไป

กรมศิลปากรได้เริ่มงานก่อสร้างตามโครงการตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒ ต่อมา เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ และเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๓ ได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเททองหล่อองค์พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ อาคารประติมากรรมและหล่อโลหะ กรมศิลปากร

คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ได้พิจารณาเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๖๗ จึงกำหนดพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในมหามงคลวารคล้ายวันเถลิงถวัลยราชสมบัติของพระองค์ท่าน ณ วันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส กราบบังคมทูลอัญเชิญใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงประกอบพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ บัดนี้

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

จากมนุษย์ถึงสิ่งแวดล้อม

ระพี สาคริก

"บุคคลผู้รู้ และใช้โอกาสชีวิต
สัมผัสธรรมชาติ
จึงน่าจะถือได้ว่า
เป็นการใช้ชีวิตสร้างสรรค์ที่คุ้มค่า"

มนุษย์คืออะไร มีสิ่งใดบ้างเป็นองค์ประกอบ และมีคุณค่าความหมายอย่างไร ล้วนเป็นคำถามที่ท้าทายต่อการค้นหาคำตอบทั้งสิ้น ส่วนสิ่งแวดล้อม คิดว่าไม่น่ามีความจำเป็นต้องหาคำตอบใด ๆ ขณะนี้เนื่องจากเชื่อว่า หากสามารถพบคำตอบเรื่องมนุษย์ได้ คำตอบเรื่องสิ่งแวดล้อมย่อมปรากฏได้อยู่แล้วภายในตัวเอง

หากเพียงกล่าวว่า "**มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิต**" ดูจะเป็นการรวบรัดมากเกินไปสำหรับการอธิบายความหมายให้เข้าใจได้ลึกซึ้ง โดยเหตุที่ความหมายของมนุษย์นั้น หากมองด้วยทิศทางที่มาจากภายนอก อาจรู้สึกว่ามีองค์ประกอบสำคัญอยู่สองส่วนคือ ร่างกายและจิตใจ แต่หากมองจากมนุษย์เองออกไปสู่ภายนอก จะพบกับอีกส่วนหนึ่งคือ "**สิ่งแวดล้อม**" ซึ่งแต่ละสิ่งล้วนหลากหลายด้วยรูปลักษณะและภาวะ

ในเมื่อมนุษย์เป็นชีวิตที่มีทั้งร่างกายและจิตใจ และเมื่อเกิดมาแล้วก็จำเป็นต้องมีพื้นฐานที่สนองให้ดำรงอยู่ได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ควบคู่กันไปกับการเปลี่ยนแปลงสภาวะตนเองที่มุ่งไปสู่การดับสูญตามกำหนดของกฎธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่หาใช่มีไว้เพียงเพื่อสนองตอบชีวิตมนุษย์ในด้านที่เป็นร่างกายเท่านั้น หากยังส่งผลสนองตอบในด้านจิตใจอีกด้วย

อนึ่ง แม้ว่าโดยสัจธรรมแล้ว แต่ละชีวิตของมนุษย์ จะเกิดจากรากฐานที่อิสระก็ตาม แต่ก็หาใช่ว่า จะดำรงอยู่ได้เพียงชีวิตเดียวไม่ หากยังต้องมีการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์อย่างเป็นระบบและมีการสืบทอดเชื้อสายเผ่าพันธุ์ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมของมนุษย์แต่ละคนจึงมิใช่หมายถึงเพียงปรากฏการณ์อื่น ๆ เท่านั้น หากยังหมายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดจากพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลจากความคิดของมนุษย์ด้วยกันเองที่ดำรงอยู่ร่วมกัน และมีผลสัมพันธ์ถึงกันและกันรอบด้าน

หากสามารถเห็นภาพรวมของส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นชีวิตมนุษย์ และรู้ได้ถึง

หน้าที่ที่แท้จริงของแต่ละส่วนที่สัมพันธ์ถึงซึ่งกันและกันอยู่ ก็น่าจะเข้าใจได้ว่า ร่างกายของแต่ละคนเป็นเพียงเครื่องมือที่สื่อระหว่างจิตใจตนเองกับสิ่งแวดล้อม และหากวิเคราะห์สืบสาวต่อไปอีก ก็น่าจะพบได้ว่า สิ่งแวดล้อมมีหน้าที่โดยธรรมชาติ เป็นสื่อประสานกระแสจิตใจระหว่างมนุษย์แต่ละคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถเข้าใจถึงซึ่งกันและกันได้ลึกซึ้ง ก่อให้เกิด **"เอกภาพในการพัฒนา"** ที่เรียกกระแสพลังนี้ว่า **"วัฒนธรรมท้องถิ่น"**

เมื่อมนุษย์ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในระบบธรรมชาติ กับอีกด้านหนึ่ง สิ่งอื่นชีวิตอื่นก็ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในระบบธรรมชาติ ซึ่งทั้งมนุษย์และสิ่งอื่นชีวิตอื่นก็จำเป็นต้องดำรงอยู่และสืบทอดร่วมกัน บนพื้นฐานความสำคัญที่ควรเท่าเทียมกัน แต่มนุษย์ก็เป็นส่วนที่มีจิตสำนึกและความสามารถในการกำหนดพฤติกรรมให้มุ่งสู่วิถีทางที่สร้างสรรค์ร่วมกันหรือทำลายได้เป็นพิเศษ จึงควรเป็นฝ่ายถูกกำหนดโดยกฎธรรมชาติให้มีหน้าที่ร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติไว้ เพื่อใช้เป็นสิ่งแวดล้อมในขั้นพื้นฐาน และใช้สนองการสืบทอดชีวิตที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติสืบต่อกันไปในระยะยาว

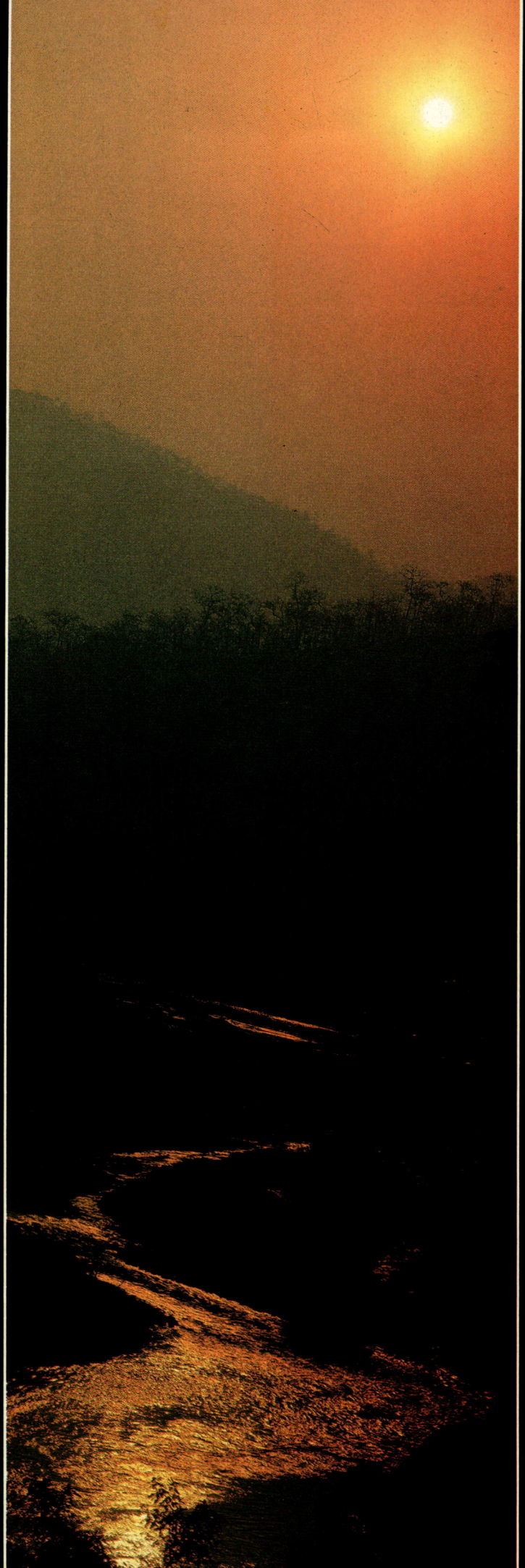

ความรู้สึกสำนึกในหน้าที่โดยธรรมชาติ เป็นสิ่งมีอยู่แล้วในรากฐานจิตใจของแต่ละคน และพื้นฐานสิ่งนี้เองที่เรียกว่า **"ความรักแท้"** อนึ่งภาวะพื้นฐานดังกล่าว จะเกิดได้ในจิตสำนึก ตนเองต้องรู้ได้ลึกซึ้งถึงบุญคุณที่ธรรมชาติได้ให้แก่ชีวิต จึงเข้าใจได้ว่า **การมีโอกาสสัมผัสกับกระแสที่เป็นจริงภายใต้กฎธรรมชาติอย่างอิสระ เป็นระบบและวิธีการศึกษาที่แต่ละคนพึงขาดเสียมิได้ หากหวังการรู้ธรรมะ รู้ชีวิต รู้วิชาการและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง**

ดังนั้น การที่มนุษย์แต่ละคนมีโอกาสสัมผัส และพึ่งพาอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ ที่ปรากฏเปลี่ยนแปลงอยู่ภายในระบบธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต ย่อมบังเกิดการรู้สัจธรรมและพลังความรักลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังส่งผลสะท้อนกลับมาปลูกฝังความรับผิดชอบที่จะหวงแหน และพิจารณากำหนดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้ขอบเขต ตลอดจนมีการปกป้องรักษาสมดุลระหว่างการดำรงอยู่ทั้งของธรรมชาติและของมนุษย์เอง

สรุปแล้ว ภายในระบบชีวิตมนุษย์ที่สัมพันธ์อยู่กับระบบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีกระแสที่ฝักอบรมเข้าถึงราก

ฐานจิตใจ ให้มนุษย์รู้จักดำรงชีวิตโดยถือเอาจริยธรรมเป็นหลัก ซึ่งไม่เพียงส่งผลอนุรักษ์สิ่งทั้งหลายภายในระบบนิเวศน์ธรรมชาติเท่านั้น หากยังส่งผลสนองตอบแก่มนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน ให้บังเกิดสุขที่แท้จริงด้วย

จึงควรถือว่า วิญญาณความรักความหวงแหน และจิตสำนึกของการต่อสู้เพื่ออนุรักษ์ ทั้งระบบนิเวศน์ธรรมชาติและวัฒนธรรม บนรากฐานที่เกิดจากการเรียนรู้และความเชื่อในเหตุและผล เป็นสมบัติอันล้ำค่าที่ธรรมชาติได้มอบให้ไว้แก่แต่ละคนอย่างเสมอภาคกันด้วยโอกาสของชีวิตที่เกิดมา

หากมองสู่กระแสการเกิดการตายและการสืบทอดเชื้อสาย ซึ่งเป็นสัจธรรมของมนุษยชาติ บุคคลผู้เกิดมาก่อน ย่อมมีโอกาสเหนือกว่าผู้เกิดมาภายหลัง อย่างไรก็ตาม หากมีคุณสมบัติดังกล่าวมาแล้ว อยู่ในตนเอง ย่อมไม่ใช้โอกาสไปในทางที่ผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งละเว้นจากการสร้างระบบเอารัดเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ร่วมเกิดร่วมตายด้วยกันกับตน

ภูมิคุ้มกันการกระทำที่มิชอบของบุคคลผู้ถือจุดยืนที่มีโอกาสเหนือผู้อื่นก็คือ หมั่นทบทวนตนเองขณะที่รู้สึกว่าอิทธิพลจากรสชาติที่ได้รับจากการมีอำนาจเหนือเพื่อนมนุษย์มันเข้าครอบงำ ทำให้คิดใช้โอกาสแสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น ส่งผลกระทบทำให้รากฐานตนเองต้องสูญเสียเหตุผล เลยไปถึงก่อกระแสอิทธิพลทำให้สังคมสูญเสียสมดุลมากขึ้น

จริง ๆ แล้ว ขณะที่มีอำนาจ ควรใช้โอกาสแสดงความรับผิดชอบ กล่าวคือ **"ใช้อำนาจไปในทางให้โอกาสแก่ผู้อื่นที่ด้อยโอกาสกว่าตนด้วยความใจกว้าง"** บนพื้นฐานของปณิธานที่น่าจะมีอยู่ในจิตใจว่า จะจริงใจต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและนำไปใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่า เพื่อความมั่นคงและมีอารยธรรมที่แท้จริงของชุมชนซึ่งแต่ละคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยหน้าที่

ไม่ว่าอำนาจที่กล่าวถึงจะเป็นอำนาจที่อยู่ในกระแสธรรมชาติคือ อำนาจผู้ใหญ่ที่มีเหนือเด็ก อำนาจบิดามารดาที่มีเหนือบุตรหลาน หรืออำนาจซึ่งมีเหตุมีผลสืบเนื่องมาจากการจัดการในด้านสังคมและการศึกษา เช่น ระหว่างผู้บริหารและปกครองกับผู้อยู่ใต้อำนาจรับผิดชอบถึงระดับประชาชนทั่วไป ระหว่างครูกับศิษย์ในโรงเรียน ระหว่างคนร่ำรวยกับคนจน และระหว่างประเทศที่มีอำนาจเหนือกับประเทศที่ด้อยกว่า

ก่อนการคิดและทำ ไม่ว่าสิ่งใดก็ตาม ฝ่ายมีอำนาจควรเคารพต่อจิตวิญญาณและสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนรากฐานวัฒนธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น ที่ควรมีความผูกพันอยู่กับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นพื้นฐานการเกิดและการดำเนินชีวิตของท้องถิ่นซึ่งแต่ละคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีศานติสุขของเขาทั้งหลาย โดยละเว้นจากการใช้พลังวัตถุที่เหนือกว่า มาเป็นเครื่องมือหวังผลประโยชน์ของฝ่ายตน แต่ส่งผลทำลายรากฐานที่แท้จริงของจิตใจคนท้องถิ่นเอง ดังเช่นการนำเอาเหตุผล "เงิน" มาอ้างว่าจะช่วยให้ดีขึ้น

แม้ว่าจะได้กล่าวไว้แล้วว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แต่ตามที่ได้กล่าวไว้เป็นเงื่อนไขว่า **"มนุษย์เป็นสิ่งที่มีลักษณะพิเศษ โดยที่เป็นฝ่ายมีอำนาจเหนือสิ่งอื่นในการคิดการกระทำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ธรรมชาติ ได้เด่นชัดมาก"** ในการอธิบายเหตุผลเพื่อการศึกษา จึงขออนุญาตแยกประเด็นระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติออกจากกัน โดยที่หวังว่าจะสะท้อนภาพให้เข้าใจมนุษย์ได้ลึกซึ้งมากขึ้น

ก่อนอื่นเมื่อกล่าวถึง **"สิ่งแวดล้อม"** คงต้องเข้าใจว่า **"เป็นสิ่งแวดล้อมของมนุษย์"** และโดยหลักการสามารถจำแนกออกได้เป็นสองประการคือ **"สิ่งแวดล้อมซึ่งมีเหตุมีผลอยู่ในปรากฏการณ์ธรรมชาติ"** ประการหนึ่งกับ **"สิ่งแวดล้อมซึ่งมีมนุษย์ด้วยกันเองเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น โดยไปนำเอาส่วนของธรรมชาติมาใช้ เพื่อหวังประโยชน์ตามความประสงค์"** อีกประการหนึ่ง ทั้งสองประการดังกล่าว มีกระแสเชื่อมโยงและมีผลกระทบถึงซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตมนุษย์ด้วย

เมื่อพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งมีการสืบทอดกระแสการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ควบคู่กันกับชีวิตของโลกบนพื้นฐานตนเอง ซึ่งสิ่งทั้งหลายที่อยู่ในระบบนี้ต่างก็เป็นเหตุเป็นผลให้แก่กันและกันตามกำหนดของกฎธรรมชาติ จึงเข้าใจได้ว่า ระบบธรรมชาติมีหลักการและเหตุผลที่บริสุทธิ์ปราศจากอคติมนุษย์เป็นสิ่งเจือปน จึงควรถือว่าเป็น **"สัจธรรม"** และควรเป็นพื้นฐานรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างที่เชื่อได้ว่าจะก่อให้เกิด **"ความมั่นคง"** และ **มนุษย์เองก็เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งหลีก**

เลี่ยงกฎเกณฑ์นี้เสียมิได้

อนึ่ง มนุษย์หาใช่สิ่งที่มีเพียงภาวะวัตถุ เช่น หิน แร่ ดิน น้ำ อากาศ และหาใช่มีเพียงภาวะวัตถุกับชีวิตเช่นต้นไม้ อีกทั้งหาใช่มีเพียงภาวะวัตถุกับชีวิตและจิตใจธรรมดาเช่นสัตว์อื่น ๆ ไม่ หากวิวัฒนาการธรรมชาติของระบบร่างกายและจิตใจเท่าที่เป็นมาแล้ว ได้ทำให้มนุษย์เป็นกลุ่มชีวิตที่สามารถใช้โอกาสสร้างอิทธิพลเหนือชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลายรวมทั้งเหนือมนุษย์ด้วยกันเองที่ตกอยู่ในสภาพด้อยโอกาสกว่าด้วย

ดังนั้น หากขาดการรู้การเข้าใจจริงใน **"หน้าที่ความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง"** หรืออีกนัยหนึ่ง ขาดการรู้ได้ว่า ตนเองเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่อยู่ภายในกระแสการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ และขาดการรู้ได้ว่าวิวัฒนาการภายในพื้นฐานของตนเท่าที่มีอิทธิพลเหนือสิ่งอื่นชีวิตอื่นนั้น หาใช่มีผลทำให้ตนเองอยู่เหนือสิ่งอื่น ชีวิตอื่นไม่ หากตกอยู่ในกระแสดังกล่าว ตนเองก็จะตกอยู่ในสภาพที่ขาดการเคารพสิทธิและเสรีภาพของสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นเพื่อนชีวิตตนเองอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งอาจให้คำอธิบายได้ว่า **"คือความรู้สึกนึกคิดที่ตกอยู่ในสภาพด้อยพัฒนา"** และบุคคลประเภทนี้เอง ที่มีนิสัยมองสภาพด้อยพัฒนาไปที่วัตถุโดยปริยาย

ธรรมชาติจึงหาใช่เป็นเพียงสิ่งที่ให้ปัจจัยสี่ในด้านวัตถุดังเช่นที่ในกระแสการจัดการศึกษาทั้งในด้านโลกและด้านธรรมะได้มีการเน้นปลูกฝังกันมานานมาก จนถึงกับทำให้เกิดการกล่าวกันทั่ว ๆ ไปว่า *"ต้องอิ่มท้องเสียก่อนจึงค่อยอิ่มใจ"* **อันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก** *"ภาวะแยกส่วนของสังคม"* **ทำให้ชีวิตและจิตใจคนต้องแตกตนเองออกเป็นเสี่ยง ๆ ทั้ง ๆ ที่ของจริงเป็นสิ่งร่วมกันอยู่อย่างมีเหตุมีผลระหว่างกันและกัน**

ความจริงแล้ว ธรรมชาติยังเป็นเวทีของจริงที่ให้การฝึกอบรมแก่มนุษย์ในด้านจริยธรรมอย่างเข้าถึงรากฐาน โดยมีระบบนิเวศน์ธรรมชาติเป็นพื้นฐานชีวิต และมีระบบธรรมชาติของสังคมมนุษย์เป็นสิ่งนำไปสู่การใช้ประโยชน์ ที่หวังกันว่าน่าจะนำไปสู่ความสงบสุขที่แท้จริงได้

ภายในระบบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติกับวิถีชีวิตคน จึงมีการเรียนรู้ และบนพื้นฐานการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริงอย่างอิสระ ก็มี **"ภาวะรู้ผิดรู้ถูก"** เป็นครูสอนที่แท้จริง ช่วยให้เกิด **"พัฒนาการความคิด"** ที่นำไปสู่การรู้จริยธรรมลึกซึ้ง มากขึ้น **"บุคคลผู้รู้และใช้โอกาสชีวิต สัมผัสธรรมชาติ จึงน่าจะถือได้ว่าเป็นการใช้ชีวิตสร้างสรรค์ที่คุ้มค่า"**

ภายใต้กระแสการใช้ประโยชน์ ย่อมถูกมองด้วยความรู้สึกของคนว่า **"มีกากหรือของเหลือใช้ไร้ประโยชน์"** แม้ภายในกระแสธรรมชาติ ก็มีสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ แต่หากไม่นำเอาคนมาเป็นเงื่อนไข ก็คงปลอดจากการเรียกว่ากากหรือของเหลือใช้ หากเป็นเพียงภาวะหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงภายในวงวัฏจักรเท่านั้น เนื่องจากมีการเปลี่ยนกลับ ไปสู่การสร้างสรรค์อย่างอิสระปราศจากถูกอิทธิพลภายนอกที่แฝงเข้าไปกำหนดรูปแบบ และนี่เองคือ สิ่งที่รักษาสมดุลไว้ได้ด้วยหลักธรรม

ภายในรากฐานที่แท้จริงของชีวิตมนุษย์ มีความสำนึกที่พึ่งพาอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นธรรมชาติอยู่แล้วการมีโอกาสได้รับปัจจัยสี่ เป็นสิ่งเสริมสร้างการรู้บุญคุณของธรรมชาติที่สนองการอยู่รอดของร่างกายและชีวิต จึงทำให้มีการเพิ่มพูนความรักความหวงแหนลงสู่รากฐานชีวิตมากขึ้นเรื่อย ๆ

อีกประการหนึ่ง มนุษย์แต่ละชีวิตที่เกิดมา ต่างก็มีท้องถิ่นที่เกิดและดำเนินชีวิต ซึ่งมีลักษณะจำเพาะหรือที่เรียกกันว่า **"เอกลักษณ์"** ในระดับพื้นฐาน สิ่งดังกล่าวย่อมสร้างความรู้สึกหยั่งลึกลงถึงรากฐานจิตใจที่จำเพาะเจาะจงอยู่กับลักษณะและภาวะของท้องถิ่นที่ตนเกิดและดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อมในด้านภูมิศาสตร์จึงเป็นพื้นฐานสำคัญมาก และมีผลผสมกลมกลืนอยู่กับสภาพแวดล้อมในด้านวัฒนธรรม การดำรงชีวิตที่มีโอกาสสัมผัสกับกระแสดังกล่าวอย่างอิสระปราศจากการถูกแทรกแซงจากกระแสภายนอก ย่อมทำให้กระแสชีวิตประจำวันของตนเองมีความหมายลึกซึ้งมากขึ้น

คงขอฝากไว้ให้คิดพิจารณาหาคำตอบกันเองว่าสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ใช่หรือไม่ ที่น่าจะใช้เป็นคำจำกัดความอธิบาย **"ความหมายของคนท้องถิ่น"** และ **"การพัฒนาตนเอง"** ที่หวังกันว่า มีผลนำไปสู่ **"คุณสมบัติความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง"** หากคนในท้องถิ่นไม่ถูกอิทธิพลภายนอกทำลายรากฐานจิตใจทรัพยากรธรรมชาติก็คงไม่ถูกกอบโกยไปใช้ประโยชน์จนเกินขอบเขตที่สมเหตุสมผล แต่จะสามารถสนองประโยชน์ได้มั่นคงมากขึ้น

แต่ในปัจจุบัน สิ่งซึ่งเป็นผลจากการที่มนุษย์นำทรัพยากรธรรมชาติมาผลิตและใช้ประ-

โยชน์ สมควรเรียกได้ว่า **"กาก"** เพราะไม่อยู่ในสภาพที่สามารถกลับไปสู่ลักษณะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติในการสร้างสรรค์ตนเองได้อย่างสอดคล้องกับระบบนิเวศน์ที่แท้จริง และส่งผลสะท้อนมลพิษที่มีแนวโน้มสะสม มุ่งสู่ภาวะ **"ทำลายล้างมนุษย์ทั้งโลก"** มากขึ้นเป็นลำดับ

ในอีกด้านหนึ่งซึ่งเชื่อมโยงถึงกันและควรนำมาพิจารณาให้ลึกซึ้งก็คือ **"กระบวนการสิ่งแวดล้อม ของสิ่งที่มนุษย์ด้วยกันเองเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น เพื่อหวังสนองความต้องการของฝ่ายตน"** โดยที่มีการนำเอาสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในระบบนิเวศน์ธรรมชาติมาเป็นส่วน ๆ นำมาเปลี่ยนแปลงสภาวะและรูปลักษณะ

เมื่อกล่าวถึง **"ความต้องการของมนุษย์"** ก็น่าจะเข้าใจได้ว่า **"เป็นสิ่งมีเหตุสืบเนื่องมาจากอารมณ์ความอยาก"** ดังนั้นบุคคลผู้ซึ่งชีวิตถือกำเนิดมาก่อน เมื่อมีโอกาสค้นคิดอะไรได้ก่อนจึงมักไม่หยุดอยู่เพียงการนำมาใช้อย่างสมเหตุสมผล หากยังมีการใช้โอกาสนำเอารูปแบบของสิ่งประดิษฐ์มาเป็นเครื่องมือแสวงผลประโยชน์จากบุคคลอื่น ซึ่งธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีจิตใจที่ง่ายแก่การยึดติดรูปแบบรสชาติ โดยที่ฝ่ายตนเองมีการพยายามคิดค้นรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาสถานภาพที่ได้เปรียบไว้ตลอดไป

กระแสของสภาวะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เราจะพบได้ในชีวิตประจำวันทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นสิ่งเชื่อมโยงถึงกัน และเป็นระบบที่เกิดขึ้นเป็นธรรมชาติในด้านวัตถุ โดยที่ฝ่ายได้เปรียบใช้เป็นเครื่องมือรักษาอำนาจและโอกาสของฝ่ายตนเอาไว้ ระหว่างบุคคลกับบุคคล ระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม นับตั้งแต่ภายในชาติเดียวกันไปจนถึงระหว่างชาติที่มีโอกาสเหนือและด้อยโอกาสกว่า โดยที่กลุ่มบุคคลในชาติที่ด้อยโอกาสกว่า แต่มีโอกาสมีอำนาจในชาติตนเอง เป็นฝ่ายรับใช้กระแสของคนต่างชาติต่างถิ่น

ภาพสะท้อนที่ปรากฏให้เห็นได้ถึงการเอารัดเอาเปรียบไม่เพียงในด้านสังคมและเศรษฐกิจเท่านั้นหากยังปรากฏในระบบถ่ายเทของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลจากการทิ้งกาก ทั้งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่รองรับระบบสิ่งประดิษฐ์และกากจิตใจ ทั้งกากที่ปรากฏในดิน ในอากาศ ในน้ำ ในเครื่องอุปโภคบริโภคและกากที่ปรากฏในกระแสจริยธรรมทั้งที่มีผลกระทบสังคมและธรรมชาติ

อนึ่งโดยทั่ว ๆ ไป มนุษย์ในกลุ่มที่มีโอกาสถืออำนาจเหนือ ก็ยังคงนำเอาสภาวะแวดล้อมธรรมชาติที่และผลกระทบที่สร้างปัญหาสังคมที่กำลังมุ่งสู่อันตรายใหญ่หลวงมาอ้างเพื่อการแก้ไข ด้วยวิธีการที่ส่งผลเสริมสร้างผลประโยชน์ให้แก่ฝ่ายตนอย่างไม่หยุดยั้ง ดังเช่นอ้างว่า **"ทรัพยากรธรรมชาติกำลังเป็นปัญหาสูญเสียจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์ไว้"** แต่ใช้วิธีการ **"นำอำนาจฝ่ายตนซึ่งอยู่นอกท้องถิ่น เข้ามาควบคุมบังคับ"** ซึ่งจริง ๆ แล้วกลับส่งผลปิดกั้นความรักความผูกพันหวงแหน ที่มีอยู่ในรากฐานชีวิตคนท้องถิ่นเป็นธรรมชาติ และตนเองควรมีสิทธิเสรีภาพที่จะใช้ประโยชน์ ซึ่งภาพนี้พบได้ทั้งในประเทศและอำนาจที่อ้างว่าสากล

หากมองภาพรวมเพียงแค่ถือเอาการอยู่ในโลกเดียวกันเป็นขอบเขต ไม่ว่าชีวิตบุคคลใด ชาติใดจะอยู่ในมุมไหนของโลก ย่อมหนีพิษภัยจากมลพิษสิ่งแวดล้อมไปไม่พ้น แม้การถูกผลกระทบที่รุนแรงแตกต่างกันไปในช่วงเวลาหนึ่ง ก็เป็นเพียงความแตกต่างกันในด้านปริมาณซึ่งในที่สุดก็ทั่วถึงกันได้

แม้ฝ่ายที่ถืออำนาจอยู่ในระบบได้เปรียบ จะแสดงออกซึ่งความห่วงใยและให้ความช่วยเหลือเพียงใดก็ตาม โดยทั่ว ๆ ไปก็จะพบการให้ความช่วยเหลือในด้านวัตถุและจากทิศทางตรงออกจากตนเอง หากยังมิได้สะท้อนภาพการแก้ไขในมุมกลับซึ่งลงถึงส่วนลึกและมุ่งสู่เหตุที่แท้จริง ให้เห็นและเชื่อมั่นได้ชัดเจนซึ่งมิใช่มุ่งเน้นการแก้ที่สิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งนับวันจะยิ่งหลากหลายมากขึ้นไปเป็นลำดับ หากใช้วิธีการแก้ไขที่สะท้อนออกมาให้เห็นได้ว่า มุ่งที่รากฐานตนเองแล้ว

ตราบเท่าที่สัจธรรมของสังคมมนุษย์ ยังคงกำหนดให้มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และมีการสืบทอดกระแสชีวิต ตราบนั้นปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษก็ยังคงไม่สามารถรับการแก้ไขให้บังเกิดความหวัง เพื่อบรรลุผลสำเร็จอย่างแท้จริงได้ หากจะยิ่งสืบทอดกระแสปัญหาบานปลายและส่งผลทำลายมนุษย์ยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงจุดสูญสิ้นเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ในที่สุดได้

ยาสมุนไพรไทย มรดกทางเทคโนโลยีของมนุษยชาติ

ดร.เย็นใจ เลาหวณิช

"ผักบุ้งทะเลสามารถนำมาแก้พิษแมงกะพรุน
เสลดพังพอนสามารถแก้พิษงูบางชนิด
ขิงใช้ขับลม
ข่าใช้แก้จุกเสียด รักษาแผลสด หรือกลากเกลื้อน
กระชายใช้รักษาโรคท้องเสียแบบไม่ติดเชื้อ"

ปัจจุบันนี้เมื่อใครเจ็บไข้ได้ป่วย สิ่งแรกที่จะระลึกถึงคือ การบำบัดรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในเมือง หรือในชนบท ยกเว้นสถานที่ที่ห่างไกลมาก ๆ เช่น ในป่าดง ทั้งนี้เพราะการแพทย์และการสาธารณสุขของไทยได้ก้าวไปไกลมาก จนเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป น้อยคนจะระลึกถึงการบำบัดรักษาโดยแพทย์แผนโบราณ ซึ่งใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรค แต่จะให้ความสนใจสมุนไพรก็ต่อเมื่อแพทย์แผนปัจจุบันหมดปัญญาที่จะรักษาแล้วเท่านั้น เช่น โรคมะเร็ง เป็นต้น

ย้อนกลับไปในอดีตเพียงครึ่งศตวรรษ หรือประมาณก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ สภาพสังคมไทยในสมัยนั้นแตกต่างจากปัจจุบันมาก สมัยนั้นยังไม่มีคำแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น **"เทคโนโลยี" "นิกส์" "เอดส์"** หรือ **"ดิสโกเธ็ค"** มีแต่คำที่แปลกหูในปัจจุบัน เช่น **"เรือกลไฟ" "กษัย"** และ **"โรงยาฝิ่น"** เป็นต้น ในสมัยนั้นประชาชนเริ่มรู้จักการรักษาโรคโดยการฉีดยาแล้ว แต่ยังนิยมยาต้ม มากกว่ายาฉีด

ย้อนกลับไปอีกครึ่งศตวรรษ แม้แต่คำว่า **"โรงพยาบาล"** ก็ไม่มีใครรู้จัก เช่นเดียวกับ**"ธง**

ไตรรงค์" และคำอื่น ๆ อีกหลายคำที่แพร่หลายในปัจจุบัน เช่น โทรเลข โทรศัพท์ คมนาคม สหกรณ์ ธนาคาร เป็นต้น เพราะคำเหล่านี้ได้รับการบัญญัติขึ้นมาไม่ถึง ๑๐๐ ปี

แต่คำว่า **"เทคโนโลยี"** แม้ว่าจะเป็นคำใหม่ แต่ก็ใหม่เพียง **ชื่อ** ในแง่เนื้อหาหรือสาระของคำนี้บรรพบุรุษไทยรู้จักกันมานานแล้ว ชื่อเดิมคือคำว่า **"วิชา"** หรือ **"วิชชา"** *(ถ้าสะกดตามแบบบาลี)* คำว่า **"วิชา" เดิมนั้นมีความหมายไม่เหมือนกับคำว่า "วิชา"** ในปัจจุบัน ซึ่งหมายถึง วิชา ตามหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนเท่านั้น เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิชาเลขคณิต วิชาฟิสิกส์ วิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้น แต่คำว่า **"วิชา"** ในสมัยโบราณ หมายถึง **"ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์"** ซึ่งมีอยู่มากมายหลายสาขา ความรู้หรือ **"วิชา"** เหล่านี้จะช่วยให้ผู้ **"ทรงวิชา"** หรือ **"มีความรู้"** สามารถทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเองได้ตามแนวทางของวิชานั้น ดังบทกลอนสุนทรภู่ ที่กล่าวว่า

"รู้อะไรไม่สู้ รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี" คำว่า **"วิชา"** ในที่นี้ คือ ความรู้ทั้งหลายที่ช่วยให้ผู้ **"ทรงวิชา"** รักษาตัวรอดได้ เช่น วิชาการป้องกันตัว หรือการต่อสู้ต่าง ๆ ได้แก่ มวย กระบี่ กระบอง แม้กระทั่งเป้าปี่ของพระอภัยมณี ซึ่งช่วยให้รักษาตัวรอดได้ ตลอดจน **วิชาไสยศาสตร์ หรือวิชาเวทมนตร์** คาถา **ที่พระฤาษีสอน** สุดสาครดังคำกลอนในเรื่องพระอภัยมณีตอนสุดสาครถูกชีเปลือยผลักตกเหวว่า

"สงสารสุดสาครยังอ่อนศักดิ์
ชีเปลือยผลักตกอยู่ในคูหา
เดชะมนต์ทนคงทรงวิชา
ไม่มรณานิ่งซบสลบไป"

.....

แล้วรำลึกตรึก **ภาวนาเวท**
ศักดาเดชร้าวฉานบันดาลหาย"

"วิชา" นอกจากจะช่วยให้ผู้ **"ทรงวิชา"** รอดพ้นจากอันตรายแล้ว ยังสามารถช่วยให้สามารถประกอบอาชีพ มีชีวิตรอดพ้นจากความอดอยากยากจนก็ได้ เช่น วิชาช่างต่าง ๆ ได้แก่ ช่างปั้น ช่างกลึง ช่างไม้ ช่างปูน ช่างแกะ ช่างบุ ช่างลงรัก ช่างสาน ช่างทอ ช่างตัดเสื้อ ช่างเย็บหนัง ช่างทำรองเท้า ช่างตีเหล็ก ฯลฯ

นอกจากวิชาประเภท **"ช่าง"** แล้ว ในสมัยโบราณยังมีวิชาอีกหลายกลุ่ม กลุ่มที่จะกล่าวถึงในบทความนี้คือ วิชาที่ใช้รักษาโรค หรือการเจ็บป่วยต่าง ๆ เช่น วิชาหมอนวด วิชาหมอตำแย วิชาหมอยาสมุนไพร เป็นต้น

คำว่า **"วิชา" ตามความหมายที่กล่าวมาแล้วนี้ ตรงกันกับความหมายของคำว่า "เทคโนโลยี"** ที่ใช้กันในปัจจุบันทุกประการ เพราะคำว่า **"เทคโนโลยี"** หมายถึง **"ความรู้ความสามารถที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์"** ซึ่งประกอบด้วยลักษณะ ๒ ประการ คือ ส่วนที่เป็นรูปธรรม ของเทคโนโลยี เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า **"ฮาร์ดแวร์" (Hardware)**

และส่วนที่เป็นนามธรรมของเทคโนโลยี ซึ่งเรียกว่า **"ซอฟท์แวร์" (Software)** เช่น เทคโนโลยีของช่างตัดเสื้อ ประกอบด้วย **ฮาร์ดแวร์** หรือ **"อุปกรณ์เครื่องมือ"** ได้แก่ กรรไกร, เข็ม, จักรเย็บผ้า, ดินสอเขียนผ้า, และเตารีด มีวัตถุดิบ ได้แก่ ผ้า, ด้าย, กระดุม หรือซิป ที่จะต้องประกอบกับส่วนที่เป็น **"ซอฟท์แวร์"** คือ ความรู้ในการเลือกวัตถุดิบให้เหมาะสมกับความต้องการในการใช้ เช่น เลือกผ้าที่มีคุณภาพเหมาะสม เลือกด้ายขนาดเหมาะสม เลือกกระดุมหรือซิปพอเหมาะกับการใช้งานและความสวยงาม รู้จักเลือกแบบเสื้อ รู้จักวิธีวัดตัว สามารถตัดผ้า เย็บผ้าได้ตามแบบจนสำเร็จเป็นเสื้อที่มีขนาดเหมาะสมกับการสวมใส่ตามความต้องการของลูกค้า ส่วน **"ซอฟท์แวร์"** ก็คือ **"วิธีการ หรือ กระบวนการ"** ในการเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบ ให้กลายเป็นวัตถุสำเร็จรูป โดยมี **"ฮาร์ดแวร์"** หรือ **เครื่องมือ/อุปกรณ์** เป็น เครื่องช่วย นั่นเอง

อย่างไรก็ดี เทคโนโลยีบางประเภท ไม่มี **"ฮาร์ดแวร์"** หรือส่วนที่เป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือ มีแต่ **"ซอฟท์แวร์"** หรือความรู้ในเรื่องวิธีการหรือกระบวนการ มีตัวอย่างเช่น เทคโนโลยีการบริหารกายโดยไม่มีอุปกรณ์ การว่ายน้ำ การต่อสู้ด้วยมือเปล่า การบริหารจิต โดยทำสมาธิแบบไม่ใช้อุปกรณ์ การรักษาโรคโดยใช้พลังจิต การสะกดจิตโดยไม่ใช้อุปกรณ์ การพูดจูงใจ การหาข่าว การปลุกระดม เป็นต้น

หากจะพิจารณายาสมุนไพรไทย ตามแนวความหมายของคำว่า **"เทคโนโลยี"** จะเห็นว่า อาจแบ่งความสามารถในการนำมาทำประโยชน์ออกได้เป็น ๓ ขั้น คือ

ขั้นแรก คือ ความรู้เบื้องต้นในการเลือกสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติมาเป็นยาสมุนไพร ความรู้ในขั้นนี้คือ ความรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสรรพคุณ และพิษ หรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งมักจะมีอยู่คู่กัน คือ มีคุณคู่กับมีโทษ บรรพบุรุษไทยจะต้องเป็นนักสังเกต และมีความสามารถในการค้นคว้า จึงทราบว่าพืชหรือสัตว์ หรือส่วนของพืชหรือสัตว์ชนิดใดสามารถนำมาใช้เป็นยาสมุนไพรได้ เช่นพบว่าผักบุ้งทะเลสามารถนำมาแก้พิษแมงกะพรุน เสลดพังพอนสามารถแก้พิษงูบางชนิด ขิงใช้ขับลม ข่าใช้แก้จุกเสียด รักษาแผลสด หรือกลากเกลื้อน กระชายใช้รักษาโรคท้องเสียแบบไม่ติดเชื้อ เปลือกส้มสดมีน้ำมันใช้ทากันยุงได้เช่นเดียวกับน้ำมันจากผิวมะกรูด เป็นต้น

ขั้นที่ ๒ คือ ความรู้ในการแปรรูปเบื้องต้น หรือแปรรูปอย่างง่ายเพื่อความสะดวกหรือเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ เช่น นำมาตำ คั้นเอาน้ำ ต้ม ตากแห้ง บดเป็นผง หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ดองเหล้า ฯลฯ มีตัวอย่างการแปรรูปสมุนไพรใช้เป็นยาฆ่าแมลงที่ได้ผลดีมาก ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ แต่

"ยามีโบ ที่จีนได้ผลิตขึ้นมาจากสมุนไพร นำมาใช้รักษาผู้ป่วยถูกไฟลวก จากการระเบิดของรถบรรทุกกาซ ที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ได้ผลดีมาก"

สามารถควบคุมแมลงในสวนได้ผล สมุนไพรดังกล่าวได้แก่ ใบ-กิ่งสะเดา และหัวข่าแก่ วิธีแปรรูปเป็นดังนี้คือ นำใบและกิ่งสดของสะเดา ๒ กิโลกรัม กับหัวข่าแก่ ๑ กิโลกรัมฝานและโขลกตำให้แหลกละเอียด นำไปละลายน้ำ ๑๐ ลิตร ทิ้งไว้ ๘-๑๐ ชั่วโมง แล้วจึงกรองกากทิ้ง เติมน้ำอีกในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑๕ ถึง ๑ ต่อ ๒๐ น้ำยาที่ได้สามารถนำไปฉีดพ่นกำจัดเพลี้ยกระโดด หนอน และแมลงต่าง ๆ ได้ดี โดยไม่เกิดการดื้อยา มีผู้นำสูตรดังกล่าวไปใช้ที่จังหวัดสุพรรณบุรีได้ผลดี ยังมีสูตรผสมอีกสูตรหนึ่งคือเพิ่มตะไคร้หอม ใช้ฉีดพ่นฆ่าแมลงในสวนส้มบริเวณคลองรังสิตได้ผลดีมาก

ขั้นที่ ๓ คือ ความรู้ในการแปรรูปโดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สกัดเอาสารเคมีที่มีฤทธิ์ที่ต้องการออกจากสมุนไพรแล้วเปลี่ยนให้อยู่ในรูปลักษณะที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ เช่น ทำเป็นน้ำหอม ผสมลงในสบู่ ทำเป็นครีมใช้ทา ทำเป็นเม็ดใช้รับประทาน เป็นต้น ที่จังหวัดอุดรธานีมีนักคิดค้นชาวอุดรผู้หนึ่งได้ทดลองผสมพันธุ์กล้วยไม้มาเป็นเวลานานร่วม ๑๐ ปีจนพบกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ของโลก ตั้งชื่อว่า **"อุดรซันไชน์" (Udon Sunshine)** มีลักษณะพิเศษผิดแผกจากกล้วยไม้ทั้งหลายคือมีกลิ่นหอม จึงได้ทดลองนำมาสกัดเป็นน้ำหอม ขณะนี้อยู่ในระหว่างการผลิตเป็นอุตสาหกรรมเพื่อจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ยังมีตัวอย่างอื่นที่น่าสนใจ เช่น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้นำกระเทียมมาสกัดโดยใช้ไอน้ำ ได้กระเทียมผงสีขาวละลายน้ำได้ นำมาบรรจุแคปซูลเป็นอาหารเสริมสุขภาพ ช่วยลดปริมาณน้ำตาลในเลือด ลดไขมันในเส้นเลือด ป้องกันการอุดตันของหลอดเลือดอันเป็นที่มาของโรคหัวใจตลอดจนลดความดันโลหิตในบุคคลปกติ ขณะนี้ได้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือความรู้นี้ไปให้แก่ภาคเอกชน ซึ่งได้จัดตั้งโรงงานผลิตกระเทียมผงแคปซูล ส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศหลายปีแล้ว

เนื่องจากสมุนไพรแต่ละอย่างจะประกอบขึ้นด้วยสารเคมีมากมายหลายชนิด ซึ่ง

แสดงฤทธิ์และสรรพคุณต่างกัน ในสมุนไพรแต่ละอย่างจึงอาจมีทั้งสารที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อร่างกายของมนุษย์ จึงควรมีการศึกษาค้นคว้า ให้ทราบชัดเจนโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เมื่อทราบรายละเอียดต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว จึงนำมาสกัด และแปรรูปให้อยู่ในลักษณะที่ต้องการต่อไป วิทยาศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในเรื่องเทคโนโลยีการผลิตยาจากสมุนไพร ตัวอย่างที่น่าสนใจมากเมื่อไม่นานมานี้คือยา **"มีโบ"** ที่จีนได้ผลิตขึ้นจากสมุนไพรและนำมาใช้ทารักษาผู้ป่วยถูกไฟลวกจากการระเบิดของรถบรรทุกกาซที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ได้ผลดีมาก

แม้ว่าการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับยาสมุนไพรของไทยจะมีอยู่บ้างในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงมีปริมาณน้อยมาก จนอาจกล่าวได้ว่าเรายังอยู่ในสภาวะ **"ใกล้เกลือกินด่าง"** ดังเรื่องราวที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อไม่กี่ปีมานี้ เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อประมาณ ๑๐ กว่าปีมาแล้ว ได้มีคณะชาวญี่ปุ่นกลุ่มหนึ่งมาสำรวจอะไรสักอย่างอยู่ในบริเวณจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใกล้ชายแดนพม่า ในระยะแรก ๆ มีผู้สงสัยว่าคนกลุ่มนี้คงจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับพวกกะเหรี่ยงซึ่งต่อต้านรัฐบาลพม่าอยู่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าพวกเขาได้ดำเนินงานในเรื่องที่เกี่ยวกับการทหารแต่อย่างใด ชาวญี่ปุ่นกลุ่มดังกล่าวใช้เวลาไปมาระหว่างไทยกับญี่ปุ่นหลายปี สำรวจจุดต่าง ๆ ของประเทศไทยจนเข้าใจว่าได้ข้อมูลไปมาก จนกระทั่งประมาณ ๔-๕ ปีมานี้ ได้มีบริษัทญี่ปุ่นบริษัทหนึ่งมาร่วมทุนกับคนไทยซื้อที่ดินในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์หลายพันไร่ ปลูกต้น **"เปล้าน้อย"** ซึ่งเป็นไม้พุ่มเตี้ย ๆ ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ต่อมาจึงมีการตั้งโรงงานแปรรูปใบเปล้าน้อย ส่งไปสกัดเป็นยาสำเร็จรูปที่ประเทศญี่ปุ่น มีสรรพคุณรักษาโรคกระเพาะอาหารได้ดี เพราะสารสกัดจากเปล้าน้อยช่วยลดกรดในกระเพาะอาหาร และช่วยสมานแผลในกระเพาะอาหารทำให้หายเร็ว

เมื่อผู้เขียนทราบเรื่องนี้จากหนังสือพิมพ์ ก็อดที่จะชื่นชมยินดีกับชาวญี่ปุ่นไม่ได้ที่รู้จักพืชสมุนไพรของไทยดีกว่าคนไทย ถึงกับนำมาสกัดเป็นยาแล้วนำมาขายคนไทย แต่เมื่อนึกย้อนหลังไปถึงเหตุการณ์เรื่องหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นหลายปีก่อนหน้านั้นก็จะต้องชมคนญี่ปุ่นมากขึ้นไปอีก กล่าวคือ ผู้เขียนได้เดินทางไปเยี่ยมวัดแห่งหนึ่งในต่างจังหวัด บังเอิญได้สนทนากับพระรูปหนึ่งในวัดนั้น ก็ทราบว่าชาวญี่ปุ่นเคยมาขอซื้อสมุดข่อยที่บรรจุตำรายาสมุนไพรไทย โดยให้ราคาเล่มละ ๒ พันบาท ทางวัดเห็นว่าเป็นหนังสือเก่าฝุ่นจับ ไม่มีใครใช้ประโยชน์ เมื่อมีคนมาให้ราคาดีได้เงินบำรุงวัดก็ขายให้ญี่ปุ่นไปทันที ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย

(ต่อหน้า ๙๒)

ข่าวเพื่อสื่อมวลชน

เครื่องดื่มเพื่อให้กำลังงาน

อ.ย.เตือนผู้บริโภคเครื่องดื่มเพื่อให้กำลังงาน ควรสังเกตและปฏิบัติตามคำเตือนที่ฉลากอย่างเคร่งครัด เด็กและสตรีมีครรภ์ไม่ควรรับประทาน ผู้ป่วยควรศึกษาแพทย์ก่อนรับประทาน มิเช่นนั้น อาจมีผลให้เกิดอันตรายต่อร่างกายได้

รายงานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่า ในปัจจุบัน อาหารประเภทเครื่องดื่มเพื่อให้กำลังงาน จัดได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการแข่งขันทางการค้าสูงประเภทหนึ่ง โดยที่เครื่องดื่มเพื่อให้กำลังงานของแต่ละยี่ห้อนั้น จะมีส่วนประกอบพื้นฐานที่เหมือน ๆ กัน เช่น มีน้ำตาลที่ให้พลังงาน วิตามินบีชนิดต่าง ๆ กลูคูโรโนแลคโตน เทารีน และคาเฟอีน รวมทั้งสารแต่งกลิ่น สี รส ให้น่ารับประทาน ซึ่งสารอาหารต่าง ๆ เหล่านี้ หากรับประทานอาหารประจำวันให้มีคุณค่าครบถ้วนทั้งเนื้อ นม ไข่ ผัก และผลไม้ ก็เป็นการเพียงพอสำหรับความต้องการของร่างกาย โดยไม่จำเป็นต้องรับประทานเพิ่มอีก เพราะถ้าได้รับเกินความต้องการของร่างกาย ร่างกายก็จะขับถ่ายออก ส่วนสารคาเฟอีนในเครื่องดื่มเพื่อให้กำลังงานนั้น จะมีผลให้ผู้ดื่มรู้สึกสบาย กระปรี้กระเปร่า ไม่เฉื่อยชาหรือง่วงซึม แต่หากรับประทานมากเกินขนาด ก็อาจมีผลให้เกิดอันตรายได้ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นโรคหัวใจ เด็กและสตรีมีครรภ์ ดังนั้น ก่อนที่จะรับประทานเครื่องดื่ม เพื่อให้กำลังงาน ควรอ่านและปฏิบัติตามคำเตือนที่ฉลากอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะระบุไว้อย่างชัดเจนว่า **"เด็กและสตรีมีครรภ์ไม่ควรรับประทาน ผู้ป่วยควรปรึกษาแพทย์ ก่อนรับประทาน"**

อนึ่ง ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อให้กำลังงานนั้น จัดเป็นอาหารควบคุมเฉพาะ ซึ่งจะต้องได้รับการขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร และการโฆษณาจะต้องได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ควบคุมให้มีการโฆษณาสรรพคุณตามที่ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ สำหรับการโฆษณาเพื่อส่งเสริมการขาย โดยจัดให้มีการแถมพก หรือรางวัลด้วยการเสี่ยงโชคนั้น อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งผู้โฆษณาจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงขอแนะนำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อ เลือกบริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อให้กำลังงาน ตามแต่จะเห็นเหมาะสมในราคา และสรรพคุณที่ระบุไว้บนฉลาก

อย่ากินยาแก้ปวดผสมเครื่องดื่มให้กำลังงาน

แฟชั่นใหม่ในหมู่ผู้ใช้แรงงาน กินยาแก้ปวดผสมเครื่องดื่มให้กำลังงาน หวังโด๊ปให้คึกคัก อ.ย.ชี้เปล่าประโยชน์ แถมมีอันตรายต่อชีวิต

ตามที่ผู้ใช้แรงงานบางกลุ่มอาชีพ นิยมซื้อยาแก้ปวดลดไข้ชนิดซองมารับประทานร่วมกับเครื่องดื่มให้กำลังงาน เนื่องจากมีความเชื่อว่า จะเป็นการเพิ่มฤทธิ์การบำรุงกำลัง และทำให้สดชื่นกระปรี้กระเปร่าเพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่า ซึ่งความเชื่อนี้ได้ระบาดไปถึงกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยในต่างประเทศตามที่เคยปรากฏเป็นข่าวมาแล้วนั้น

เกี่ยวกับเรื่องนี้ แหล่งข่าวจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้เปิดเผยต่อผู้สื่อข่าวว่า เครื่องดื่มให้กำลังงานนั้นมีส่วนผสมของน้ำตาล วิตามินบี คาเฟอีน กลูคูโรโนแลคโตน และเทารีน โดยเฉพาะคาเฟอีนนั้นจะมีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง กระตุ้นกล้ามเนื้อหัวใจ ทำให้การเคลื่อนไหว คล่องแคล่วขึ้น ไม่เฉื่อยชามึนซึม กล้ามเนื้อจะคลายตัว ทำให้ผู้ดื่มรู้สึกสบายและกระชุ่มกระชวยเช่นเดียวกับการดื่มกาแฟ ในขณะเดียวกันยาแก้ปวดลดไข้ชนิดซองก็จะมีส่วนผสมสำคัญ คือ แอสไพรินและคาเฟอีนด้วย เช่นกัน การรับประทานยาแก้ปวดลดไข้ร่วมกับเครื่องดื่มให้กำลังงาน จึงอาจทำให้ร่างกายได้รับคาเฟอีนเกินขนาด เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน หงุดหงิด นอนไม่หลับ เคร่งเครียด วิตกกังวล ตกใจง่าย ชีพจรเต้นเร็ว มือสั่น และอาจถึงมีอาการชักได้ โดยเฉพาะผู้ที่ป่วยเกี่ยวกับการทำงานของหัวใจผิดปกติอยู่แล้วอาจมีอันตรายถึงชีวิตได้ ส่วนผู้ที่เป็นโรคแผลในกระเพาะอาหาร ก็อาจทำให้โรคที่เป็นมีอาการรุนแรงยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ แหล่งข่าวยังได้กล่าวเตือนว่า เครื่องดื่มให้กำลังงานนั้นมีราคาสูง แต่จากส่วนผสมต่าง ๆ ในเครื่องดื่มจะไม่ให้คุณค่าทางอาหารที่พอเพียงต่อความต้องการของร่างกาย การที่ผู้ใช้แรงงานต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากไปกับเครื่องดื่มชนิดนี้ แทนที่จะนำมาซื้ออาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการมาบริโภคนับว่าเป็นการสิ้นเปลือง และอาจทำให้ร่างกายขาดสารอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้

“ตกปลา”

นิรนาม

วินัยซื้อเบ็ดตกปลาแบบนอก ซึ่งมีขายอยู่ในกรุงเทพฯ ติดไปต่างจังหวัดด้วย เป็นเบ็ดชนิดพิเศษ สายพิเศษและคันพิเศษ เมื่อปลากินเบ็ดอาจจะผ่อนเชือกให้ระดับต่ำอยู่ทางสระ ให้ระดับสูงอยู่ทางคลอง คือให้มีลักษณะเป็นท่อที่เทลงหาสระ มิได้วางท่อไว้ตรง ๆ จึงรักษาระดับน้ำในสระไว้ได้ดี

สระนี้แหละที่วินัยคิดจะตกปลาให้สนุกที่สุดในฤดูร้อนปีนี้ เหยื่อที่ใช้ตก ก็ไม่ต้องใช้เหยื่อจริง ๆ เช่น ไส้เดือน หรือตัวสัตว์อื่น ๆ ฝรั่งเขาทำตัวหนอนปลอมไว้ขายเสร็จ

วันรุ่งขึ้น หลังจากเสร็จอาหารเช้าแบบง่าย ๆ คือ กาแฟกับขนมปัง ไส้กรอกกระป๋องที่เตรียมมาแล้ว วินัยผู้ชอบความเป็นอยู่แบบฝรั่ง ก็คว้าเบ็ดคันโปรดที่ซื้อใหม่พร้อมด้วยเก้าอี้ผ้าใบ และหนังสืออ่านเล่นภาษาอังกฤษติดไปด้วย เลือกหาที่นั่งโคนไม้แห่งหนึ่งได้แล้ว ก็เหวี่ยงสายเบ็ดลงไป อีกมือหนึ่งก็เปิดหนังสืออ่านเล่น ซึ่งอ่านค้างไว้แต่วันก่อน

เนื้อเรื่องในหนังสือนั้นแสดงถึง ความร้ายกาจของนักต้มมนุษย์คนหนึ่ง ผู้ชอบทำตนเป็นคนมั่งมีหลอกลวงคนให้เสียทรัพย์ หลอกลวงสตรีให้เสียคนด้วยอุบายแบบต่าง ๆ กัน แต่ละแบบแยบคายไม่ค่อยซ้ำของเก่า วินัยอ่านไปนึกแช่งด่าชายคนนั้นอยู่ในใจ ผู้แต่งมีวิธีเขียนให้คนอ่านแช่งด่าตัวโกง ได้แนบเนียนมาก

ทันใดนั้นเขาก็สะดุ้ง ปลากินเบ็ด ! เขารีบกระตุกแล้วหมุนแป้นวงกลมสำหรับม้วนเชือกทันที ไม่ช้าก็แลเห็นปลาดุกอุยตัวใหญ่ติดเบ็ดขึ้นมา

พร้อมกับการตกปลาดุกได้ วินัยก็เริ่มสงสัยตัวเองว่ากำลังเป็นนักหลอกลวงไม่แพ้นักต้มมนุษย์ในนิยายเรื่องนั้น

เหยื่อล่อก็เป็นของปลอม ที่หุ้มห่อเบ็ดไว้ไม่ให้ปลารู้ว่าคนกำลังล่อให้กินเหยื่อ เพื่อจะฆ่าปลา เหตุไฉนเมื่อเราด่าคนที่หลอกลวงมนุษย์ แต่เรากลับไม่ประณามคนที่หลอกลวงสัตว์ เช่น หลอกปลาให้กินเหยื่อ ถ้าคนหลอกลวงมนุษย์เป็นคนไม่ดี คนหลอกลวงสัตว์เล่าจะดีหรือ ?

วินัยรีบปลดเบ็ดออกจากปากปลาดุกอุยตัวนั้นแล้วโยนมันลงน้ำไปตามเดิม ขว้างเบ็ดทันสมัยนั้นลงไปข้างบ่อ โดยไม่ลืมปลดเหยื่อปลอมออก

รีบเก็บเก้าอี้ผ้าใบ เดินกลับเข้ากระท่อม เขาก้มลงกราบพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่บนหิ้ง คงไม่มีใครอีกแล้วที่เห็นใจผู้ตกทุกข์ได้ยาก **ไม่ว่าผู้ตกทุกข์นั้นจะเป็นคนหรือสัตว์ พระองค์จึงทรงห้ามไว้มิให้ทำลายชีวิตของกันและกัน ผู้เห็นเป็นทีได้เท่านั้น จึงจะรู้สึกว่าการหลอกต้มผู้อื่นได้เป็นของสนุก แต่ถ้านึกถึงคราวที่ตนจะถูกหลอกต้มบ้าง ก็จะซาบซึ้งในพระพุทธคุณตอนนี้เอง.**

เกษตรกรทันสมัย

วิจิตร อาวะกุล

หากเราลองนึกเปรียบเทียบเกษตรกรสองคน ซึ่งมีฐานะความเป็นอยู่ยากจนเหมือนกัน คนหนึ่งประกอบอาชีพทำการเกษตรในลักษณะหาเช้ากินค่ำไปวันหนึ่งวันหนึ่ง ทำการเกษตรแบบ **"ทำมาหากิน"** แต่อีกคนหนึ่งเป็นเกษตรกรที่มีความคิดก้าวหน้ามีความคิดที่จะทำการเกษตรแบบ **"ทำมาค้าขาย"** มีการใช้ความรู้ทางเกษตรแผนใหม่ ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อการจำหน่าย มีการเตรียมดิน คัดพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ รู้จักการผสมอาหารสัตว์ ที่มีธาตุอาหารครบ และประหยัด รู้จักเลือกพันธุ์พืช การให้น้ำ การให้ปุ๋ยที่ถูกต้อง รู้จักวิธีป้องกันกำจัดศัตรูพืช หาเครื่องมือเครื่องใช้ทางเกษตรมาช่วยจะโดยซื้อหรือเช่าเขามา ฯลฯ เกษตรกรทั้งสองคนนี้แบบไหนจะสร้างความเจริญให้กับตนเองกับวงการเกษตรหรือระบบเศรษฐกิจมากกว่ากันทุกคนจะต้องลงความเห็นว่าคนที่มีแนวคิดและปรับปรุงงานเกษตรให้มีลักษณะ **"ทำมาค้าขาย"** เท่านั้นจึงจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาติ

ถ้าเราจะให้เกษตรมีความก้าวหน้าทันสมัย เราต้องเปลี่ยนแปลงเกษตรกร ด้วยการจูงใจ ชี้นำ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินกิจการเกษตรแผนใหม่ ให้เขาพบ ให้เขาเห็น ให้เขารู้ ให้เขาเข้าใจ การทำการเกษตรที่ดีกว่า ที่เจริญก้าวหน้าทันสมัยกว่า ระบบเช่นนี้คือ **"ระบบการส่งเสริมการเกษตร"** หรืองานของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั่นเอง

ระบบการส่งเสริมการเกษตร มิใช่จำเป็นต้องดำเนิน

การโดยหน่วยราชการที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตรเท่านั้น แม้แต่ กลุ่ม สมาคม ชมรม สโมสร ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวกับการเกษตรก็สามารถส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรในท้องถิ่นของตนเองได้ โดยตั้งวัตถุประสงค์ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรอย่างได้ผลดี มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มีการจัดระบบการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเกษตรแผนใหม่ ซึ่งในปัจจุบันได้เจริญก้าวหน้าไปมาก และมีตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดทั่วไป โดยสามารถนำเกษตรกรไปทัศนศึกษา หรือศึกษาดูงานการเกษตรได้ดีกว่าการนำเกษตรกรมาชุมนุมประท้วงในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเป็นประโยชน์แก่เกษตรกร

วิถีทางที่จะช่วยนำเกษตรกรให้ทันสมัยนั้นสามารถทำได้มากมายหลายวิธี แต่วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ก็มักจะผูกพันอยู่กับสังคมภายนอกวงการเกษตรอีกมากมายหลายประการคือ เริ่มจากการที่เขาต้องการน้ำมาปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ต้องการหาซื้อพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ดีมาปลูกมาเลี้ยง ต้องอาศัยพึ่งพาพ่อค้าในท้องถิ่นในการหาปุ๋ยมาขาย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร เช่น จอบ เสียม แห อวน อาหารสัตว์ ตลอดจนเมื่อปลูกพืชเลี้ยงสัตว์มาแล้วก็นำมาขายให้กับพ่อค้า หรือมีผู้มาซื้อผลิตผลนั้นไป ซึ่งอาจจะเป็นพ่อค้าเอกชน กลุ่ม สโมสร สหกรณ์ เพราะเกษตรกรต้องการเงินไปจับจ่ายใช้สอยในการซื้ออุปกรณ์วัสดุทางเกษตร

เกษตรกรต้องการขายสินค้าเกษตรที่เขาผลิตให้ได้ราคามีกำไรดี ต้องการซื้อเมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์การเกษตรที่มีราคาถูก ต้องการสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา น้ำปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ที่เขาไม่สามารถจัดหาเองได้ ต้องอาศัยรัฐบาลจัดหาให้

นอกจากนี้เกษตรกรที่ทันสมัยยังต้องการความรู้ ความชำนิชำนาญ เทคนิคใหม่ ๆ สำหรับการประกอบอาชีพการเกษตรแผนใหม่ด้วย ยกตัวอย่าง เช่น

ถ้ามีพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ใหม่ ๆ ที่มีการศึกษาค้นคว้าปรับปรุงพันธุ์ใหม่ขึ้นมา แล้วเกษตรกรไม่รู้จักวิธีปลูก วิธีเลี้ยงที่ถูกต้องหรือไม่รู้จักนิสัยของพืชหรือสัตว์ว่ามันชอบอะไร ไม่ชอบอะไร ชอบดินชนิดไหน ชอบน้ำมากหรือน้อย ต้องให้ร่มเงาบังแดดหรือต้องตัดแต่งต้นอย่างไร ให้ปุ๋ย ให้น้ำอย่างไรจึงจะให้ผลสูงเต็มที่แล้ว พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่มีการปรับปรุงขึ้นมาใหม่จะไม่เป็นประโยชน์เลย ถ้าไม่ให้ความรู้และให้เกษตรกรฝึกฝนความรู้ความชำนาญในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์พันธุ์ใหม่ด้วยวิธีการอบรม ฝึกฝนถ่ายทอดความรู้ทางเกษตรผ่านระบบการส่งเสริมการเกษตร

นอกจากนั้นจะต้องให้เกษตรกรหัดทำมาค้าขายให้เกษตรกรมีความรู้วิธีค้าขาย รู้จักการตลาด รู้เกี่ยวกับระดับราคาผลิตผลเกษตร จะได้ไม่เสียรู้ในการค้าขายผลิตผลเกษตรก่อนตัดสินใจขายผลิตผลของเกษตร เพื่อได้กำไรดีขึ้น ไม่ถูกกดราคา เกษตรกรทันสมัยจะต้องเป็นพ่อค้า หรือมีหัวทางค้าขายด้วย จึงจะช่วยพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนให้เจริญก้าวหน้าเป็นเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ เราเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า **"การส่งเสริมการเกษตร"** ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้เกษตรกรทำการเกษตรให้ได้ผลและเจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จในงานด้านการเกษตร เป็นเกษตรกรที่มีความก้าวหน้าเป็นเกษตรกรชั้นนำของประเทศที่จะนำประเทศไปสู่ความเจริญมั่งคั่งทางการเกษตร

การให้บริการสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรในบางเรื่องอาจจะดำเนินการได้ในเมือง หรือบางแห่งอาจต้องจัดทำในที่อยู่ไม่ห่างจากไร่นาของ

เกษตรกรมากนัก และต้องกระจายไปในชนบทอย่างทั่วถึงทั่วประเทศ สิ่งที่เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อที่จะทำให้การเกษตรของประเทศก้าวหน้าและทันสมัย จะต้องดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้คือ

๑. สถานีวิจัย ศึกษา ค้นคว้าทดลอง พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ยากำจัดศัตรูพืชที่มีคุณภาพดี ให้ผลผลิตสูง ใช้ได้ผลดี ซึ่งจะต้องศึกษาค้นคว้าหาวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาให้เกษตรกร เพื่อเป็นการทดสอบวิทยาการในท้องถิ่นให้เหมาะสมที่เกษตรกรจะนำไปใช้ในไร่นาของตน

๒. แหล่งหรือสถานที่จำแนกแจกจ่าย พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดี เป็นสถานที่ที่เกษตรกรจะหาซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ อาหารสัตว์ ยาฆ่าแมลง เครื่องจักรเครื่องมือต่าง ๆ ได้สะดวกไม่จำเป็นต้องเข้ามาซื้อในเมือง หรือเมืองหลวงเพราะไร่นาของเกษตรกรอยู่ห่างไกลจากเมืองหรือตลาดกลางมาก

๓. ตลาดสำหรับซื้อขายแลกเปลี่ยนผลิตผลการเกษตร ซึ่งเกษตรกรสามารถจะขายผลิตผลจากไร่นาของตนเองได้เห็นได้รู้ได้ศึกษา ความเป็นไปของตลาดเพื่อเพิ่มทักษะในการทำการเกษตรแบบ **"ทำมาค้าขาย"** และเลิกหรือเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรแบบ **"ทำมาหากิน"**

๔. แหล่งกู้ยืมเงิน เพื่อการลงทุนการเกษตร โดยเฉพาะแหล่งที่เกษตรกรยากจน ต้องการซื้อพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ซื้อหาอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในงานการเกษตร แต่ไม่มีเงิน ไม่กู้เอกชนที่มีการเอารัดเอาเปรียบดอกเบี้ยมีอัตราสูง จึงควรต้องมีแหล่งเงินเพื่อให้การสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาอาศัยได้สะดวก พร้อมทั้งข้อสัญญาที่ไม่เอารัดเอาเปรียบ และมีอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมที่เรียกว่าสินเชื่อเพื่อการผลิตผลทางการเกษตร

๕. งานส่งเสริมการเกษตรที่จะจัดระบบงานส่งเสริมการเกษตรอำนวยประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างเต็มที่ทั้งด้านเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ การให้ความช่วยเหลือด้านคำแนะนำ ฝึกอบรม จัดตั้ง สรรหาดำเนินการในสิ่งที่เกษตรกรต้องการ และขจัดปัดเป่าสิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคการประกอบอาชีพของเกษตรกร

๖. ถนนหนทางที่จะลำเลียงผลิตผลทางเกษตร ทางเชื่อมระหว่างไร่นากับตลาด เพื่อนำผลิตผลทางเกษตรส่งไปรวมยังตลาดเพื่อการขนส่งเข้าเมืองเพื่อการบริโภคของชาวเมืองทุกวัน บางส่วนจะถูกส่งไปยังโรงงานอุตสาหกรรม การลำเลียงทางเรือก็อาจทำได้ในผลิตผลบางอย่างที่เก็บไว้ได้หลายวันที่ไม่เน่าเสียง่ายเหมือนดังเช่น ผัก ไม้ดอกต่าง ๆ

สิ่งที่เราได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้นเป็น **"งานส่งเสริมการเกษตร"** เป็นงานที่ช่วยเหลือเกษตรกรให้ทำการเกษตรอย่างให้เกษตรกรทำการเกษตรอย่างการศึกษาต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นการศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงการประกอบอาชีพให้ได้ผลดียิ่งขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ ทำทีความรู้สึกที่ผิดให้ถูกทางตามแนวทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

เป็นการให้ความช่วยเหลือประคับประคอง สนับสนุนเกษตรกรให้ยืนอยู่บนขาของตัวเองได้ ช่วยตัวเองได้ และช่วยเพื่อนเกษตรกร สังคมประเทศชาติในที่สุด

เชื่อกันว่า **"งานส่งเสริมการเกษตร"** เป็นงานที่ให้การศึกษาแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของเกษตรกร แต่บุคคลทั่วไปมักจะเข้าใจแต่เพียงว่า **"การส่งเสริมการเกษตร"** นั้น เป็นเพียงการให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้และสอนทักษะใหม่ ๆ แก่เกษตรกรชั่วครั้งชั่วคราวแล้วเลิกกันไป แต่ **"งาน**

(ต่อหน้า ๙๒)

บวชตัวอย่างแบบประหยัด

สถิคย์ เล็งไธสง

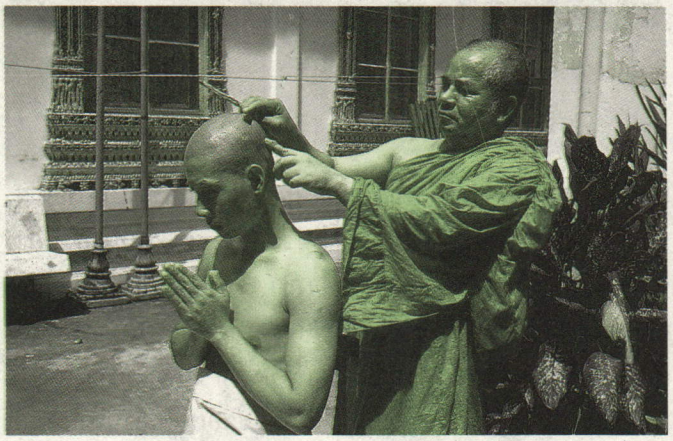

ท่านผู้อ่านคงเคยเห็นการแห่นาค เดินเป็นขบวนไปตามถนน บ้างก็ให้นาคขี่คอ มีการรำและร้องโห่ฮิ้วสนุกสนาน บ้างก็จ้างมโหรี กลองยาว บางคนจ้างช้างมาให้เจ้านาคขี่แห่แหนไปรอบบ้านรอบเมือง ตกเย็นวันสุกดิบก็มักจะมีการเลี้ยงกันอย่างเอิกเกริก ทั้งเหล้ายาปลาปิ้ง ส่วนใหญ่ก็ล้มหมูล้มวัวเป็นตัว ๆ บางแห่งบวชแล้วยังไม่พอ ต้องฉลองพระบวชใหม่อีกหลายวัน สิ่งเหล่านี้ทำให้หลาย ๆ คนถามตัวเองว่าการปฏิบัติดังกล่าวถูกต้องตามพระธรรมวินัยแล้วหรือ ทำไมไม่แอบไปบวชเยี่ยงพระพุทธองค์

เมื่อหลายปีก่อน คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติมีความเป็นห่วงเป็นใยในประเพณีที่ไม่ประหยัดฟุ่มเฟือยและไม่จำเป็นทำนองนี้ เป็นอันมาก ได้ขอร้องพระสงฆ์ผู้ใหญ่ เช่น ท่านเจ้าคุณปัญญานันทะ วัดชลประทานรังสฤษดิ์ ให้ท่านจัดการบวชตัวอย่างซึ่งง่าย และประหยัดให้ประชาชนได้ถือปฏิบัติบ้าง ท่านเจ้าคุณได้เมตตาจัดการบวชตัวอย่างเรื่อยมาจนปัจจุบัน

การบวชของท่านเจ้าคุณนั้น ไม่มีการเลี้ยง ไม่มีการฉลอง ไม่มีการแห่แหนรอบบ้านรอบเมือง ไม่มีเงินซื้อเครื่องบวชท่านก็อนุเคราะห์บวชให้ได้ ท่านบวชให้เองครั้งละหลาย ๆ องค์ โดยไม่ต้องเสียค่าบวช

นอกจากการบวชแบบประหยัดแล้ว ท่านเจ้าคุณยังจัดให้มีการสวดศพตัวอย่างด้วย แทนที่จะสวดหลาย ๆ วัน ท่านก็รวมสวดวันเดียวโดยเพิ่มการสวดเป็นหลายครั้ง ท่านกล่าวยิ้ม ๆ ว่า

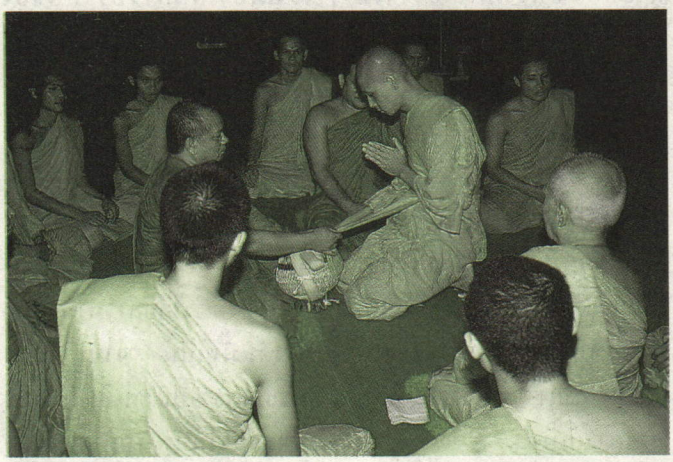

"สวดหลายวันเป็นการสิ้นเปลือง ทั้งตนเองและญาติมิตรที่สละเวลามาร่วมงาน โดยเฉพาะในภาวะการจราจรติดขัดอย่างปัจจุบัน"

ผมเองเป็นบุคคลหนึ่งที่คำนึงถึงเรื่องนี้มาก และคิดอยู่เสมอมาว่า เราทำเกินกว่าที่พระพุทธองค์ทรงทำเป็นตัวอย่างไว้ พระองค์เสด็จออกบรรพชาในยามราตรี กับพระอาชาคู่พระทัย และนายฉันน์ตามเสด็จเพียงคนเดียว ถึงฝั่งแม่น้ำอโนมานที พระองค์ก็ทรงผนวชแต่โดยลำพัง ภายใต้แสงจันทร์เต็มดวงแห่งวิสาขฤกษ์ ทรงเปลี่ยนเครื่องทรงและทรงตัดพระเกษาด้วยพระองค์เอง ดนตรีที่ขับกล่อมการบรรพชาของพระองค์ได้แก่ เสียงหรีดและเรไร มีดวงเดือนและดาวน้อยใหญ่ในท้องฟ้าแทนประทีปแสงเทียน

การบรรพชาของพระองค์ก็คือ ทรงตั้งพระทัยแน่วแน่ที่จะประพฤติพรหมจรรย์ เพราะฉะนั้นการบวชก็คือ การแสดงเจตนาว่าจะประพฤติพรหมจรรย์

ชำระจิตให้บริสุทธิ์ ปราศจากความโลภ โกรธ และหลง จากนั้นก็เป็นผู้ไม่ข้องกับโลก กลายเป็น **พระ** หรือ **วระ** ซึ่งแปลว่า **ประเสริฐ** และการลาสิกขา หรือ สึก ก็คือ การตั้งเจตนาหยุดเป็นพระต่อไป กลับมาอยู่ในฆราวาสวิสัย สามารถครองเรือน

แม้ผู้อื่นจะบวชให้ เช่น พระอุปัชฌาย์เป็นผู้บวชอย่างในปัจจุบัน หรือ พระพุทธองค์ทรงบวชให้ ที่เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา เช่นในครั้งพุทธกาล ก็ดี ล้วนแต่ถือความตั้งใจของผู้บวชเป็นสารัตถะ ไม่มีใครอื่นบังคับได้ พระอุปัชฌาย์เป็นเสมือนหนึ่ง สักขี และผู้ซักถาม เช่น ถามว่าเป็นมนุษย์หรือเปล่า เป็นผู้ชายหรือไม่ เป็นต้น การปฏิบัติที่แผกไปจากที่กล่าว หากเป็นไปในทางกุศลก็น่าอนุโมทนา

ผมได้ตั้งใจไว้ว่า ถ้าลูกชายอายุครบบวชเมื่อใด ผมจะลองบวชอย่างประหยัดให้ชาวบ้านดูเป็นตัวอย่างบ้าง ในที่สุดวันนั้นก็มาถึง พอรู้ว่าลูกไม่ถูกทหารผมก็กำหนดวันบวชของลูกทันที เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๓๓ เวลา ๑๐ นาฬิกา เป็นฤกษ์บวช แต่ไม่ใช่ว่าผมถือโชคลางก็หาไม่ เป็นเพียงถือเอาเวลาที่น่าจะสะดวกแก่ญาติมิตรที่ไปร่วมงาน โดยถือหลัก **สุนักขัตตัง สุมังคลัง** หรือ ฤกษ์สะดวกคือฤกษ์ดี

ผมพิมพ์การ์ดเพียง ๕๐ ใบ บอกญาติมิตรที่ใกล้ชิดที่สุด และบอกด้วยว่า ท่านที่ได้รับการ์ดผมไม่จำเป็นต้องไปร่วมงาน เพียงแต่ให้ตั้งจิตอธิษฐานส่งความเมตตาให้ผู้บวชในเวลาที่กำหนดไว้ และขอให้ช่วยกันปลูกต้นไม้ด้วย เท่านี้ผมก็รู้สึกว่าทำเกินกว่าที่พระพุทธองค์ทรงทำเป็นตัวอย่างไว้อย่างมาก จนรู้สึกละอายและกราบขออโหสิในใจแต่ผู้เดียว ด้วยอนุสัยกิเลสที่เกิดจากความปีติ ทำให้อดคิดถึงญาติมิตรไม่ได้ อยากให้ทุกท่านที่ใกล้ชิดได้สาธุการด้วย

ครั้นจะบวชในป่าอย่างพระพุทธองค์ก็เกรงคนจะต่อว่าทำเกินไป ไม่มีมัชฌิมาปฏิปทา กับทั้งไม่สะดวกแก่พระสงฆ์ และญาติมิตรที่จะไปร่วมงาน จึงตัดสินใจบวชที่วัดบ้านเปลือย หมู่บ้านที่ผมเกิด เคยอยู่ และ เคยบวช เมื่อหลายปีก่อน ให้วิญญาณคุณปู่คุณย่าของลูกได้ปีติด้วย

เย็นวันสุกดิบ ญาติมิตรได้พากันมาช่วยเตรียมอาหารเงียบ ๆ อย่างเป็นกันเอง ไม่มีดนตรี ไม่มีสุรายาเมาแม้แต่นิดเดียว และไม่มีการฆ่าสัตว์ แม้แต่ปลาตัวเดียว อาหารทุกอย่างเป็นมังสวิรัต ที่ประกอบด้วยถั่วเป็นพื้นแทนโปรตีนจากสัตว์ กับ เห็ด และอื่น ๆ ที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ที่ขาดไม่ได้ก็คือ รำข้าวกล้อง ถั่วเหลืองและงา ข้าวก็ใช้ข้าวซ้อมมือจิตรลดา ซึ่งในหลวงของเราทรงผลิตออกมาเป็นตัวอย่าง มีวิตามินบีหลายชนิด กินแล้วไม่เป็นเหน็บชา และไม่เป็นโรคไหลตาย พอดีระยะนั้นเห็ดป่ากำลังออก ชาวบ้านนำมาขาย เราไม่ต้องใช้เห็ดฟาง ภริยาของผมเป็นต้นตำรับแกงเขียวหวานเนื้อเกษตร ยำวุ้นเส้น และ ลาบเต้าหู้จากสายวาปีปทุม ส่วนคุณเพ็ญศรีและญาติทางบรบือทำน้ำยาขนมจีนด้วยถั่วเหลือง มาสมทบ กับขนมจีนเข่งใหญ่ นอกจากจะได้กุศลเพราะไม่มีการฆ่าสัตว์มาทำบุญแล้ว ยังเป็นอาหารที่ไม่มีไขมันอิ่มตัว เส้นโลหิตไม่อุดตัน วันนั้นไม่มีการถวายบุหรี่พระ เพราะถือว่าบุหรี่เป็นของมึนเมา เป็น มัชชะ ซึ่งศีลข้อที่ ๕ ห้ามไว้ ปรากฏว่าพระสงฆ์และญาติมิตรชอบอาหารมาก รับประทานไปชมไป เมื่อรับประทานไม่หมดก็พากันห่อกลับบ้าน เจ้าภาพปลื้มใจจนกินอะไรไม่ลง วันนั้นอากาศไม่ร้อนนัก ท้องฟ้าบดบังด้วยเมฆ ไม่มีแดด มีเม็ดฝนตกเปาะแปะตอนที่เดินรอบโบสถ์ อันเป็นลักษณะของเบื้องบนแซ่ซ้องสาธุการ

นาคของผมไม่ได้โกนศีรษะนอกวัด ผมได้ให้ญาติมิตรได้ร่วมกันตัดผมนาคคนละเล็กละน้อยเป็นการแสดงมุทิตาจิตโดยทั่วกัน แล้วจึงให้เจ้านาคมานั่งสู่ขวัญท่ามกลางแขกที่มาในงานตามประเพณีอีสาน ซึ่งว่าไม่ยาวและไม่ต้องจ้างแพง ๆ แล้วพากันปลูกต้นไม้ตั้งแต่ต้นโพธิ์ไปจนถึงต้นไผ่ คุณเพ็ญศรีได้นำเทปกลอนลำเรื่องโภชนศึกษาไปเปิดให้ประชาชนฟังด้วย มีการพูดเรื่องการกินอาหารถูกวิธีสุดท้ายคุณเพ็ญศรีได้แจกไอโอดีนซึ่งเป็นน้ำในหลอดพลาสติกสำหรับหยดใส่น้ำดื่มและอาหารที่จะรับประทาน คุณเพ็ญศรีแนะนำว่า เมื่อหยดแล้วให้รีบปิดฝา มิฉะนั้น ไอโอดีนจะระเหยหนีไปหมด เธอได้นำเกลือผสมไอโอดีนไปแจกด้วย เกลือที่เธอแจกก็ใส่ถุงเล็ก ๆ กันไม่ให้ไอโอดีนระเหยเหมือนกัน เธอบอกว่า อย่าหวังไอโอดีนจากเกลือทะเลมากนัก เพราะไอโอดีนระเหยระหว่างตากเกลือไปเกือบหมดแล้ว พวกเราได้ความรู้เรื่องโภชนาการเพิ่มขึ้นมากมาย ที่น่าจำอีกอย่างหนึ่งก็คือ การเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา เธอบอกว่า จะแข็งแรง ฉลาด และไม่เจ็บไข้ แต่ถ้ากินนมกระป๋องแล้วจะโง่เหมือนควาย ทำให้ประชาชนหัวเราะ และจำแม่นยำยิ่งขึ้น

พระอุปัชฌาย์วันนั้นคือ เจ้าคณะอำเภอวาปีปทุม ท่านตั้งใจมาบวชลูกผม ทั้ง ๆ ที่ตอนเช้าวันนั้นท่านติดบวชที่อื่น ท่านรีบไปบวชที่อื่นแต่เช้ามืด แล้วรีบมางานของผมด้วย

พาหนะของท่านเอง ท่านชมว่าเป็นงานบุญแท้ เพิ่งเคยเห็นงานบวชที่ไม่มีการฆ่าสัตว์ ตัดชีวิต แล้วท่านถามผมว่าได้ปล่อยสัตว์บ้างหรือเปล่า ผมตอบท่านว่า *"ได้ซื้อปล่อยไปแล้วแต่วันวาน วันนี้ซื้อไม่ทัน"*

ท่านสอนว่า *"การปล่อยสัตว์ที่จะให้กุศลนั้น ต้องเป็นสัตว์ที่มีทุกข์ เช่น สัตว์ที่จะถูกฆ่า หรือที่เขาขายให้คนซื้อไปฆ่ากิน ในตลาดสด ไม่ควรซื้อสัตว์จากผู้มีอาชีพหาสัตว์มาขายเพื่อปล่อย เช่น ตามศาลเจ้า เพราะคนพวกนี้ทรมานสัตว์ ถ้าไปซื้อเขาก็เท่ากับส่งเสริมการทรมานสัตว์"*

เงินทุกบาททุกสตางค์ที่ญาติมิตรร่วมทำบุญผมได้ใช้ในการบุญโดยแท้ เงินที่เหลือจากค่าใช้จ่ายผมได้มอบให้เวยาวัจกรวัดทั้งหมด เพื่อใช้ในการบำรุงต้นไม้ บำรุงดินของวัดต่อไป ส่วนผู้ใดที่ตั้งใจถวายพระบวชใหม่ไว้ใช้จ่ายระหว่างพรรษา ก็จัดการให้เป็นไปตามนั้น จิตใจของญาติมิตรทุกคนอิ่มไปด้วยบุญ ด้วยคิดว่า ปัจจัยทุกบาทที่ท่านบริจาคได้ใช้จ่ายไปในทางกุศล

เนื่องจากมีนาคหมู่บ้านใกล้เคียงมาสมทบบวชด้วยถึง ๖ องค์ และพระอุปัชฌาย์ท่านก็บวชอย่างเต็มที่ บวชไปสั่งสอนไป ผมดีใจที่เห็นพระลูกชายนั่งฟังด้วยใจจดใจจ่อ ไม่ง่วงเหงาหาวนอน ทั้ง ๆ ที่คืนก่อนบวชลูกอดนอน การบวชจึงยืดเยื้อตั้งแต่หลังฉันเพลจนเย็น ทำให้พวกเราได้มีโอกาสปลูกต้นไม้มากขึ้น และได้เดินชมวัดซึ่งเต็มไปด้วยหญ้านานาชนิดขึ้นเขียวขจีหลังจากได้รับน้ำฝนพอเพียงในต้นวสันตฤดู โดยวัดบ้านผมและหลาย ๆ วัดในตำบลหวายไม่นิยมถากหญ้ากัน

ท่านเจ้าคณะตำบลซึ่งก็คือเจ้าอาวาสบ้านเปลือยนั่นเองกล่าวกับญาติโยมว่า *"การถากหญ้าทำให้ดินโล้นนั้นล้าสมัยแล้วโยม นอกจากจะเสียแรงเปล่าแล้วยังเป็นการทำลายหน้าดินไปในตัว คือ (๑) เมื่อหน้าดินไม่มีหญ้าก็จะถูกน้ำเซาะพังและ (๒) น้ำนั้นจะพาความสมบูรณ์ของหน้าดินไปด้วย ในที่สุดความอุดมสมบูรณ์ก็ไหลไปอยู่ในก้นทะเลโน่น"* ท่านพูดพลางหัวเราะอย่างขบขัน แล้วชี้ให้พวกญาติโยมดูที่ถนนข้าง ๆ วัด ซึ่งถูกน้ำเซาะเป็นร่องลึก พร้อมกับอธิบาย พวกญาติโยมนั่งฟังด้วยความคารวะ บ้างก็นั่งคุกเข่า บ้างก็นั่งยอง ๆ ในมือถือถ้วยที่ใส่กับข้าวมาทำบุญ ที่บ่าสะพายกล่องข้าวเหนียวเก่า ๆ เพื่อกลับบ้าน

"ใครอยากได้บุญหลายก็ให้ซื้อเครื่องตัดหญ้าให้วัดเน้อ ถ้าอยากขึ้นสวรรค์ก็ให้พากันขนปุ๋ยมาใส่ต้นไม้วัด" ท่านสมภารกล่าวด้วยทีเล่นทีจริงกับญาติโยมขณะที่ญาติโยมลากลับ

บวชแล้วทำอะไรต่อไป

วันนั้นผมและภริยาได้รับประทานอาหารกันคนละถ้วย เพราะอิ่มด้วยปีติ ที่เห็นลูกเข้าสู่เพศพรหมจรรย์ ลูกบวชทั้งกายและใจ คือ ใจนั้นลูกมีศีลในห้วงสำนึก ประพฤติตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ ที่ผมดีใจที่สุดก็คือ ลูกละเว้นจาก **มัชชะ** ไม่สูบบุหรี่ตั้งแต่วันสุกดิบเป็นต้นมา ทั้ง ๆ ที่ก่อนบวชลูกสูบมาก ลูกมีความสำรวมด้วยจริยาวัตร พูดกับโยมพ่อว่า

"ไม่ใช่บวชเล่นนะโยมพ่อ"

พอบวชลูกเสร็จผมก็รีบเดินทางกลับกรุงเทพฯ เพราะจะต้องทำงานในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันจันทร์ ให้พระลูกชายอยู่ที่วัดบ้านเปลือยเพื่อญาติพี่น้องจะได้ชื่นชม และทำบุญด้วยสักวันสองวัน ภริยาผมช่วยขับรถเพราะเกรงว่าผมจะง่วงระหว่างทาง หลังจากตรำงานมาหลายวันก่อนบวชลูก

เมื่อขับรถมาส่งผมที่กรุงเทพฯ ในเช้าวันจันทร์ พอตกเย็นเธอก็เดินทางกลับไปหาพระลูกชาย เพื่อพาลูกไปปฏิบัติธรรมที่วัดป่าแห่งใดแห่งหนึ่ง

หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์ได้มีโทรศัพท์ทางไกลถึงผม ขณะที่ผมไม่อยู่สั่งไว้ว่า พระลูกชายกลับจากการปฏิบัติธรรมที่สุรินทร์แล้ว ให้โยมพ่อขึ้นไปหาที่วัดบ้านเปลือย พระลูกชายไม่ค่อยสบาย

ต้องเป็นเพราะฉันไม่เต็มที่ ปฏิบัติธรรมหนัก ไม่ชินต่อความลำบาก ทำให้ลูกไม่สบาย ผมนึกในใจ

ผมรีบเก็บข้าวของใส่ตู้เอกสารที่ทำงาน แล้วจัดแจงลางาน ๕ วัน เตรียมไปอยู่ปฏิบัติธรรมกับพระลูกชาย พอดีเป็นวันศุกร์ ได้หัวท้ายวันลาเสาร์อาทิตย์รวมเป็น ๕ วัน จากนั้นก็รีบไปเบิกเงินไปซื้อข้าวซ้อมมือที่สหกรณ์ และของอย่างอื่นที่ลูกชอบไปใส่เกือบเต็มรถ นอกจากนั้นยังหอบสำนวนไปด้วย ๕ เรื่อง เผื่อว่างกลางวันจะได้ทำงานหลวงไปด้วย แต่ไม่กล้าเดินทางในเย็นวันศุกร์ เพราะรู้สึกเหนื่อยมากเกรงจะเกิดอันตราย พอถึงตี ๔ ของเช้าวันเสาร์ผมได้ขับรถพาหนะคู่ใจบึ่งสู่วาปีปทุม ในห้วงสำนึกมีพระลูกชายนอนเจ็บอยู่ ความรักลูกทำให้รู้สึกว่ารถมันช่างแล่นช้าไม่ทันใจเอาเสียเลย

ถ้าจะถามว่ารักลูกแค่ไหน ก็เห็นจะบอกยาก ท่านผู้อ่านคงเคยได้ยินเพลงรักที่หญิงถามชายว่า รักเธอเท่าไหน

"ครึ่งแผ่นฟ้านี้ได้ไหมพี่" แล้วชายก็ตอบเธอว่า

"สุดฟ้านี้ไม่ถึงครึ่งรัก"

แต่ความรักลูกนั้น อย่าว่าแต่ครึ่งรักเลย ต่อให้สุดฟ้าก็ไม่ได้เสี้ยวรักลูก เป็นรักที่ปราศจากเงื่อนไข ไร้ขอบเขต ผมเองก็มีความรู้สึกว่าตัวเอง

ก็รักพ่อแม่ แต่มีลักษณะเป็นรักเคารพ ไม่ผูกพันเหมือนรักลูก

ในอดีตกาลนานมา มีผู้ปรารถนาจะเห็นพระพรหม ไปถามพระ พระท่านก็บอกว่าอยู่ที่บ้านโยม ให้โยมกลับไปดูนะ พระพรหมองค์นี้มีที่น่าสังเกต คือสวมรองเท้าเพียงข้างเดียว ชายคนนั้นก็รีบกลับบ้านเพื่อจะได้เห็นพระพรหมตามปรารถนา พอมาถึงชานเรือนแม่เห็นลูกก็ดีใจรีบออกไปรับ ด้วยความรีบร้อนจึงทันได้ใส่รองเท้าเพียงข้างเดียว ชายผู้นั้นเมื่อได้เห็นมารดาใส่รองเท้าเพียงข้างเดียว ก็นึกถึงคำพูดของพระได้ว่า พระพรหมของลูกก็คือบิดามารดานี่เอง เขาได้ก้มลงกราบเท้ามารดาก่อนประคองท่านขึ้นเรือน

ผมลืมบอกไปว่ามีญาติจากมหาสารคามนั่งรถไปด้วย ๓ คน ผลัดกันเล่านิทานตลกเพื่อกันไม่ให้ผมหลับใน คนนั่งเบาะหน้าข้าง ๆ ผมทำหน้าที่ป้อนอาหารผมเหมือนเด็กอ่อนไปตลอดทาง เราไปถึงเมืองบรบือ เมืองปัญหาน้ำเสียวเต็มเป็นเวลาร่วมบ่ายโมง ญาติสนิทที่นั่นหาข้าวให้ผมรับประทานและจัดที่ให้ผมหลับก่อนขับรถเข้าหมู่บ้านเปลือย ซึ่งอยู่ในชนบทห่างออกไปราว ๓๐ กิโลเมตร ผมได้ไปกราบพระพรหมองค์หนึ่งของผมที่นั่น ชื่อคุณแม่บัว ท่านเป็น **เสี่ยวฮัก** *(เพื่อนรัก)* ของคุณแม่ของผม อายุกว่า ๙๐ ปีแล้ว ก่อนผมนอนพัก

ช่วงนั้นฝนเป็นใจงดตกก่อนหน้าผมไปหลายวัน ทำให้การเดินทางไปตามถนนลูกรังในชนบทสะดวกขึ้น ถึงบ้านเปลือยบ่าย ๓ โมงเศษ พบภริยาของผมนั่งคุยอยู่ที่เรือนหลานสาวก่อนถึงวัด เธอเพิ่งไปถึงบ้านเปลือยเหมือนกัน ก่อนหน้าผมเพียงนิดเดียว ยังไม่ทันเห็นหน้าพระลูกชายเลย ผมพาภริยาไปที่วัดทันที พบพระลูกชายยังหน้าตาสดใส เราค่อยคลายกังวล ถามดูได้ความว่า โยมแม่พาไปปล่อยให้เข้าปริวาสกรรมที่วัดป่าแห่งหนึ่งในเขตจังหวัดสุรินทร์ แล้วโยมแม่ก็กลับมาอยู่กับคุณยายที่วาปีปทุม ความไม่ชินต่ออากาศและความลำบากในการขบฉันทำให้ลูกไม่สบาย และเป็นไข้หวัด อยู่ได้ ๖ วันจึงเดินทางกลับมาบ้านเปลือย กลับมาเพียงคนเดียว หวัดหายแล้ว แต่ท้องโต พอลูกบอกว่าท้องโตผมยิ่งไม่สบายใจหนักเกรงว่าจะเป็นโรคร้าย

รุ่งขึ้น ผมและภริยาได้พาลูกไปกราบหลวงพ่อสีที่วัดป่ากุง ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด ห่างจากวาปีปทุมราว ๒๐ กิโลเมตร ที่นั่นเป็นวัดป่า พระฉันเอกา *(หนเดียว)* เต็มไปด้วยป่าไม้ที่หลวงพ่อปลูกไว้ และมีสระอโนดาษที่มีปลาสารพัดชนิด ตลอดจนเต่าและตะพาบโผล่ขึ้นมาแย่งอาหารที่คนโปรยให้ น้ำใสขาว เป็นระรอกระยิบตาเมื่อต้องสายลม ล้อมด้วยป่าพฤกษานานาพันธุ์ ที่หลวงพ่อปลูกไว้เมื่อสิบปีเศษมานี้เอง วิเวก น่าอยู่ปฏิบัติธรรม ญาติโยมไปกันมาก และมีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กัน ส่วนพวกเราไปเพื่อธรรมปฏิบัติ เมื่อท่านให้โอวาทและจับศีรษะให้ผมแล้ว ผมและภริยาก็พาพระลูกชายกลับวัดบ้านเปลือย เย็นวันนั้น ภริยาของผมได้เดินทางกลับกรุงเทพฯ ปล่อยให้ผมอยู่กับพระลูกชายเพียงคนเดียว ดู ๆ ก็เหมือนพ่อแม่นกที่ผลัดกันดูแลลูกนกที่กำลังหัดบิน ความห่วงใยในอาการท้องโตของลูกทำให้ผมนอนไม่ค่อยหลับตลอดคืนนั้น

รุ่งขึ้นเช้าเป็นวันจันทร์ ผมได้พาลูกไปหาหมอที่ขอนแก่น พอหมอบอกว่าลูกมิได้เป็นอะไร เป็นเพียงท้องไม่ดี เพราะไม่ชินกับการอดอาหารมื้อเย็น ทำให้ผมโล่งอก และลูกก็รู้สึกดีขึ้นทันตาเห็นเมื่อได้อยู่ใกล้พ่อ ได้ฉันอาหารที่ถูกปาก และที่ได้ฉันส้มซึ่งของโปรด แต่หายากในชนบท น้ำเพ็ญศรีซื้อยาตามหมอสั่งถวายมากมาย

ลืมเล่าไปว่า ระหว่างเดินทางนั้น พระลูกชายอ่านวินัยมุข ซึ่งเป็นสิ่งที่พระต้องรู้ มิฉะนั้นก็ปฏิบัติไม่ถูก *"ลูกจะดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด"* พระลูกชายผมปฏิภาณตนก่อนบวช และลูกก็ทำได้ ลูกจำวัด (นอน) บนเสื่อเพียงผืนเดียว ไม่ยอมนอนบนที่นอนที่ยัดด้วยนุ่น มีปฏิปทาที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัยและเรียบง่าย พฤติกรรมเปลี่ยนจากฆราวาสเป็นบุรุษผู้ประพฤติพรหมจรรย์ อันเป็นของขวัญที่ล้ำค่าสำหรับบิดามารดา

พอกลับจากขอนแก่นถึงวัดบ้านเปลือยก็ปรากฏว่าพระพี่เลี้ยงซึ่งมีอยู่เพียงองค์เดียวหายไป ผมไม่ค่อยสบายใจนัก เพราะว่าท่านสมภารก็จำวัดในโบสถ์ พระลูกชายของผมต้องอยู่บนกุฏิองค์เดียว เจ้าที่ก็แรง อาจทำให้พระลูกชายผมกลัวได้ เวลาอยู่คนเดียว แต่ก็ไม่เคยเห็นให้โทษใคร มีแต่ให้คุณ ครั้งหนึ่งหลายปีมาแล้ว ผมได้นำคณะผ้าป่าจากกรุงเทพฯ ไปทอดที่วัดบ้านเปลือย ไปถึงตอนเย็นเราพักนอนค้างคืนกันที่ศาลาวัด คุณสมเพื่อนผมคนหนึ่งทำงานที่บริษัทอาภรณ์ภัณฑ์ แล้วทำผ้าของบริษัทหายก่อนเดินทาง คืนนั้นเจ้าที่มาเข้าฝันเธอ บอกว่าผ้าที่หายนั้นกลับไปนี่จะได้คืน ผ้าไม่หายหรอก อยู่หลังรถนะ ไม่ต้องเสียใจ เมื่อคุณสมกลับถึงกรุงเทพฯ ก็ได้พบมัดผ้าอยู่ที่หลังรถจริง ๆ สำหรับตัวผมเองก็ประสบเหมือนกันคราวที่แล้วนั่นเอง พูดแล้วไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไป

ได้ เย็นวันอาทิตย์ที่ภริยาของผมเดินทางกลับกรุงเทพฯ ปล่อยให้ผมอยู่กับพระลูกชายที่วัดบ้านเปลือยนั้น ตอนเย็นผมได้ทำความสะอาดรถ แล้วล็อครถโดยลืมกุญแจไว้ในรถ นั่นหมายความว่า ผมใช้รถไม่ได้ นอกจากจะทุบกระจกหน้าต่างรถเอากุญแจรถที่อยู่ข้างในออกมา ผมเป็นทุกข์มาก เพราะรุ่งเช้าจะต้องพาพระลูกชายไปหาหมอ ถ้ารถใช้ไม่ได้ก็จะลำบากมาก ผมดิ้นรนหาทางออกหลายทาง ให้ตำรวจวิทยุดักภริยาก็ไม่ทัน หาช่างกุญแจก็ไม่ได้ จนปัญญาเข้าจริง ๆ มีตำรวจชั้นจ่าคนหนึ่งอาสามาลองเปิดให้ด้วยวิธีที่เขาเรียนมาจากโจรลักรถ โดยใช้ไม้ไผ่ที่เหลาให้เป็นเส้นเล็กแต่พอดีสอดเข้าไปกระทุ้งสลักประตูข้างในให้กระดอนขึ้น เขาบอกว่าเขาเคยทำ และสำเร็จมาแล้ว แต่คืนนั้นเขาทำไม่สำเร็จ ขณะที่เขากำลังงัดอยู่นั้น ผมนึกขึ้นมาได้ว่าพระภูมิเจ้าที่ท่านน่าจะช่วยผมได้ ผมจึงขึ้นไปบนกุฏิ ก้มลงกราบต่อหน้าพระอธิษฐานขอให้ท่านช่วย เพราะไม่มีหนทางอื่นอีกแล้ว ทันใดนั้นก็ได้ยินเสียงหำน้อยหลานชายของผมร้องขึ้นมาจากข้างล่างว่า เปิดประตูหลังได้แล้ว น้อยบอกว่าเพียงเอื้อมมือไปดึงที่ที่เปิดค่อย ๆ ประตูก็เปิดออกมา ทั้ง ๆ ที่ก่อนผมเดินทางไปหาช่างในอำเภอนั้น ผมเวียนดึงดูทุกประตูแล้วไม่ออก น้อยบอกว่าคล้ายกับมีอะไรดลใจให้เขาลงไปเปิด ทั้ง ๆ ที่ผมก็ไม่ได้บอกให้เขาทำ

ขณะที่ผมกับพระลูกชายกำลังสวดมนต์เย็นกันอยู่นั้น ก็มีเงาดำโผล่ขึ้นมาจากบันได ผมตกใจนึกว่าพระภูมิหลอก แต่เป็นทิดสึกใหม่จะมาร่วมทำวัตรด้วย สวดมนต์เสร็จผมจึงถามทิดสึกใหม่ว่า สึกทำไม ก็ได้รับคำตอบว่า สงสารบิดาซึ่งแก่แล้วต้องไถนาทำนาเลี้ยงครอบครัว ผมเอื้อมมือไปจับที่ไหล่เขาด้วยความตื้นตันในกตัญญูและกตเวทิตาธรรมที่เขามีต่อบิดามารดา แล้วพูดเป็นภาษาพระว่า

"นิมิตฺตสาธุรูปานำ กตัญญูกตเวทิตา" ซึ่งแปลว่า ความรู้คุณผู้อื่นและตอบแทนนั้นเป็นเครื่องหมายของคนดี *"เจ้ามีคุณสมบัติของสาธุชนสมกับเป็นผู้ที่ได้บวชเรียน ขอให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปในชีวิตของเจ้าเถิด"* ผมอวยพร รู้สึกว่าทิดสึกใหม่ทำท่าอาย ๆ

ระหว่างผมอยู่ที่วัด พระลูกชายได้อ่านหนังสือธรรมะให้ผมและญาติโยมที่ไปวัดฟัง ส่วนหนังสือที่อ่านนั้นล้วนเป็นหนังสือดี ๆ ที่หาไปจากกรุงเทพฯ เช่น คู่มือมนุษย์ของท่านพุทธทาส และประวัติของพระอาจารย์สวัสดิ์ ซึ่งเจ้าตัวท่านเขียนเอง ทั้งสนุกและมีสาระ เช้าเย็น ผมและพระลูกชายก็พากันตีระฆังใหญ่กังวานไปทั่วทิศก่อนทำวัตร เช้าเย็น เสร็จจากทำวัตรตอนเช้าเราจะทำสมาธิ และเดินจงกรมกันตั้งแต่ตี ๔ ทุกวัน ทำความอบอุ่นใจให้กับชาวบ้านเป็นอันมาก แต่เนื่องจากที่นั่นสอนธรรมปฏิบัติกันไม่มากนัก ผมคิดว่า ลูกบวชระยะสั้น ควรจะได้ตักตวงมากกว่านั้น จึงนิมนต์พระลูกชายเข้าไปจำพรรษาในเมืองอยู่กับท่านเจ้าคณะอำเภอซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ ญาติโยมพากันร้องไห้เมื่อเห็นพระจะจากไป

"ไม่ได้ไปลับหรอกนะโยม อยู่ใกล้กันแค่นี้เอง วันหลังจะมาเยี่ยมใหม่ ขอให้ปฏิบัติธรรมกันให้ดี สวดมนต์ทุกวัน ทำสมาธิ สวดมนต์ก็คือการทำสมาธิอย่างหนึ่งจะทำให้จิตสงบ และสว่าง เมื่อต่างคนต่างปฏิบัติธรรมแล้วก็ทำให้เรารู้สึกว่าอยู่ใกล้กัน อย่ากินของดิบเน้อ" พระพูดยิ้ม ๆ ขณะที่ญาติโยมช่วยกันหิ้วของใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ ไปส่งขึ้นรถสองแถวของประยูร ลูกป้าที่จอดรออยู่ในบริเวณวัด

สั่งลูกก่อนกลับ

"ลูกรัก พ่อจะกลับแล้ว ขอให้ลูกปฏิบัติธรรมให้สมกับที่ตั้งใจไว้ การปฏิบัติธรรมนั้นก็คือการทำจิตให้สงบ ปราศจากความโลภ โกรธ หลง การสวดมนต์ภาวนา และทำสมาธิก็เป็นการกำหนดจิตไว้กับสิ่งที่เราสวดที่เราบริกรรม ไม่ให้จิตคิดออกนอกกาย ไม่ให้มันออกไปโกรธไปริษยาผู้อื่น พยายามอย่าให้จิตว่าง เดี๋ยวมันจะคิดทางอื่นที่ไม่เป็นประโยชน์ โยมพ่อไปเห็นคนจีนคราวไปเยือนจีนใหญ่เมื่อเดือนพฤศจิกายนปีที่แล้ว เขาใช้วิธีนับลูกประคำ แม้แต่เวลาเขาสนทนากับเรามือเขายังนับลูกประคำ โยมพ่อเองเวลาจิตคิดไปทางที่ไม่เป็นกุศลก็จะจัดแจงสวดคาถาชินบัญชรทันที วันหนึ่งนับร้อยครั้ง ถ้าลูกยังจำพระคาถาชินบัญชรไม่ได้จะบริกรรมอย่างอื่น เช่น เมตตา ๆ ๆ ๆ ก็ได้ หรือจะบริกรรมว่า ขอให้ข้าพเจ้าไม่โกรธ มีแต่เมตตาก็ได้ เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้วจะทำให้เกิดปัญญา เข้าใจอะไร ๆ ได้หลาย ๆ อย่าง โยมพ่อโชคดีมากที่มีลูกชายได้บวชให้พ่อ เป็นกุศลสูงสุด"

พระลูกชายถามผมว่า *"คนที่นับถือศาสนาอื่นที่ไม่มีโอกาสบวชให้พ่อแม่เขา ก็คงไม่ดีนักสิโยมพ่อ"*

ผมจึงตอบลูกว่า *"ศาสนาอื่น เขาก็ประพฤติธรรมเหมือนกัน การที่ลูกทำตนเป็นคนดีตามคำสอนแห่งศาสนานั้นก็เหมือนกับบวช พ่อแม่ชื่นใจ อิ่มเอิบปีติ นั่นแลคือบุญ เหมือนกันในทุกศาสนา นะลูก นะ"*

จากนั้นผมก็ลุกจากลูกเดินทางกลับกรุงเทพฯ ด้วยนัยน์ตาที่ชุ่มด้วยน้ำแห่งความปีติและอาลัยรัก

ขอให้ช่วยกันปราบหนูนา ในฤดูฝนด้วย

ชาคริต จุลกะเสวี

พอเข้าสู่ช่วงฤดูฝนของทุกปี นอกจากจะมีพายุฝนมาช่วยให้ผ่อนคลายความร้อนและแห้งแล้งให้หมดสิ้นไปแล้ว ถ้ามีน้ำมาแค่พอดีมันก็วิเศษน่ะซีครับ แต่มันมักจะไม่เป็นอย่างนั้น คือ มักจะมีน้ำฝนมาให้จนเกินพอในบางพื้นที่ ทำให้ต้องลำบากไปตาม ๆ กันอยู่เสมอ

อย่างคราวนี้ พี่น้องเกษตรกรชาวนาในบางจังหวัดของบางภาค เช่น จังหวัดทางด้านริมแม่น้ำโขงที่เพิ่งจะผ่านพ้นวิกฤตการณ์น้ำท่วมมาสด ๆ ร้อน ๆ ก็ได้ทำให้ไร่นาเกิดความเสียหายขึ้นเป็นจำนวนไม่น้อยเหมือนกัน เป็นข่าวโด่งดังเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วนั้น

ส่วนพื้นที่นาในภาคใต้หลายจังหวัด ปีนี้บังเอิญแล้งจัดเพราะฝนทิ้งช่วงไปหลายสัปดาห์ แต่บางที่ก็มีน้ำท่วมมากเหมือนกัน ก็ยังมีนาข้าวบางส่วนที่ไม่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมในครั้งนี้ ซึ่งก็ปรากฏว่าได้มีกองทัพหนูนาศัตรูตัวสำคัญของข้าว เหมือนกับในภาคอื่น ๆ นั่นแหละ กองทัพหนูนาได้ติดตามเข้ามาทำลายซ้ำเติม ทำความเสียหายให้อย่างร้ายแรงซ้ำเข้าไปอีก

ทั้งนี้เพราะในขณะที่มีน้ำท่วม ไอ้หนูหรืออีหนูพวกนี้มันสามารถที่จะหลบหนีน้ำขึ้นไปอยู่ที่สูง ๆ หรือหลบอยู่บนต้นไม้ พอน้ำลดมันก็ลงมาบุกเข้าไร่นา กำลังหิวอยู่นี่ครับ มันจึงกัดกินทั้งต้นและรวงข้าวเสียหายได้มากเป็นพิเศษ และก็กำลังระบาดหนักอยู่ในหลายพื้นที่ขณะนี้ จึงจำเป็นจะต้องเร่งแก้ไขโดยด่วนก็จะดี

ในภาคใต้เมื่อต้นปีก่อนนี้เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพียงที่นครศรีธรรมราชจังหวัดเดียวก็มีรายงานมาว่า หนูนาได้บุกเข้าทำลายข้าวในนา ทั้งในเขตอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอร่อนพิบูลย์ อำเภอปากพนัง อำเภอชะอวด อำเภอลานสกา อำเภอท่าศาลา และอำเภอหัวไทร ทำความเสียหายให้ไร่นามากมายเชียวละ เป็นการกระหน่ำซ้ำเติมผู้ที่ประสบความสูญเสียจากเหตุการณ์น้ำท่วมในครั้งนั้น ทำให้ต้องมาได้รับความทุกข์ซ้ำเติมจากหนูนานี่เข้าอีกด้วย ก็ไม่ดีเลยนะครับเรื่องเลวร้ายอย่างนี้

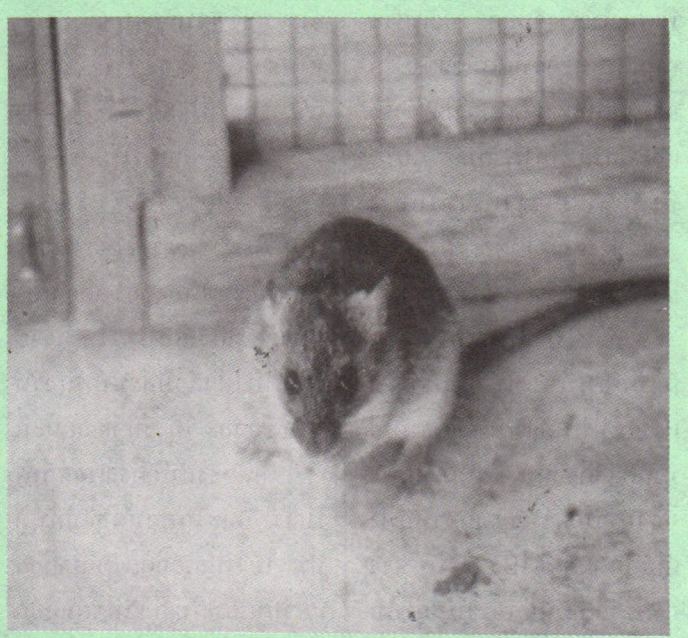

หนูนาเล็ก หรือหนูสวน

ดังนั้นแผนพิฆาตหนูนาของจังหวัดต่าง ๆ ในระยะตั้งแต่ฤดูร้อนที่ผ่านมาจนกระทั่งบัดนี้ ในหลายจังหวัดจึงได้ดำเนินการกำจัดหนูนากันอย่างเต็มที่ทุกวิถีทาง นอกจากจะมีการประกวดจับหนูได้มาก โดยการตัดหางนำมาชิงรางวัลบ้างนับตัวบ้าง นับหัวหนูบ้าง ก็ว่ากันไปตามถนัด มีรางวัลส่งเสริมกำลังใจให้ช่วยกันเต็มที่ด้วย

นอกจากนั้น ยังมีการจัดให้เกษตรกรแข่งขันกันกำจัดหนูนาในระดับจังหวัดด้วยเป็น

หนูทำลายข้าวในระยะกล้า

พิเศษ ให้รางวัลแก่จังหวัดหรือกลุ่มเกษตรกรที่เข้าแข่งขัน ให้กระทำกันด้วยความตั้งใจจริงจังและพยายามทำพร้อม ๆ กันในพื้นที่กว้างขวางเป็นตำบล ๆ ด้วย จึงนับว่าได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับในกรุงเทพฯ เอง ก็ไม่ยอมน้อยหน้าในเรื่องนี้ เพราะมีหนูตามบ้านเรือนอยู่มากเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นพาหนะของบางโรคร้ายแรงกว่าหนูนาเสียอีกด้วยซ้ำไป ดังนั้นทาง กทม. และหน่วยงานสถาบันหลายแห่งจึงได้ทำการระดมปราบหนูกันเป็นการใหญ่ โดยใช้วิธีต่าง ๆ ร่วมกันซึ่งก็ได้ผลดีไม่น้อยเลย และควรจะปราบติดต่อกันไปได้ก็จะยิ่งดี

ดังนั้น จึงควรที่จะได้เร่งปราบกันให้เต็มที่ด้วย อย่ามัวใจเย็นผลัดวันประกันพรุ่งอยู่ ข้าวจะหมดแปลงนาไปโดยเจ้าของไม่รู้ตัว เพราะทั้งหนูเมืองและหนูนามันกินเก่ง และออกลูกขยายพลหนูของมันได้รวดเร็วมาก อย่าปล่อยไว้เป็นอันขาดเชียวนะครับ ด้วยจากหนูนาเพียง ๑ คู่เท่านั้น มันก็สามารถจะเพิ่มเป็น ๑,๐๐๐ กว่าตัวได้ในปีเดียวเท่านั้นเอง ใช่ย่อยเสียเมื่อไหร่ล่ะ

เฉพาะแต่พืชเศรษฐกิจพวกนาข้าวเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ก็ต้องเสียหายไปเพราะหนูนานี้ไปแล้วปีละนับพันล้านบาทเชียวละ ไม่ใช่น้อยเลยนะนี่

ทีนี้ลองมาพิจารณาดูสภาพในไร่ และในสวนผลไม้กันดูบ้าง ในไร่ปลายฤดูการเก็บเกี่ยวแล้วนั้น ถ้าเก็บเกี่ยวพืชผลออกไปหมดแล้ว ก็ควรจะทำการแผ้วถางเอาเศษซากพืชที่มีอยู่ เอาไปกองทำเป็นปุ๋ยหมักเสียได้ก็จะดีมาก หรือถ้าจะสะดวกที่จะทำการไถกลบ เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุบำรุงดินได้บ้างก็ควรทำเป็นอย่างยิ่ง

แต่สิ่งที่ต้องขอให้ระวังก็คือ การเผาวัชพืชในไร่อย่าทำด้วยความประมาท อย่างที่หลายคนทำกันในนาและเกิดเสียหายมาแล้ว คือ บางทีเผาล้อมไล่จับหนูนาเอามาขาย เผาไปเผามาไฟลามเข้าไปไหม้บ้านช่องชาวบ้านเขาเข้าก็มี หรือบางทีก็ลามเข้าไปในสวนข้างเคียงทำให้เสียหายมาก อย่างนี้เป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง ควรระวังรักษาความปลอดภัยกันให้ดี ก่อนที่จะเลือกใช้วิธีการเผาปราบหนูนี่

สำหรับในสวนผลไม้นั้น ในช่วงฤดูแล้งที่จะถึงในไม่ช้านี้ ในสวนผลไม้ทั้งหลายต่างก็จะต้องการน้ำเพิ่มให้แก่ต้นไม้ด้วยกันทั้งนั้น เพื่อรักษาความชุ่มชื้นในดินบริเวณต้นไม้ผลเหล่านั้นให้มีอยู่ได้ดีที่สุด สำหรับที่มิได้ปลูกพืชถั่วคลุมดินบริเวณโคนต้นไว้ให้ก่อน ก็ควรจะถางหญ้าบริเวณใต้ต้นไม้ผลนั้นให้สะอาด รดน้ำให้ชุ่มเท่าที่จะทำได้ แล้วเอาวัชพืชที่ถางไว้นั้นมาปิดคลุมโคนเข้าไว้ เพื่อช่วยรักษาความชุ่มชื้นด้วยก็จะดี

ซึ่งถ้าไม่มีวัชพืชอะไรมากพอ ถ้ามีสวนกล้วยอยู่ใกล้ ๆ เมื่อตัดกล้วยเอาผลกล้วยไปใช้ประโยชน์แล้ว ก็ควรจะเอาต้นกล้วยที่เหลือจะทิ้งแล้วนั้น เอามาผ่าซีกเข้า แล้วเอาไปวางคลุมโคนต้นไม้ผลไว้บ้าง ก็จะช่วยรักษาความชุ่มชื้นได้ดีขึ้นเหมือนกัน โดยเฉพาะในช่วงฤดูที่ร้อนจัด ๆ จะได้ผลดีมาก

สำหรับในนาในไร่ทั่ว ๆ ไปนั้น พี่น้องเกษตรกรทั้งหลายต่างก็มีความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติกันดีอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีข้อปลีกย่อยที่ควรจะต้องรู้อยู่อีกหลายอย่างเหมือนกันนะจะบอกให้

เกี่ยวกับเรื่องการป้องกันและกำจัดหนูที่กล่าวถึงนี้ **คุณเสริมศักดิ์ หงส์นาค** นักวิชาการของกองกีฏและสัตววิทยา กรมวิชาการเกษตร ก็ได้ฝากเสนอมาให้ผู้สนใจทั้งหลาย ได้ทราบเพื่อการปฏิบัติอย่างถูกวิธีและประหยัดได้ดีขึ้น ทั้งสามารถจะป้องกันและกำจัดหนูได้เป็นผลดีโดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยได้แนะนำให้รู้จักเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวหนูทั้งหลายและโรคภัยที่อาจเกิดจากหนู ตลอดทั้งวิธีการกำจัดหนูให้ถูกวิธีด้วยโดยครบถ้วนน่าสนใจดี

การปรับปรุงสภาพคันนาให้สะอาดทำให้หนูไม่มีที่หลบซ่อน

มาก

"**หนู**" เป็นสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมมีความสามารถในการปรับปรุงตัวของมัน ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี การขยายพันธุ์ก็มีได้รวดเร็ว อาหารมันก็หากินได้เก่งมาก ซึ่งทางองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ประมาณค่าความเสียหายของอาหารที่เก็บรักษาไว้ในโกดังหรือโรงงาน ที่เกิดจากหนูจะมีประมาณ ๓๐-๓๕ ล้านตันต่อปี ซึ่งปริมาณอาหารจำนวนนี้สามารถนำไปเลี้ยงประชากรของโลกได้ประมาณ ๑๓๐ ล้านคนอย่างสบาย

พืชผลทางเกษตรกรรมแทบทุกชนิด เคยมีประวัติที่หนูถูกกัดทำลายธัญพืชที่สำคัญ เช่น ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ข้าวสาลี ข้าวบาเลย์ ฯลฯ เหล่านี้ หนูจะทำลายทำให้เกิดความเสียหายให้แก่ธัญพืชพวกนี้ได้ตั้งแต่ระยะเริ่มปลูก โดยเก็บกินเมล็ดธัญพืชที่หว่านในแปลงกล้า หรือที่หยอดในแปลงปลูก เมื่อธัญพืชเริ่มงอกจนถึงระยะแตกกอ (Tillering stage) หนูจะกัดทำลายได้เช่นเดียวกัน โดยไม่จำเป็นต้องกินต้นธัญพืชที่กัดนั้นทั้งหมด

และเมื่อถึงระยะธัญพืชตั้งท้อง (Booting stage) หนูจะกัดกินส่วนที่ตั้งท้องนั้นให้เสียหายได้อย่างมาก เมื่อถึงระยะธัญพืชออกรวง (Flowering stage) หนูก็อาจจะกัดกินลำต้นหรือคอรวงให้ขาด แล้วจึงแกะเมล็ดพืชออกจากรวงกินเป็นอาหารต่อไป

นอกจากนั้นหนูยังเก็บสะสมธัญพืชไว้ในรังของมัน เพื่อเป็นอาหารหลังฤดูเก็บเกี่ยว หรือยามอดอยากเมื่อเกษตรกรเก็บผลผลิตมาไว้ในโกดังหรือยุ้งฉาง ก็ยังจะมีหนูอีกหลายชนิดที่คอยกัดทำลายผลผลิตตามยุ้งฉางอีกด้วย และในขณะเดียวกันก็จะแพร่เชื้อโรคต่าง ๆ ไปยังอาหารที่มันกินนั้นด้วย ทำให้อาหารเหล่านั้นติดเชื้อโรค และบูดเน่า ไม่สมควรแก่การบริโภคและจำหน่ายต่อไปเลย

โดยปกติหนูจะกินอาหารประมาณ ๑๐% ของน้ำหนักตัวต่อวัน ตามปกติในธรรมชาติหนูจะมีอายุประมาณ ๑ ปี ดังนั้น ในแต่ละปีถ้าหนูนาท้องขาว (Rattus argentiventer) ซึ่งมีน้ำหนักตัวประมาณ ๒๐๐ กรัม จะกินอาหารได้ถึง ๗.๓ กิโลกรัม

ความเสียหายอีกประการหนึ่ง เกิดจากการที่หนูกัดทำลายสิ่งของต่าง ๆ เพื่อที่จะปรับหรือลับฟันคู่หน้าหรือฟันแทะ (incisor) ของมันให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสำหรับการที่จะกัดสิ่งต่าง ๆ ได้สะดวก เนื่องจากฟันแทะคู่หน้าของหนูจะยาวอยู่ตลอดเวลาในขณะที่หนูมีชีวิตอยู่

ความเสียหายของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในประเทศไทย ที่เกิดจากหนูเข้ากัดทำลายนี้นักวิชาการได้พบว่า ในข้าวความเสียหายมีเฉลี่ยประมาณ ๖.๕% อ้อยเสียหายประมาณ ๕.๓% มะพร้าวประมาณ ๘.๗% ปาล์มน้ำมัน ๓-๖% โกโก้จะเสียหายมากกว่า ๑๐% ข้าวบาเลย์ประมาณ ๖.๕% ซึ่งความเสียหายของพืชผลสำคัญเหล่านี้ที่เกิดจากหนู ประมาณว่ามีไม่ต่ำกว่าปีละ ๕,๐๐๐ ล้านบาทเชียวละ ทั้งนี้โดยยังไม่ได้คิดรวมถึงความเสียหายของพืชผลอื่น ๆ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ข้าวโพด และไม้ผลต่าง ๆ ยังไม่ได้ทำการประเมินค่าความเสียหายด้วยเลยก็ยังมากถึงปีละ ๕,๐๐๐ ล้านบาท

หนู-นักเพาะเชื้อโรคสู่มวลมนุษย์

ทางองค์การอนามัยโลก (WHO) ประมาณว่าในโลกนี้มีหนูประมาณ ๖,๐๐๐ ล้านตัว ซึ่งในจำพวกนี้จะมีหนูอยู่ไม่น้อย ที่จะเป็นพาหะนำโรคต่าง ๆ มาสู่มนุษย์และสัตว์ได้ ถ้าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเอื้ออำนวยการระบาดของโรคต่าง ๆ เช่นในชุมชนที่แออัดตามเมืองหรือประเทศใหญ่ ๆ ที่การสุขาภิบาลไม่ดีพอ

โรคที่มนุษย์รู้จักดีและมักจะมีประสบปัญหามากมายที่เกิดจากหนูเป็นพาหนะ คือ

คนกำลังขุดรูหนู

กาฬโรค (Black death) ซึ่งเกิดจากแบคทีเรียที่ชื่อว่า *Yersinia pestis* ซึ่งอยู่ในตัวหมัดหนู (Senopsylla cheopsis) โดยที่ตัวหมัดนี้อาศัยอยู่กับหนู เมื่อหมัดจากหนูมากัดคนก็จะนำเชื้อกาฬโรคนี้มาสู่คนได้ แม้ในปัจจุบันนี้ ก็ยังพบกาฬโรคจากหนูมีในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พม่า เวียดนาม ไทย และทวีปอัฟริกาด้วย ซึ่งหนูเป็นพาหนะนำเชื้อกาฬโรคมาแพร่ระบาด เป็นโรคที่ทำให้มนุษย์เสียชีวิตมากกว่าสงครามที่เกิดขึ้นในโลกนี้เสียอีกด้วยซ้ำไป

นอกจากหนูเป็นพาหะนำเชื้อกาฬโรคแล้ว หนูยังเป็นพาหะนำโรคต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ดังนี้คือ

1. โรค Leptospirosis หรือ โรคไข้ดีซ่าน เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่ชื่อว่า เล็ปโตสไปร่า (Leptospira) ซึ่งหนูเป็นพาหะของโรคนี้ เชื้อโรคมักจะปนออกมากับปัสสาวะหนู เมื่อคนสัมผัสหรือกินอาหารที่มีปัสสาวะหนูปนอยู่ ก็จะทำให้เกิดโรคนี้ได้ง่ายมาก

2. โรค Salmonellosis หรือ โรคท้องร่วง เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่มีอยู่ในมูลและปัสสาวะหนู ซึ่งปนเปื้อนกับอาหารหรือน้ำ เมื่อคนกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อโรคนี้เข้าไป ก็จะทำให้เกิดโรคท้องร่วงได้

3. โรค Rat bite fever หรือ โรคพิษจากหนูกัด เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชนิดหนึ่ง เมื่อหนูกัดคนที่แพ้จะมีอาการถึงเป็นไข้เชียวละ

๔. โรคกลัวน้ำ เกิดจากการที่หนูมีเชื้อไวรัสที่เป็นโรคกลัวน้ำ (Rabies) มากัดคนเราโดยตรง เชื้อโรคก็จะถ่ายจากหนูไปสู่คนเป็นอันตรายมากได้

๕. โรคที่เกิดจาก Rickettsia หรือโรคไข้รากสาดใหญ่ โดยมีหมัด (flea) ที่อาศัยอยู่กับหนูเป็นพาหะนำโรคนี้มาสู่มนุษย์

๖. โรคที่เกิดจาก Nematode ได้แก่ โรคทริคิโนซิส (Trichinosis) ที่เกิดจากเชื้อ Trichinella spiralis ซึ่งมักมีเกิดจากคนที่กินตัวอ่อนของพยาธิตัวนี้ ที่อยู่ในเนื้อหนูที่เป็นโรคนี้เข้าไป

๗. โรคที่เกิดกับสัตว์ใหญ่ เช่น โรคปากและเท้าเปื่อย (Foot and mouth disease) เป็นต้น

การแพร่เชื้อโรคหรือสิ่งที่สกปรกต่าง ๆ จากหนูไปสู่อาหาร น้ำ และไปสู่มนุษย์ในที่สุดนั้น อาจจะเกิดจากขนของหนู หรือไม่ก็เกิดจากปัสสาวะและมูลหนู หรือน้ำลายหนูนั้นก็ได้ ประมาณว่าอาหารที่เกิดการบูดเน่าหรือเสีย จะมีเป็นปริมาณ ๓ เท่าของที่มันกิน

นอกจากนี้หนูยังกัดแทะทำลายวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ไม้ ท่อน้ำประปา สบู่ เสื้อผ้า รองเท้า กัดแทะสายไฟทำให้ไฟฟ้าลัดวงจร หรือช็อตไฟไหม้ ทั้งการขุดรูอยู่อาศัยของหนู ก็อาจทำให้ ถนน คันคลอง ส่งน้ำ หรือถนนทางเดินทรุด ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

ลักษณะทั่ว ๆ ไปและชีวประวัติของหนู

หนูเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมที่มีขนาดเล็ก และมีประสิทธิภาพในการขยายพันธุ์ได้เร็ว มีลูกได้ครั้งละหลายตัว และสามารถออกลูกได้ปีละหลายครอก หลังจากออกลูกแล้วเพียงภายใน ๒๔ ชั่วโมง หนูเพศเมียจะสามารถผสมพันธุ์ได้อีก หนูมีขนปกคลุมร่างกายเรียบไปตามลำตัวและขา ส่วนหางของหนูจะเกลี้ยงไม่มีขนปกคลุม ใช้เป็นอวัยวะช่วยในการเกิดสมดุลย์ในการปีนหรือการต่าย ขาคู่หน้าของหนูจะสั้นกว่าขาคู่หลัง ขาหน้าของหนูมีข้างละ ๔ นิ้ว ส่วนขาหลังมีข้างละ ๕ นิ้ว ลำตัวและหัวจะติดกัน จนมองเกือบไม่เห็นว่ามีคอเหมือนสัตว์ชนิดอื่น ๆ

ส่วนสำคัญที่สุดของหนูที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่พืชผลและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็คือ ฟันแทะ (Incisor) ซึ่งมี ๒ คู่ด้านบน และอีก ๒ คู่อยู่

การล้อมตีหนู

ด้านล่าง ฟันแทะนี้จะยาวประมาณ ๖-๘ นิ้ว ดังนั้นหนูจึงมักจะกัดทำลายสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นการลับฟันอยู่ตลอดเวลา โดยปกติหนูเป็นสัตว์ที่ออกหากินในเวลากลางคืน แต่บางครั้งเมื่ออาหารขาดแคลน เมื่อมีจำนวนหนูในกลุ่มของมันมากเกินไป หรือเมื่อต้องการหลีกเลี่ยงศัตรูตามธรรมชาติ หนูก็อาจจะออกหากินในตอนกลางวันแทนกลางคืนได้เหมือนกัน

หนูเป็นสัตว์ตาบอดสี มันจะมองเห็นเฉพาะสีขาวและดำเท่านั้น ประสาทตาของหนูจึงไม่ค่อยดีนัก ดังนั้นขณะที่หนูออกหากินในเวลากลางคืน มันจะใช้ขนที่ข้างจมูกหรือหนวดที่เรียกว่า Vibrissae ช่วยในการคลำทาง หนูมักจะออกหากินตามทางเดิน จึงมักจะเห็นเป็นทางเหมือนคนเดินลัดสนามหญ้า หนูมักจะใช้จมูกดมกลิ่นเพื่อค้นหาแหล่งอาหารที่อยู่ใกล ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงไม่แปลกใจเลยว่า นาข้าวใกล้สุกหรือเก็บเกี่ยวที่ส่งกลิ่นหอมไปได้ไกล ๆ มักจะมีกองทัพหนูบุกเข้ามาทำลายอย่างย่อยยับได้ ภายในระยะเวลาเพียง ๒-๓ วันเท่านั้นเอง

หนูสามารถส่งเสียงบอกหนูตัวอื่น ๆ ถึงแหล่งอาหารหรืออันตรายได้ในระยะไกล ๆ ทั้งนี้เพราะหนูมีประสาทสำหรับรับฟังเสียงที่ดีมาก ประสาทในการชิมรสที่ลิ้นก็ไวมาก สามารถตรวจชิมสารที่แปลกปลอมในอาหารได้โดยง่าย ทำให้หนูเกิดการเข็ดขยาดต่อสารพิษบางชนิด ที่มีรสแปลกออกไปได้ง่ายมาก ขณะที่หนูออกหาอาหาร มันมักจะใช้ขนใต้ท้องครูดหรือสัมผัสกับพื้นหรือวัสดุต่าง ๆ ทำให้หนูรู้ว่าพื้นที่ที่หนูเดินทางไปนั้นเป็นแบบไหน อุ้งเท้าของหนูช่วยในการปีนป่ายและสัมผัสกับพื้นวัสดุต่าง ๆ ทำให้หนูจำแนกพื้นวัสดุที่มันปีนป่ายหรือเดินทางได้ดีมาก

ปกติหนูแบ่งออกได้เป็น ๒ พวกใหญ่ ๆ ได้แก่ หนูที่อยู่อาศัยในเขตเมือง และหนูที่อาศัยในเขตชนบทหรือไร่นา หนูที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองหรือหนูที่พบในบ้าน นอกจากจะเป็นสัตว์นำโรคต่าง ๆ มาสู่มนุษย์และสัตว์อื่น ๆ แล้ว ยังเป็นศัตรูที่สำคัญของผลผลิตทางการเกษตร หรือเมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้ในยุ้งฉางด้วย

หนูจำพวกนี้จะมีอุปนิสัยแตกต่างจากหนูในไร่นา กล่าวคือ มักจะชอบทำรังหรืออาศัยอยู่บนบ้าน หรืออาคารต่าง ๆ ยกเว้นหนูนอร์เวย์ ซึ่งมักจะขุดรูในบริเวณบ้านและกองขยะ และมักจะกินเศษอาหารตามบริเวณตลาดสด หรือตามร้านอาหารที่ไม่ค่อยถูกสุขลักษณะ

หนูที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองหรือหนูบ้านที่พบในประเทศไทยมีหลายชนิด ได้แก่

๑. **หนูท้องขาวบ้าน (Rattus rattus)** บางทีเรียกว่าหนูดำ หนูเรือ หนูท้องเทา มักจะเป็นหนูขนาดกลาง น้ำหนักประมาณ ๑๕๐-๒๕๐ กรัม ชอบอาศัยอยู่ตามอาคารบ้านเรือน หรือตามโกดังเก็บสินค้า ยุ้งฉางที่เก็บผลผลิตเกษตร เป็นหนูที่มีอุปนิสัยปีนป่ายเก่งมาก ลักษณะที่เด่นชัดก็คือ มีความยาวของหางมากกว่าความยาวของหัวและลำตัว ตาโต หูใหญ่ เพศเมียมีเต้านม ๒ คู่ที่อก และอีก ๓ คู่ที่ท้อง

๒. **หนูนอร์เวย์ (Rattus norvegicus)** บางทีเรียกว่าหนูท่อ หนูขยะ หนูขี้เรื้อน หนูสีน้ำตาล หนูท่าเรือ หรือหนูเลา เป็นหนูที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ น้ำหนักตัวประมาณ ๒๐๐-๕๐๐ กรัม ชอบอาศัยอยู่ตามกองขยะ ขุดรูในดินบริเวณใต้ถุนบ้าน ขนตามลำตัวหลุดเป็นหย่อม ๆ คล้ายเป็นขี้เรื้อน ความยาวของหางจะสั้นกว่าความยาวของหัวและลำตัวกับเท้าจะมีสีขาว หนูเพศเมียชนิดนี้จะมีเต้านม ๓ คู่ที่อก และอีก ๓ คู่ที่ท้อง

๓. **หนูจี๊ด (Rattus exulans)** เป็นหนูบ้านที่มีขนาดเล็ก น้ำหนักตัวประมาณ ๓๖ กรัม ชอบอาศัยตามขื่อห้องเก็บของ

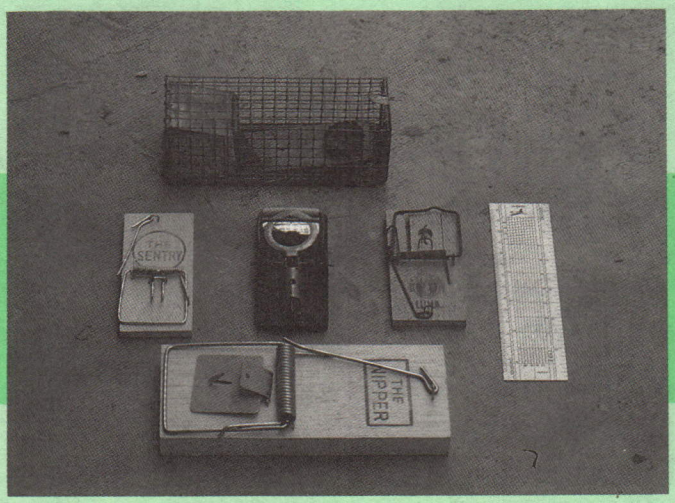

การใช้กรงดัก หรือกับดักหนู

ห้องครัว ห้องนั่งเล่น มักจะพบตามยุ้งฉางด้วย ลักษณะที่เด่นชัดคือหางจะยาวมาก ตาโต หนูจี๊ดเพศเมียมีเต้านม ๒ คู่ที่อก และอีก ๒ คู่ที่ท้อง

๔. **หนูหริ่งบ้าน (Mus musculus)** เป็นหนูบ้านที่มีขนาดเล็กมาก น้ำหนักตัวประมาณ ๑๔-๒๑ กรัมเท่านั้นเอง หนูชนิดนี้เป็นปัญหามากในทวีปยุโรป อุปนิสัยค่อนข้างปราดเปรียว หนูเพศเมียมีเต้านม ๓ คู่ที่อก และอีก ๒ คู่ที่ท้อง

ส่วนหนูที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทหรือในไร่นามีอยู่หลายชนิด หมายถึงหนูที่พบได้ในไร่นา หรือใกล้นา มักชอบขุดรูทำรังอยู่ตามคันนา หรือตามคันดิน จอมปลวก บางทีจะทำรังอยู่บนกองหญ้าหรือกอต้นข้าว เมื่อน้ำท่วมบางครั้งพบหนูเหล่านี้เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ใกล้บริเวณบ้าน เมื่อเกิดสภาวะการขาดแคลนอาหาร แต่หนูนาจะหากินที่ใดก็ตาม มันจะมีอุปนิสัยชอบขุดรูสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยเสมอ ถ้ามาอยู่ใกล้บริเวณบ้านมันก็จะขุดรูอยู่รอบ ๆ บ้าน ตามกองขยะ คันนา และที่รกร้างใกล้บ้าน

หนูที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทหรือในไร่นามีหลายชนิด เช่น พวกหนูศัตรูข้าวเจ้า กับหนูที่เป็นศัตรูข้าวบาเลย์ และหนูศัตรูของปาล์มน้ำมัน เหล่านี้เป็นหนูที่มีพบกันมากสักหน่อย

ก. **หนูศัตรูข้าว** ที่มีพบเสมอ ๆ ในประเทศไทยมี ๖ ชนิด คือ

๑. **หนูพุกใหญ่หรือหนูแผง (Great bandicoot)** มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Bandicota indica* จัดเป็นหนูศัตรูข้าวที่มีขนาดใหญ่ที่สุด น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ยเมื่อโตเต็มวัยประมาณ ๔๐๐-๖๐๐ กรัม ขนตามลำตัวสีดำ บางครั้งอาจมีสีน้ำตาล บริเวณด้านหลังจะมีขนเป็นแผงแข็ง ๆ โผล่ออกมาเห็นได้ชัด เท้ามีสีดำ ท้องสีเข้ม หน้าค่อนข้างสั้น เท้าหลังจะมีความยาวมากกว่า ๕๐ มิลลิเมตร มีนิสัยชอบขู่ หนูเพศเมียมีเต้านม ๓ คู่ที่อก และอีก ๓ คู่ที่ท้อง

๒. **หนูพุกเล็ก (Lesser bandcoot)** มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Bandicota savilei* เป็นหนูนาที่มีลักษณะคล้ายหนูพุกใหญ่มาก มีนิสัยชอบขู่ และลักษณะขนมีสีดำหรือน้ำตาลตามลำตัว แต่ต่างกันที่เท้า ไม่ดำ และไม่มีขนแผงบริเวณหลัง น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ยเมื่อโตเต็มวัยประมาณ ๒๐๐-๒๕๐ กรัม เท้าหลังจะมีความยาวน้อยกว่า ๔๑ มิลลิเมตร หนูเพศเมียมีเต้านมเช่นเดียวกับหนูพุกใหญ่

๓. **หนูนาท้องขาว หรือหนูนา (Ricefield rat)** มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Rattus argentiventer* เป็นหนูที่มีขนาดปานกลาง น้ำหนักเมื่อโตเต็มวัยจะมีขนาดประมาณ ๑๐๐-๒๐๐ กรัม ขนตามตัวมีสีน้ำตาล เมื่อใช้มือลูบย้อนขนขึ้นจะรู้สึกเจ็บมือ เนื่องจากมีขนแข็งสีขาวแทรกอยู่ลักษณะแข็งกว่าปกติ มีขนสีดำพาดบนเท้าหลัง เพศเมียมีเต้านม ๓ คู่ที่อก และอีก ๓ คู่ที่ท้อง

๔. **หนูนาเล็ก หรือหนูสวน (Lesser ricefield rat)** มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Rattus losea* เป็นหนูนาที่มีขนาดเล็กกว่าหนูนาท้องขาว น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ยประมาณ ๘๐-๑๐๐ กรัม ขนตามลำตัวคล้ายหนูนาท้องขาว แต่นุ่มไม่มีชนิดแข็งแทรก ขนใต้ท้องเข้มออกดำ มีหน้าสั้นกว่าหนูนาท้องขาว หนูเพศเมียมีเต้านม ๒ คู่ที่อก และอีก ๓ คู่ที่ท้อง

๕. **หนูหริ่งนาหางยาว (Ryukyu mouse)** มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Mus caroli* เป็นหนูนาที่มีขนาดเล็กมาก น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ย ๑๒ กรัม ขนใต้ท้องสีขาว ฟันหน้าด้านบนตรง ด้านล่างสีเข้มกว่าฟันหนูชนิดอื่น คือออกสีน้ำตาล จมูกสั้น เมื่อมองกะโหลกตรง ๆ ทางด้านบน จะเห็นฟันหน้ายื่นเลย จมูก หางสองสี ด้านบนดำ ด้านล่างสีขาว หางยาวกว่าลำตัวและหัวรวมกัน เพศเมียมีเต้านาที่อก ๓ คู่ที่ท้อง ๒ คู่

๖. **หนูหริ่งนาหางสั้น (Fawn-coloured mouse)** มี

การใช้สารเคมีกำจัดหนู

ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Mus cervicolor* เป็นหนูนาที่มีขนาดเล็กพอ ๆ กับหนูหริ่งนาหางยาว ความยาวของหางจะสั้นกว่าความยาวของหัวและลำตัวรวมกัน หางด้านบนสีเทา ด้านล่างสีขาว ท้องสีเทา เท้าสีขาว ฟันด้านล่างจะมีสีอ่อนกว่าหนูหริ่งชนิดแรก จมูกยาวและยื่นเกินฟันหน้า เพศเมียมีเต้านมเช่นเดียวกับหนูหริ่งนาหางยาว

ข. หนูที่เป็นศัตรูข้าวบาเลย์ ที่พบในประเทศไทยมี ๕ ชนิด ได้แก่ หนูพุกใหญ่ (B.indica) หนูพุกเล็ก (B.savilei) หนูท้องขาวบ้าน (R.rattus) หนูหริ่งนาหางยาว (M.caroli) และหนูหริ่งนาหางสั้น (M.cervicolor)

ค. หนูที่เป็นศัตรูปาล์มน้ำมัน ที่พบในประเทศไทยมีหลายชนิด ได้แก่

๑. หนูพุกใหญ่หรือหนูแผง (B.indica) มักจะกัดกินโคนต้นปาล์มอ่อน ลูกปาล์มที่ติดกับพื้นดินทางใบ เนื่องจากหนูชนิดนี้มีน้ำหนักตัวมากการปีนป่ายจึงไม่ค่อยสะดวก

๒. หนูนาใหญ่หรือหนูนาท้องขาว (Rattus argentiventer) เป็นศัตรูที่สำคัญของสวนปาล์มน้ำมันที่มีอายุระหว่าง ๔-๗ ปี โดยจะทำลายได้ทั้งผลปาล์มดิบและปาล์มสุก

๓. หนูท้องขาวบ้าน (R. rattus) เป็นศัตรูปาล์มน้ำมันที่สำคัญชนิดหนึ่งในสวนปาล์ม เนื่องจากหนูชนิดนี้มีอุปนิสัยที่ชอบปีนป่าย จึงมีอัตราการทำลายผลปาล์มได้ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับหนูชนิดอื่น ๆ

๔. หนูป่ามาเลย์ (R.tiomanicus) เป็นหนูศัตรูปาล์มน้ำมันที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งมักจะทำลายผลปาล์มทั้งดิบและสุกได้

๕. หนูฟันขาวใหญ่ (R. bowersi) มีขนาดใกล้เคียงกับหนูพุกใหญ่ แต่นิสัยเชื่องช้ากว่าและไม่ดุร้าย

๖. หนูฟานเหลือง (R. surifer) เป็นหนูขนาดกลาง อุปนิสัยเชื่องช้า ไม่ดุร้าย

โดยทั่วไปแล้ว หนูที่อาศัยตามนาข้าวจะว่ายน้ำได้เก่งและสามารถดำน้ำได้เป็นอย่างดี เนื่องจากลักษณะจมูกของหนูงองุ้มลง และขณะดำน้ำมีเยื่อตาปิดได้ ในบางท้องที่ที่มีการปลูกข้าวขึ้นน้ำ บางทีอาจพบว่าหนูสามารถทำรังออกลูกหลานบนกอข้าวได้ โดยกัดต้นข้าวมาเป็นวัสดุสำหรับทำรัง และว่ายน้ำออกหากินไปได้อย่างสบาย บางครั้งเมื่อมีประชากรมากเกินไป หนูก็จะอพยพกันเป็นฝูงได้

ตามปกติหนูนาโดยเฉลี่ยจะสามารถออกลูกได้ปีละ ๔-๖ ครอก ครอกละ ๔-๑๐ ตัว ลูกหนูที่เกิดใหม่จะไม่มีขน ไม่ลืมตา และไม่ได้ยินเสียง จนอายุประมาณ ๑๒-๑๔ วันจึงจะลืมตา และเริ่มได้ยินเสียง เมื่อลูกหนูอายุได้ ๔-๕ สัปดาห์จะเริ่มออกหากินเองได้

สำหรับหนูพุกใหญ่ จะออกหากินได้ไกลในระยะ ๑๐๐ เมตรจากที่อยู่อาศัย ส่วนหนูนาท้องขาวและหนูหริ่ง จะออกหาอาหารได้ไกลในระยะ ๕๐ เมตร และ ๓-๕ เมตรตามลำดับ ถ้าเกิดภาวะขาดแคลนอาหาร หนูก็จะอพยพไปหากินตามท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ได้ ดังนั้น การแพร่ระบาดของหนูนาจึงขึ้นอยู่กับจำนวนของหนูและปริมาณอาหารในแหล่งนั้นด้วย ถ้ามีอาหารอุดมสมบูรณ์ตลอดปี หนูก็จะระบาดทำความเสียหายได้ตลอดปีเช่นกัน

เมื่อหนูอายุได้ประมาณ ๒ เดือนขึ้นไปก็จะสามารถผสมพันธุ์ได้ หนูจะมีระยะเป็นสัด (Heat period) เฉลี่ยประมาณ ๕ วัน ระยะตั้งท้อง (Pregnancy period) ประมาณ ๒๑ วัน อัตราส่วนเพศผู้และเมียของลูกหนูที่คลอดออกมาจะเป็น ๑:๑ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าจากพ่อแม่หนูเพียง ๑ คู่ จะให้ลูกหลานในแต่ละปีเป็นจำนวนหลายร้อยตัวเชียวละครับ

การป้องกันกำจัดหนูศัตรูข้าว

ในที่นี้จะกล่าวถึงการป้องกันกำจัดหนูศัตรูข้าว ทั้งในไร่นาและในยุ้งฉาง ซึ่งเกี่ยว

ข้องในขบวนการผลิตข้าว ที่อาจจะเป็นสาเหตุทำให้การผลิตข้าวล้มเหลวได้ง่ายก่อนอื่น

การป้องกันกำจัดในไร่นาโดยทั่วไป ก่อนที่จะเริ่มปลูกข้าว ควรจะทำการสำรวจรอบ ๆ แปลงนาเพื่อดูร่องรอยของหนูว่า มีหนูอาศัยอยู่มากน้อยเพียงใด โดยดูจากสิ่งต่อไปนี้ได้ คือ

๑. รูหนูหรือโพรงหนู ซึ่งมักจะอยู่ตามคันนาใหญ่ ๆ ที่มีหญ้ารก ๆ เช่น หญ้าคา คันดินหรือจอมปลวก ปกติปากรูหนูจะมีก้อนดินที่เรียกว่า *"ขุย"* ที่เกิดจากการที่หนูใช้เท้าขุดรู จึงทำให้ดินออกมาลงอยู่ปากรู ถ้าเป็นรูหนูที่หนูขุดใหม่ ๆ ขุยจะมีความชุ่มชื้น ถ้าเป็นรูเก่าค่อนข้างจะละเอียดและแห้ง

๒. มูลหรือขี้หนู มูลหนูมักจะอยู่บริเวณที่หนูนากิน ซึ่งถ้าเขี่ยหรือบี้ขี้มูลหนูดูก็อาจจะทราบได้ว่า หนูกินอาหารอะไรในบริเวณนั้น ๆ และจากมูลหนูจะบอกให้ทราบได้ว่าเป็นมูลของหนูสกุลใดได้ด้วย

๓. รอยเท้า ตามบริเวณคันนาที่ดินแฉะ ๆ หรือที่ดินเป็นฝุ่น จะเห็นปริมาณและรอยเท้าของหนูได้ชัดเจน

๔. ทางเดินของหนู เนื่องจากหนูมีสายตาไม่ค่อยดีนัก ดังนั้นมันจึงมักจะเดินตามทางเดินเดิมเสมอ ๆ ทำให้ดูเหมือนคนเดินลัดสนาม บางครั้งทางเดินหนูมักมองไม่เห็น เนื่องจากมันเดินข้าง ๆ คันนาที่มีหญ้าปกคลุม

๕. ดูจากความเสียหายของพืชและสัตว์ที่ถูกทำลาย เช่น ซากพืชหรือสัตว์ที่ถูกหนูกัดทำลายหรือกินเป็นอาหาร เช่น ปูนา หอยโข่ง และมีเศษทิ้งไว้ก่อนการปลูกพืชครั้งใหม่ ถ้ามีมากก็จะเป็นตัวชี้ว่า บริเวณนั้น ๆ มีหนูเป็นจำนวนมาก

๖. ข้อมูลเตือนการระบาด ประวัติการระบาดของหนูในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง สมควรที่จะจดบันทึกไว้เป็นข้อมูล ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับนิเวศน์วิทยาในแหล่งนั้น ๆ เป็นต้นว่า อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน พันธุ์ข้าว ฯลฯ ข้อมูลดังกล่าวนี้พอจะเป็นดัชนีทำนายการระบาดของหนูได้ว่า การปลูกพืชในฤดูต่อไปจะมีหนูระบาดหรือไม่ มากหรือน้อยอย่างไร ศึกษาให้ดีก็พอจะทราบโดยสังเขปได้

เมื่อทราบถึงลักษณะร่องรอยของหนู ตลอดจนแหล่งที่อยู่อาศัยของหนูแล้ว ก็ง่ายต่อการที่จะวางแผนและดำเนินการป้องกันกำจัดหนูในนาข้าว โดยใช้วิธีที่จะกล่าวต่อไปนี้ได้ คือ

๑. การป้องกันกำจัดหนูโดยไม่ใช้สารเคมีก่อนการปลูกข้าว

๑.๑ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมตามบริเวณนาข้าว ปัจจัยใหญ่ ๆ ที่ควบคุมจำนวนของหนู ซึ่งได้แก่ อาหาร น้ำ และที่อยู่อาศัย ดังนั้นการควบคุมปัจจัยเหล่านี้ เช่น การปรับปรุงคันนาให้เล็ก สำหรับพอที่จะเก็บกักน้ำได้เท่านั้น หรือการลดจำนวนคันนาลงให้เหลือแต่ที่มีความจำเป็นจริง ๆ เพราะคันนาใหญ่และจอมปลวก มักจะเป็นที่อยู่อาศัยอย่างดีของหนู การกำจัดวัชพืชที่รก ๆ ในบริเวณนาข้าว จะทำให้หนูไม่มีที่หลบซ่อนกำบังจากศัตรูธรรมชาติ จำนวนของหนูก็จะลดลงไปเองได้ดีขึ้น

๑.๒ การดักหนู โดยการใช้กับดักหรือกรงดักที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง ก็มีทางจะช่วยลดจำนวนของหนูลงได้ ตามปกติแล้วการดักหนูก่อนการปลูกข้าวมักจะดักได้ครั้งละหลาย ๆ ตัว เนื่องจากหนูไม่มีอาหารตามธรรมชาติ จึงมักจะมากินอาหารที่ใช้เป็นเหยื่อล่อในกรงหรือกับดักได้ง่าย

๑.๓ การขุดหนู โดยการใช้จอบหรือเสียม จะสามารถกำจัดหนูได้ทั้งรังที่อยู่อาศัยของมัน แต่การขุดหนูมักจะเปลืองแรงงานและเวลาเกินไป ไม่จำเป็นก็ไม่ควรทำ

๑.๔ การใช้หน้าไม้ ฉมวก หรือปืนแก๊ปยิง ก็จะเป็นการช่วยลดจำนวนหนูลงได้บ้างเหมือนกัน

๑.๕ การล้อมตีหนู บริเวณ

การรักษาดินธรรมชาติ ให้ช่วยจับหรือทำลายหนู

ส่วนหนึ่งของหนูที่ถูกกำจัด

ผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำจากหนู

ใดที่เป็นป่าละเมาะที่รก ก่อนการปลูกข้าวสามารถล้อมจับหนูในบริเวณเหล่านั้นให้เข้ามาอยู่ในวงแคบ ๆ แล้วค่อยใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น ไม้ ตีหนูได้โดยง่าย

๑.๖ การใช้ศัตรูธรรมชาติกำจัด ที่พบก็มี เช่น งูชนิดต่าง ๆ นกเสก นกฮูก หรือนกเค้าแมว เหยี่ยว พังพอน เหล่านี้ล้วนเป็นศัตรูธรรมชาติที่คอยกำจัดหนูได้ดี ดังนั้น การอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติเหล่านี้ไว้จะช่วยในการป้องกันกำจัดหนูได้ดีอีกด้วย ในบริเวณนาข้าวก็ควรจะทำจากกิ่งไม้ ทางมะพร้าว หรืออื่น ๆ ไว้ให้นกที่หากินกลางคืนเกาะ จะช่วยให้นกมีโอกาสกำจัดหนูได้ง่ายขึ้น

๒. การป้องกันกำจัดหนูโดยใช้สารเคมีก่อนการปลูกข้าว

เนื่องจากพื้นที่ปลูกข้าวของประเทศไทย มักจะปลูกเป็นบริเวณกว้างใหญ่ ดังนั้นการใช้สารเคมีกำจัดหนูจึงมักจะหลีกเลี่ยงไม่พ้น เนื่องจากการใช้สารเคมีกำจัดหนู สามารถกำจัดหนูได้ในบริเวณกว้างมาก ๆ นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ ประหยัด ทันเหตุการณ์ ดังนั้นการใช้สารเคมีกำจัดหนูที่ถูกวิธีจึงจะทำให้ประหยัดและได้ผลคุ้มค่ากับการลงทุนได้ดีขึ้น แต่ก็มีข้อต้องระวังในการใช้สารเคมีเหล่านั้นให้ถูกวิธีด้วย

ก่อนการปลูกข้าวประมาณ ๒ สัปดาห์ หรือในระหว่างการเตรียมดิน ถ้าพบมีการระบาดมากควรใช้สารเคมีกำจัดหนู เพื่อลดจำนวนหนูให้เหลือน้อยที่สุด โดยใช้สารเคมีประเภทออกฤทธิ์เร็ว เช่น ซิงค์ฟอสไฟด์ผสมกับปลายข้าว ในอัตราส่วนของซิงค์ฟอสไฟด์ ๑ ส่วน กับปลายข้าว ๑๐๐ ส่วนโดยน้ำหนัก ทำเป็นเหยื่อพิษ หรือใช้สารซิลมูริน ผสมกับปลายข้าว ในอัตราส่วนของซิลมูริน ๑ ส่วน กับปลายข้าว ๒๐ ส่วนโดยน้ำหนัก เป็นเหยื่อพิษ นำเหยื่อพิษชนิดใดชนิดหนึ่งที่กล่าวมาแล้ว ไปวางตามร่องรอยที่พบตามคันนา หรือตามรูหนูที่พบ ในปริมาณ ๑ ช้อนโต๊ะ ทุก ๆ ระยะ ๕-๑๐ เมตร และควรใช้แกลบคลุมเหยื่อพิษที่วางไว้นั้นด้วยบาง ๆ เพื่อป้องกันความชื้น และล่อให้หนูมากินเหยื่อพิษได้มากขึ้น อนึ่งสารเคมีประเภทออกฤทธิ์เร็ว ๒ ชนิด ที่กล่าวมานี้อาจจะมีในรูปเหยื่อพิษสำเร็จรูปบรรจุอยู่ในถุงพลาสติกหรือถุงกระดาษก็ได้ หากความเข้มข้นของสารออกฤทธิ์ตรงกับที่กล่าวไว้แล้ว เมื่อนำมาใช้ก็ไม่ต้องนำมาผสมกับปลายข้าวอีก และวางในนาข้าวได้โดยไม่ต้องฉีกซองหรือถุง และไม่ต้องใช้แกลบคลุม การใช้สารเคมีประเภทออกฤทธิ์เร็วนี้ควรใช้กำจัดหนูเพียง ๑ ครั้ง ก่อนการปลูกข้าว ก็เพียงพอในการควบคุมจำนวนหนูได้แล้ว ถ้าใช้มากกว่า ๑ ครั้งหนูจะเกิดการเข็ดขยาดต่อเหยื่อพิษชนิดนี้ได้ และมักจะไม่มากินเหยื่อพิษชนิดนี้อีก

นอกจากการใช้สารเคมีกำจัดหนูชนิดออกฤทธิ์เร็วแล้ว ก่อนการปลูกข้าวก็ยังสามารถใช้สารเคมีกำจัดหนูชนิดออกฤทธิ์ช้าได้ สารเคมีชนิดออกฤทธิ์ช้าที่ใช้กำจัดหนูก่อนการปลูกข้าวนี้ ควรจะใช้สารพวกที่หนูกินเพียงครั้งเดียวก็ตายได้

สารเคมีกำจัดหนูให้ตายช้า ๆ ดังกล่าว ก็ได้แก่พวกสารฟลอคคูมาเฟ่น หรือสะตอม ๐.๐๐๕%, โบรดิฟาโคอั้ม หรือคลีแร็ต ๐.๐๐๕%, โบรมาดิโอโลน หรือเส็ด ๐.๐๐๕% ซึ่งพวกนี้เป็นเหยื่อพิษสำเร็จรูปในรูปก้อนขี้ผึ้ง ก้อนละประมาณ ๕ กรัม หรือมีผสมใส่ถุงพลาสติกขนาดเล็กถุงละประมาณ ๑๐ กรัม นำเหยื่อพิษสำเร็จรูปนี้ไปวางตามคันนา หรือแหล่งที่พบร่องรอยหนู โดยแต่ละก้อนหรือถุงให้วางห่างกันประมาณ ๕-๑๐ เมตรก็พอ

๓. การป้องกันกำจัดหนูในระหว่างการปลูกข้าว

ในกรณีที่พื้นที่การปลูกข้าวไม่สามารถหาสารเคมีกำจัดหนูได้ ก็สามารถควบคุมจำนวนหนูที่ยังเหลือจากการป้องกันกำจัดก่อนการปลูกข้าว ได้โดยวิธีต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๑ ช่วยกำจัดหนูได้ หรือในแปลงที่ต้องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตามศูนย์ฯ หรือสถานีทดลองข้าว วัสดุที่ใช้ทำรั้วกั้นหนูเข้าช่วย วัสดุที่ใช้ทำรั้วกั้นหนู ควรจะเป็นวัสดุแผ่นเรียบ เช่น สังกะสีหรือพลาสติกเรียบแต่แข็งหนา โดยที่มีส่วนความสูงหรือส่วนเหนือพื้นดิน ๑๑๐ เซนติเมตร และหักมุมฉากออกไปอีก ๓๐ เซนติเมตร ส่วนฝังลึกจากพื้นดินก็ฝังลงไป ๓๐ เซนติเมตร และหักมุมฉากออกไปอีก ๓๐ เซนติเมตร ตามรูปที่แสดงโดยสังเขปต่อไปนี้ ก็จะได้ผลดีมีประโยชน์คุ้มค่า

หลังจากที่ใช้สารเคมีกำจัดหนูก่อนการปลูกข้าวไปแล้วประมาณ ๓-๔ สัปดาห์ คือเมื่อถึงระยะข้าวตั้งตัวได้แล้ว ให้ใช้สารเคมีกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์ช้า เช่น คูมาเท็ดทราลิล หรือราคูมิน (๐.๐๓๗๕%) หรือพวกสะตอม คลีแร็ต และเส็ด ซึ่งเป็นเหยื่อพิษสำเร็จรูป วิธีการใช้ในการป้องกันกำจัดหนูในนาข้าว ก็ปฏิบัติตามเช่นเดียวกันกับในข้อที่ ๒ เหยื่อพิษดังที่ได้กล่าวนี้ ให้วางในนาข้าวที่ต้องการป้องกันกำจัดหนูเดือนละ ๑ ครั้ง วางติดต่อกัน ๓ ครั้ง ก็เพียงพอแก่การควบคุมจำนวนหนูให้ลดน้อยลงได้ดีพอใช้แล้วละครับ

การป้องกันกำจัดหนูในโรงเก็บหรือในโกดัง

สำหรับการป้องกันกำจัดหนูในโรงเก็บ โกดัง หรือยุ้งฉาง ที่เป็นที่เก็บผลผลิตหรือเมล็ดพันธุ์นั้น สิ่งแรกที่ควรจะกระทำก็คือ การสำรวจร่องรอยของหนู เช่น รอยเท้า รอยกัดแทะ มูลและซากอาหารที่หนูกินหล่น

ถ้าเป็นไปได้ควรจะศึกษาหาจำนวนของหนูก่อนและหลังการป้องกันกำจัด จะทำให้พบว่าการป้องกันกำจัดได้ผลมากน้อยเพียงใด หรือมีจำนวนหนูหลงเหลืออยู่มากน้อยเพียงใด

“หนูนามีเนื้อมากดี มีกระดูกกรอบ ไม่แข็งเหมือนพวกกระรอก กระแต ยิ่งกว่านั้นนักโภชนาการท่านยังมีรายงานไว้ด้วยว่า เนื้อหนูนั้น ยังอมไขมันฉ่ำ อย่างกับวัวขุน”

อนึ่งถ้ามีการสร้างโรงเก็บหรือโกดังใหม่ ควรจะสร้างหรือออกแบบกันหนูไม่ให้เล็ดลอดเข้าไปได้อย่างเด็ดขาด ส่วนโรงเก็บหรือโกดังเก่า ที่มีร่องรอยการทำลายของหนูตามประตูหรือหน้าต่าง ก็ควรจะซ่อมแซมอุดรูเหล่านั้นเสีย ในบริเวณโกดังหรือโรงเก็บอาจจะใช้กรงดักหรือกับดัก เพื่อช่วยลดปริมาณหนูนั้นด้วย แต่เหยื่อที่จะใช้ดักนั้นควรจะมีกลิ่นหอม เพื่อดึงดูดให้หนูมากินมากกว่าอาหารในโกดัง เช่น ปลาช่อนสด ข้าวโพดหวานสด มันเทศ กล้วยน้ำว้าหั่นเป็นชิ้น ๆ เหล่านี้เป็นต้น

หรือบางทีก็อาจจะใช้พวกกาวดักหนู วางดักตามทางเดินของหนู เช่น ริมกำแพงโกดัง ส่วนการใช้สารเคมีป้องกันกำจัด ควรจะใช้สารเคมีกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์ช้า ที่หนูกินครั้งเดียวตาย เช่น สะตอม, คลีแร็ต และเส็ด เป็นสารชนิดสำเร็จรูปในรูปก้อนขี้ผึ้งก้อนละประมาณ ๕ กรัม วิธีการวางควรจะวางใส่ภาชนะ หรือภาชนะที่ใส่เหยื่อพิษซึ่งอาจเป็นกล่องไม้ เป็นท่อพีวีซี. กระป๋องสังกะสี หรือกระบอกไม้ไผ่ ฯลฯ ซึ่งจะทำให้หนูรู้สึกปลอดภัยเวลากินเหยื่อพิษ

เหยื่อพิษที่ใส่ภาชนะดังกล่าว ควรจะวางจุดละ ๔-๕ ก้อน แต่ละจุดวางห่างกันประมาณ ๑๐-๑๕ เมตร เมื่อวางไปแล้ว ๓-๕ วัน ควรมาตรวจดู ถ้าพบว่า จุดใดที่หนูกินเหยื่อพิษจะต้องรีบนำเหยื่อพิษจะต้องรีบนำเหยื่อพิษมาเติมแทนที่ ทำเช่นนี้ประมาณ ๓-๔ สัปดาห์ หนูในโรงเก็บหรือในโกดังหรือยุ้งฉางก็จะหมดไป อย่างไรก็ตามควรจะทำการป้องกันและกำจัดหนู ในบริเวณรอบ ๆ โรงเก็บ หรือโกดังด้วย เช่น บริเวณกองขยะที่รกร้างว่างเปล่า หรือตามท่อรางทางระบายน้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้หนูภายนอกเคลื่อนย้ายเข้าไปในโกดังหรือโรงเก็บอีกต่อไปได้ก็จะดีมาก

เรื่องการปราบหนูนี้น่ะจะมามัวปราบกันแต่เฉพาะในเขตพื้นที่ของคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ก็คงจะไม่ไหวหรอกครับ เพราะโอกาสที่หนูจากพื้นที่ข้างเคียง มันจะเข้ามาในที่ของท่านได้อีกนั้นยังมีอยู่มากมายเหลือเกิน

ดังนั้น พี่น้องเกษตรกรทั้งหลายจึงควรจะร่วมมือกันทั้งหมู่บ้าน ยิ่งได้ทั้งตำบล ทั้งอำเภอ ทำพร้อม ๆ กับปราบเป็นพื้นที่ใหญ่ ๆ ทำให้พร้อมเพรียงในวันเวลาเดียวกันได้ก็จะยิ่งดี จะใช้วิธีกล หรือจะใช้สารเคมี ได้ลองใช้มาหลายแห่งแล้ว ก็ได้รับรายงานว่าจะช่วยให้ได้ผลดี และประหยัดดีขึ้นมากเชียวละ การทำพร้อม ๆ กันนี่น่ะ

นอกจากนี้ยังได้มีการให้รางวัลล่อใจนักปราบหนู ด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา ช่วยให้ผู้จับมีกำลังใจช่วยกันปราบหนูอย่างพร้อมเพรียงกันได้ดียิ่งขึ้น และปฏิบัติกันเป็นพื้นที่กว้างขวางอย่างทั่วถึงดีขึ้น การทำพร้อม ๆ กันเป็นพื้นที่ทั้งตำบล หรือทั้งอำเภอกันไปเลยก็มี ทำให้สามารถปราบหนูได้เป็นจำนวนมากมายอย่างแทบไม่น่าเชื่อเลยละครับ

หนูนาที่จับหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวนี้ ถ้าเป็นการจับโดยไม่ใช้สารพิษปราบเลยนั้น พี่น้องเกษตรกรก็ได้นำหนูนานั้นส่งไปขาย ให้นำไปประกอบอาหารกินได้ ทำเงินรายได้ดีอยู่เหมือนกัน

ทั้งนี้เพราะหนูนามีเนื้อมากดี มีกระดูกกรอบ ไม่แข็งเหมือนพวกกระรอก กระแต ยิ่งกว่านั้นนักโภชนาการท่านยังมีรายงานไว้ด้วยว่า เนื้อหนูนั้นยังอมไขมันฉ่ำ อย่างกับวัวขุนที่เคยเล่าให้ฟังกันบ้างแล้วนั่นเชียวละ เนื้อหนูนาที่จับได้มาใหม่ ๆ สด ๆ ชาวบ้านนิยมใช้ทำอาหารรับประทานกัน อย่างเช่น ทำผัดเผ็ดด้วยเครื่องแกงกระทิสด ออกจะนิยมทำกันมากกว่าวิธีอื่น ๆ

ที่ชอบย่างถลกหนังและเอาเครื่องในออก ทาเกลือพริกไทยกระเทียม แล้วย่างให้ดีก็จะได้รสอร่อย มีกลิ่นหอมกว่าวิธีทอดด้วยซ้ำไป ผมก็อยากขอสนับสนุนให้ช่วยกันปราบหนูนา โดยไม่ใช้สารพิษปราบแล้วก็เอามาใช้ประโยชน์เป็นอาหารอย่างนี้ กันให้มาก ๆ ขึ้นด้วยก็คงไม่เลวนะครับ หนู

(ต่อหน้า ๙๒)

ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง
(ไตรลักษณ์)

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ)

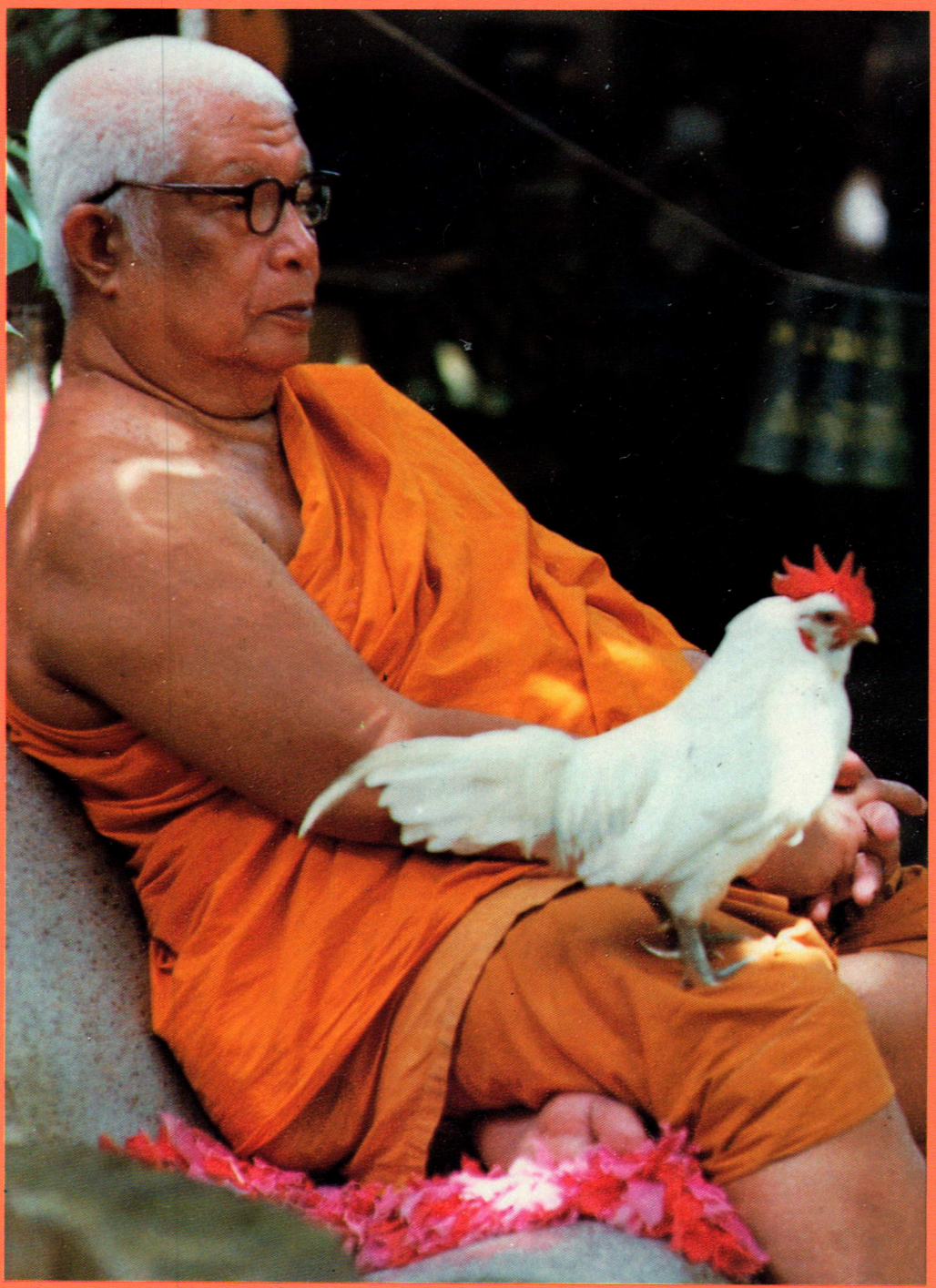

บทนี้จะกล่าวถึงข้อที่ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงประกอบอยู่ด้วยลักษณะอันเรียกว่า **"ไตรลักษณ์"** หรือลักษณะ ๓ ประการกล่าวคือ ความเป็น *อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา*

อนิจจัง แปลว่า *ไม่เที่ยง* หมายความว่า สิ่งทั้งหลายมีลักษณะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไป ไม่มีความคงที่ตายตัว **ทุกขัง** แปลว่าเป็น *ทุกข์* มีความหมายว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงมีลักษณะที่เป็นทุกข์มองดูแล้วน่าสังเวชใจ ทำให้เกิดความทุกข์ใจแก่ผู้ที่ไม่มีความเห็นอย่างแจ่มแจ้งในสิ่งนั้น ๆ **อนัตตา** แปลว่า *ไม่ใช่ตัวตน* หมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีความหมายแห่งความเป็นตัวเป็นตน ไม่มีลักษณะอันใดที่จะทำให้เรายึดถือได้ว่ามันเป็นตัวของเรา ถ้าเห็นอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนถูกต้องแล้ว ความรู้สึกที่ว่า **"ไม่มีตัวตน"** จะเกิดขึ้นมาเองในสิ่งทั้งปวง แต่ที่เราไปหลงเห็นว่าเป็นตัวเป็นตนนั้น ก็เพราะความไม่รู้อย่างถูกต้องนั่นเอง

ขอให้ทราบว่า **ลักษณะสามัญ ๓ ประการนี้ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมากกว่าคำสั่งสอนอื่น** ๆ บรรดาคำสั่งสอนทั้งหลายจะนำมารวมยอดอยู่ที่การเห็น **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** นี้ ทั้งนั้น บางทีก็กล่าวตรง ๆ บางทีก็พูดด้วยโวหารอย่างอื่น แต่ใจความมุ่งแสดงความจริงอย่างเดียวกัน

เรื่องความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งทั้งหลายนี้ เคยมีสอนกันอยู่ก่อนพระพุทธเจ้า แต่ไม่ได้ขยายความให้ลึกซึ้งเหมือนของพระองค์ เรื่องความทุกข์ก็เหมือนกัน มีการสอนมาแล้ว แต่ไม่ลึกซึ้งถึงที่สุด ไม่ประกอบด้วยเหตุผล และไม่สามารถชี้วิธีดับทุกข์ที่สมบูรณ์จริง ๆ ได้ เพราะยังไม่รู้จักความทุกข์อย่างเพียงพอเท่ากับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ส่วน **เรื่องความไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนนี้ มีสอนแต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น** ข้อนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าผู้ที่รู้จักว่าอะไรเป็นอะไรถึงที่สุดเท่านั้น จึงจะรู้ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่ตัวตนไม่ใช่ของตน เหตุนั้นจึงมีสอนแต่โดยพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นบุคคลที่รู้ว่าอะไรเป็นอะไรได้ถึงที่สุดจริง ๆ

คำสั่งสอนเรื่องลักษณะ ๓ ประการนี้ มีวิธีจะปฏิบัติเพื่อให้เห็นแจ้งมากมายหลายวิธีด้วยกัน ถ้าปฏิบัติจนเห็นแจ้งแล้ว เราจะพบว่ามีข้อสังเกตข้อหนึ่ง คือ ต้องเป็นการเห็นจนรู้สึกว่าไม่มีอะไรที่น่ายึดถือ ไม่มีอะไรที่อยากจะเอา จะมีจะเป็น ซึ่งสรุปสั้น ๆ ว่า **"ไม่มีอะไรที่น่าเอา ไม่มีอะไรที่น่าเป็น"** เมื่อท่านมองเห็นว่าความมีความเป็นอย่างใดก็ตามเป็นของหลอกลวง เป็นมายา ไม่น่าเอา ไม่น่าเป็นทั้งหมดทั้งสิ้นจริง ๆ ดังนี้แล้ว นั่นแหละคือการเห็น **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** อย่างถูกต้อง ส่วนคนที่ท่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อยู่ทั้งเช้าเย็นหลายร้อยหลายพันครั้งมาแล้ว ไม่อาจเห็นก็ได้ เพราะไม่ใช่วิสัยที่จะเห็นได้ด้วยการฟัง หรือด้วยการท่อง

การคำนึงคำนวณเอาตามหลักเหตุผล นั้น ไม่ใช่ **"การเห็นแจ้ง"** อย่างที่เรียกว่า **"เห็นธรรม"** การเห็นธรรมไม่อาจจะเห็นได้ด้วยการคิดไปตามเหตุผล แต่ต้องเห็นแจ้งด้วยความรู้สึกในใจที่แท้จริง เช่น พิจารณาเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำความเจ็บปวดให้แก่ตน ที่เข้าไปหลงอย่างสาสม อาศัยการที่ได้กระทบจริง ๆ จนเกิดเป็นความรู้สึกแก่จิตใจขึ้นมาจริง ๆ แล้วเกิดความเบื่อหน่าย เกิดความสลดสังเวชขึ้นมาอย่างนี้จึงจะเรียกว่าเห็นธรรม หรือเห็นแจ้ง

การเห็นแจ้งทำนองนี้อาจเลื่อนสูงขึ้นไปตามลำดับจนกว่าจะถึงเรื่องสุดท้าย ที่ทำให้ปล่อยวางสิ่งทั้งปวงได้ ส่วนผู้ที่ท่อง อนิจจังทุกขังอนัตตา หรือพิจารณาอยู่ทั้งวันทั้งคืน แต่ถ้าไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อสิ่งทั้งปวง คือ ไม่อยากเอาอะไรไม่อยากเป็นอะไร ไม่อยากยึดถือในอะไรแล้ว ก็เรียกว่ายังไม่เห็นอยู่นั่นเอง

"เรื่องความไม่ใช่ตัวตนนี้
มีสอนแต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น
ข้อนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า
ผู้ที่รู้จักว่าอะไรเป็นอะไรถึงที่สุดเท่านั้น
จึงจะรู้ว่า
สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ของตน"

เพราะฉะนั้นจึงสรุปการเห็นความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน ลงไว้ที่คำว่า *"เห็นจนเกิดความรู้สึกว่าไม่มีอะไรที่น่าเอาหรือน่าเป็น"*

พุทธศาสนามีคำอยู่คำหนึ่งเป็น **คำรวบยอด** คือ คำว่า **"สุญญตา"** ซึ่งแปลว่า **ความเป็นของว่าง** คือ ว่างจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน ว่างจากสาระที่เราควรจะเข้าไปยึดถือด้วยกำลังใจทั้งหมดทั้งสิ้นว่า ตัวเราของเรา การเพ่งพิจารณาดูให้เห็นว่า สิ่งทั้งปวงว่างจากสาระที่ควรเข้ายึดถือนั้น เป็นตัวศาสนาโดยแท้ เป็นหัวใจของการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา เมื่อรู้แจ้งว่าทุกสิ่งทุกอย่างว่างจากตัวตนแล้ว ก็เรียกว่ารู้พุทธศาสนาถึงที่สุด

คำว่า **"ว่างจากตัวตน"** คำเดียว ก็เป็นการเพียงพอที่รวมเอาคำว่า อนิจจังทุกขังอนัตตามาไว้ด้วยเสร็จ เมื่อมันไม่เที่ยงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่มีส่วนไหนยั่งยืนถาวร ก็เรียกได้ว่าว่างเหมือนกัน เมื่อเต็มไปด้วยลักษณะที่ดูแล้วน่าสังเวชใจก็แปลว่า *ว่างจากส่วนที่เราควรจะเข้าไปยึดถือเอา* เมื่อเราพิจารณาดูว่าไม่มีลักษณะไหนที่จะคงทนเป็นตัวตนของมันเองได้ *เป็นเพียงธรรมชาติที่ผันแปรไปตามกฎของธรรมชาติ* อันไม่ควรเรียกว่าเป็นตัวตนของมันเองดังนี้ ก็เรียกว่า *ว่างจากตัวตนได้*

ถ้าบุคคลใดเห็นความว่างของสิ่งทั้งปวงแล้ว ก็จะเกิดความรู้สึก *"ไม่เอาน่า ไม่น่าเป็น"* ในสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาทันที *ความรู้สึกไม่อยากเอาไม่อยากเป็นนี่แหละ มีอำนาจเพียงพอที่จะคุ้มครองคนเรา* ไม่ให้ตกไปเป็นทาสของกิเลส หรือของอารมณ์ทุกชนิด บุคคลชนิดนี้ไม่สามารถทำความชั่วต่อไป ไม่หลงใหลพัวพันติดอยู่ในสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือเอนเอียงไปตามสิ่งยั่วยวนใจใด ๆ เขาย่อมมีจิตใจเป็นอิสระอยู่เสมอและไม่มีความทุกข์

ที่ว่า *"ไม่มีอะไรน่าเอาน่าเป็น"* นี้ เป็นสำนวนโวหารอยู่สักหน่อย คำว่า *"เอา"* และ *"เป็น"* ในที่นี้หมายถึง การเอาหรือเป็นด้วยจิตใจหลงใหลด้วยจิตใจที่ยึดถือ ด้วยจิตใจทั้งหมดทั้งสิ้นจริง ๆ มิได้หมายความว่า คนเราจะเป็นอยู่ได้โดยไม่มีอะไรไม่เป็นอะไรเสียเลย ตามปกติคนเราจะต้องเอาอะไรเป็นอะไรอยู่เป็นประจำ เช่น จะต้องมีทรัพย์สมบัติ มีบุตร ภรรยา เรือกสวนไร่นา จะต้องเป็นคนดี เป็นผู้แพ้ เป็นผู้ชนะ หรือเป็นผู้ถูกเอาเปรียบเป็นต้น จะต้องมีความเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ แต่แล้วทำไมพุทธศาสนาจึงมาสอนให้เราพิจารณาในทางที่จะไม่เอาไม่เป็น

ข้อนี้หมายความว่า พุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นว่า การเอาการเป็นนั้นเป็นแต่เรื่องสมมติอย่างโลก ๆ อย่างหนึ่ง และเป็นไปด้วยอำนาจของความไม่รู้ *(อวิชชา)* นั่นเอง เพราะเมื่อพูดกันด้วยความจริงขั้นที่เด็ดขาดถึงที่สุด ซึ่งเรียกว่าขั้นปรมัตถ์แล้ว คนเราจะเอาอะไร เป็นอะไรไม่ได้เลย เพราะเหตุใด ? เพราะเหตุว่าทั้งคนที่จะเอาและสิ่งที่ถูกเอานั้น มันไม่เที่ยงเป็นทุกข์ไม่ใช่ตัวตนด้วยกันทั้งนั้น แต่คนที่ไม่รู้เช่นนั้น ย่อมจะต้องมีความรู้สึกว่า *"เราเอา" "เรามี" "เราเป็น"* เป็นธรรมดา นี่เป็นสิ่งที่ช่วยไม่ได้

ความรู้สึกว่าเอาว่าเป็นนั่นเอง ได้ทำให้เกิดมีความหนักใจหรือความทุกข์ขึ้นมา การเอาการเป็น ก็เป็นความอยากอย่างหนึ่ง คือ อยากไม่ให้สิ่งที่ตนกำลังเอากำลังเป็นอยู่นั้นสูญหายหลุดลอยไป ความทุกข์เกิดมาจากความอยากมี อยากเป็นอันรวมเรียกสั้น ๆ ว่า **ความอยาก** ซึ่งเรียกโดยภาษาบาลีว่า **"ตัณหา"**

การที่อยากก็เพราะไม่รู้ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงนี้ เป็นสิ่งที่ไม่ควรอยาก มันเป็นความเข้าใจผิดติดตามมาตามสัญชาตญาณ เกิดมาตั้งแต่เด็ก ๆ ก็รู้จักอยาก แล้วก็เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาซึ่งตรงตามที่อยากก็มี ไม่ตรงก็มี ถ้าได้ผลตรงตามที่อยากก็เกิดอยากให้

"สุญญตา แปลว่า ความเป็นของว่าง
คือ ว่างจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน
ว่างจากสาระที่เราควรจะไปยึดถือ...
การเพ่งพิจารณาดูให้เห็นว่า
สิ่งทั้งปวงว่างจากสาระที่ควรจะเข้ายึดถือนั้น
เป็นตัวศาสนาโดยแท้
เป็นหัวใจของการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา"

มากขึ้นไปอีก ถ้าไม่ได้ผลตรงตามที่อยากก็ต้องดิ้นรนทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป จนกว่าจะได้ผลตรงตามที่อยาก เมื่อทำลงไปมันก็ได้ผลอย่างใดอย่างหนึ่ง วนเวียนเป็นวงกลมของกิเลสการกระทำ-ผล วิบากอยู่อย่างนี้ เรียกว่า **วัฏฏสงสาร**

คำว่า **วัฏฏสงสาร** นั้นอย่าเพ่อไปเข้าใจว่า เป็นเรื่องการวนเวียนชาติโน้น ชาตินี้ ชาตินั้นแต่อย่างเดียว ที่แท้จริงกว่านั้นเป็นเรื่องการวนเวียนของสิ่ง ๓ สิ่ง คือ ความอยาก-การกระทำตามความอยาก-ผลอย่างใดอย่างหนึ่งที่ได้มาจากการกระทำนั้น-แล้วไม่สามารถหยุดความอยากได้เลย ต้องอยากอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปแล้วก็กระทำอีก-ได้ผลมาอีก-เลยส่งเสริมความอยากอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปอีก เป็นวงกลมอยู่อย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด ท่านเรียกว่า **วัฏฏะ** หรือ **วัฏฏสงสาร** เพราะเป็นวงกลมที่เวียนวน ไม่มีที่สิ้นสุดลงได้

คนเราต้องทนทุกข์ทรมานก็เพราะติดอยู่ในวงกลมนี้เอง ถ้าใครหลุดออกไปจากวงกลมนี้ได้ ก็เป็นอันว่า พ้นไปจากความทุกข์ทุกอย่างโดยแน่นอน (นิพพาน)

ไม่ว่ากระยาจกเข็ญใจ เศรษฐี มหากษัตริย์ จักรพรรดิ เทวดา พรหม หรือจะเป็นอะไรก็ตามที ล้วนแต่ตกอยู่ในวงกลมนี้ทั้งนั้น จะต้องมีความทุกข์ทรมานชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเหมาะสมกับความอยากของเขา ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าในวัฏฏสงสารนี้เต็มไปด้วยความทรมานอันใหญ่หลวง ศีลธรรมหรือจริยธรรมนั้นไม่สามารถแก้ปัญหาข้อนี้ได้เลย เราจึงต้องพึ่งตัวแท้ของพุทธศาสนาที่เป็นหลักธรรมชั้นสูงให้แก้ไขในเรื่องนี้โดยเฉพาะทีเดียว ทั้งหมดนี้เราจะเห็นได้ว่า *ความทุกข์นั้นมาจากความอยาก* สมดังที่พระพุทธเจ้าท่านจัดความอยากไว้ในเรื่องอริยสัจข้อที่สอง ในฐานะเป็นมูลเหตุให้เกิดความทุกข์ต่าง ๆ โดยตรง

ความอยากมีอยู่ ๓ อย่าง อย่างแรกเรียกว่า **กามตัณหา** อยากในสิ่งน่ารักใคร่พอใจ จะเป็นรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสอะไรก็ได้ อย่างที่สองเรียกว่า **ภวตัณหา** คือ ความอยากเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามที่ตนอยากจะเป็น อย่างที่สามเรียกว่า **วิภวตัณหา** คือ ความอยากไม่ให้มีอย่างนั้น ไม่ให้เป็นอย่างนี้ หลักเกณฑ์ข้อนี้กล้าท้าให้ใครพิสูจน์ หรือแย้งอย่างไรก็ได้ว่า ยังมีความอยากอะไรอีกบ้างนอกเหนือไปกว่า ๓ อย่างที่กล่าวมานี้

ท่านทั้งหลายจะมองเห็นได้ว่า เมื่อมีความอยากที่ไหนก็มีความร้อนใจที่นั่น และเมื่อต้องกระทำตามความอยาก ก็ย่อมมีความทุกข์ตามส่วนของการกระทำ ได้ผลมาแล้วก็หยุดอยากไม่ได้ คงอยากต่อไป ต้องมีความร้อนใจต่อไปอีก เพราะยังไม่เป็นอิสระจากความอยาก ยังต้องเป็นทาสของความอยาก ด้วยเหตุฉะนี้จึงกล่าวว่า คนชั่วทำชั่วเพราะอยากทำชั่ว มันก็มีความทุกข์ไปตามประสาคนชั่ว คนดีอยากทำความดี ก็ต้องมีความทุกข์อีกแบบหนึ่งตามประสาของคนดี

แต่ข้อนี้อย่าเพ่อเข้าใจว่าเป็นการสั่งสอนให้เลิกละจากการทำความดี เฉพาะในที่นี้ประสงค์จะชี้ให้เห็นว่า ความทุกข์นั้นมีอยู่หลายระดับ ละเอียดจนคนธรรมดาเข้าใจไม่ได้ ต้องพึ่งพาอาศัยสติปัญญาของบุคคลประเภทพระพุทธเจ้า ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเราจะพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง ด้วยลำพังเพียงการกระทำความดีอย่างเดียวเท่านั้นยังไม่พอ ยังจะต้องทำบางสิ่งที่ยิ่งหรือเหนือไปกว่าการทำความดี ซึ่งได้แก่การทำจิตให้หลุดพ้นไปจากการเป็นบ่าวเป็นทาสของความอยากทุกชนิดนั่นเอง นี่เป็นใจความสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่มีทางแพ้ศาสนาใด ๆ ในโลก อันไม่อาจเข้ามาเทียบสู้หรือเคียงคู่ได้ในส่วนนี้ จึงเป็นสิ่งที่ต้องจำไว้ให้แม่นยำ

เราเอาชนะความอยากทั้ง ๓ อย่าง ที่กล่าวแล้วได้นั่นแหละ จึงจะเป็นความพ้นจากความทุกข์ หรือหมดความทุกข์โดยประการทั้งปวง

เราจะกำจัด หรือดับระงับหรือตัดรากเง่าของความอยากให้หมดจดสิ้นเชิงได้อย่างไร ? คำตอบก็คือว่า พิจารณาให้เห็นความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน จนมองเห็นว่าไม่มีอะไรที่น่าอยากนั่นเอง มันมีอะไรบ้างที่น่าเอาน่าเป็น ซึ่งเมื่อเอาหรือเป็นเข้าแล้วจะไม่โยนความทุกข์ชนิดใดชนิดหนึ่งมาใส่ให้บุคคลนั้น ? ขอให้ตั้งปัญหาถามขึ้นอย่างนี้ ได้อะไรหรือเป็นอะไรบ้างที่จะไม่นำมาซึ่งความหนักอกหนักใจ ?

ขอให้ลองคิดดู การได้บุตรได้ภรรยานำเอาความเบากายเบาใจมาให้ หรือเอาภาระหลายอย่างมาให้ ? การได้ตำแหน่งหน้าที่ เป็นการได้มาซึ่งความสงบเย็น หรือได้มาซึ่งภาระหนักโดยนัยนี้ จะเห็นได้โดยง่าย ว่าล้วนแต่นำมาซึ่งภาระและหน้าที่อย่างใด

อย่างหนึ่งเสมอ เพราะเหตุใด ? เพราะเหตุว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนแต่เป็นภาระ เพราะความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตนของมันนั่นเอง เมื่อเราได้อะไรมา เราก็จะต้องจัดการกับสิ่งนั้น ๆ ให้มันคงอยู่กับเราให้เป็นไปตามใจเรา หรือมีประโยชน์แก่เรา แต่แล้วสิ่งนั้น ๆ ตามปกติมันเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ไม่เป็นตัวตนของใคร คือ ไม่รู้ไม่ชี้ต่อความประสงค์มุ่งหมายของบุคคลใด มีแต่จะเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามวิสัยของมันเอง การพยายามของคนเราจึงเป็นการต่อสู้หรือเป็นการต้านกฎแห่งความเปลี่ยนแปลงของสิ่งเหล่านั้น ฉะนั้น จึงเกิดเป็นความยากลำบาก หรือเป็นความทนทรมานในการที่จะเป็นอยู่ หรือไปทำสิ่งทั้งหลายทั้งปวงให้เป็นไปตามความประสงค์ของเรา

อุบายซึ่งจะจัดการกับสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ที่ไม่น่าเอาไม่น่าเป็นนั้น มีอยู่ ข้อนี้ได้แก่การพิจารณาให้ลึกซึ้งจนพบความจริงว่า เมื่อยังมีกิเลสตัณหา ความรู้สึกในการเอาการเป็นนั้นย่อมมีลักษณะไปอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีกิเลสตัณหา มีแต่ปัญญาที่รู้จักสิ่งต่าง ๆ ถูกต้องดีว่าอะไรเป็นอะไรแล้ว ความรู้สึกในการเอาการเป็นหรือการได้ของบุคคลนั้น ย่อมอยู่ในลักษณะอีกแบบหนึ่ง

ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น การกินอาหาร ถ้ากินด้วยตัณหาหรือด้วยความอยากในความเอร็ดอร่อย การกินอาหารของผู้นั้นต้องมีอาการต่างจากบุคคลที่ไม่กินอาหารด้วยตัณหา แต่กินด้วยสติสัมปชัญญะ หรือมีปัญญารู้ว่าอะไรเป็นอะไร นี้ก็เป็นคนด้วยกัน แต่คนหนึ่งกินด้วยตัณหา อีกคนหนึ่งกินด้วยความรู้สึกตัวด้วยสติปัญญา การกินจะต้องผิดกัน กิริยาอาการที่กินและความรู้สึกในขณะกินก็จะต้องผิดกัน และในที่สุดผลอันเกิดจากการกินก็จะต้องผิดกัน

เราต้องทำความเข้าใจกันในข้อที่ว่า แม้จะไม่ต้องมีตัณหาหรือความอยากในรสอร่อย คนเราก็กินอาหารได้ พระอรหันต์ หรือพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่มีกิเลสตัณหาเลย ก็ยังทำอะไร ๆ ได้ เป็นอะไร ๆ ได้ ยังทำงานมากกว่าพวกเราที่ทำด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา ท่านทำด้วยอำนาจของอะไร ? ท่านทำเหมือนกับพวกเราที่ทำด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา อยากเป็นนั่นเป็นนี่หรือ

คำตอบก็คือ ท่านทำด้วยอำนาจของปัญญา คือ ความรู้ที่แจ่มแจ้งถึงที่สุดว่าอะไรเป็นอะไร ผิดแปลกแตกต่างจากพวกเรา ซึ่งทำอะไร ๆ ด้วยตัณหา ผลที่เกิดขึ้นนั้นคือ พวกเราต้องเป็นทุกข์กันแทบตลอดเวลา แต่ส่วนท่านไม่มีความทุกข์เลย ท่านไม่อยากได้อะไร ไม่อยากเอาอะไร ผลจึงไปได้แก่คนทั้งหลายเหล่าอื่นด้วยความเมตตาของท่านนั่นเอง ท่านมีปัญญาเป็นเครื่องบอกว่านี้ควรจะทำแทนที่จะอยู่เฉย ๆ ฉะนั้น ท่านจึงทำการสืบอายุพระศาสนามาจนถึงพวกเราได้ และทั้งได้ทำประโยชน์อื่น ๆ อีกมากมาย

ร่างกายและจิตใจที่ปราศจากกิเลสตัณหา ก็แสวงหาและบริโภคอาหารได้ด้วยปัญญา ไม่แสวงและบริโภคด้วยกิเลสตัณหาเหมือนแต่ก่อน เมื่อเราหวังจะเป็นผู้พ้นทุกข์ตามรอยบาทของพระพุทธเจ้า หรือของพระอรหันต์ทั้งหลาย เราก็ควรฝึกฝนตัวในการที่จะทำอะไรลงไปด้วยปัญญา อย่าทำไปด้วยอำนาจกิเลสตัณหา ถ้าเป็นคนศึกษาเล่าเรียนก็ศึกษาไปด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ว่ามันเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา ถ้าประกอบการงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ทำไปด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำและทำให้ดีที่สุด ด้วยความเยือกเย็นเท่าที่สติปัญญาจะอำนวยให้

ถ้าทำไปด้วยตัณหามันจะร้อนใจเมื่อกำลังทำ และร้อนใจเมื่อทำเสร็จแล้ว แต่ถ้าทำด้วยอำนาจของปัญญาควบคุมอยู่จะไม่ร้อนใจเลย ผลแตกต่างกันอย่างนี้ ฉะนั้นเราจำเป็นต้องรู้อยู่เสมอว่า สิ่งทั้งหลายโดยที่แท้แล้วเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่น่าเอาไม่น่าเป็น จะเข้าไปเกี่ยวข้องก็เข้าไปด้วยปัญญา การกระทำของเราก็จักไม่ตกหล่มของกิเลสตัณหา

"เมื่อเราหวังจะเป็นผู้พ้นทุกข์
ตามรอยบาทของพระพุทธเจ้า
หรือของพระอรหันต์ทั้งหลาย
เราก็ควรฝึกฝนตัวในการที่จะทำอะไรลงไปด้วยปัญญา
อย่าทำไปด้วยอำนาจกิเลสตัณหา"

การทำด้วยสติปัญญาจะไม่มีความทุกข์ตั้งแต่เบื้องต้นจนปลาย จิตใจจะไม่มีความหลงยึดถืออย่างหลับหูหลับตาว่าเป็นของน่าเอาน่าเป็น ทำไปด้วยจิตว่าง ปล่อยให้เป็นไปตามขนบธรรมเนียมประเพณี หรือตามกฎหมาย ยกตัวอย่าง เช่น เรามีที่ดินเป็นทรัพย์สมบัติอยู่ เราไม่จำเป็นต้องมีความรู้สึกที่เป็นตัณหาไปยึดถือในสิ่งนั้น จนถึงกับหนักอกหนักใจแผดเผาหัวใจ กฎหมายยังคงคุ้มครองที่ดินผืนนั้น ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของเราอยู่นั่นเอง เราไม่ต้องทุกข์ร้อนวิตกกังวล มันก็ไม่หลุดมือหายไปไหน

แม้ว่าจะมีใครมาแย่งชิงก็ยังคงทำการต้านทานป้องกันได้ด้วยสติปัญญา ไม่ต้องต้านทานด้วยกิเลสตัณหาให้เร่าร้อนด้วยไฟคือ โทสะ ก็ยังอาศัยอำนาจกฎหมายทำการต้านทานได้โดยไม่ต้องมีความทุกข์ เราก็ยังคงรักษาคุ้มครองเอาไว้ได้ แต่ถ้าหากว่ามันจะหลุดมือไปจริง ๆ เราจะมีกิเลสตัณหาหรือไม่มีก็ตาม มันก็ช่วยไม่ได้ เพราะว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิจ คิดเสียดังนี้ เราก็ไม่ต้องทุกข์ร้อนอะไร

แม้ **"การเป็น"** ก็เหมือนกัน ไม่ต้องไปยึดถือในการได้เป็นนั่นเป็นนี่ เพราะว่าโดยที่แท้แล้วไม่มีอะไรที่น่าสนุกเลย ล้วนแต่นำมาซึ่งความทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งทั้งนั้น

อุบายง่าย ๆ ที่เราจะต้องพิจารณา ซึ่งเรียกว่า **วิปัสสนา** หรือเป็นการปฏิบัติธรรมโดยตรงก็คือ พิจารณาให้เห็นว่าไม่มีอะไรที่น่าเป็น หรือไม่มีการเป็นอะไรที่น่าสนุกเลย ท่านทั้งหลายลองตั้งปัญหาสำหรับพิจารณาในข้อนี้ว่า การเป็นอะไรบ้างที่น่าสนุก ? เช่น เป็นบุตร เป็นบิดา มารดา เป็นสามี เป็นภรรยา เป็นนายเขา เป็นบ่าวเขาสนุกไหม ? เป็นมนุษย์สนุกไหม ? กระทั่งว่าเป็นพรหมสนุกไหม ?

ถ้าท่านมีความรู้อะไรเป็นอะไรอย่างแท้จริงแล้วทุกอย่างล้วนแต่ไม่มีอะไรที่น่าสนุกเลย เราต้องทนทำทนเป็นทนเอาทนอยู่โดยไม่รู้สึกตัว แล้วทำไมเราจะต้องไปมอบกายถวายชีวิต หลงใหลเอาหลงใหลเป็นหรือทำไปด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา ? เราควรจะมีความรู้ที่ถูกต้องในสิ่งเหล่านี้ แล้วมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ในอาการที่จะให้เป็นทุกข์น้อยที่สุด หรือไม่ให้เป็นทุกข์เสียเลยยิ่งดี

อีกประการหนึ่ง เราจะต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่อยู่ร่วมกันในโลก จะเป็นมิตรสหาย แม้ที่สุดบุตรภรรยาผู้ใกล้ชิดสนิทสนม ว่าสิ่งทั้งปวงมันเป็นอย่างนี้ ให้เขามีความเข้าใจที่ถูกต้องเหมือนกับเรา แล้วก็จะไม่มีอะไรขัดขวางกันในครอบครัว ในบ้านในเมือง ตลอดถึงในโลก ต่างคนต่างมีจิตใจที่ไม่ยึดมั่นหลงใหลในสิ่งใด ๆ หรือในกันและกัน ด้วยอำนาจกิเลสตัณหา แต่ว่าคงมีชีวิตเป็นอยู่ด้วยอำนาจของปัญญา โดยมองเห็นชัดอยู่เสมอว่า ไม่มีอะไรที่จะยึดถืออย่างจริงจังได้

ขอให้ทุกคนมีความรู้สึกว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ไม่มีอะไรเป็นตัวตนอย่างแท้จริง ไม่น่าหลงด้วยกำลังใจทั้งหมดทั้งสิ้น ควรยับยั้งด้วยปัญญา เรียกว่า **เป็นผู้รู้อยู่ด้วยปัญญา** มีความเห็นถูกต้องตามคำสอนแห่งพระพุทธศาสนา จึงสมควรจะเรียกว่าเป็นพุทธบริษัทโดยแท้จริง

แม้จะไม่เคยบวชไม่เคยรับศีล แต่ก็เป็นบุคคลที่เข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อย่างแท้จริง เขามีจิตใจอย่างเดียวกับ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คือมีความสะอาดสว่าง สงบในใจ เพราะเหตุที่ไม่ยึดถือในสิ่งใด ว่าน่าเอาหรือน่าเป็นนั่นเอง เขาจึงเป็นพุทธบริษัทขึ้นมาได้โดยสมบูรณ์อย่างง่ายดายและอย่างแท้จริง ด้วยอาศัยอุบายที่ถูกต้อง ที่พิจารณามองเห็นความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช่ตัวตน ของตัว ของตน จนเกิดความรู้สึกว่าไม่มีอะไรที่น่าเอาน่าเป็นสักอย่างเดียว

ความชั่วที่เป็นชั้นทรามที่สุด ก็มาจากความอยากเอาอยากเป็น ด้วยอำนาจกิเลสตัณหา ความชั่วที่เบาขึ้นมาก็ทำกันด้วยอำนาจของความรู้สึกที่เบาด้วยกิเลสตัณหาความดีทั้งปวงก็ทำกันด้วยตัณหาชนิดที่ดีที่ประณีตละเอียดสูงขึ้นไป เป็นความอยากเอาอยากเป็นในชั้นดี แม้ความดีถึงที่สุดก็ทำด้วยตัณหาที่ประณีตละเอียดที่สุดจนคนไม่ถือว่าเป็นความชั่วเลย แต่แล้วก็ยังไม่พ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ เพราะฉะนั้นผู้ที่พ้นทุกข์ถึงที่สุดกล่าวคือพระอรหันต์ จึงเป็นผู้ที่หมดจากการกระทำด้วยอำนาจของตัณหา และกลายเป็นบุคคลที่ทำชั่วก็ไม่ได้ ทำได้แต่สิ่งที่เหนือไปกว่าความชั่วและความดี คือ มีใจเป็นอิสระอยู่เหนือการครอบงำในค่าของความชั่วและความดี จึงจะไม่มีความทุกข์เลย

หลักของพระพุทธศาสนา

(ต่อหน้า ๙๒)

ดอกไม้เพลิงแบบโบราณ

(ตอนที่ ๓)

สิทธา สลักคำ

ชื่อไฟโบราณ

จุด ๑ คืบ แสงออก

จุด ๑ ศอก แหงนดู

จุดวงกลมกลางมีรู สู่เวหา

นี่เป็นคำกล่าวบางตอนที่ว่าไว้ในตำรา หมายถึง พลุ ตะไล และไฟพะเนียงดังเป็นที่ทราบแล้วว่า ชื่อไฟโบราณของไทยเรานั้นมีมากมายหลายชนิด ท่านผู้อ่านจะทราบต่อไปนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ผู้เขียนได้เก็บรวบรวมไว้ โดยได้เคยนำออกแสดงในงานประจำปีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ ที่จังหวัดสุโขทัย ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๒๙

พลุไทย

แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด

ชนิดที่ ๑ ยาว ๑ คืบ

ชนิดที่ ๒ ยาว ๑ ศอก

ชนิดที่ ๓ ยาว ๒ ศอก

พลุ ๑ คืบนั้น ตำรากล่าวว่าเป็นพลุระดับอาจารย์ เมื่อทำการจุดจะส่งเสียงดังมาก เรียกว่า **"ฟ้าคำรณ"**

ส่วนพลุ ๑ ศอก และพลุ ๒ ศอก เมื่อทำการจุดจะส่งเสียงดังสะเทือนไกล เพื่อแสดงเหตุให้ทราบเรื่องราว เรียกว่า **"พลุสัญญาณ"**

ดินเชื้อเพลิงที่ใช้ในการเล่นพลุไทย แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด ดังนี้ คือ ดินขับพลุ ดินลูกพลุ และดินหางม้า

การชมพลุไทยนั้น มิใช่จะฟังได้แต่เสียงดังระเบิดเพียงอย่างเดียวผู้ชมยังจะได้เห็นลูกไฟสว่างพุ่งขึ้นสู่อากาศในขณะที่เสียงพลุไทยระเบิดดังขึ้นเรียกลูกไฟนี้ว่า **"ลูกพลุ"** เมื่อลูกพลุวิ่งขึ้นสู่อากาศไปได้นานชั่วขณะหนึ่งแล้ว ลูกพลุจะโงนตกลักษณะคล้ายแบบคอม้าพร้อมกับแสงสว่างจางหายดับไป

การจุดพลุแบ่งเรียกออกเป็น ๒ ชนิด คือ **"จุดพลุเดี่ยว"** และ **"จุดพลุตับ"** ณ ที่นี้อยากจะกล่าวให้ทราบว่า การเล่นพลุตับมีการเล่นตับหกและตับสิบสองอุปกรณ์สำคัญ การเล่นพลุตับที่จะขาดไม่ได้นั้นคือ ไม้เนื้อแข็งสำหรับรองไม้อุดดากพลุ เช่นไม้ประดู่ ฯลฯ หน้ากว้างประมาณ ๘ นิ้วฟุต มีความหนาไม่ต่ำกว่า ๔ นิ้วฟุต ยาวประมาณ ๒ เมตรครึ่ง ไม้เนื้อแข็งดังกล่าวนี้มีชื่อเรียกว่า **"ธรณีพลุ"**

วิธีการเล่นพลุตับ ไม่ว่าจะเล่นตับ ๖ หรือตับ ๑๒ จะวางพลุไว้บน **"ธรณีพลุ"** โดยตัวพลุวางห่างระยะกันประมาณ ๑๒ นิ้วฟุต แล้วตอกเสาให้แน่นบริเวณหัวธรณีพลุทั้งสองข้าง จากนั้นก็นำซอไม้ไผ่ผ่าออกเป็นสองซีกมาขนาบตัวพลุทั้งสองข้างจนถึงเสาหลัก ดังกล่าวแล้วขันชะเนาะ ก่อนจุดให้เอาน้ำลาดตัวพลุ เรียกว่า **"อาบน้ำพลุ"** เพราะจะทำให้ปอที่เคียนพลูอยู่นั้นรัดตัวตึงขึ้น

การจีบปากกระบอก **"พลุสัญญาณ"** มีสองวิธี

วิธีที่หนึ่ง เรียกว่า สับฟันปลา คือ ผ่าไม้ไผ่ออกเป็นซีกบาง ๆ รอบปากกระบอก การจีบปากพลุชนิดนี้ เมื่อทำการจุดพลุจะส่งเสียงแบบ **"ฟ้าร้อง"** ทำให้ดังสั่นสะเทือน

วิธีที่สอง เรียกว่า ผ่าปากกระบอกไม้ไผ่ออกเป็นสี่กลีบหรือสี่ส่วน การจีบปากพลุชนิดนี้ เมื่อทำการจุด พลุจะส่งเสียงแบบ **"ฟ้าผ่า"** ดังเปรี้ยง

ข้อควรระวัง

การประกอบพลุก็ดี และการขันชะเนาะก็ดี ห้ามนำตะปูเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นเด็ดขาด เพราะอาจเกิดการกระเด็นพุ่งเข้าหาผู้ชมได้ เมื่อตอนทำการจุดพลุ

ลูกพลุ

"ลูกพลุ" คือดินดำชนิดหนึ่งที่เกิดจากการตอก ตี ตำเป็นแท่งจะมีลักษณะเท่าถ่านไฟฉายก้อนใหญ่เมื่อมีการตบแต่งจะมีลักษณะแบ่งออกเป็นสองลักษณะ มีชื่อเรียกว่า **"ลูกยอ"** และ **"ลูกมะกอก"** เมื่อตบแต่งได้ขนาดตามที่ต้องการแล้ว ผู้สร้างหรือผู้ประดิษฐ์ลูกพลุ จะนำลูกพลุไปประกอบวิธีการอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งวิธีการชนิดนี้ เรียกว่า **"ย้อมลูกพลุ"** เพราะแม้จะตบแต่งลูกพลุได้ขนาดสักปานใดก็ตาม หากย้อมลูกพลุไม่เป็น เมื่อทำการจุดพลุระเบิดดังขึ้น ลูกพลุจะไม่ติดไฟลุกสว่างแต่ประการใด ฉะนั้น การย้อมลูกพลุจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการประดิษฐ์ลูกพลุ

ไฟพะเนียงไข่หรือไฟพะเนียงเปลือกไข่

ในการประกอบไฟพะเนียง ถ้าจะกล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว วัสดุที่นำมาใช้สำหรับรองรับดินเชื้อเพลิงหรือเชื้อไฟนั้น ในสมัยเก่าส่วนมากจะใช้กระบอกไม้ไผ่เป็นหลัก แต่ในปัจจุบัน มีการนำเอากระบอกกระดาษอัด หรือวัสดุอื่น ๆ ที่มีความแข็งแรง เหนียว ทนทานต่อความร้อนมาใช้สำหรับรองรับดินเชื้อเพลิงหรือเชื้อไฟ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการเสียดสีของเปลวไฟและเพื่อป้องกันการระเบิดอันจะเกิดจากแรงอัดของเชื้อเพลิงในขณะกำลังลุกไหม้พุ่งขึ้นสู่อากาศ แต่ก็มีไฟพะเนียงอีกชนิดหนึ่งที่แปลกแตกต่างไปจากไฟพะเนียงชนิดอื่น ๆ และสิ่งที่แปลกแตกต่างออกไปนั้นอยู่ตรงที่ว่า วัสดุที่นำมาใช้สำหรับเป็นที่หุ้มห่อรองรับดินเชื้อไฟ กลับกลายเป็น **"เปลือกไข่ของสัตว์"** ซึ่งเราท่านทั้งหลายต่างทราบกันดีว่า **"เปลือกไข่ของสัตว์"** แต่ละประเภทหรือแต่ละชนิดนั้นจะมีความทนทาน

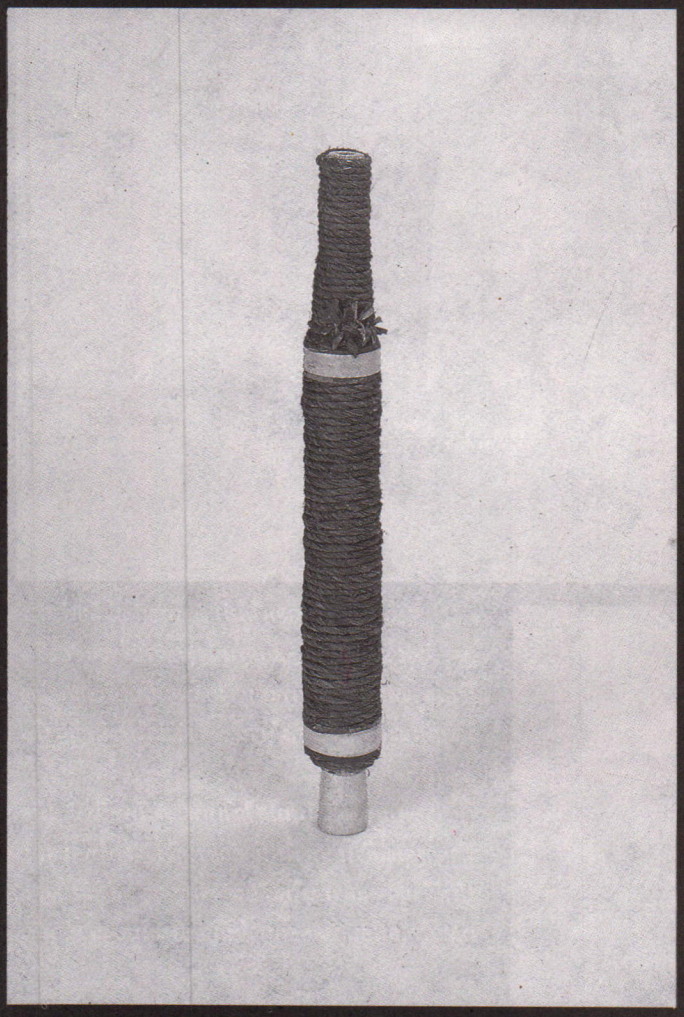

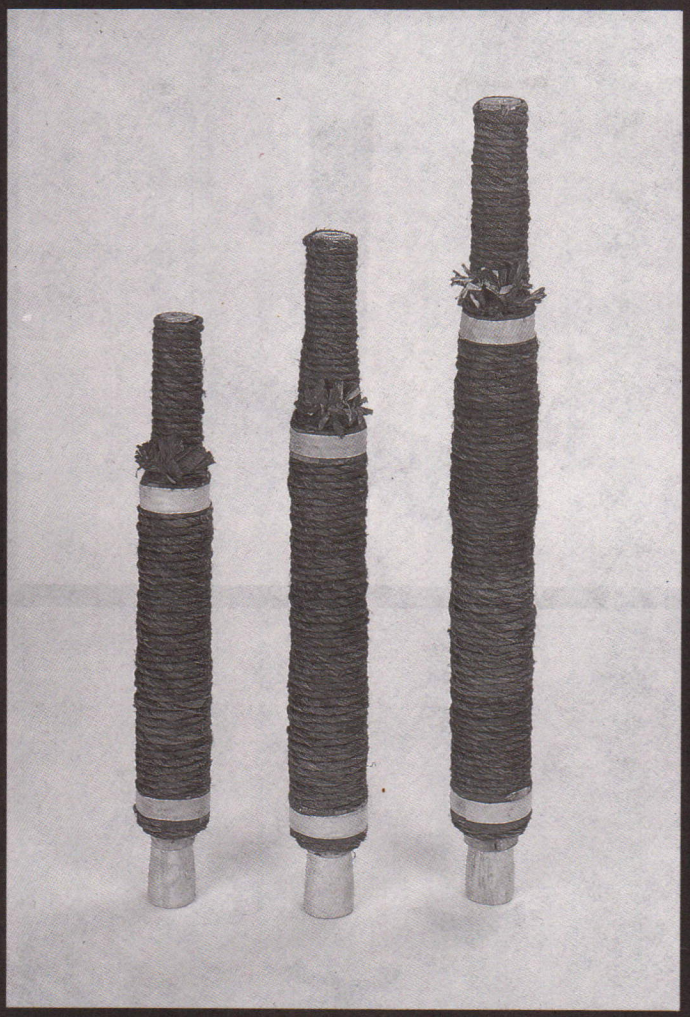

พลุไทย *ด้านบนเป็นปากกระบอกพลุ ส่วนด้านล่างเป็นไม้อุดตากพลุ*

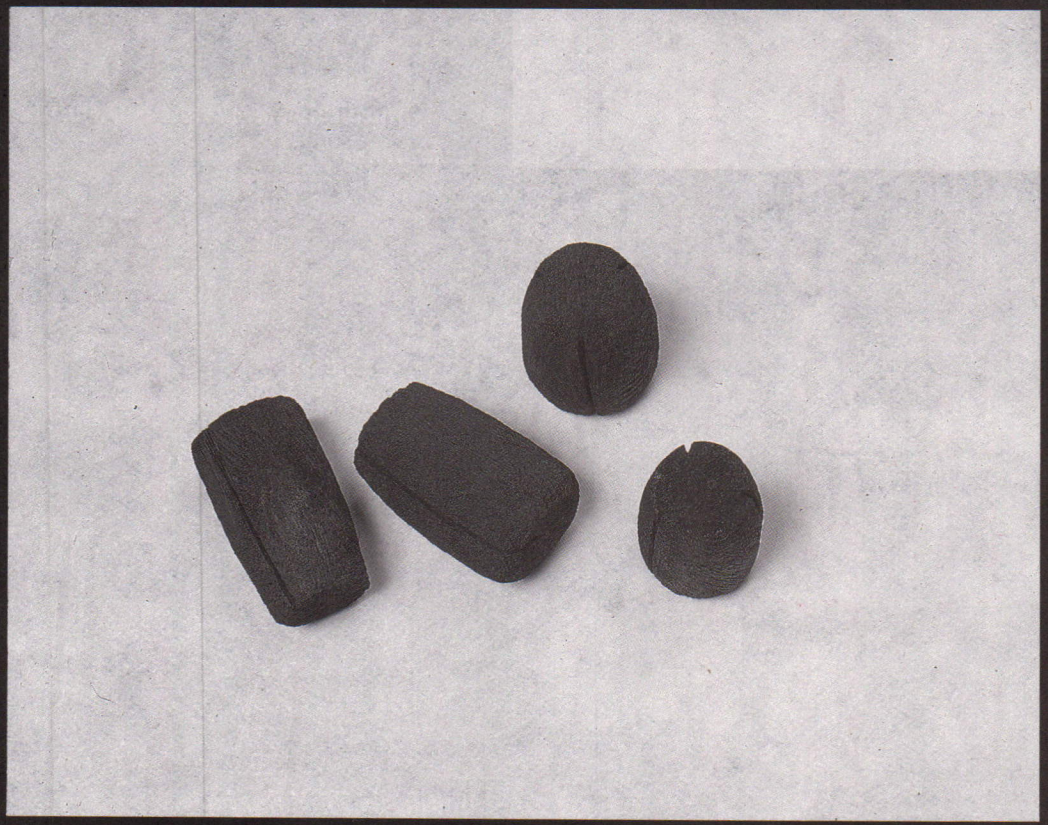

ลูกพลุ *ก่อนแต่งจะมีลักษณะเท่าถ่านไฟฉายก้อนใหญ่ (ซ้าย) ชนิด "ลูกยอ" (ขวา) ชนิด "ลูกมะกอก"*

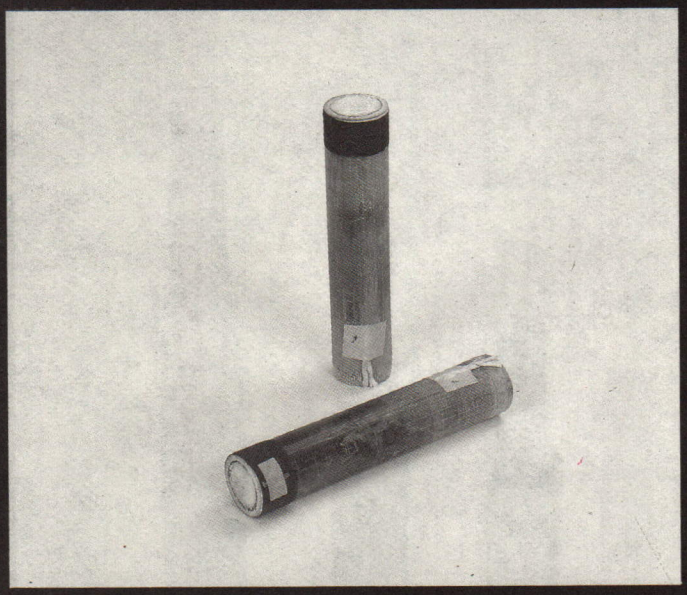

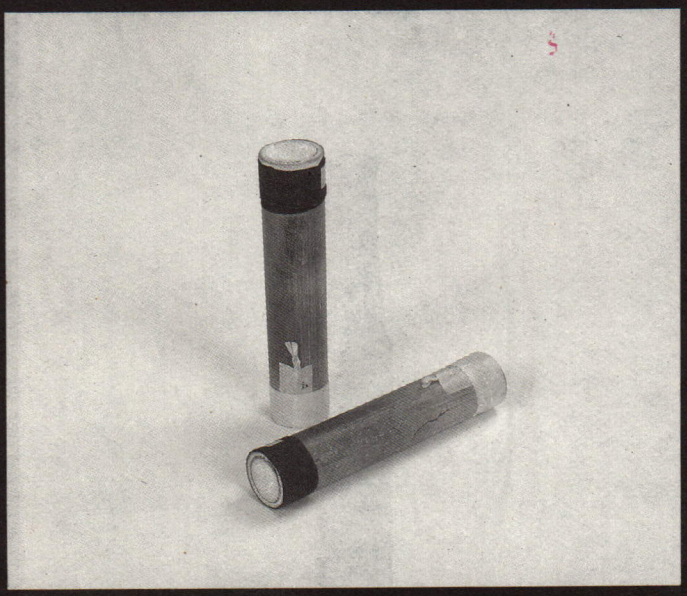

(บนซ้าย) **ไฟดอกไม้น้ำ** ตัวไฟชนิดนี้เมื่อทำการจุดแล้วโยนลงในน้ำ สักครู่หนึ่งลูกตัวไฟจะลอยปริ่มผิวน้ำ และพ่นเปลวไฟเป็นวงกลม เป็นบริเวณกว้าง มีลักษณะคล้ายดอกไม้บาน จึงเรียกไฟชนิดนี้ว่าไฟดอกไม้น้ำ

(บนขวา) **ไฟเป็ดไซ้แหน** ตัวไฟชนิดนี้ เมื่อทำการจุดแล้วโยนลงในน้ำสักครู่หนึ่ง ลูกไฟจะลอยปริ่มผิวน้ำ แล้วพ่นไฟเสียงดังจับ ๆๆๆ ส่งเสียงและเปลวไฟเสมือนเป็ดออกหาไซ้เหยื่อในหนองน้ำฉันนั้น

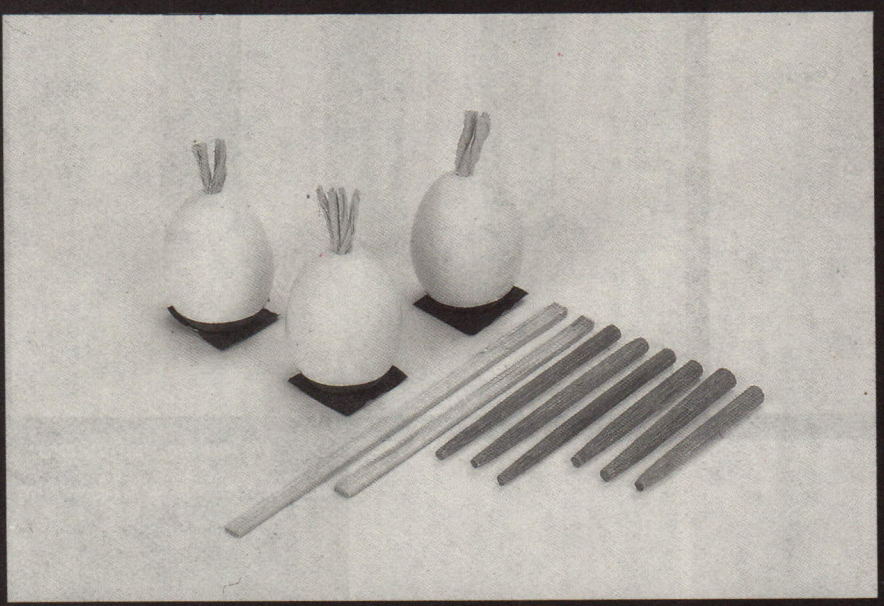

ไฟพะเนียงไข่ และอุปกรณ์บางชนิดสำหรับใช้ในการประดิษฐ์

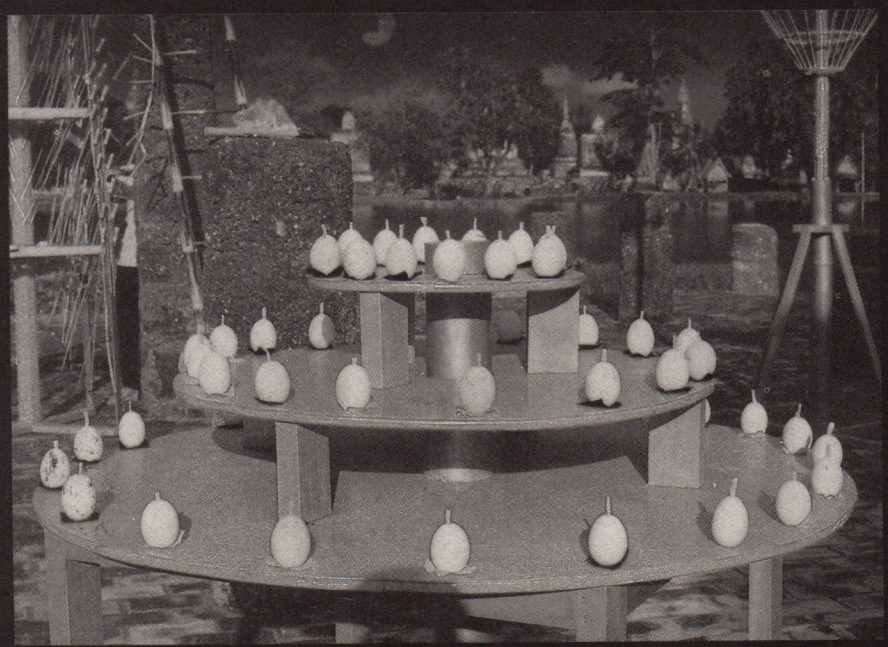

ไฟพะเนียงไข่ ตีทิ้งไว้เพื่อเตรียมจุด

ต่อความร้อนของไฟได้เพียงใด นั่นคือ เปลือกไข่ของสัตว์จะติดไฟไหม้ได้โดยง่ายเพราะกรอบบาง

ไฟพะเนียงชนิดนี้ ผู้ประดิษฐ์กล่าวว่า พระอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาท มักจะไม่ยอมถ่ายทอดให้โดยง่าย เพราะท่านเป็นพระสงฆ์ การทำไฟพะเนียงไข่จะต้องเอาไข่แดงและไข่ขาวออกให้หมดท่านจึงเตือนว่าถ้าจะทำจงหาแต่ไข่ที่ไม่มีเชื้อหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า **ไข่ลม**

การที่ได้นำเอาเปลือกไข่มาเป็นวัสดุรองรับดินไฟนี้ในเบื้องต้นจะต้องทราบส่วนผสมของดินเชื้อเพลิง มีสัดส่วนเช่นไร จากนั้นจึงเรียนรู้ดูศูนย์อากาศที่ฟองไข่เพื่อจะทำการเจาะเอาไข่แดงและขาวออก ต่อไปก็เป็นขั้นตอนการทำให้เปลือกไข่ทนความร้อนแรงจากเปลงเพลิงของไฟพะเนียง โดยเปลือกไข่จะไม่ไหม้และระเบิด ทั้งนี้โดย "ไม่มีการใช้สารเคมีภัณฑ์" เข้าไปฉาบปิดภายในเปลือกไข่แต่ประการใด

ท่านเสฐียรโกเศศ ได้เขียนกล่าวไว้ในบทความอัคนีกรีฑาว่า *"เป็นไฟโบราณชนิดหนึ่ง แทนที่จะใช้ทรงกระบอกไม้ แต่ใช้เปลือกไข่ทั้งฟองแทน เกิดมีผู้นำเข้าประกวดคราวงานฉลองรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ แปลกอยู่ที่เปลือกไข่มีขนาดบรรจุดินไฟได้นิดเดียว ทำไมจึงได้แรงหนักหนา หวังว่าผู้ทำเป็นผู้รู้ตำราคงไม่ปล่อยความรู้สูญไปกับตัวก่อน ถ้าเป็นอย่างนี้เป็นได้ดีแน่"* คิดไปคิดมา จะทำอย่างไรได้ครับในเมื่อเป็นกิจกรรมที่ล้าสมัยเสียแล้ว

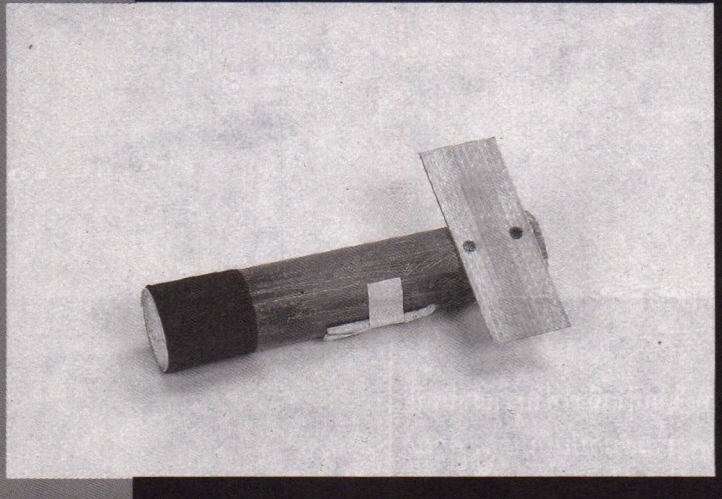

ไฟปลาช่อน

ไฟปลาช่อน

ตัวไฟชนิดนี้ เมื่อทำการจุดแล้วโยนลงในน้ำ สักครู่หนึ่งตัวไฟจะลอยปริ่มผิวน้ำแล่นไปแล้วกระโดดพ้นผิวน้ำ กระทำเช่นนี้หลายครั้งกล่าวคือ ในขณะที่ตัวไฟกระโดดพ้นผิวน้ำจะเห็นเปลวไฟพุ่งออกมาจากตัวไฟมีเสียงดังอย่างแรง แล้วตัวไฟก็จะจมหายลงในน้ำอีก ในลักษณะเช่นนี้ มองดูคล้ายปลาช่อนกระโดดพ้นผิวน้ำโดยใช้หางฟาดกับผิวน้ำ จึงเรียกไฟชนิดนี้ว่าไฟปลาช่อน

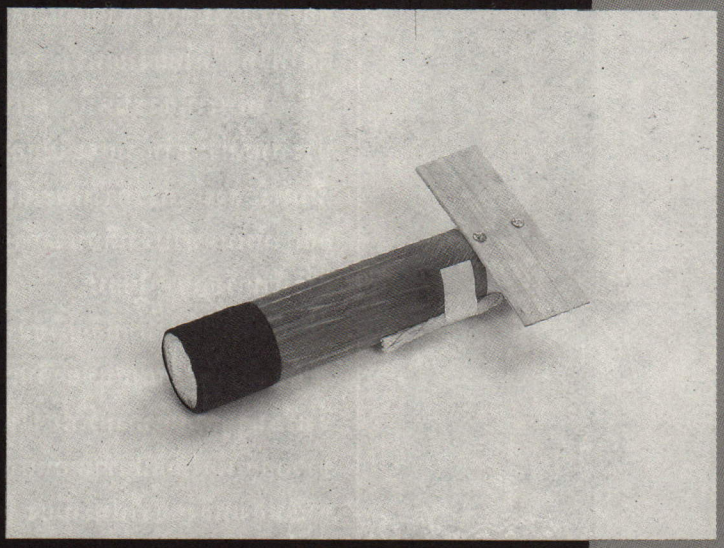

ไฟปลาดุก

ไฟปลาดุก

ตัวไฟชนิดนี้ เมื่อทำการจุดแล้วโยนลงในน้ำ สักครู่หนึ่งตัวไฟจะลอยปริ่มผิวน้ำและดินกระแด็ก ๆ มองดูคล้ายปลาดุกว่ายน้ำ *(เคลื่อนไหวอยู่ในน้ำ)* จึงเรียกไฟชนิดนี้ว่า ไฟปลาดุก

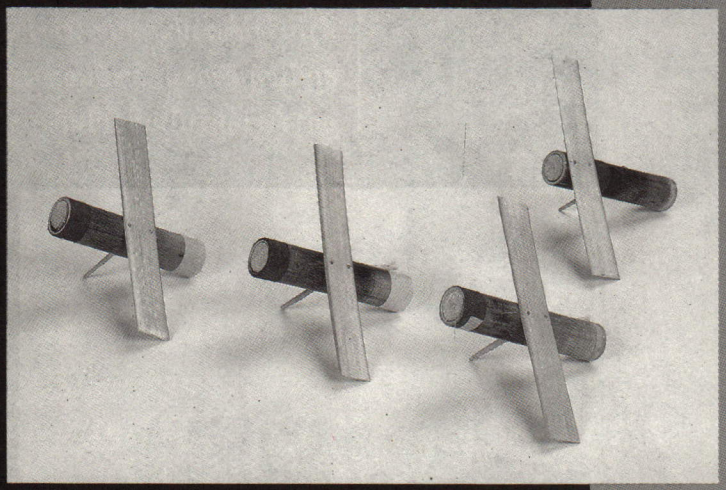

กลุ่มไฟนก

ไฟนก

ตามหนังสือ บุณโณวาทคำฉันท์ ได้กล่าวถึงไฟโบราณชนิดนี้ไว้ตอนหนึ่งว่า *"ตรวดตรวยพวยพุ่งคัคณานต์นกบินบินบาน สกุณร่อนรักรัง"*

การประดิษฐ์สร้างไฟชนิดนี้ ย่อมต้องอาศัยกลวิธี และความชำนาญแยกออกไปอีกด้านหนึ่ง และสาเหตุที่เรียกไฟชนิดนี้ว่าเป็น **"ไฟนก"** เนื่องจากไฟชนิดนี้จะขาดเสียมิได้นั่นคือ **"ปีก"** โดยแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ *บินไป* หมายถึง ไปโดยไม่หันหลับกลับรัง

ประเภทที่ ๒ *บินบาน* หมายถึง นกบินออกหาเยื่อ หรือบินแผ่เป็นวงกว้าง

ประเภทที่ ๓ *บินร่อน* หมายถึง บินคืนสู่รังหรือเข้ารัง

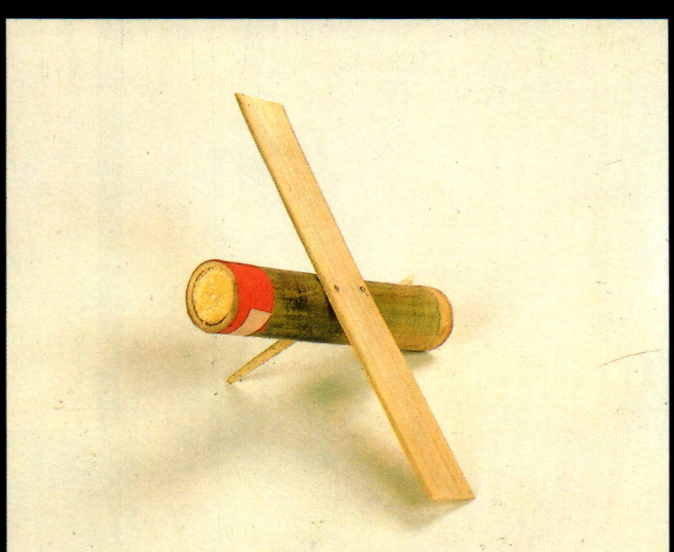

บินร่อน (ไฟชนิดนี้จะบินวนเวีย
รอบ ๆ เสาหลัก เปรียบเสมือ
นกบินคืนสู่รังหรือบินเข้ารัง

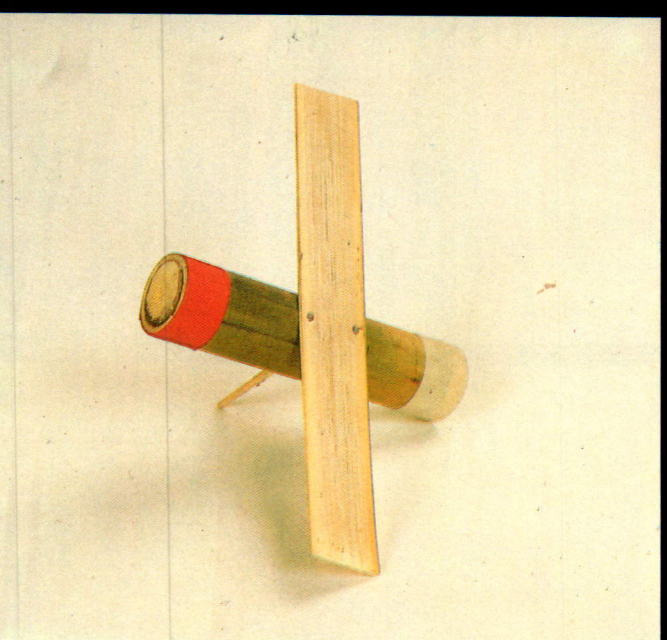

นไป (ไฟชนิดนี้จะบินไป เปรียบ
สมือนไม่คืนสู่รัง)

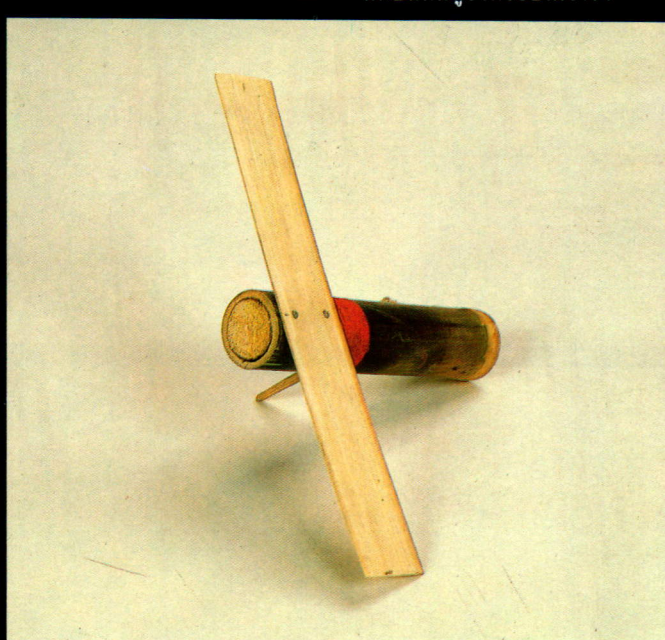

บินบาน (ไฟชนิดนี้ จะบินวนแ
เป็นวงกว้าง เปรียบเสมือนนกบิ
ออกหาเหยื่อ)

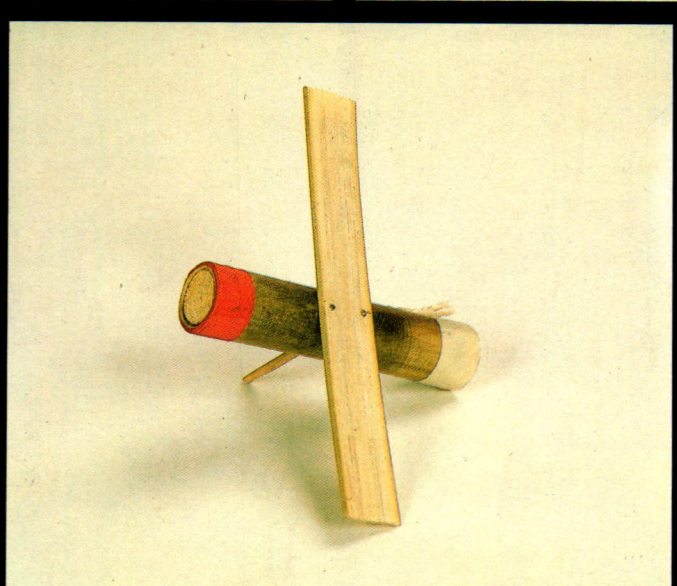

บินวน (ไฟชนิดนี้ จะบินวนเปรีย
เสมือนนกบินร่อนเล่นลม)

ไฟลิงขย่มรังผึ้ง

เมล็ดพืชสำหรับทำตัวผึ้

ไฟผึ้งแตกโพร

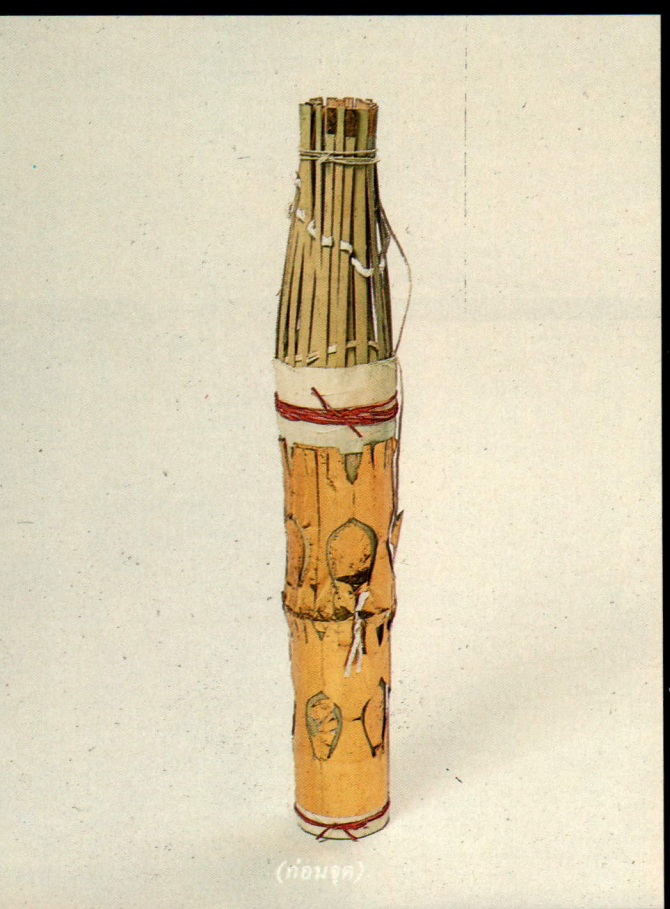

(ก่อนจุด)

(หลังจุด)

ประเภทที่ ๔ *บินวน* บินร่อนเล่นลม

ฉะนั้น การเล่นไฟชนิดนี้ มีจุดสำคัญหลายประการด้วยกันที่ผู้ประดิษฐ์จะต้องทราบถึงกลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ตัวไฟแสดงออกและเป็นไปตามประเภทดังกล่าวข้างต้น เช่น การวางปีก และการเจาะรูดินไฟออกจะต้องได้สัดส่วนและองศาซึ่งกันและกัน หากผู้ประดิษฐ์พลาดพลั้งเกี่ยวกับสัดส่วนและองศาในการประกอบรูดินไฟออก หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องไฟประเภทนี้ดีพอ จะทำให้ตัวไฟนั้นไม่แสดงเป็นไฟดังกล่าวข้างต้นทั้งจะทำให้ตัวไฟเสียหลักการทรงตัว ผลเสียหายก็จะตามมา ดังจะเห็นได้จากหนังสือพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๒ ว่า เกิดเพลิงไหม้หลังคามณฑป วัดพระศรีสรรเพ็ชญ์ จนถึงผู้ทำผู้จุดจะถูกประหารชีวิตเอาทีเดียว

ไฟผึ้ง

ชื่อไฟชนิดนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ ชนิดที่ ๑ ผึ้งแตกรัง ชนิดที่ ๒ ลิงขย่มรังผึ้ง ชนิดที่ ๓ ผึ้งแตกโพรง

ไฟโบราณชนิดที่ ๑ และที่ ๒ มีการสร้างรวงผึ้ง โดยใช้ไม้ไผ่หรือหวายสานคล้ายรวมผึ้ง โดยสานตะแกรงมีรูช่องว่างทั้งสองด้านเพื่อเป็นที่เสียบปักตัวผึ้ง จากนั้นใช้กระบอกไม้ไผ่ที่มีความยาวเท่ารวงผึ้งที่สร้างผ่าแบ่งออกเป็นสองซีก นำมัดติดไว้ด้านบนเปรียบเสมือนหัวน้ำหวาน และเป็นที่รองรับตัวผึ้งอีกส่วนหนึ่งสำหรับตัวผึ้งนั้นในสมัยก่อน ๆ ใช้ลูกสำโรงบรรจุดินเชื้อเพลิง ต่อมาโบราณเริ่มพัฒนาจึงหันมาใช้หลอดยาหอมอะลูมิเนียมตราห้าเจดีย์แทนแต่แล้วก็หายากเช่นกัน เมื่อรวงผึ้งได้รับการจุดไฟตัวไฟผึ้งจะวิ่งออกจากรวงรัง และมีเสียงเสียดสีกับอากาศดังหึ่ง ๆ ๆ ไปทั่ว คล้ายเสียงผึ้งบินออกจากรวงรังพร้อม ๆ กัน

สำหรับไฟลิงขย่มรังผึ้งนั้น มีวิธีการสร้างเสริมตัวลิง โดยวิธีการสานตัวลิงเพิ่มเกาะติดกับหลักและที่ท้องลิงจะมีกระบอกไม้ไผ่บรรจุดินเชื้อเพลิงอีกชนิดหนึ่ง เมื่อทำการจุดดินชนิดนี้จะทำให้มีการกระตุ๊ก ๆ กิ่งไม้เริ่มสั่นมองคล้ายตัวลิงขย่มรังผึ้ง แล้วไฟก็วิ่งเข้ารังผึ้ง ตัวผึ้งก็ถูกติดไฟวิ่งออกจากรังเช่นกัน

ข้อสังเกต ตัวลิงที่ใช้เกาะติดมิใช่ของโบราณนะครับ ที่นำมาติดไว้เช่นนี้เพราะเป็นการเร่งด่วน เพื่อประโยชน์ในการถ่ายทำเท่านั้น

ส่วนไฟผึ้งแตกโพรงนั้น เป็นการสร้างทำไฟอีกแบบหนึ่ง โดยใช้กระบอกเป็นที่บรรจุตัวผึ้งและที่ปากกระบอกผ่าเป็นซีกเล็ก ๆ เมื่อบรรจุตัวผึ้งลงในกระบอกแล้วหุ้มปิดมัดปากกระบอก ครั้นทำการจุดแสดงปากกระบอกจะกางเปิดออก เหมือนทำนองกางร่มตัวผึ้งติดไฟจะวิ่งออกจากกระบอกส่งเสียงดังเช่นเดียวกับผึ้งแตกรัง

อนึ่ง ไม้ซีกปากกระบอกอาจมีการเสียบติดปักดอกไม้เทียนเป็นการประดับอีกชั้นหนึ่งก็ได้

(ต่อฉบับหน้า)

ของฝากจากเมืองจีน

(ตอนจบ)

สถิตย์ เล็งไธสง

ตึกนครกวางเจา ถ่ายจากเจดีย์สูง

สู่นครกวางเจา

กวางเจาเป็นเมืองหลวงของมณฑลกวางตุ้ง ทำนองเดียวกับคุนหมิงเป็นเมืองหลวงของมณฑลยูนนาน ผิดกับเซี่ยงไฮ้ ซึ่งเป็นนครอิสระ เทียบเท่ามณฑล ขึ้นต่อรัฐบาลกลางโดยตรง เมืองนี้อยู่ใต้สุดของประเทศจีนห่างจากฮ่องกงเพียงนิดเดียว คนไทยมักจะไปฮ่องกงแล้วนั่งรถไฟไปกวางเจา

เครื่องบินพาพวกเราออกจากเซี่ยงไฮ้เวลา ๑๖ นาฬิกา ช้ากว่ากำหนดการครึ่งชั่วโมง พวกเราก็ได้แต่สงสารพวกที่มารอรับ เสียเวลากันอีกเหมือนที่อื่นที่แล้วมา สายการบินจีนนี้มีตัวย่อว่า CAAC แต่เนื่องจากความไม่ตรงเวลาเป็นประจำ ฝรั่งจึงให้ชื่อล้อเสียใหม่เป็นภาษาฝรั่งซึ่งแปลเป็นไทยว่า **สายการบินจีนซึ่งไม่ตรงเวลาเสมอ** สนามบินกำลังซ่อม เราต้องนั่งคอยกันในรถ ณ ลานจอดรถนอกอาคาร สูดอากาศที่ไม่มีมลพิษจากลมหายใจของฝูงชน ลมโชยเบา ๆ ราวกับว่ามันปลอบใจพวกเรา

พอขึ้นเครื่องผมขอนั่งริมเพื่อจะได้ดูทิวทัศน์ มิพักว่าใครจะขุ่นเคือง เพราะทุกคนอยากเห็นเหมือนกัน หลังจากช้ามาเกือบชั่วโมงเครื่องก็เคลื่อนจากที่ จากช้าสู่เร็ว และทะยานสู่เวหา ทุกคนคลายทุกข์ ทอดอารมณ์ด้วยความสบายใจ อยากจะให้คนที่เรารักมาร่วม

เดินทางด้วย คิดถึงลูกน้อยที่กำลังรอวันกลับของพ่ออยู่ทางบ้าน คงไม่รู้หรอกว่าพ่อคิดถึงแทบขาดใจ แม้เวลาหลับก็ยังฝันถึง

มองลงเบื้องล่างเห็นทุ่งกว้างสุดสายตา มีคลองชลประทานและแม่น้ำเหมือนคลองขนาน บ้างก็มีคลองตัดเป็นตาหมากรุก เมฆฝอยลอยฟ้องอยู่ทั่ว คล้ายกับมันวิ่งเข้าหาเครื่องบิน ไม่กี่อึดใจเมฆก็เริ่มหนา และในที่สุดมองเห็นแต่เมฆขาวใต้เครื่องบินในยามตะวันรอนจะลับขอบฟ้า ๑๖ นาฬิกาเศษของเขาหมายถึง ๑๗ นาฬิกาเศษของเรา ในดิมหันตฤดูมันเป็นเวลาใกล้ราตรี แสงตะวันปะทะปุยเมฆเมื่อยามรอนทำให้เกิดเงาลาง ๆ สวยเหลือประมาณ พนักงานนำของว่างมาให้พวกเรารับประทาน พอเกือบ ๖ โมงเย็นก็มีเสียงตามสายบอกให้พวกเรารัดเข็มขัด บอกว่าไม่ช้าเครื่องจะลงสนามบินกวางเจา อุณหภูมิข้างล่าง ๒๕° เซลเซียส ใจผมอยากจะเปลื้องเสื้อผ้าออกให้หมดเพราะเกรงจะเหงื่อไหล เพราะขณะนั้นผมใส่เสื้อเชิร์ตปนขนสัตว์ เสื้อนอกก็ขนสัตว์ ซึ่งมันร่วมแรงร่วมใจกันให้ความอบอุ่นแก่ผมมากจนรู้สึกคัน ตะวันกำลังตั้งอยู่บนขอบฟ้ากล่าวคำอำลาพวกเรา แต่เราก็ชิงอำลาเสียก่อน เครื่องบินลดความสูงปักหัวดั้นเมฆลับตะวันสู่สนามยามจวนพลบ ซึ่งยังพอมองเห็นทุ่งกว้าง และตึกรามบ้านช่องแห่งนครกวางเจา ล้อเครื่องบินแตะพื้นเวลา ๖ โมง ๑๐ นาทีพอดี สนามบินมีชื่อว่าไป๋หยุน ซึ่งแปลว่าเมฆขาว สังเกตดูชื่อของจีนทุกอย่างจะต้องมีความหมาย เพราะอักษรของเขามีความหมายตามรูป

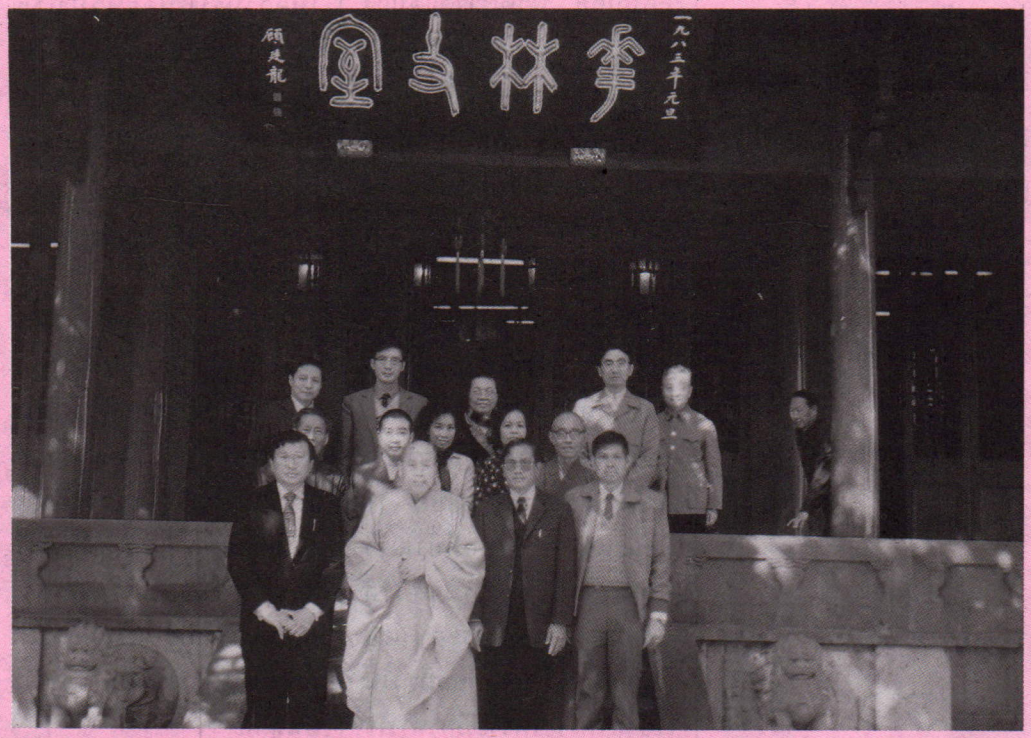

ถ่ายกับหลวงพ่อที่กวางเจา

ธรรม

อุปนายกพุทธสมาคมกวางเจากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายวัฒนธรรมและคณะรวม ๔ คนไปรับพวกเราที่สนามบินในคณะนี้มีผู้หญิงร่างเล็กวัยกลางคนช่างพูดอยู่คนหนึ่ง นอกนั้นเป็นชาย อุปนายกท่านนั้นก็เป็นชายวัย ๖๐ ท่าทางใจดี ท่านพูดภาษาแต้จิ๋ว และเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์พุทธธรรมด้วย

ระหว่างอยู่บนรถเจ้าภาพที่มาต้อนรับบอกเราว่าจะพาเราไปพักที่เกสต์เฮาส์ ผมนึกในใจว่าคงจะดีกว่าแถว ๆ บางลำพูนะ เพราะเราเป็นแขกเมือง ไม่นานรถก็เลี้ยวเข้าประตูใหญ่แห่งหนึ่งคล้ายกับประตูอุทธยาน มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่เต็ม ระหว่างต้นไม้นั้นมีตึกสูงอยู่ ๓-๔ หลัง ไม่ห่างกัน พวกเราถูกพาเข้าไปในตึกใหญ่หลังหนึ่ง ซึ่งตกแต่งหรูหราเหมือนโรงแรมชั้นหนึ่ง แล้วเจ้าภาพก็พาพวกเราขึ้นลิฟต์ไปชั้น ๘ ซึ่งมีพนักงานหญิงคอยเปิดประตูให้ นั่นแหละคือ เกสต์เฮาส์ที่เราพัก ความจริงแล้วมันก็คือ เรือนรับรองของรัฐบาลมณฑลกวางตุ้ง ซึ่งไม่ใช่ทุกคนจะเข้าพักได้ ได้ทราบว่าเจ้านโรดม สีหนุก็ประทับที่นั่นเวลาท่านเสด็จนครกวางเจา แต่ละห้องสะอาดและมีห้องรับแขกเหมือนห้องชุด ชั้นนั้นไม่มีคนอื่นพักด้วยสักคนเดียว เจ้าหน้าที่กองวัฒนธรรมตัวสูงโย่งและอุปนายกพุทธสมาคมกวางตุ้งนอนเฝ้าพวกเราอยู่ที่ห้องตรงข้ามติดกับห้องคุณสุย เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์พุทธสมาคมจีนใหญ่

และคุณสุทัศน์ล่ามของพวกเราเป็นอันว่าพวกเราเป็นวีไอพียิ่งกว่าวีไอพี

หลังจากอาบน้ำอาบท่าเสร็จ พวกเราก็ถูกเรียกลงไปรับประทานอาหารเย็น ซึ่งแต่ละคนก็สงสัยเหมือนกันว่าจะเอาช่องว่างที่ไหนไปใส่อาหาร เพราะเราเพิ่งจะรับประทานบนเครื่องบินกันมาหยก ๆ แม้ไม่มากนักแต่ก็ยังอิ่มอยู่ ผมพยายามเขย่าท้องตัวเองขณะเดินออกประตู บอกให้มันต่อสู้อดทนกับไมตรีของเจ้าภาพผู้เอื้ออารีย์ อีกเพียง ๒ วันเท่านั้นเราก็จะเป็นอิสระแล้ว

ผมพูดเล่นกับเจ้าภาพว่าเมื่อเด็กผมมีคำพังเพยที่ผมแต่งกันเองว่า สู้หิวด้วยอาหาร สู้การด้วยความเพียร สู้เรียนด้วยความคิด สู้มิตรด้วยการเสียสละ แล้วผมถามว่าเมื่อไม่มีความหิวแล้วจะเอาอะไรไปสู้กับอาหาร พวกเราลงมติต่าง ๆ กัน บางคนก็ว่าอย่าเพิ่งตีตนก่อนไข้ บ้างก็ว่าสู้ได้ก็สู้ บ้างก็ว่าห่อให้คนขับรถไปฝากลูกเมีย ส่วนพวกเจ้าภาพไม่ตอบ ได้แต่ยิ้ม ๆ เพราะท่านรู้ดีว่าท่านสั่งอาหารฮ่องเต้ไว้ให้พวกเราเป็นการเหมาจ่าย คนละ ๕๐ หยวนต่อวัน ซึ่งมันเท่ากับเงินเดือนของคนงานจีนที่นั่น ๑ เดือน ไม่มีทางที่จะลดลาวาศอกได้เลย

ห้องอาหารอยู่ชั้น ๒ เป็นห้องกว้างใหญ่จุคนได้หลายร้อย และหรูหรา มีคนนั่งรับประทานกันอยู่เต็มอาหารพิเศษที่นั่นดูเหมือนจะเป็นเนื้อสุนัข ซึ่งพวกเราไม่ได้สั่งมารับประทาน ได้แต่นั่งดูเขากินด้วยความอยากลอง แต่แล้วความกล้าก็หดหายเมื่อนึกถึงภาพพจน์เจ้าสัตว์เลี้ยงพวกนี้มันซื่อสัตย์ต่อเจ้าของยากที่จะหาสัตว์อื่นใดเปรียบได้ ผมเองไม่ทานเนื้ออยู่แล้ว ความคิดที่จะลองจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้

> "ห้องอาหารอยู่ชั้น ๒... มีคนนั่งรับประทานกันอยู่เต็ม อาหารพิเศษที่นั่น ดูเหมือนจะเป็นเนื้อสุนัข"

พวกเรา ๖ คนพากันไปนั่งโต๊ะที่เขาจัดไว้ ส่วนคุณสุทัศน์ *(ล่าม)* และเจ้าภาพพร้อมผู้ติดตามหลบไปนั่งอีกโต๊ะหนึ่ง คงไม่พ้นหมั่นโถผัดผักเลี่ยน ๆ แน่ ไม่ทันไรมันก็ประดังกันมาเป็นชุดเหมือนลูกปืนกล พวกเราได้แต่มองหน้ากันแล้วจัดแจงขอจานเปล่ามาแบ่งไว้นิดหน่อย แล้วส่งจานนั้นไปโต๊ะเจ้าภาพ อาหารที่นั่นทั้งมากและทั้งดีเป็นพิเศษ ซึ่งพวกเราก็ได้แต่ยิ้มให้กันมากกว่าการรับประทาน ด้วยเหตุที่ว่ายังอิ่มอยู่ประการหนึ่งและอีกประการหนึ่ง เราทานอาหารจีนมาเป็นเวลาถึง ๑๑ วันเต็ม พอมองเห็นจานก็รู้แล้วว่าเป็นอะไร รสชาติขนาดไหน ใจคิดถึงแต่อาหารไทยที่บ้านเรา ผมเองคิดถึงอาหารมังสวิรัติที่สวนจตุจักรเต็มประดา และเป็นคนที่ได้เปรียบเพื่อนมากในเรื่องอาหาร เพราะมีอาหารเจให้รับประทานทุกวัน อย่างน้อย ๑ มื้อ ตามวัดวาที่เราไปเยือน

เมื่อเราส่งอาหารไปมากเข้า คุณสุทัศน์ก็เดือดร้อน เพราะรับประทานไม่หมด และไม่มีที่วางต้องวิ่งมาหาพวกเราบอกว่า ทางโน้นก็ทานไม่ไหวเหมือนกัน พวกเราได้โอกาสจึงถามว่า ทำไมจึงแยกทาน ไม่มารวมกันกับพวกเรา สั่งแต่น้อยประหยัดดี คุณสุทัศน์จึงได้เล่าให้ฟังว่า โต๊ะพวกเราคิดราคาต่างประเทศซึ่งแพงกว่าอาหารอย่างเดียวกันที่พวกคนจีนเองรับประทานถึง ๑ เท่าตัว อาหารมื้อนั้นผ่านไปโดยพวกเรายอมแพ้อย่างศิโรราบ ต้องห่อให้คนรถนำไปฝากลูกเมียที่บ้านตามแผนที่วางไว้

คืนนั้นพวกเราหลับสบายอากาศเย็นพอดี เท่า ๆ กับบ้านเรา รอบอาคารที่เราพักเป็นต้นไม้ใหญ่ ๆ แผ่กิ่งก้านสาขาให้ความร่มรื่นอยู่ทั่วบริเวณ ลมโชยพัดเป็นระยะ ทำให้ใบของแต่ละต้นลู่ไปตามลมเป็นจังหวะเหมือนกับมันเต้นระบำให้พวกเราดู

เยี่ยมวัดและนายกพุทธสมาคม

รุ่งขึ้นที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ เป็นวัดสุดท้าย ภารกิจที่ต้องทำก็คือ เยี่ยมคำนับท่านนายกพุทธสมาคมกวางเจา ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดที่เก่าแก่ที่สุดวัดหนึ่ง มีอายุนับพันปี ตอนบ่ายซื้อของ โดยเฉพาะผลไม้มาไว้กินกันเลี่ยนและนำกลับบ้านในวันรุ่งขึ้น เพราะมันถูกดี

พอเจ้าภาพบอกว่าจะพาไปวัด พวกเราก็เข่าอ่อนตาม ๆ กัน เพราะเราเที่ยววัดมาแล้วถึง ๑๐ วันเต็ม สามารถหลับตามองเห็นรูปเจ้าแม่กวนอิมผู้เป็นองค์สมมติเทวียืนแผ่เมตตาให้แก่สรรพสัตว์อยู่ พระพุทธรูปอรหันตรูปนับร้อย ๆ องค์ เป็นวัดแห่งรูปเคารพ ควันธูปและแสงเทียนส่องสว่างอยู่ในมโน-

ถ่ายภาพร่วมกับท่านสมภาร
ก่อนอาหารกลางวันมื้อแรกที่กวางเจา

ภาพ อย่างนั้นทุกวัด จะต่างก็เฉพาะที่ตั้งของกุฏิ วิหาร และที่ประดิษฐานของรูปสมมติทั้งหลายเท่านั้น แต่พวกเราก็เหมือนกับนักโทษในกองบุญ ไม่มีทางที่จะปฏิเสธความประสงค์ของเจ้าภาพ ที่เขาจัดกำหนดการไว้ล่วงหน้าแล้ว

หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้ว เราก็ถูกนำไปขึ้นรถเพื่อจะไปเยี่ยม ๒ วัดด้วยกัน คือ วัดกวางเฉียว ซึ่งเจ้าอาวาสเป็นอุปนายกพุทธสมาคมมณฑลกวางตุ้ง และจะเป็นผู้เลี้ยงอาหารกลางวันพวกเราด้วย

ทั้งสองวัด ประชาชนต้องเสียค่าผ่านประตูเข้าไปข้างในเพื่อประกอบพิธีศาสนา รู้สึกว่าวันนั้นเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ซึ่งตรงกับวันลอยกระทงที่บ้านเรา ผมดีใจที่ได้อยู่ในต่างประเทศระหว่างเทศกาลลอยกระทง ซึ่งผมไม่ชอบที่เห็นประชาชนนำเอาสิ่งปฏิกูลไปลอยทำให้น้ำสกปรก ผู้คนแออัด น่าจะเหมาะสำหรับสมัยโบราณที่คนยังไม่มาก และทำกันแต่พองาม

ที่วัดกวางเฉียว เราได้พากันไปชมโบราณสถานก่อนที่จะไปนมัสการเจ้าอาวาส ซึ่งคอยพวกเราอยู่ที่สำนักงานของท่าน

พวกเราต้องฝ่าฝูงชนและควันธูปเข้าไปในวิหาร ซึ่งเต็มไปด้วยรูปปั้นขนาดต่าง ๆ มีที่สำหรับนั่งกราบอยู่เป็นแถว และเห็นศาสนิกชาวจีนกำลังยืน ๆ กราบ ๆ กันอยู่ คือเขากราบด้วยการยืนประนมมือแล้วนั่งลงก้มกราบ แล้วลุกขึ้นทำมือสั่น ๆ ทำอย่างนี้ ๓ ครั้ง ไม่นั่งกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์อย่างพวกเรา มีที่ไหว้พระอยู่ที่หนึ่งไม่มีคนกราบ พวกเราจึงจัดแจงเข้าไปคุกเข่าไหว้พระกันทันใดนั้นก็มีพระจีนองค์หนึ่งปราดเข้ามาขวางพร้อมกับพูดภาษาจีนด้วยหน้าตาบ่งบอกถึงความไม่พอใจ ล่ามได้รีบกันพระองค์นั้นออกไปไม่ให้ขัดขวางพวกเราได้ทราบภายหลังว่าที่ที่พวกเรากราบนั้น เขาจัดไว้สำหรับเจ้าอาวาส สามัญชนอย่างพวกเราจะไปใช้ไม่ได้ เจ้าภาพได้กันพระรูปนั้นออกไป คงจะบอกว่า พวกเราเป็นแขกบ้านแขกเมืองอย่ามายุ่งอะไรทำนองนั้นความจริงพวกเราก็แต่งตัวกันดี ๆ ผิดจากคนอื่นในที่ชุมชนแห่งนั้น เขาน่าจะรู้ว่าเป็นแขกพิเศษ

ณ บริเวรใกล้ ๆ กันนั้น มีสตรีกลุ่มปฏิบัติธรรมกลุ่มหนึ่งประมาณ ๒๐ คนกำลังยืนนิ่งทำสมาธิด้วยการนับลูกประคำโดยไม่ใยดีต่อความพลุกพล่านวุ่นวาย พวกนี้มาถือศีลกินเจในวันพระเหมือนชาวพุทธบ้านเรา

เจ้าภาพได้พาพวกเราเดินดูอาคารต่าง ๆ จนทั่ว ผมเองสังเกตดูแต่ต้นไม้ซึ่งมีจำปี ไทร และไม้ที่ขึ้นในโซนร้อนอย่างบ้านเราหลายต้น บรรยากาศที่นั่นวันนั้นค่อนข้างอบอุ่นทั้งกายและใจ กายค่อนข้างร้อนจนผมต้องถอดเสื้อนอกออกถือ เพราะทนไม่ไหวจริง ๆ

จากนั้น เราได้ไปพบหลวงพ่อ **ชิกเบนฮวง** เจ้าอาวาสซึ่งรอพวกเราอยู่ หลวงพ่อท่านเป็นอุปนายกพุทธสมาคมมณฑลกวางตุ้งอายุ ๗๐ ปีเศษ แต่ยังแข็งแรงและฉลาด มีพระลูกวัดองค์หนึ่งมาส่ง คุยด้วยหน้าตามีสมาธิสูงมากเต็มไปด้วย

เมตตา แต่อ้วนเหมือนพระสังฆจาย ท่านผู้นี้คุยเก่ง คุยไปนับลูกประคำไป

หลวงพ่อเจ้าอาวาสได้กล่าวต้อนรับพวกเรา ใจความว่า *ยินดีที่ได้ต้อนรับคณะธรรมทูตไทย ซึ่งมีมาเยือนเมืองกวางตองเสมอ แต่คณะของท่านเป็นคณะแรกที่มีมาด้วยกันหลายศาสนา เป็นการสร้างความสามัคคีระหว่างศาสนิกต่างเหล่า ซึ่งเป็นความต้องการของสังคมปัจจุบัน ขอให้เราสงวนจุดต่างคือชื่อ เช่น พุทธ คริสต์ ส่วนจุดรวมก็คือช่วยเพื่อนมนุษย์ให้พ้นทุกข์ ขอให้การมาของพวกท่าน เป็นปัจจัยให้มิตรภาพระหว่างเราทั้งสองแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไปเถิด”* พอกล่าวจบท่านก็รีบขอตัวหายไปสักพักหนึ่งแล้วกลับมาพร้อมด้วยถุงกระดาษใส่ของเหลี่ยมข้างใน ยิ้มมาแต่ไกล พอมาถึงท่านก็ล้วงเอาของออกมาจากถุง ปรากฏว่าเป็นภาพวัดของท่านเองอัดน้ำยาใส่กรอบวิทยาศาสตร์อย่างเรียบร้อยสวยงาม มอบให้กับผม พวกเราคุยกับท่านอีกไม่นานพอได้ทราบว่าวัดในมณฑลกวางตุ้งมี ๕๕๐ วัด นิกายมหายาน มีวัดภิกษุณี ๑ วัด ซึ่งใหญ่ที่สุดในประเทศจีน ระหว่างปฏิบัติวัฒนธรรม วัดหลายวัดถูกปิดรวมทั้งวัดของท่าน ตัวท่านเองต้องหลบไปอยู่ที่เส้ากวานซึ่งไม่ปิด

จากนั้นพวกเราก็อำลาท่านไป ไปไหนเจ้าภาพมิได้บอกพวกเรา แผลบเดียวก็พาพวกเรามาถึงประตูวัดอีกวัดหนึ่ง ซึ่งอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน ชื่อวัดลิ่วหยง วัดนี้ต้องเสียค่าผ่านประตูเข้าดู แต่ปรากฏว่ามีประชาชนเข้าไปไหว้พระมากมาย สัญลักษณ์ของวัดนี้ก็คือ แลเห็นเจดีย์ ๙ ชั้น มีคนขึ้นไปนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนนั้น ซึ่งก็เหมือนภูเขาทองในกรุงเทพฯ ของเรา ไม่ขาดสาย ซึ่งต่างเสียค่าผ่านประตูด้วย ผมอยากจะเรียกวัดนี้ว่าวัดไทร เพราะมีต้นไทรมากเหลือเกิน วัดนี้เคยถูกปิดสมัยเหมาเจ๋อตุงปฏิวัติวัฒนธรรม ใช้เป็นโกดังเก็บของเพิ่งจะเปิดมาเมื่อไม่กี่ปีนี้เอง ท่านมีโรงครัวที่ทำอาหารมังสวิรัติเลี้ยงพวกเราในวันนั้น

> “ศาสนาเหมือนน้ำ ไม่ว่าจะเชื่อศาสนาอะไร ก็มีสาระอย่างเดียวกัน เราจึงมีศาสนาเพียงศาสนาเดียว ส่วนชื่อนั้นเป็นเสมือนหนึ่ง ขวดที่บรรจุน้ำเท่านั้น”

หลวงพ่ออายุวัยชราแต่แข็งแรง และไม่อ้วน ฉลาดและสงบ ท่านได้พาพวกเราไปที่กุฏิรับรองต้อนรับท่านกล่าวต้อนรับพวกเรา ผมก็กล่าวตอบ หลักการของการพูดของผมก็คือมาในนามศาสนาทุกเหล่าในประเทศไทย แต่ที่มานี้ก็มีเพียง ๒ ศาสนา คือพุทธกับคริสเตียน ผมเคยเปรียบศาสนาเหมือนมหาสมุทร ซึ่งมีชื่อต่าง ๆ กัน อินเดีย-แปซิฟิก แอตแลนติก อาร์คติกและแอนตาร์กติก แต่แท้ที่จริงแล้วมันก็คือท้องน้ำอันเดียวกันและมีสภาพและส่วนประกอบอย่างเดียวกัน ครั้นจะพูดอย่างนั้นอีกพรรคพวกก็เบื่อ เพราะฟังมาไม่ต่ำกว่า ๑๐ ครั้งแล้ว จึงเปลี่ยนไปเปรียบศาสนาเหมือนน้ำ ไม่ว่าจะชื่นศาสนาอะไรก็มีสาระอย่างเดียวกัน เราจึงมีศาสนาเพียงศาสนาเดียว ส่วนชื่อนั้นเป็นเสมือนหนึ่งขวดที่บรรจุน้ำเท่านั้น พวกจีนรู้สึกประทับใจมาก และพวกเราก็ไม่เบื่อ หลังจากมอบของขวัญกันแล้ว หลวงพ่อได้นำเราไปที่กุฏิแห่งหนึ่ง พอขึ้นไปถึงชั้นบนก็มีโต๊ะอาหารตั้งรอพวกเราอยู่ ผมดีใจที่จะได้ทานอาหารเจอีกซึ่งเท่าที่ผ่านมานอกจากจะอร่อยแล้วยังมากจนกินไม่เข้าที่นี่ก็ทำนองเดียวกัน

ขณะที่พวกเรานั่งรออาหารอยู่นั้นก็มีเลขาธิการโบสถ์คริสเตียนมารับประทานด้วยตามที่ผมขอร้องไว้ พวกพระยืนขึ้นต้อนรับด้วยการยกมือไหว้และเชิญให้นั่ง ผมขอให้ท่านมานั่งกับคุณสบสุขซึ่งเป็นคริสเตียนด้วยกัน และดีใจที่เป็นความกลมเกลียวระหว่างศาสนาก้าวหน้ามากอย่างน่าชมเชย

พระกับสีกา ขณะที่พวกเรารับประทานอาหารกันอยู่นั้น ได้มีหญิงสาว ๓ คนนุ่งกางเกงขายาววิ่งกระหืดกระหอบกันขึ้นมา หลวงพ่อเจ้าอาวาสลุกขึ้นไปต้อนรับด้วยการประณมมือเดินเข้าหาเธอทั้งสาม ทันใดนั้นเธอทั้งสามก็ถลาเข้าไปจับมือหลวงพ่อด้วยความดีใจเหมือนเด็ก ๆ ดีใจที่ได้พบพ่อแม่ซึ่งพวกเรามองดูเป็นตาเดียวกัน บางคนถึงกับอุทานว่า *“เดี๋ยวบาปแย่”* เสร็จแล้วหญิงสาวทั้งสามก็ก้มลงกราบที่เท้าหลวงพ่ออยู่ไม่นานก็แยกจากไป

บ่ายวันนั้นเราไปเดินย่อยอาหารในตลาด เพื่อหาซื้อของฝาก จะได้นำไปบรรจุกระเป๋าให้เรียบร้อยในตอนกลางคืน

(ต่อหน้า ๙๓)

กฎหมายสำหรับประชาชน

กฎหมายสาระเหย

สถิตย์ เล็งไธสง

แดงเป็นบุตรชายคนที่ ๓ ของครอบครัวตาสด-ยายผ่อง ในหมู่บ้านจัดสรรแห่งหนึ่งชานเมืองหลวง เป็นครอบครัวค่อนข้างยากจน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันถึง ๕ คน ชาย ๓ หญิง ๒ พี่ชายคนโตไปทำงานซาอุฯ ได้ไม่กี่เดือนก็ถูกส่งกลับ พี่สาวคนรองต้องรับจ้างงานก่อสร้างบ้านพอได้เงินมาจุนเจือครอบครัว พ่อชอบเล่นการพนันได้น้อยเสียมาก และไม่ค่อยมีเวลาให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัว แม่ต้องทำงานรับจ้างซักผ้าให้เพื่อนบ้านพอได้ส่งน้องสาวคนรองเรียนต่อที่โรงเรียนพาณิชย์ และน้องชายสุดท้องเรียนชั้นประถม ตัวแดงเองเรียนได้เพียง ป.๕ ก็เลิกเรียนชอบเที่ยวกับเพื่อนประเภทเดียวกันทั้งในละแวกนั้นและละแวกอื่น หลาย ๆ วันจึงจะกลับบ้านสักครั้งหนึ่ง กินนอนตามวัดบ้าง และตามบ้านเพื่อนบ้าง เพราะมาบ้านก็ไม่ใช่ว่าจะมีกินทุกมื้อไป อันเป็นปัจจัยให้แดงชอบอยู่กับเพื่อนร่วมใจ และหากินกันตามความสามารถของเขา

แดงเริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่อยู่ ป.๕ เพราะเพื่อนพาสูบแล้วก็เลิกไม่ได้ ทั้งไม่คิดจะเลิก บุหรี่นำไปสู่กัญชา ซึ่งได้สูบเป็นครั้งคราว เพราะความไม่มีเงิน แต่นับว่าโชคยังดีที่พวกไม่ได้พาเสพเฮโรอีน ซึ่งก็เห็นจะเป็นเพราะไม่มีเงินซื้อนั่นเอง ไม่กี่ปีมานี้เพื่อนพาดมทินเนอร์ซึ่งหาได้ง่ายมาก เพียงไปช่วยทำความสะอาดอู่เคาะพ่นสีของนายตี๋ก็สามารถขอได้ขวดเล็ก ๆ มาแบ่งกันดมอยู่หลายวัน แดงติดทินเนอร์หนัก ร่างกายผ่ายผอม สายตาเหม่อลอย ฉุนเฉียวโกรธง่าย มารดาขัดใจนิดก็เหวี่ยงข้าวของแตกหัก มารดาถามก็ไม่ได้คำตอบที่แน่นอน แต่มารดาก็รู้ว่ามีกลิ่นฉุน ๆ ติดเปื้อนเสื้อผ้า เนื้อตัว

หลายเดือนต่อมาแดงไอมีโลหิต และเบื่ออาหาร มารดาไม่มีเงินจะพาไปหาหมอ คิดว่าเอาไว้ให้เงินค่าแรงลูกสาวออกเสียก่อนจึงจะพาไป เช้าวันต่อมาแดงไม่ลุก มารดาสงสัยจึงเข้าไปดู ปรากฏว่า แดงตัวแข็งทื่อไม่มีลมหายใจ ในมือขวากำเศษผ้าเก่า ๆ มีทินเนอร์ติดอยู่พอได้กลิ่น

ที่แดงตายเพราะสาระเหยทินเนอร์มันกัดตับ ไต ไส้ พุง และปอด ของแดง ตลอดจนมันสมองไม่มีดีเหลืออยู่เลย ถึงแดงจะหยุดได้อยู่เป็นคนต่อไปก็ไม่มีสมรรถภาพเหมือนคนปกติอื่นทั้งหลาย

นั่นคือฤทธิ์เดชของสารระเหยทินเนอร์ ซึ่งหาได้ง่ายมากในท้องตลาดโดยไม่ผิดกฎหมาย นับว่าเป็นภัยมหันต์ที่อยู่ใกล้เยาวชนแค่ปลายจมูก และเด็กติดกันเป็นจำนวนมากขณะนี้

รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ตระหนักถึงภัยอันร้ายแรงนี้ จึงได้รีบเร่งตราพระราชกำหนด *(คือ กฎหมายที่รัฐบาลออกโดยไม่ผ่านรัฐสภาระหว่างปิดสมัยประชุม)* ออกใช้มีชื่อว่า **"พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. ๒๕๓๓"** ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๓๓ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๐ เดือนนั้นเป็นต้นมา

สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ ก็คือ ป้องกันมิให้คนโดยเฉพาะเยาวชนสูดดมทินเนอร์

ผู้ผลิต เช่น ทำ ผสม ปรุง แปรสภาพ หรือ แบ่งบรรจุภาชนะ

ผู้นำเข้า สารระเหยจากต่างประเทศเพื่อจำหน่าย จะ **ต้องจัดให้มีภาพ หรือเครื่องหมาย หรือข้อความที่ภาชนะที่บรรจุทินเนอร์สารระเหย เพื่อเป็นการเตือนให้ระวังในการใช้** สารระเหยดังกล่าว เช่น *"วัตถุมีพิษห้ามสูดดม"* เป็นต้น

ผู้ขายเองก็ต้องระวังเหมือนกัน เช่น ร้านขายสีทาบ้านเวลานี้ มีทินเนอร์มากมาย ขายกันวันละหลายกระป๋องนั้น ต่อไปนี้ก่อนจะขายจะต้องดูว่ามีเครื่องหมายคำเตือนนั้นที่ภาชนะแล้วจึงจะขายได้

การขายทินเนอร์เวลานี้จะต้องถามผู้ซื้อเสียก่อนว่าเขาอายุเท่าใด ถ้าเขาอายุยังไม่เกิน ๑๗ ปีแล้วห้ามขายให้เด็ดขาด ถ้าผู้ใหญ่ไปซื้อแทน

เด็กท่านก็ขายให้ไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะผู้ใหญ่ซื้อแทนเด็กก็เท่ากับเด็กซื้อเอง แต่ถ้าท่านไม่รู้จึงขายให้อย่างนี้คนขายพอรอดตัว แต่คนซื้อผิด

ในกรณีที่ผู้ใหญ่อายุกว่า ๑๗ ปี ซึ่งติดทินเนอร์ไปซื้อก็ห้ามขายเช่นเดียวกัน ถ้าท่านสงสัยว่า เขาจะเป็นผู้ติดทินเนอร์ เช่น ร่างกายผ่ายผอมหรือมีกลิ่นทินเนอร์ติดตัวผู้ขายให้พึงระวัง เพราะเขาอาจจะเป็นคนติดทินเนอร์ก็ได้ เพียงแต่ควรจะรู้ว่าเขาติดทินเนอร์ก็ขายให้ไม่ได้แล้ว

ท่านอาจจะสงสัยว่า ให้เปล่าผิดไหมก็ต้องตอบว่า ผิดเหมือนกัน อย่างท่านเห็นคนติดทินเนอร์ชักแหงก ๆ อยู่ข้างถนนเพราะต้องการทินเนอร์ ท่านสงสารจึงโยนกระป๋องทินเนอร์ไปที่จมูกแล้วรีบวิ่งหนี ท่านก็หนีไม่พ้นความผิดอยู่นั่นเอง

แม้แต่เพียงพูดจูงใจว่าทินเนอร์นี่น่าดมนะหอมดี สนุกดี หรือยุยงส่งเสริมโดยวิธีอื่นใดให้คนสูดดมสารพิษวายภัยนี้ก็มีความผิดแล้ว

ท่านอาจจะอยากรู้ว่าโทษมันเท่าใด

ขอตอบว่าไม่เบา ถึงจะไม่หนักเท่ามี*เฮโรอีน*หรือ*แอมเฟตามี* ที่เรียกว่า *ยาม้า* แต่ก็ไม่น้อยจนเกินไป คือ กรณีผลิต บรรจุ หรือขาย โดยไม่มีเครื่องหมายหรือข้อความเตือนผู้ใช้ก็ดี ขาย จัดหา หรือให้สารระเหยแก่ผู้ที่ตนรู้ หรือควรรู้ว่าติดสารระเหยก็ดีดมเสียเองก็ดี จูงใจ ชักนำ ยุยงส่งเสริม หรือใช้อุบายหลอกลวงให้บุคคลอื่นใช้สารระเหยก็ดี มีโทษจำคุกถึง ๒ ปี และปรับถึง ๒๐,๐๐๐ บาท ปีหนึ่งก็ ๑๒ เดือน เดือนหนึ่งก็ ๓๐ วัน วันหนึ่งก็ ๒๔ ชั่วโมงนะครับ การนอนอยู่ในเรือนจำอย่างไร้อิสรภาพนั้น เวลาเพียงนาทีเดียวก็ดูเหมือนมันนานนับปี ลองคิดดูเถิดครับว่า ติดคุก ๒ ปีนั้นจะทรมานเพียงใด อย่าริอ่านทำผิดเป็นอันขาด

ส่วนกรณีผู้สูดดม อายุไม่เกิน ๑๗ ปีนั้นโทษเบาลงไปนิดหนึ่ง เพียงจำคุกไม่เกิน ๑ ปี และปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

สถานศึกษาจำหน่ายสารระเหยเพื่อใช้ในการเรียนการสอนก็ไม่ผิด

ถ้าผู้ขายอายุไม่เกิน ๑๗ ปี เช่น พวกเด็กขายกันเอง กฎหมายไม่ลงโทษ แต่ให้อำนาจศาลที่จะ

(๑) ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป ศาลอาจจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้ หรือ

(๒) ถ้าศาลเห็นว่าเจ้าหนูคนนั้นติดสารระเหยศาลก็จะสั่งให้ส่งตัวผู้นั้นไปรับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลจนกว่าจะครบขั้นตอนการบำบัด

ท่านอาจจะสงสัยอีกว่า ถ้าผู้ติดสารระเหยอายุกว่า ๑๗ ปี ศาลจะไม่สั่งให้ส่งตัวไปบำบัดรักษาหรืออย่างไร

อันนี้ก็ขอให้เข้าใจว่า กฎหมายก็เป็นห่วงอยู่เหมือนกัน แต่ไม่เท่าเด็ก คือ ศาลอาจจะสั่งให้ส่งตัวไปรับการบำบัดรักษาหรือไม่ก็ได้เป็นดุลยพินิจของศาล ไม่เหมือนกรณีเด็กอายุไม่เกิน ๑๗ ปี กฎหมายบังคับให้ศาลส่งตัวทุกกรณีไป เพราะฉะนั้น คุณหนูเล็กหนูใหญ่ทั้งหลายจงได้สังวรไว้ด้วย อย่าสูดไอ้เจ้าพิษภัยเป็นอันขาด เดี๋ยวจะถูกส่งตัวไปอยู่โรงพยาบาลนับปี มันทรมานและเสียเวลาพอ ๆ กับติดคุกเชียวละ

เพราะความลำบากดังกล่าวนั้น กฎหมายจึงให้ถือว่าเวลารักษาเป็นเสมือนเวลาติดคุก หรือกักขัง แทนค่าปรับเอาเลยทีเดียว สมมติว่า ทิดแดงติดทินเนอร์เพราะหลานพาสูด ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก ๑ ปี และให้ส่งตัวไปรับการบำบัดด้วย ทิดแดงถูกควบคุมเพื่อรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเป็นเวลา ๘ เดือน จึงครบขั้นตอนการรักษา ระยะเวลา ๘ เดือนนี้ ต้องหักออกจากโทษจำคุกให้ทิดแดง ทิดแดงต้องติดคุกเพียง ๒ เดือน

ท่านอาจจะสงสัยว่าคนที่ถูกควบคุมตัวไว้รักษาในโรงพยาบาลเปิดทั่ว ๆ ไปนั้นเขาจะไม่หลบหนีหรือ ตอบว่าอาจจะมีได้ แต่กฎหมายก็ไม่ยอมให้หลบหนีฟรี ๆ คือ มีโทษจำคุกถึง ๑ ปี หรือปรับหนึ่งหมื่น หรือทั้งจำทั้งปรับแต่ถ้าอายุไม่เกิน ๑๗ ปีก็ไม่เอาโทษ

ท่านผู้อ่านที่รัก ขอได้โปรดช่วยกันแพร่ข่าวความชั่วร้ายของสารพิษนี้ให้ทุกคนทราบด้วย อย่าได้คิดดมมันและอย่าขายมันให้คนดมเป็นอันขาด สมองที่ถูกฤทธิ์เจ้าสารระเหยนี้ทำลายแล้วจะไม่มีวันกลับฟื้นคืนดีขึ้นมาอีก

กิจกรรมเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

(กรกฎาคม - กันยายน)

การผลิตสื่อต่าง ๆ ออกเผยแพร่ ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

๑. **การผลิตหนังสือภาษาไทย** จำนวน ๗ เล่ม รวม ๓๗,๐๐๐ ฉบับ

๑.๑ สดุดีบุคคลสำคัญ เล่ม ๑๐ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

๑.๒ ประเพณีเกี่ยวกับราชสำนักและระเบียบปฏิบัติของทางราชการ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

๑.๓ พัฒนาการรัฐธรรมนูญไทย จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๑.๔ วารสารไทย ฉบับที่ ๓๖ จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

๑.๕ แผนทำนุบำรุงศาสนาและจริยธรรม จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๑.๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระมหาธีรราช-เจ้า จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

๑.๗ รายงานการวิจัยเรื่องวรรณกรรมประกอบการเล่นหนังตะลุงภาคกลาง จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

๒. **การผลิตหนังสือภาษาอังกฤษ** จำนวน ๑ เล่ม รวม ๒,๐๐๐ ฉบับ

๒.๑ The Royal Ceremonies Past and Present

๓. **การผลิตภาพพระราชกรณียกิจและพระกรณียกิจ** จำนวน ๘๐,๐๐๐ แผ่น

๓.๑ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน ๓๕,๐๐๐ แผ่น

๓.๒ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร จำนวน ๑๕,๐๐๐ แผ่น

๓.๓ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ จำนวน ๑๕,๐๐๐ แผ่น

๓.๔ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาฯ จำนวน ๑๕,๐๐๐ แผ่น

๔. **การผลิตรายการโทรทัศน์**

๔.๑ ชุด **"อยู่อย่างไทย"** จำนวน ๒ เรื่อง ได้แก่

– เรื่อง *"ภัยจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ"* (๒๓ ก.ค. ๓๓)

– เรื่อง *"คิดช่วยตนพ้นเมื่อยปวด"* (๒๗ ส.ค. ๓๓)

๔.๒ ชุด **"วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา"** จำนวน ๑ เรื่อง ได้แก่

– เรื่อง*"วันอาสาฬหบูชา"*(๗ ก.ค. ๓๓)

ข่าวเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ

๑. จัดสัมมนาเรื่อง "วัฒนธรรมทางภาษาของไทย มัธยมศึกษากับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางภาษาของไทย

คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ร่วมกับมหาวิทยาลัยสยาม จัดการสัมมนาเรื่อง **"วัฒนธรรมทางภาษาของไทย มัธยมศึกษากับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางภาษาของไทย"** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูภาษาไทยได้ตระหนักในปัญหา และมองเห็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาของนักเรียน ซึ่งกำหนดการจัดสัมมนาเป็นเวลา ๓ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๒-๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๓ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล โดยการจัดสัมมนาครั้งนี้ประธานในพิธีเปิด ได้แก่ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี พลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์

๒. การจัดอบรมปฐมนิเทศ

คณะอนุกรรมการจัดปฐมนิเทศผู้ที่จะเดินทางไปต่างประเทศ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ จัดอบรมปฐมนิเทศผู้ที่จะเดินทางไปต่างประเทศ และผู้ที่ทำหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ รุ่นที่ ๒๑ ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๓ ณ ธนาคารกรุงไทย จำกัด สำนักงานใหญ่

๓. จัดงานประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นของชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และคณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ นำคณะบุคคลและผู้แทนหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่ได้รับประกาศเกียรติคุณบุคคลดีเด่นของชาติ ในสาขาต่าง ๆ จำนวน ๔๓ คน เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเกียรติบัตรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แทนพระองค์ เมื่อวันอังคารที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๓๓ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน และในวันเดียวกันนี้ คณะอนุกรรมการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ ได้จัดงานประกาศเกียรติคุณ และจัดงานเลี้ยงรับรองเพื่อเป็นเกียรติแก่บุคคลและหน่วยงานดีเด่นของชาติ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี *(นายประมวล สภาวสุ)* เป็นประธานในพิธีเปิดงาน เพื่อแสดงความยินดีและประกาศเกียรติคุณยกย่อง เชิดชูเกียรติ แก่บุคคลและหน่วยงานดีเด่นที่ได้ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปในการที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่ดีเด่นให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติมากขึ้น

ทั้งนี้ได้เชิญแขกผู้มีเกียรติมาร่วมงาน ประมาณ ๓๐๐-๕๐๐ คน

ต้นไม้

ต้นเอ๋ย ต้นไม้
ลำต้นสูงใหญ่แผ่สาขา
เดิมเป็นเพียงพืชน้อยค่อยวัฒนา
จากภาคพื้นพสุธาได้ฉันใด
ฉันนั้นสิ่งสร้างสรรค์อันไพจิตร
ริเริ่มจากความคิดสว่างใส
จึ่งกลายเป็นสถาบันอันอำไพ
ก่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ให้โลกเอย.

ฐาปะนีย์ นาครทรรพ

ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑ กรกฎาคม ๒๕๓๓	**"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติเรื่อง ละคร ตอนที่ ๑	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๒	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ถิ่นกำเนิดของอิเหนา	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง การถวายผ้าจำนำพรรษา	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทในโครงการพระราชดำริแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม	๑๙.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๖ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ทำอย่างไรจึงจะให้มะม่วงติดผลได้มาก ๆ และสมบูรณ์ดีด้วย	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา"** เรื่อง วันอาสาฬหบูชา	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง หนี้สินของสามีภรรยา	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการโทรทัศน์ **"วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา"** เรื่อง วันอาสาฬหบูชา	หลังข่าวภาคค่ำ ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย
๘ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๓	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๔	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการเทพอำนวย ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง อิเหนาเข้าสู่เมืองไทย	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง การถวายผ้าอัจเจกจีวร	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานี
	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง สลากภัต	๑๙.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง การปราบมดแดงแฝงพวงมะม่วง	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก (๒)	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง พระยาสุนทรพิพิธ	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๕	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๖	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด สถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าช่องกล่ำบน	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง วัฒนธรรมทางด้านวรรณศิลป์ของรัชกาลที่ ๒	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง การทอดผ้าป่า	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง วิธีหลีกเลี่ยงสารพิษในผัก	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๑ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง บรมธรรมิกมหาราชาธิราช รำลึก	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก (๓)	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"มรดกของชาติ"** เรื่อง วัดสุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี	๑๑.๐๐-๑๑.๓๐ น. สถานีวิทยุ ๙๑๙ กรป.กลาง
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๗	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๘	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการโทรทัศน์ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง ภัยจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ	๑๗.๐๐-๑๗.๓๐ น. สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๙ อ.ส.ม.ท.
๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด สถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่อง เพื่อไทยทั้งผอง (ตอนที่ ๑)	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง วัฒนธรรมประเพณีทางการเลียนแบบครูใน พระราชนิพนธ์อิเหนา	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง ไม้ เมืองเดิม	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง การถวายธูปเทียนและดอกไม้เพื่อบูชา และการถวายเวจกุฏิ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง เลนส์สัมผัส	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก (๔)	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๙	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง มโนทัศน์จากชาดก	๑๙.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓๐ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๐	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๑ กรกฎาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง เพื่อไทยทั้งผอง (ตอนที่ ๒)	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง วัฒนธรรมทางประเพณีต่าง ๆ ในพระราชนิพนธ์อิเหนา	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง ธรรมข้อใดบ้าง ที่ช่วยให้โลกมีความว้าวุ่นน้อยลง	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง ศิลปาชีพช่วยชาวไทย อยู่ด้วยศิลปะไทย	๑๙.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ยาเสื่อมคุณภาพ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๔ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก (๕)	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๑	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๒	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง โครงการอาหารจานเดียว ตามพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตน-ราชสุดาฯ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๘ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง คุณค่าของวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง พิธีกรรมเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง บทตลกในวรรณคดี	๑๕.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง ข้าวไทยยังหอมอร่อย	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก (๖)	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถกับงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด สถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่อง วันแม่แห่งชาติ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๓	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๔	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การใช้คำ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง งานวันสารท	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง สารฆ่าแมลงตกค้างในดอกมะลิ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก (๗)	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๙ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๕	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๖	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๑ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับพระพุทธศาสนา ตอนที่ ๑	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ระดับของภาษา	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๒๓ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง ม.ล.ต้อย ชุมสาย	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง ทำอย่างไรจึงจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่สมบูรณ์	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง มะม่วง	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๕ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง จำนำ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"มรดกของชาติ" เรื่อง** พระพุทธรูปนาคปรก ปางมารวิชัย	๑๑.๐๐-๑๑.๓๐ น. สถานีวิทยุ ๕๑๕ กรป.กลาง
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๗	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง รสกวีในคำผญา	๑๕.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๘	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการโทรทัศน์ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง คิดช่วยตนพ้นเมื่อยปวด	๑๗.๐๐-๑๗.๓๐ น. สถานีโทรทัศน์ช่อง ๕ อ.ส.ม.ท.
๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด สถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่อง พระปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชจักรีวงศ์	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๙ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ข้อสังเกตเกี่ยวกับภาษาที่ไม่เป็นไทย	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง อุดมคติในการเผยแผ่ของพระในปัจจุบัน	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง โครงการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อการพัฒนาตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ	๑๕.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง วิธีเลิกสูบบุหรี่	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก ตอนที่ ๘	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๑๙	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๒๐	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๔ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด สถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่อง พระปรเมนทร — พระปรมินทร ตอนที่ ๑	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๕ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง ลักษณะทางอารยธรรมของอยุธยาที่มีอิทธิพลต่อลักษณะของภาษา	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๖ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง การเรียนทางโลกกับการเรียนทางธรรมต่างกันตรงไหน	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๗ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง พิษภัยของบุหรี่	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๘ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก ตอนที่ ๙	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๙ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๒๑	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๐ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๒๒	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๑ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด สถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่อง พระปรเมนทร — พระปรมินทร ตอนจบ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง ศิลปะในหัตถกรรม	๑๙.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๒ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การใช้ภาษาไทยในสมัยสุโขทัย	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๓ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง คุณธรรมที่ทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเองและคุณธรรมที่ทำให้เกิดปัญญาปฏิภาณ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๔ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง วิธีเลิกบุหรี่	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๕ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"สตุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง พระราชภาระแห่งความเป็นแม่ (ตอนที่ ๑)	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก ตอนที่ ๑๐	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๖ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"สตุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง พระราชภาระแห่งความเป็นแม่ (ตอนจบ)	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๒๓	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๗ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๒๔	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๑๘ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด สถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่อง พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ตอนที่ ๑	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑๙ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การใช้ภาษาไทยในสังคมสมัยสุโขทัย	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๐ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง พระพุทธศาสนายอมรับว่า การระลึกชาติได้เป็นความจริงหรือไม่	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง พระเมตตาประชาไทยไร้โรคฟัน	๑๙.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๑ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง วิธีเลิกสูบบุหรี่	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๒ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก ตอนที่ ๑๑	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๓ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนที่ ๒๕	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๔ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด มรดกของชาติ เรื่อง ละคร ตอนจบ	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๕ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด พระมหากษัตริย์ เรื่อง พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ตอนที่ ๒	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๖ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ภาษาไทยของเรา เรื่อง การใช้ภาษาในสมัยสุโขทัย	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๗ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"สตุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง ป.อินทรปาลิต	๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด ศาสนา เรื่อง คนเรามีวิญญาณเดียวใช่หรือไม่ และทำไมเดี๋ยวนี้วิญญาณจึงมีมากขึ้น	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๒๘ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น เรื่อง อาหารกรุบกรอบอาจมีอันตราย	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง ความปรีชาของเยาวชน	๑๙.๓๐-๒๐.๐๐ น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๙ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด กฎหมายสำหรับประชาชน เรื่อง ปัญหากฎหมายครอบครัวและมรดก ตอนที่ ๑๒	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.
๓๐ กันยายน ๒๕๓๓	รายการวิทยุ **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ชุด สตุดีบุคคลสำคัญ เรื่อง เหม เวชกร ตอนที่ ๑	๑๔.๕๕-๑๕.๐๐ น. สถานีวิทยุ ขส.ทบ.

หมายเหตุ เอกสารที่ สอช.ผลิตขึ้นนี้ ท่านจะหาอ่านได้ที่หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุด ร.ร.มัธยม ร.ร.เทศบาล วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัย ห้องสมุดประชาชน ที่อ่าน น.ส.พ.ประจำหมู่บ้าน วัดพัฒนา ธนาคารบางแห่ง ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์บริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด ตลอดจนหน่วยราชการ และรัฐวิสาหกิจทั่วประเทศ ฯลฯ ที่ใกล้บ้านท่าน

สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถฯ

(ต่อจากหน้า ๑๔)

เสด็จพระราชโยงพระบรมอัฐิเองสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคลก็ทรงพระราชยานโปรยข้าวตอก นำมาในกระบวนและพระราชวงศ์ทรงรูปสัตว์สังเค็ดประคองผ้าไตรเข้าไปกระบวนแห่ด้วยหลายพระองค์ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในครั้งนั้นเป็นเอนกประการ

อนึ่งในการมหรสพสมโภชพระบรมอัฐิครั้งนั้น มีโขนชักรอกโรงใหญ่ ทั้งโขนวังหลวงและวังหน้า แล้วประสมโรงเล่นกลางแปลง เล่นเมื่อศึกทศกรรณ์ยกทัพกับ ๑๐ ขุน ๑๐ รถ โขนวังหลวงเป็นทัพพระราม ยกไปแต่ทางพระบรมมหาราชวัง โขนวังหน้าเป็นทัพสกรรจ์ ยกออกจากพระราชวังบวรฯ มาเล่นรบในท้องสนามหลวงหน้าพลับพลา ถึงมีปืนบาเหรี่ยงรางเกวียนลากออกมายิงกันสนั่นไป ครั้นถึงวันแรม ๔ ค่ำ เชิญพระบรมธาตุแห่กลับแล้ว เวลานั้นถวายพระเพลิงพระบรมอัฐิด้วยไม้หอมต่าง ๆ และในเวลาที่ถวายพระเพลิงพระบรมอัฐินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ช่วยกันทรงเชิญพระจิตกาธานซึ่งประดิษฐานพระบรมอัฐิไว้ด้วยพระหัตถ์จนถวายพระเพลิงเสร็จ รุ่งขึ้นโปรดให้แห่พระอังคารไปลอยตามประเพณี”

เกษตรกรทันสมัย

(ต่อจากหน้า ๔๓)

ส่งเสริมการเกษตร” นั้น จะต้องอยู่กับเกษตรกร เคียงคู่กันไปตลอดไป

งานส่งเสริมการเกษตรยังกว้างขวางกว่าการให้การศึกษา เรามักจะพบเสมอว่าสิ่งที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดนั้นไม่ใช่เพียงแต่จะสามารถใช้ทรัพยากรที่เขามีอยู่อย่างเกิดประโยชน์เท่านั้น แต่เขาต้องการสิ่งใหม่ ๆ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ใหม่ ๆ เครื่องมือ อุปกรณ์ใหม่ ๆ และสิ่งใหม่ ๆ อีกหลาย ๆ อย่างที่ระบบการส่งเสริมการเกษตรจะต้องสนองเพื่อให้เกษตรเป็นเกษตรกรที่ก้าวหน้ามั่งคั่งสมบูรณ์สมกับเป็นเกษตรกรทันสมัย

พระบรมราชานุสาวรีย์

(ต่อจากหน้า ๒๕)

เครื่องเชิดหน้าชูตาของแผ่นดินไทยเหมือนปัจจุบัน และที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งก็คือ ทรงมีสายพระเนตรมองเห็นเหตุการณ์ในอนาคตอันยาวไกล ทรงมีพระวิจารณญาณอันแม่นยำว่า เมืองไทยต่อไปภายหน้านั้นให้ระวังฝรั่งไว้ให้จงดี อย่าให้เพลี่ยงพล้ำเสียทีแก่เขาได้ ซึ่งเหตุการณ์ก็เป็นไปดังที่ได้ตรัสไว้

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๓๖๔

ขอให้ช่วยปราบหนูนาฯ

(ต่อจากหน้า ๖๐)

นาจะได้มีเกิดได้ลดน้อยลง ก็จะช่วยให้พืชผลในไร่นาของท่านทั้งหลาย ลดความเสียหายลงไปได้อีกไม่น้อยเลย

แต่การใช้เนื้อหนูนาเพื่อการบริโภคนั้น ก็จะต้องระมัดระวังให้ดี อย่าเผลอไปใช้หนูที่ปราบโดยการใช้สารเคมีเข้าล่ะ เดี๋ยวคนกินหนูนั้น ก็จะพลอยถูกปราบเสร็จไปด้วย จึงต้องระวังให้ดีเป็นพิเศษนะครับในเรื่องนี้น่ะไม่ควรประมาทเป็นอันขาด

ท่านผู้อ่าน “**วารสารไทย**” ทั้งหลายครับ หากท่านยังมีปัญหาประการใด ที่ประสงค์จะได้รับคำแนะนำเพิ่มเติม ก็ขอเชิญเขียนจดหมายติดต่อได้เสมอ ที่รายการ “**เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น**” กองบรรณาธิการ “**วารสารไทย**” สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐ เรายินดีให้บริการแก่ทุกท่านที่สนใจได้เสมอ

ยาสมุนไพรไทยฯ

(ต่อจากหน้า ๓๘)

มากที่สิ่งมีค่าถูกทำลายไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เข้าใจว่าญี่ปุ่นคงนำไปแปล และศึกษาค้นคว้าจนทะลุปรุโปร่ง ถึงกับมาตั้งโรงงานผลิตยาสมุนไพรสำเร็จและส่งไปจำหน่ายทั่วโลก รวมทั้งคนไทยที่ไม่รู้จักคุณค่าของมรดกทางเทคโนโลยีที่บรรพบุรุษสะสมไว้

ลักษณะสามัญของสิ่งทั้งปวง

(ต่อจากหน้า ๖๖)

มีอยู่อย่างนี้ เราจะทำได้หรือไม่ได้ก็ตาม ปรารถนาหรือไม่ปรารถนาก็ตาม แนวของความพ้นทุกข์ย่อมมีอยู่อย่างนี้ วันนี้ยังไม่ปรารถนา วันหน้าก็จะต้องปรารถนา เพราะว่าเมื่อได้ละความชั่วเสร็จแล้ว ความดีก็ได้ทำเต็มเปี่ยมดีแล้ว จิตยังหม่นหมองด้วยตัณหาขั้นประณีตบางประการอยู่และก็ไม่รู้จักจะดับด้วยวิธีใด นอกจากพยายามอยู่เหนืออำนาจตัณหา คืออยู่เหนือการที่จะไปอยากได้อยากเป็นทั้งในสิ่งที่ชั่วหรือที่ดีก็ตาม **ต้องไม่มีความอยากโดยสิ้นเชิงจึงจะพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ (นิพพาน)**

สรุปความว่า การรู้อะไรเป็นอะไรถึงที่สุดนั้น คือ รู้ว่าสิ่งทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตนของตน เมื่อรู้โดยแท้จริงแล้ว ก็จะเกิดความรู้ชนิดที่จิตใจจะไม่อยากเป็นอะไรด้วยความยึดถือ แต่ถ้าต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งใด ๆ ที่เรียกกันว่า “**ความมี-ความเป็น**” บ้างก็เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยสติสัมปชัญญะ ด้วยอำนาจของปัญญา ไม่ไปเกี่ยวข้องด้วยอำนาจของตัณหา เพราะฉะนั้น จึงไม่มีความทุกข์

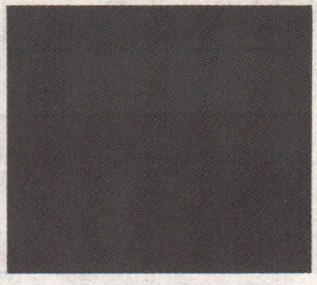

ของฝากจากเมืองจีน

(ต่อจากหน้า ๘๐)

ไม่ต้องพะวงอีกในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเราจะต้องเดินทาง

สิ่งที่ผมประทับใจในบ่ายวันนั้นก็ยังมีอีก คือ สถาบันเซ็น เซ็น ซึ่งหลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบ รวมทั้งสันที่หลบหลังคา และจั่วโดยมีรูปเป็นพงศาวดารจีนน่าอัศจรรย์ที่สุด เสาทำด้วยหินทั้งแท่ง พื้นก็เช่นกัน ปูด้วยแผ่นหิน เดิมเคยเป็นสถานศึกษาชั้นสูง ซึ่งผู้มีเงินสร้างขึ้นเพื่อการศึกษาโดยแท้ ปัจจุบันใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปวัตถุ เช่น กุ้ง ปลา ทำจากหยก ซึ่งหนวดมันเล็กนิดเดียว ช่างจะต้องเจียระไนด้วยความระมัดระวังมากจึงจะไม่หัก รูปเขียนสีน้ำมันขนาดจิ๋วถึงต้องใช้กล้องขยายส่องดูอีกที

เสร็จจากนั้นเราก็ไปเที่ยวซื้อของกันจนเย็น สำหรับผมไปดูเขาซื้อเพราะเงินหมดแล้ว ต้องแบ่งไว้เป็นค่าสนามบิน ๒๐ หยวน และถ้ามีเหลือก็จะโละให้คุณสุทัศน์ล่ามผู้ซื่อสัตย์คุณตรึงใจได้เมตตาซื้อฮกลกซิ่วเล็ก ๆ ฝากผม ๓ องค์ คุณสบสุขให้ผลไม้อีก ๒ กิโล ก็นับว่าพอสำหรับฝากมิตรสหายที่ใกล้ชิด ที่นั่นเขาขายกันเป็นชั่ง ๆ ละ ๒ หยวน สำหรับแอปเปิ้ลและสาลี่ คุณลุงอุปนายกฯเจ้าภาพจะซื้อกล้วยหอมฝากเรา ทำให้ผมหัวเราะดัง ๆ เพราะบ้านเรามีมากกว่าและลูกก็สวยกว่าตั้งไหน ๆ

เย็นวันนั้นพวกเราทานข้าวร่วมกับเจ้าภาพ และหลังจากนั้นเราก็มาทำหน้าที่บรรจุของคืนนั้นพวกเราแทบไม่ได้หลับได้นอน เพราะต้องใช้ศิลปะสุดยอดในการที่จะใส่ของมาก ๆ เข้าไปในที่อันจำกัด ผมรับของฝากจากท่านนายกพุทธสมาคมจีนใหญ่มา ๒ ชิ้นใหญ่ ๆ มร.สุย เพิ่งหอบมาแหมะให้ตอนเย็นนั้นเอง แม้ไม่หนักแต่ก็เปลืองเนื้อที่เอาการ ผมต้องฉีกถุงพลาสติกมาผูกปะติดปะต่อกันให้มีทั้งถุงและหูหิ้ว

รุ่งขึ้นที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ ซึ่งเป็นวันที่เราจะต้องบินจากกวางเจาสู่มาตุภูมิ จิตใจมันเบิกบานเหมือนดอกไม้ได้น้ำค้างเมื่อยามรุ่งอรุณ ป่านนี้ลูกรักคงรอของฝาก เมียคงรอการกลับของสามี เตรียมรถมารับที่ดอนเมืองตามเวลาที่นัดหมาย พวกเราขนของถือไปไว้ที่ห้องคุณสุยและคุณสุทัศน์ ส่วนกระเป๋าขนลงไปให้เจ้าภาพจัดการขนไปสนามบิน ซึ่งห่างจากตัวเมืองกวางตองเพียง ๘ กิโลเมตร ส่วนพวกเราพากันไปเยี่ยมศาสนาคริสเตียนที่โบสถ์คริสต์ซึ่งไม่ไกลจากที่พัก พอเดินมาจะขึ้นรถที่จอดรออยู่ ผมยกมือขึ้นอธิษฐานขอให้อานุภาพแห่งมิตรภาพไทย-จีนจงยืนยงคงอยู่จนตราบสิ้นกาลนิรันดร ทันใดนั้นก็มีเม็ดฝนเล็ก ๆ ตกลงมาต้องผิวกาย ขนผมลุกซู่ไปทั้งตัวด้วยความปีติ แล้วย่างเท้าขึ้นรถด้วยความเบิกบานในใจคิดว่าวันนี้ต้องมีโชคแน่ ซึ่งก็สมความปรารถนาไม่นานเราก็มาถึงสำนักงานแห่งหนึ่ง แลสะอาดและสวยงาม มีผู้ใหญ่แต่งตัวชุดสากลออกมาต้อนรับ พูดภาษาอังกฤษ มาจับมือกับพวกเราก่อนนำพวกเราเข้าไปนั่งในห้องรับแขก ผู้ใหญ่ที่สุดท่านหนึ่งกล่าวต้อนรับพวกเราเป็นภาษาอังกฤษ และผมก็กล่าวตอบท่านเป็นภาษาอังกฤษ เล่าถึงความเป็นมาขององค์การศาสนาสัมพันธ์และสันติภาพโลก แล้วเราคุยกันด้วยความเข้าใจ สงสารคุณสุทัศน์ ที่ต้องแปลกภาษาอังกฤษเป็นภาษาจีน แปลทันหรือไม่ก็ไม่ทราบ เพราะพวกเราคุยกันโดยไม่ยั้งเลย ได้ความว่าที่นั่นเป็นคริสเตียนรวม ๆ ไม่แยกนิกายและได้ความว่า มีความสัมพันธ์ไปมาหาสู่กับพุทธดีมาก มีศาสนิก ๕ ล้าน มากกว่าคาทอลิก ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๔ ล้านทั่วกวางตุ้ง มีรายได้จากการให้เช่าอาคารเดิมเคยมีโรงเรียน และโรงพยาบาล แต่รัฐบาลได้ยึดไปเป็นของหลวงเสีย จึงขาดรายได้จากด้านนี้ ต้องอาศัยการบริจาคของศาสนิกเป็นสำคัญ คุยกันไม่นานเจ้าภาพได้พาพวกเราไปดูนักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาพระคัมภีร์อยู่ในห้องเรียนเป็นภาษาจีน ผมได้กล่าวกับนักศึกษา ๑๐ นาที แล้วลาท่านกลับ โดยเฉพาะนักศึกษาแปลกใจเมื่อได้ยินผมพูดว่าเรามีศาสนาเพียงหนึ่งเดียวและมีพระเจ้าองค์เดียวกัน

เจ้าภาพเร่งเร้าพวกเราให้เร็ว ๆ เราก็ไม่รู้ว่าท่านจะให้เร็ว ๆ ไปไหนกัน ท่านจับพวกเราใส่รถไปจอดในที่แห่งหนึ่ง มีต้นไม้ขึ้นหนาพอสมควร ประชาชนกำลังยืนเข้าแถวกันเข้าไปข้างใน พวกเราได้พากันไปต่อคิวและเดินผ่านเข้าไปข้างในจึงได้รู้ว่าเป็นสวนสัตว์ เนื่องจากพวกเรามีเวลาน้อย จึงพากันรีบไปดูหมีแพนด้า ซึ่งนั่งอยู่บนตอไม้กินใบไผ่อยู่อย่างสุขสำราญ ตัวเดียว พวกเราสงสารหมีมาก ช่างเหมือนกับคนติดคุก เพราะไม่มีคู่ใจเลย ต้นไม้ส่วนใหญ่โตเท่าตัวคน และเป็นหลิวบ้าง ยูคาเป็นส่วนใหญ่ มีสระอโนดาษกว้างใหญ่และน้ำใสพริ้วระรอกในขณะลมหนาวโชยเบา ๆ เรานั่งดื่มน้ำอัดลมกันข้างสระก่อนเดินทางไปรับประทานอาหารกลางวันที่โรงแรมแห่งหนึ่งก่อนออกเดินทางสู่มาตุภูมิ

จากโรงแรมเราได้ไปที่สนามบิน ซึ่งใช้เวลาไม่กี่นาที เราไปถึงสนามบินก่อนเวลาเครื่องบินออกต้องไปแกล่วอยู่ในรถรอเวลากว่าชั่วโมง ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะเราไม่ยอมเข้าไปในสนามบิน เพราะกำลังซ่อม มีฝุ่น และไม่สะดวก ทำให้เจ้าภาพอึดอัดแทนพวกเรา ส่วนพวกเราเองใจระทึกคอย แต่เวลาที่เขาจะมาเรียกไปขึ้นเครื่อง ในที่สุดวินาทีนั้นก็มาถึง เจ้าภาพได้นำตั๋วเครื่องบินและบัตรที่นั่งพร้อมด้วยหนังสือเดินทางมาแจกแล้วพาพวกเราไปเข้าช่องเดินเข้าไปสู่ภายในเครื่องบิน เราได้พากันอำลาเจ้าภาพอย่างสุดอาลัยและด้วยไมตรี

เครื่องบินได้ทะยานขึ้นสู่เวหา เวลา ๑๕.๓๐ นาฬิกา มุ่งหน้าไปทางตะวันตกสู่คุนหมิง โดยไม่ผ่านเวียตนาม แล้ว

บินอ้อมลงเชียงราย ชัยนาท นครสวรรค์ ถึงดอนเมืองเวลา ๑๕ นาฬิกา ใช้เวลาบิน ๔ ชั่วโมง บุตรสาวของคุณตรึงใจไปรับถึงข้างใน เธอมีมนต์พิเศษทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างสะดวกไปหมด อึดใจเดียวก็สามารถผ่านทุกด่านออกมาสู่อ้อมกอดของบุตรและภริยาที่มารอรับอยู่ด้านนอก ซึ่งเป็นเวลาที่ทุกคนมีความสุขที่สุด แม้อากาศจะอบไปสักนิดก็อุ่นด้วยความรัก สิทธิ และเสรีภาพ รวมทั้งความเป็นเจ้าของในผืนแผ่นดินอันเป็นที่รักและหวงแหนยิ่งของพวกเราคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะมีเหล่ากำเนิด เชื้อชาติ หรือนับถือศาสนาใด

ผมหวังในที่สุดนี้ว่า ข้อเขียนนี้จักเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านได้บ้าง อย่างน้อยก็ได้ข้อคิดดี ๆ จากพี่น้องชาวจีนที่มีความรักชาติเป็นชีวิตจิตใจ หายใจออกเป็นการเมือง ตื่นตัวต่อประชาธิปไตย มีความกลมเกลียวระหว่างศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ ไม่มีการซื้อขายเสียงเหมือนการเลือกตั้งบ้านเรา

เสียงที่ยังก้องอยู่ในโสตประสาทของผมไม่มีวันจะลืมเลือนก็คือ คำพูดของรองเจ้าอาวาสวัดพระหยกที่ว่า "พระจีนเป็นพระมหายาน บวชแล้วไม่สึก ไม่เคยปรากฏว่าประพฤติผิดพระธรรมวินัย" ถ้าอย่างนั้นก็หวังได้เต็มเปี่ยมว่า พระศาสนาจะยืนยงคงอยู่เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนตราบสิ้นกาลนิรันดร

น้ำใจคนไทย

สถิศย์ เล็งไธสง

เรื่องน้ำใจคนไทยที่ผมจะเล่าให้ท่านผู้อ่านฟังในวันนี้ เกิดขึ้นหลายวาระ ขอเล่าให้ฟังเท่าที่นึกได้

เที่ยงวันหนึ่งผมกลับจากธุระ เดินออกมาตามถนนระนอง ๒ ในเขตดุสิต กรุงเทพฯ เรานี้เอง อากาศอันแผดร้อนในวสันตฤดูทำให้ผมรีบเดิน พอจวนถึงปากทางได้พบหญิงสาว ๒ คนแต่งตัวคล้ายนักเรียนอาชีวะ คนหนึ่งขาพิการข้างขวา เดินกระเผลก กำลังสาละวนถามยามที่เฝ้าประตูบริษัทใหญ่บริษัทหนึ่งที่ปากทางแห่งนั้น ดูท่าทางรีบร้อนและลุกลนมาก มีลูกสุนัขอายุประมาณ ๓ เดือนตัวหนึ่งเดินโซเซตามหลังมา ขาหลังข้างขวาหักกะร่องกะแร่ง แต่ไม่ร้อง ดูท่าทางมันเจ็บปวดและตกใจเอาการเพราะที่ก้นไส้มันทะลักออกมายาวเกือบคืบ

เมื่อผมเดินเข้าไปถึง ก็ได้ความว่าสุนัขตัวนั้นถูกรถเฉี่ยว เมื่อสักครู่ เธอทั้งสองกำลังถามหาร้านสัตวแพทย์ เธอคนหนึ่งมีน้ำตาเล็กน้อย ผมเองก็อดสงสารกับเขาไม่ได้ สักครู่ก็มีคนอื่นมาสมทบและแนะนำให้ไปหาสัตวแพทย์ที่หน้าเขตดุสิต แต่ไม่มีใครให้เงิน ผมจึงควักให้พวกเธอไปจำนวนหนึ่ง แล้วเธอทั้งสองก็ประคองลูกสุนัขตัวนั้นขึ้นรถสามล้อเครื่องรีบไปคลีนิกสัตวแพทย์ พวกเราในที่นั่นมองตามด้วยจิตอนุโมทนา ประทับใจและภาวนาให้ลูกสุนัขพ้นอันตราย

ท่านผู้อ่านที่รัก ถ้าเด็กสาว ๒ คนนั้น เป็นคนมีฐานะดีนั่งรถเก๋ง ผมคงไม่ประทับใจมากมายนัก แต่เธอทั้งสองเป็นเพียงเด็กจน ๆ และเมื่อต้องเสียค่ายาให้สัตว์ไปสักร้อย-สองร้อยแล้ว ตัวเองจะต้องลำบากไปแรมเดือน ความเมตตาอันสูงส่งของเธอทั้งสองคงจะติดตรึงอยู่ในความทรงจำของพวกเราตราบสิ้นชีวิตจะหาไม่กันทุกคน ลมกระโชกใบก้ามปูที่ถนนใหญ่ลู่ลงมาแทบกระทบศีรษะคนขณะที่ผมเดินออกถนนใหญ่คล้ายกับว่า เทพยดาฟ้าดินร่วมใจกับพวกเรา สาธุการ

ผมเดินมาขึ้นรถด้วยใจกังวลถึงสัตว์อื่นที่ถูกจับไปขายให้คนซื้อปล่อยแถวศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ซึ่งเราไม่สามารถช่วยมันได้ มี เต่า ปลาไหล และนก ซึ่งคนขายขังมันไว้แรมเดือน โดยไม่ให้อาหารเลยสักนิดเดียว อย่างดีก็วักน้ำพรมบ้าง มันจะต้องหิว และอยากออกไปสู่โลกแห่งความเป็นอิสระของมัน แต่พวกเราก็ไม่อยากจะซื้อมันไปปล่อย เพราะยิ่งซื้อมันไปปล่อยคนใจบาปเหล่านั้นก็ยิ่งจับมันไปขาย เป็นการส่งเสริมให้คนทรมานสัตว์โดยทางอ้อม ผมเดินผ่านคนพวกนี้ด้วยความรู้สึกเวทนานั่นก็น้ำใจอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งไร้เมตตา ใจบาป ไม่ควรเอาอย่าง

อีกคราวหนึ่งเมื่อปี ๒๕๓๑ ขณะผมนั่งทำงานอยู่ที่โต๊ะ ก็ได้รับโทรศัพท์จากสุภาพสตรีคนหนึ่งซึ่งผมไม่เคยรู้จัก ผมถามเธอว่าชื่ออะไร เธอบอกว่าชื่อ ปุ๋ย ผมตื่นเต้นเพราะชื่อเดียวกับนางงามจักรวาล เธอถามผมว่า เป็นอะไรกับ คุณศิริลักษณ์ เล็งไธสง ผมก็ตอบเธอว่าเป็นพ่อ เมื่อผมย้อนถามเธอว่า มีธุระอะไรกับคุณศิริลักษณ์ เธอก็ตอบว่า ศิริลักษณ์ลูกสาวของผมทำกระเป๋าเงินตก ให้ไปรับจากเธอที่สถานีขนส่งสายตะวันออก

เย็นวันนั้นผมได้บอกให้ลูกสาวทราบ และวันรุ่งขึ้นลูกสาวของผมก็ได้ไปรับกระเป๋าเงินของเธอคืนจากคุณปุ๋ย ซึ่งมีเงินอยู่ครบ ๘๐๐ บาท ลูกสาวของผมเล่าให้ผมฟังว่า เธอไปหาข้อมูลที่ท้องฟ้าจำลองเพื่อทำวิทยานิพนธ์ แล้วทำกระเป๋าเงินตกที่นั่น บิดาของคุณปุ๋ยเก็บได้ ได้นำไปแจ้งยามและประชาสัมพันธ์ที่นั่น บอกเขาว่าจะติดตามหาเจ้าของเอง แล้วคุณพ่อผู้มีจิตเมตตาของคุณปุ๋ยที่ว่านั้น ได้มอบให้คุณปุ๋ยจัดการโทรศัพท์ตามหมายเลขที่ลูกของผมจดใส่กระเป๋าไว้ ผมและครอบครัวรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของคุณปุ๋ยกับคุณพ่อของเธอเป็นอย่างยิ่ง และจะจารึกคุณความดีนี้ไว้ในส่วนลึกของหัวใจชั่วชีวิตของพวกเรา จึงขอเชิญชวนผู้อ่านทุกท่านได้อนุโมทนาสาธุการในน้ำใจตัวอย่างอันควรแก่การยกย่องนี้โดยทั่วกันด้วย

ขอเล่าเรื่องน้ำใจคนไทยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้ท่านผู้อ่านฟังก่อนจบ เพราะเป็นสิ่ง

ที่เราอนุรักษ์และหวงแหนที่สุดขณะนี้

ผมเป็นคนที่ต้องเดินทางบ่อย เพราะต้องไปสอนหนังสือในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผมไปไหนจะสังเกต ๒ อย่างคือ การถากหญ้า กับการเผาป่า เพราะมันเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมที่รวดเร็วและร้ายแรงที่สุด การถากหญ้าทำให้ดินขาดความอยู่มั่น ผลก็คือ ถูกน้ำเซาะพาเอาความอุดมสมบูรณ์ของดินลอยไปตามน้ำ และดินพังทลาย ส่วนไฟป่านั้นมันทำลายทุกอย่าง ทั้งต้นไม้พืชคลุมดิน สัตว์เล็กสัตว์น้อย และแมลงที่รักษาดุลธรรมชาติ เป็นภัยต่อมนุษย์อย่างใหญ่หลวง

ความตอนหนึ่งในปุณฑริกสูตรฝ่ายมหายานกล่าวว่า **"ผู้ใดทำลายธรรมชาติ ผู้นั้นทำลายตัวเอง"** อันเป็นสัจธรรมที่สำคัญที่สุดในภาวะวิกฤตอย่างปัจจุบัน

น้ำท่วมครั้งแล้วครั้งเล่าก็เพราะเราทำลายป่ากัน ภูเขาพังทะลายก็เพราะไม่มีรากไม้ยึดดิน คนเจ็บคนตาย คนไร้ที่อยู่อย่างทันตาเห็น

เมื่อใดที่ผมเดินทางผ่านโรงไม้ เห็นท่อนซุงรอการแปรรูปแล้วน้ำตาผมจะคลอเบ้าทันที รำพึงในใจว่าทำไมคนจึงใจร้ายทำลายสิ่งที่มีบุญคุณต่อเราได้ลงคอ หน้าแล้งที่ผ่านมา ผมกลับจากภูเก็ตโดยรถยนต์ รถออกจากที่นั่นตอนบ่าย ๔ โมง ระหว่างทางผมได้คุยกับท่านผู้มีความรู้ท่านหนึ่ง ซึ่งนั่งเก้าอี้ใกล้กัน ถึงเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับการทำลายป่า ซึ่งปรากฏร่องรอยการเผาบ้างและทำลายในรูปแบบอื่น ๆ ตลอดสองข้างทางที่เรานั่งรถผ่านมา ท่านผู้นั้นบอกกับผมว่า

"เมื่อถึงตรัง อาจารย์จะได้เห็นไฟป่า" ว่าแล้วท่านผู้นั้นก็ถอนหายใจ และนิ่งอึ้งเหมือนความระอาใจจุกอยู่ที่คอ พอเข้าเขตจังหวัดตรัง พระอาทิตย์เริ่มอัสดง ทิวาค่อย ๆ เลือนราตรีเคลื่อนเข้ามาแทนที่ จนในที่สุดมืดมิด ไม่สามารถที่จะชื่นชมหมู่ไม้และธรรมชาติข้างทางอีกต่อไป เห็นแต่แสงไฟมฤตยู แดงโชนอยู่ทั่วไปบนเขาก็มีอยู่ใกล้บ้าง ไกลบ้าง จริงอย่างที่ท่านผู้นั้นบอกไว้ ผมหยุดคุยเพราะพูดไม่ออก ใจก็รำพึงว่ามันเป็นไฟป่าที่ไม่มีคนรับผิดชอบ ไม่มีใครคิดที่จะไปดับมัน พฤกษชาติที่ฟูมฟักกันมานับร้อยปี จนเป็นป่าที่สมบูรณ์ให้ความชุ่มชื้นแก่มวลมนุษย์ ให้น้ำตกที่แสนสวยแก่เราเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่าน้อยใหญ่ ตลอดจนแมลง ต้องมาถูกทำลายภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง เพราะมนุษย์ใจดำ มือบอน ผมขอผ้าเช็ดหน้าจากภรรยาซึ่งนั่งข้าง ๆ มาซับน้ำตาพลางพูดกับเธอด้วยน้ำเสียงปนสะอื้นว่า

"พ่อเบื่อน้ำใจคนป่า มันช่างมีทุกหนแห่ง"

ใจก็ครุ่นคิดไปถึงอัฟริกาที่ไปเห็นมา มีแต่ทุ่งโล่ง แห้งแล้ง มีต้นไม้ทนแล้งเต็มไปด้วยหนามขึ้นประปราย ฝนไม่ค่อยตก เพราะขาดต้นไม้ เหตุก็เพราะบรรพบุรุษของเขาทำลายป่า ซึ่งในอดีต เป็นป่าทึบ จึงทำให้อนุชนต้องรับกรรมจากความแห้งแล้งเป็นที่น่าเวทนายิ่ง

พฤติกรรมทำนองเดียวกันนี้มีอยู่เป็นอันมากในบ้านเราในสภาพต่าง ๆ เมื่อสงกรานต์ที่แล้วผมและครอบครัว ได้ขับรถจากอุดรไปอุบล ทำให้รู้ว่าน้ำใจของคนสองจังหวัดนี้ต่างกัน ที่อุดรนั้นมีรอยเผาป่าเผาทุ่งนา และไร่อ้อย เป็นอันมาก สองข้างทางโล่งเตียน มีรอยไฟไหม้อยู่ทุกหนแห่ง แต่พอเข้าเขตร้อยเอ็ดต่ออุบล ก็เห็นป่าที่สมบูรณ์มากขึ้น พุ่มไม้ข้างทาง อยู่ในสภาพธรรมชาติมากกว่า มีหญ้าขึ้นรก ต้นไม้เล็กขึ้นเป็นพง และไม้ใหญ่ขึ้นคลุม ต้นไม้ริมทางทอดกิ่งโน้มออกมาเหนือถนน ร่มเย็นแลสุขใจ บางแห่งทางการได้อนุรักษ์ไว้เป็นอุทยาน สภาพเช่นนี้มีอยู่ทั่วไปในเขตอุบลและศรีสะเกษ น่าบูชาน้ำใจอันประเสริฐของพี่น้องแถบนี้ยิ่งนักโดยเฉพาะที่ไม่เผาป่า เผาหญ้า และเผาฟาง ผมคิดไปต่าง ๆ นานา

พอนึกถึงเรื่องที่ทางการจะจัดให้ราษฎรเขาทำกินในที่ป่าเสื่อมโทรมแล้วใจหายวูบ เพราะมันจะกลายเป็นไร่เป็นนาโล่ง ๆ ไม่มีป่าที่เราจำต้องมีใจก็คิดว่า ทางการน่าจะจัดที่ไว้ปลูกป่า ปลูกต้นไม้เป็นป่าชุมชนสลับกับพื้นนา และไร่เหมือนในยุโรปและอเมริกา ป่าเหล่านี้จะทำหน้าที่ให้ความชุ่มชื้นให้ร่มเงา และให้ปุ๋ยอันโอชะแก่ที่นาข้างเคียงจากใบของต้นไม้ที่หล่นทับถมกลายเป็นปุ๋ยหมัก และที่เป็นอยู่ของสัตว์ป่า และแมลง ซึ่งรักษาดุลแห่งธรรมชาติ

เราพักอยู่อุบล ๒ คืน ผมเองมัวแต่ยุ่งกับงานสอน ไม่ได้ไปไหน ภริยากับลูก ๆ พากันไปเที่ยว แล้วมาเล่าให้ผมฟังมีสิ่งที่ผมฟังแล้วประทับใจก็คือวัดป่าของหลวงพ่อชา ซึ่งเป็นวัดที่อนุรักษ์ป่าไม้ไว้เป็นอย่างดียิ่ง วัดต่าง ๆ ควรไปดูและเอาอย่าง อีกสิ่งหนึ่งคือ ส้มตำปูดองซึ่งคนขายเขาไม่ได้ใส่ดิบ ๆ เหมือนที่อื่นอีกหลาย ๆ แห่ง แต่เขาจะนึ่งปูจนสุกก่อนใส่ส้มตำ ถ้าทำเช่นนั้นทั่วประเทศ เราก็จะไม่มีโรคพยาธิตับ ซึ่งทำให้เกิดโรคมะเร็งตับกัน เป็นน้ำใจที่กอปรด้วยความสำนึกต่อส่วนรวมที่น่าชมเชยที่สุด

ที่สุดแห่งข้อเขียนนี้ผมขอเชิญชวนให้ทุกท่านได้โปรดช่วยกันส่งเสริมผู้ทำความดีไม่ว่าในรูปแบบใด และในขณะเดียวกันก็ให้ช่วยกันตักเตือนผู้ประพฤติผิด เช่นที่กล่าวมาให้เหมือนในบางประเทศที่เจริญ ถ้าเขาเห็นใครทำผิดเขาจะตักเตือนกันเองโดยไม่ต้องให้ตำรวจมาจับกุม เช่น เห็นคนสูบบุหรี่บนรถเมล์ก็ดี เห็นคนทิ้งสิ่งของลงบนถนนก็ดี หรือตัดไม้ หรือจุดไฟเผาป่าก็ดี หรือแม้แต่เดินข้ามถนนซึ่งไม่ใช่ทางม้าลาย หรือเดินลัดสนามเหยียบหญ้าก็ดี เขาจะตักเตือนกันทันที ถ้าทำได้อย่างนี้ ไม่ช้าบ้านเมืองของเราก็จะสะอาด มีธรรมชาติอันสวยงาม ประชาชนมีความสำนึกดี มีความรับผิดชอบต่อสังคมไทยอันเป็นที่รักของเรา

วัดกุฎิ บางเค็ม
โบสถ์ไม้สักจำหลักลาย

วรรณิภา ณ สงขลา

วัดกุฎิ ตำบลบางเค็ม อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นวัดราษฎร์ ยังไม่ทราบหลักฐานการก่อสร้างวัดนี้ว่าสร้างขึ้นเมื่อใด แต่มีประวัติที่กล่าวกันว่า หลวงพ่อเทียน ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่บ้านบางเค็ม ได้มาจำพรรษาอยู่ที่วัดกุฎิ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๗๕ ซึ่งในขณะนั้นวัดกุฎิยังมีอุโบสถและกุฎิเล็ก ๆ ๓ หลัง จนกระทั่งถึงในปี พ.ศ. ๒๔๑๕ หลวงพ่อแฉ่งได้เป็นเจ้าอาวาส จึงได้ทำการบูรณะกุฎิเก่า และสร้างศาลาบำเพ็ญกุศล พ.ศ. ๒๔๕๔ พระครูเกษมสุตคุณ *(หลวงพ่อชุ่ม)* ได้เป็นเจ้าอาวาส ท่านได้ทำการรื้อกุฎิและศาลาซึ่งเก่าและชำรุด สร้างกุฎิใหม่ ๘ หลัง หอฉัน หอสวดมนต์ ๑ หลัง ศาลาบำเพ็ญกุศล ๕ หลัง หอระฆัง ๑ หลัง และสร้างอุโบสถใหม่สำเร็จในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นอุโบสถไม้ ฐานปูน ฝาผนังด้านนอกเป็นไม้แกะสลักภาพเรื่องทศชาติชาดก พระเวสสันดรชาดก และไซอิ๋ว บานประตูหน้าต่างแต่ละบานได้แกะลวดลายสวยงามไม่ซ้ำกันนับเป็นอุโบสถจำหลักไม้ฝีมือช่างพื้นเมืองที่งดงามมาก

ประวัติการแกะสลักไม้ฝาอุโบสถ วัดกุฎิ

การเริ่มงานสร้างอุโบสถ **พระครูเกษมสุตคุณ** *(ชุ่ม)* เป็นผู้ดำเนินการ เมื่อได้ไม้สักมาถึงวัดแล้ว จัดการเลื่อยและปรุงเป็นโครงสร้างส่วนต่าง ๆ ของอุโบสถแล้วได้กำหนดเรื่องของภาพที่แกะสลักบนฝาอุโบสถ และให้**ช่างเนื่อง**ออกแบบตัวภาพและลวดลาย ซึ่งช่างเนื่องได้ร่างภาพด้วยดินสอลงบนแผงไม้ฝาคนเดียวเกือบทั้งหมดและมี**นายเทียน** ซึ่งเป็นบิดาช่วยเขียนบ้าง ส่วนภาพเรื่องไซอิ๋ว มีช่างจีนชื่อ **เจ๊กโฮ่ง** เป็นผู้ออกแบบร่างภาพและแกะสลักเอง เมื่อออกแบบแล้วได้จ้างช่างจำหลักครั้งนั้น ได้แก่ **นายเทียน นายเนื่อง นายหวาน เจ๊กโฮ่ง** กำหนดค่าจ้างแกะสลักไม้ฝาอุโบสถแผงละ ๑ ชั่ง

ต่อมามีช่างแกะสลักไม้มาจากจังหวัดเพชรบุรี ชื่อ **นายระย่อม** ได้มาออกแบบและแกะสลักลวดลายหน้าบานประตู หน้าต่างโบสถ์ โดยทำคนเดียวทั้งหมด เริ่มทำตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๑ ถึงประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่อทำเสร็จ ได้อาศัยอยู่ที่วัดนี้จนถึงแก่กรรม

ส่วนซุ้มประตูหน้าต่าง ซึ่งมีแผงไม้แผ่นเรียบเป็นแป้นรองซุ้มนั้น ยังมิได้ทำซุ้ม งานค้างอยู่จนถึงเมื่อประมาณสิบปีเศษมานี้ นายปิ่นได้ทำการปั้นปูนที่ซุ้มประตูด้านหน้าและหลังโบสถ์ แต่ทางวัดเห็นขัดตาจึงให้ระงับ มิได้ทำที่ซุ้มหน้าต่างแป้นรองซุ้มหน้าต่างจึงว่างเปล่ามาจนถึงปัจจุบัน

ลวดลายไม้แกะสลักที่อุโบสถวัดกุฎินี้ เป็นฝีมือช่างพื้นบ้านซึ่งเกิดขึ้นจากความศรัทธาของ ช่างเขียน ช่างแกะสลัก ประชาชนและพระสงฆ์ที่ได้ร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง เป็นผลให้อุโบสถวัดกุฎิสำเร็จลงอย่างวิจิตรงดงาม มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ อย่างไม่ซ้ำแบบกับอุโบสถอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่า มีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การแกะสลักภาพธรรมชาติ เป็นองค์ประกอบในกลุ่มภาพชาดกนั้น ๆ มีลักษณะที่น่าสนใจมาก ซึ่งจะให้ความรู้ในการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี เพราะมีภาพต้นไม้และสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ อันเป็นสิ่งแวดล้อมประจำถิ่นนี้ในอดีต ซึ่งบางชนิดยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน แต่บางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้ว ภาพเหล่านี้จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่ควรอนุรักษ์ไว้อย่างดีที่สุด และควรทำการคุ้มครองป้องกันควบคู่กับการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของมรดกอันมีคุณค่าสูงยิ่งของวัดกุฎิให้แพร่หลายกว้างขวางและส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนรวมทั้งพระสงฆ์ได้ใช้ประโยชน์ให้เกิดความสำคัญเพิ่มพูนยิ่งขึ้นต่อไป

อุโบสถ เป็นอาคารไม้ขนาด ๗ ห้อง เชิงฝาเป็นคอนกรีตปรุงฝาไม้เป็นแผงห้องละ ๑ แผง แต่ละแผงแกะสลักเป็นภาพในเรื่องทศชาติ มหาชาติ และไซอิ๋ว หน้าบันสร้างเป็นมุขประเจิด ลายหน้าบันเป็นไม้แกะสลัก ด้านหน้าเป็นรูปเงินตราพระมหามงกุฎ ซึ่งใช้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนด้านหลังเป็นรูปเงินตรา ในครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โครงสร้างหลังคามีมุขประเจิดทางด้านหน้าและหลังด้านละ ๑ ชั้น และทางด้านข้างมีตับหลังคาปีกนกลาดลง ๒ ชั้น เครื่องลำยองเป็นไม้แกะสลักลงรักปิดทองประดับกระจก ปีกนกแผ่กว้างและลดลงต่ำ ซึ่งมีลวดลายแกะสลักอันงดงามกันแดดและฝนมิให้กระทบฝา รอบอุโบสถมีเสาแปดเหลี่ยมรับเชิงชาย ๓๒ ต้น และเสามุขเป็นเสาสี่เหลี่ยมอีก ๒๘ ต้น รวมทั้งสิ้น ๖๐ ต้น

การประกอบฝาอุโบสถใช้วิธีเข้าไม้แบบโบราณ ใช้ลิ่มไม้ แทนตะปู ฝาอุโบสถมีรวมทั้งสิ้น ๒๐ แผง อยู่ทางด้านข้างด้านละ ๗ แผง และด้านหุ้มกลองด้านละ ๓ แผง ฝาแต่ละแผงมีขนาด ๒.๓๕ × ๕.๑๒ เมตร ยกเว้นห้องกลางด้านหุ้มกลองกว้าง ๒.๑๐ × ๕.๑๒ เมตร

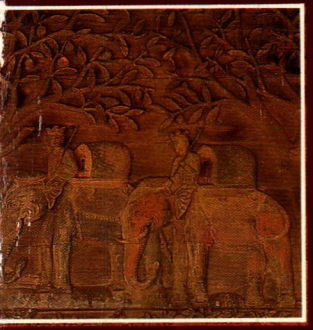

ภาพ : อนุตรา หงษ์สุวรรณ

ภาพพุทธประวัติ

ภาพที่ ๒ : พระนางมหามายาทรงพระสุบิน

พระนางมหามายาทรงพระสุบินว่า ลูกช้างเผือกเข้าไปสู่พระครรภ์ของพระนาง ตั้งแต่นั้นมาก็ทรงพระครรภ์

บรรยาย : พิทูร มลิวัลย์

เขียนภาพ : สนั่น รัตนะ

ประสูติ เมื่อก่อนพุทธศักราช ๘๑ ปี พระนางมหามายา อัครมเหสีของพระเจ้าสุทโธทนะ แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ทรงพระสุบินว่า ลูกช้างเผือกเชือกหนึ่ง เข้าสู่พระครรภ์ของพระนาง หลังจากนั้นไม่นานนัก พระนางก็ทรงพระครรภ์ เมื่อพระครรภ์แก่จวนครบทศมาสแล้ว พระนางมหามายาทรงมีพระประสงค์จะเสด็จกลับไปประทับที่กรุงเทวทหะชั่วคราว เพื่อประสูติพระโอรสในราชตระกูลของพระนางตามประเพณี